

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI:876

NARSPİ

Prof. Dr. Emine YILMAZ

Ankara, 2006

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI: 876

NARSPİ

Çuvaşça Bir Aşk Öyküsü

HAZIRLAYAN
Emine YILMAZ

ANKARA, 2006

5846 sayılı kanuna göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

İvanov, Konstantin Vasil'yeviç

Narspi: Çuvaşça bir aşk öyküsü / Haz. Emine Yılmaz. – Ankara:
Türk Dil Kurumu, 2006.

274 s.; 24 cm. – (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Türk Dil Kurumu Yayınları; 876)

Dizin var.

Kaynakça var.

ISBN 975-16-1904-1

1. Çuvaş Edebiyatı – Şiir 2. Çuvaş Edebiyatı – Hikâye I. Yılmaz,
Emine (haz.)

818..99

İnceleyenler: Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN
Prof. Dr. Şüayip KARAKAŞ

ISBN: 975-16-1904-1

Kapak Tasarım: Ejder ÇELİK

Baskı: Ankara Mesleki Eğitim Merkezi ve 4 Akşam Sanat Okulu Matbaası

Baskı Sayısı: 500

*Purīnma tata vīlme pekeh
śīñiren vīrenme pulat'*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
I. Giriş.....	9
1. KONSTANTİN VASİL'YEVİÇ İVANOV.....	9
1.1. Yaşamı.....	9
1.2. K. V. İvanov'un Eserlerinin Baskıları.....	12
1.2.1. Çuvaşça	12
1.2.2. Rusça Çevirileri.....	13
1.2.3. Rusça Dışındaki Dillere Çevirileri.....	14
1.3. K. V. İvanov'un Eserleri Üzerine Yayımlanmış Çalışmalar.....	15
2. ÇUVAŞLAR ve ÇUVAŞ EDEBİYATI.....	17
3. NARSPİ	19
3.1. İçerik İncelemesi.....	19
3.1.1. Konu.....	19
3.1.2. Dil ve Anlatım	22
3.1.3. Kültürel Öğeler	25
3.2. Biçim İncelemesi.....	28
3.2.1. Nazım Birimi.....	28
3.2.2. Ölçü.....	29
3.2.3. Uyak Düzeni.....	30
3.2.4. Uyak Değeri.....	31
3.2.5. Türü	32
4. KAYNAKÇA	33
II. Kiril Harfli Metin.....	35
III. Yazıçevrimi	99
IV. Türkçeye Çevrimi	163
V. Sözlük-Dizin	227

ÖNSÖZ

İki bin doksan yedi dizelik bir öykü-şiiir olan Narspi, modern Çuvaş edebiyatının en büyük ustası olarak kabul edilen Konstantin İvanov'un en önemli eseridir. Şairine dünya çapında ün sağlayan, defalarca Çuvaşça ve Rusça baskıları yapılan, Başkurtça, Tatarca, Azerice yanında Marice, Ukraynca, Mordvince, Udmurtça, Macarca, Sırp-Hırvatça, İtalyanca ve Almancaya da çevirileri yapılan bu şiiir Türk edebiyatında hemen hemen hiç bilinmemektedir.

Yirmi beş yıllık çok kısa bir ömüre sığdırdığı onlarca eser, Konstantin İvanov'a büyük bir ün kazandırmış ve ölüm yılı olan 1915'ten bu yana hem doğduğu yer olan Başkurdistan'da, hem de on bir yaşından sonraki hayatını geçirdiği Çuvaşistan'da adını yaşatmak için müzeler, tiyatrolar kurulmuş, operalar hazırlanmıştır. Doğumunun yüzüncü yılı olan 1990 ise Unesco'nun 25. dönem toplantısında K. V. İvanov yılı ilan edilmiştir.

Bir tesadüf sonucu, İvanov'un yüzüncü doğum yılı kutlamaları sırasında Ufa'da bulunan hocam Prof. Dr. Talat Tekin'in, *Ural Sassi* adlı Çuvaşça yayımlanan bir gazetenin çıkarmış olduğu K. V. İvanov özel sayısını getirmiş olması, bu şiiirin Türkçeye çevrilmesinde ilk adım oldu. Çeviri sırasında ilk önce bu şiiirin gazetenin dört tam sayfasında yer almış olan metni kullanılmışsa da, daha sonra Macarca çevirisiyle ve Rusya'da yapılmış olan Çuvaşça baskısıyla karşılaştırılarak bazı değişiklikler yapılmıştır. Çünkü her üç baskıda da dize sayıları farklıdır.

Bu şiiirle tanışmamı sağladığı için önce hocam Prof. Dr. Talat Tekin'e teşekkürlerimi sunuyorum. Şiiirin kitap formunda son baskısını (1993) Rusya'dan gönderme inceliğinde bulunan ünlü Çuvaş şairi Raisa Sarpi'ye, Macarca çevirisini bulmamı sağlayan, Attila József Üniversitesi, Ligeti kütüphanesi görevlilerine, Almanca çevirisini görmemi sağlayan, şiiirin Türkçeye çeviri bölümünün şiiirleştirilmesine katkıda bulunan ve yayına hazırlayan Doç. Dr. Nurettin Demir'e, şiiir incelemesi bölümünde önerileriyle yol gösteren Dr. Gonca Gökalp-Alpaslan'a ve Giriş bölümünün düzeltilmesine katkıda bulunan Dr. Süer Eker ve öğrencim Mustafa Durmuş'a çok teşekkür ediyorum.

Ağustos 2005, ANKARA

Emine Yılmaz

I. GİRİŞ

1. KONSTANTİN VASIL'YEVIÇ İVANOV

1.1. Yaşamı

Konstantin Vasil'yeviç İvanov [Çuv. Kîstenttin Vasil'yeviç İvanov], 1890 yılının 13 Mayıs'ında Başkurdistan'ın Pelepey bölgesindeki Slakbaş [Çuv. Slakpuś] köyünde doğdu. Ataları olan Volga kıyısındaki Hristiyanlar, çarın baskısına dayanamayarak Çeboksarı [Çuv. Şupaşkar] şehrinden kaçıp Ural bozkırlarına yerleşmişlerdi.

K. V. İvanov'un babası, çok çalışkan ve zengin bir Hristiyan olan Vazin'kka N. İvanov [Çuv. Vaşinkka N. İvanov] Başkurdistan Çuvaşlarından ve Prtı [Çuv. Pirtta] ailesinden geliyordu. Prtı [Çuv. Pirtta] ailesi de Kaşkır (Çuvaşçadaki anlamı *kurt*) adlı bir Çuvaşa dayanıyor. Yaşlı Çuvaşların anlattıklarına göre, Ruslar Pelepey'e gelip yerleşince, Kaşkır, köyün yanındaki ormana sığınmış ve kurt yakalayıp satarak yaşamını sürdürmeye çalışmış. Bu yüzden Kaşkır adını almış.

K. V. İvanov'un kendi hazırladığı soy kütüğüne göre, Kaşkır'ın iki oğlu vardı. Biri Kaşkır İvanı, diğeri ise Kaşkır Kuśmi idi. İvan soyundan gelenler *Pirtta açipçi* (Pirtta'nın çocukları), Kuśmi soyundan gelenler *Kuśma açipçi* (Kuśma'nın çocukları) diye adlandırıldılar. K. V. İvanov, kendi aile ağacını şöyle göstermiş: Kaşkır → Kaşkır İvanı → Şimun → Nikulay → Vaşinkka → Kîstuk (Kîstenttin) (İvanov 1990: 20).

K. V. İvanov'un babası Vazin'kka [Çuv. Vaşinkka], Rusça, Başkurtça ve Tatarca'yı çok iyi biliyordu. Gazete ve dergi yazıları da yazan Vazin'kka [Çuv. Vaşinkka], çocuklarının yüksek öğrenim görmeleri için uğraştı. Dört kız kardeşi, bir ablası ve bir erkek kardeşi olan K. V. İvanov'un çocukluğunun büyük bölümü, komşu köy Kayraklı'da [Çuv. Kayrıklı], babaannesinin yanında geçti. Sekiz yaşına geldiğinde, Slakbaş [Çuv. Slakpuś] köyündeki ilkokula başladı. Üç yıl sonra Miyek [Çuv. Miyak] bölgesinin Keken [Çuv. Kegen'] köyünde öğretmenlik yapan halası Yevgeniya Nikolayevna İvanova, onu yanına aldı. K. V. İvanov üzerinde çok olumlu etkileri bulunan halası, 1902 yılında onu Simbirsk [Çuv. Çimpır] şehrindeki Çuvaş okuluna götürdü. Ünlü Çuvaş eğitimcisi İ. Ya. Yakovlev tarafından kurulmuş olan bu okul, Rusya İmparatorluğu içindeki tek Çuvaş okuluydu ve bu okula Çuvaş Üniversitesi de deniyordu. Kendisi de bir Çuvaş olan İ. Ya. Yakovlev, bütün ömrünü Çuvaş halkının aydınlanmasına adanmıştı.

Bugün kullanılmakta olan Çuvaş alfabesi de İ. Ya. Yakovlev tarafından düzenlenmiştir (1872).

İ. Ya. Yakovlev'in okulu, iki yılda bir öğrenci kabul ettiği için, K. V. İvanov, ilk gidişinde okula kabul edilmedi. Bu nedenle, Pelepey'deki şehir lisesinde bir yıl okudu. Bugün, bu lise binasının kapısında, K. V. İvanov'un 1902-1903 yılları arasında bu okulda okuduğuna ilişkin Başkurtça ve Rusça olarak yazılmış bir tabela asılıdır (İvanov 1990: 27).

K. V. İvanov, 1903 yılında, Simbirsk [Çuv. Çïmpïr] Çuvaş okulunun hazırlık sınıfına girdi ve iki yıl hazırlık sınıfında okudu. Edebiyata, resim sanatına ve el sanatlarına büyük ilgi duyuyordu ve çok yetenekliydi. Tahattan yapmış olduğu eşyalar, bugün Slakbaş [Çuv. Slakpuş] köyündeki İvanov müzesinde sergilenmektedir.

1905 yılında birinci sınıfa geçen K. V. İvanov, o yıllarda yazmaya başladı. Çok sessiz ve çok çalışkan bir çocuktur. Ancak, 1905-1907 yılları arasındaki birinci Rus devriminin rüzgarı Çuvaş okulunu sardığında, K. V. İvanov'un öncü kişiliği de öne çıkmaya başladı. Şiirleriyle, Çuvaş halkını yüreklendirmeye, özgürlükleri için savaşıma cesareti aşılamaya çalıştı. Devrime karşı çıkan okul hocaları ile de mücadeleye girişen K. V. İvanov, kendisi gibi düşünen otuz yedi öğrenci ile birlikte, 7 Mart 1907'de okuldan atıldı. Böylece, şairin Çuvaş okulundaki yaşamının birinci bölümü kapanmış oldu. Doğduğu köye geri dönen K. V. İvanov, Başkurdistan Çuvaşlarıyla ilgilendi ve onlarla ilgili halkbilimi ürünleri topladı. Bu ürünler üzerinde çalıştı.

İlk devrim dalgası sona erdikten sonra, İ. Ya. Yakovlev, sınıfındaki yetenekli öğrencileri yanına çağırdı. Ağustos 1907'de K. V. İvanov da böylece okula geri döndü. İ. Ya. Yakovlev'in, okul kitaplarını Çuvaşçaya çevirme önerisine dört elle sarılan K. V. İvanov, bu amaçla masallar, bilmeceler çevirdi, resimler yaptı. Çok sevdiği M. Yu. Lermontov, A. Maykov, H. Ogarov, A. Kol'tsov, N. Nekrasov ve K. Bal'mont'un şiirlerini, L. Tolstoy ve K. Uşinskiy'in öykülerini Çuvaşçaya çevirdi. En güzel eserlerini de bu yıllarda (1907-1908), onyediyedi, onsekiz yaşlarındayken yazdı.

K. V. İvanov, neredeyse bir solukta Ватă вăрман шухăшă [=Vatï vïrman şuhîşî=*Yaşlı Ormanın Düşüncesi*], Кёркунне [=Kïrkunne=*Sonbahar*], Килсе çитрă кёркунне... [=Kilse şitrï kïrkunne...=*Gelip Erişti Sonbahar*...] adlı şiirlerini yazdı. Икă хёр [=İkï hïr =*İki Kız*], Тимёр тылă [=Timïr tulï=*Demir Rende*], Тăлăх арăм [=Tïlïh arïm=*Dul Kadın*] adlı manzum öykülerini düzeltti. Нарспи [=Narspi] şiirini tamamladı (İ.Ya. Yakovlev'in isteğiyle). Шуйттан чурине [=Şuyttan çurine=*Şeytanın Kölesi*] adlı şiirinin ilk taslağını hazırladı. Çuvaş okulunun 40. kuruluş yıldönümü nedeniyle Хальхи самана [=Hal'hi samana=*Şimdiki Zaman*] adlı şiiri yazdı.

İ. Ya. Yakovlev'in çabalarıyla, 1908 yılında, K. V. İvanov'un eserlerinin ilk baskısı yapıldı. Чăваш халлапĕсем [=Çıvaş hallapışem=Çuvaş Masalları] adlı kitaptaki Нарспи [=Narspi] şiiri okuyucularda büyük şaşkınlık yarattı. Ünlü Çuvaş yazarlarından Peder Huzangay [Çuv. Petĕr Husankay] genç şairin ustalığından etkilenerek şöyle diyor: "Bu çok şaşırtıcı. Üçbin dizelik şiirde, eski Çuvaş yaşamının tüm ayrıntıları ortaya konuluyor. Bu, hiç bir kalıba sığmayacak kadar şaşırtıcı bir durum." (İvanov 1990: 76).

Narspi şiirinin basılmasından sonra, şair yedi yıl daha yaşadı. Bu dönemde de K. V. İvanov ölümsüz şiirler yazmış ancak, bu şiirler gün ışığına çıkmadan yok olmuştur. Ablasının anımsadığına göre, şairin el yazıları dosyası, sivil savaş sırasında bir subay tarafından babasının evinden alıp götürülmüş ve yok edilmiştir.

1909 yılının ilkyazında, K. V. İvanov, halk öğretmeni olmak için sınava girmiş, Simbirsk [Çuv. Çĕmpĕr] Çuvaş erkek lisesi tarafından kabul edildiği halde şehirden çıkıp gitmiştir. Sonra Çeboksarı [Çuv. Şupaşkar] şehrindeki İkkasi okulundan çıkarılmış olan N. F. Belyayev adlı devrimci ile birlikte Sızran' şehrindeki Koptevka istasyonu çevresinde yaz ve güzü geçirmiştir.

Simbirsk [Çuv. Çĕmpĕr] Çuvaş okulundaki kitapların Çuvaşçaya çevrilmeleri konusunda yaptığı çalışmalara, bazı çevrelerce saldırılması üzerine, K. V. İvanov'un umutları tümüyle yıkılmış ve 1910 yılında yeniden köyüne dönmüştür. Çok kötü günler geçiren şair, aynı yılın Kasım ayında, İ. Ya. Yakovlev'in onu yeniden Simbirsk [Çuv. Çĕmpĕr] şehrine çağırmasıyla umutla dolar. İki sınıflı kız lisesinde, güzel yazı ve resim öğretmeni olarak göreve başlayan şair, yakın dostu, yetenekli yazar ve kompozitör Fedor Pavlov ile Narspi operasını gerçekleştirmeyi tasarlar. İşe başlanır, ancak, izin alınmadığı ve sahne bulunmadığı için bu tasarı gerçekleştirilemez.

M. Ya. Sirotkin'e göre, K. V. İvanov'un, 1911-1913 yıllarındaki sanatsal çalışmaları, İvan Trofimov'un kitabına koymak üzere çevirdiği kısa öyküler, bu kitap için hazırlanmış resimler ve Petr Pazuhin'in hazırladığı Çuvaş halkbilimi örnekleri içeren bir kitaba olan katkılarıyla sınırlı. Bu kadarı bile ona büyük bir ün kazandırmıştır.

Birinci Rus devrimi sırasında çektiği güçlükler K. V. İvanov'un hastalanmasına neden olmuş, fakat, o buna aldırmadan çalışmaya devam etmiştir. Resim çalışmalarına ağırlık vererek, Peterburg [Çuv. Pitĕr] Güzel Sanatlar Akademisi sınavlarına hazırlanan şair, 1913 yılında, Simbirsk [Çuv. Çĕmpĕr] Çuvaş okulundaki öğrenciler tarafından sahneye konulan "İvan Susanin" operasının dekorlarını hazırlamıştır. Çocukluğunda beliren üstün zekası ve yeteneği, resimde, grafikte, heykelde, fotoğrafçılıkta, dekorasyonda hep unutulmaz ürünler vermesini sağlamıştır. Dinlenmeden çalışır K. V. İvanov, ve ancak kendini böyle avutur.

Verem ve mide iltihabı, 1913 yılı sonbaharında onu yatağa düşürür. Erkek kardeşi Kvintiliyan İvanov, 13 kasım 1914 yılında, şairi Çuvaş okulundan alır ve babasının evine götürür. Şair böylece, üçüncü kez ve sonsuza dek, doğduğu köye dönmüş olur. Birkaç ay daha yaşayan K. V. İvanov, 13 Mart 1915 tarihinde, henüz yirmibeş yaşındayken ölür ve doğduğu köyde gömülür.

Bugün Slakbaş [Çuv. Slakpuş] köyünde, K. V. İvanov'un bir anıtmezarı ve doğumunun 50. yıldönümünde, 29 Kasım 1940'ta, P. N. Kudryašov tarafından kurulmuş olan bir K. V. İvanov müzesi vardır.

Yine Çuvaşistan'ın başkenti olan Çeboksarı'da [Çuv. Şupaşkar], 1950 yılında dikilmiş bir K. V. İvanov heykeli ve şairin adıyla anılan bir sokak bulunmaktadır.

K. V. İvanov adlı Çuvaş Devlet Akademi Drama Tiyatrosu ve Narspi operası da yine şairin Çuvaşlar için taşıdığı büyük değeri gösteriyor.

1967'den beri Çuvaşistan'da, güzel sanatlar alanında, her yıl, K. V. İvanov ödülleri dağıtılmaktadır.

K. V. İvanov'un 100. doğum yıldönümü olan 1990 yılı, Unesco'nun 25. dönem toplantısında, önemli tarihler takvimine sokulmuş ve 1990 yılı K. V. İvanov yılı ilan edilmiştir (*Ural Sassi*, Aralık 1990, no 30, s. 3).

Yine, K. V. İvanov'un 100. doğum yıldönümü nedeniyle Чăваш кенеке издательстви [=Çıvaş kineke izdatel'stvi=Çuvaş Kitap Yayınevi], Константин Иванов, Сырнисен пуххи [=Konstantin İvanov, Şirnisen puhhi=Konstantin İvanov, Tüm Yazıları] ve Константин Иванова аса илеççĕ [=Konstantin İvanova asa ileşşĕ=Konstantin İvanov'u Anımsıyruz] adlı iki kitap yayımladı (*Ural Sassi*, Nisan 1990, no 7, s. 2).

1.2. K. V. İvanov'un Eserlerinin Baskıları

1.2.1. Çuvaşça

a. Чăваш халлапĕсем [=Çıvaş hallapĕsem=Çuvaş Masalları], Чĕмпĕр [=Çımpĕr=Simbirsk], A. ve M. Dmitriyev basım evi, 1908.

b. Иван ėмпĕпе çамрăк сыхлавçă тата сатур Калашник хуça çинчен хунă юрă [=İvan ėmpĕpe çamrăk sıhlavçă tata satur Kalaşnik huşa çinçen hunı yurı=Çar İvan İle Genç Koruyucusu ve Yiğit Kalaşnik Hakkında Yazılmış Türkü], Чĕмпĕр [=Çımpĕr=Simbirsk], A. ve M. Dmitriyev basım evi, 1908.

c. Нарспи [=Narspi], (Şiir), Хусан [=Husan=Kazan] 1919, 2. baskı.

ç. Чăваш халлапĕсемпе юмахĕсем [=Çıvaş hallapĕsempe yumahĕsem=*Çuvaş Masalları ve Bilmeceleri*], Хусан [=Husan=*Kazan*] 1920.

d. Нарспи [=Narspi], (Şiir), “Шурăмпуç” [=Şurımpuş=*Şafak*] 1919, 1, 2, 3, 4.

e. Нарспи [=Narspi], (Şiir), 4. baskı. Kapak ve resimler A. F. Myasnikov, Önsöz N. Vasil'yev Şupuśśinni'nin, Мускав [=Muskaav=*Moskova*] 1930.

f. Нарспи [=Narspi], (Şiir), 5. baskı, Önsöz D. Danilov'un, Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*] 1935.

g. Пĕр том [=Pĕr tom=*Bir Cilt*], Önsöz Ya. G. Uhsay'ın, Ёпхÿ [=İphü=*Ufa*] 1937.

h. Сочиненисем [=Soçinenisem=*Tüm Yazıları*], Önsöz S. V. Elker, resimler G. D. Harlamp'yev, Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*], 1940.

i. Сăвăсем [=Sıvĕsem=*Şiirler*], Önsöz V. Dolgov'un, Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*] 1947.

ı. Сырнисен пуххи [=Sırnisen puhhi=*Tüm Yazıları*], Önsöz ve düzelti M. Ya. Sirotkin, Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*] 1957.

j. Нарспи [=Narspi], (Şiir), resimleyen P. Sizov, Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*], 1959.

k. Нарспи [=Narspi], (Şiir), kitabı süsleyen P. Sizov, Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*] 1967.

l. Нарспи [=Narspi], (Şiir), kitabı süsleyen A. İ. Mittov, Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*] 1976.

m. Килчĕ ырă çуркунне... [Kilçĕ ırĭ şurkunne...=*Geldi Güzel İlkbahar...*], Шупашкар [=Şupaşkar=*Çeboksarı*] 1980.

1.2.2. Rusça Çevirileri

a. Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. Andrey Petokki, Moskva 1937.

b. Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. Aleksandr Carov, Red. V. V. Kazin, Resimleyen F. Bıkov, Moskva 1940.

c. Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. B. İrinin, Red. A. Tvardovsko, Çeboksarı 1948, 2. baskı: Moskva 1950.

ç. Сказки [=Skazki=*Masallar*], Çev. B. İrinin, Çeboksarı 1954.

d. Собрание сочинений [=Sobraniye soçineniy=*Tüm Yazıları*], Red. M. Ya. Sirotkin, Çev. P. P. Huzangay ve N. F. Danilov, Çeboksarı 1957.

e. Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. V. Paymen, Önsöz: V. Paymen, Kuy-bışev 1958.

f. Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. B. İrinin, Red. L. Pen'kovsko, Moskva 1965.

g. Избранное: стихи, сказки, поэма [=İzbrannoje: stihi, skazki, poe-ma=Seçmeler: Manzumeler, Masallar, Şiirler], Çev. S. Botvinnik, B. İrinin. Toplayan: Ya. Uşsay, Moskva 1979.

1.2.3. Rusça Dışındaki Dillere Çevirileri

a. Başkurtça

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. Bayabit Bikbay ve Rahman Keli, Ufa 1941. 2. baskı, Red. Mustay Karim, Ufa 1960.

b. Tatarca

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. Şaraf Mudarris, Kazan' 1941. 2. baskı, Kazan' 1958.

c. Dağ Maricesi

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. A. Kanyuşkov.—Al'manaḥ "Peledşı santalak", No: 23, Koz'modem'yansk 1953.

ç. Ukraynca

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. Ya. Şport, Kiyev 1953.

d. Ova Maricesi

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. A. Bik, Yoşkar-Ola 1958.

e. Mordvince

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. A. Rogocin, Saransk 1958.

f. Bulgarca

Нарспи. Чувашка Поэма [=Narspi. Çuvaşka Poema=Narspi. Çuvaşça Şiir], Çev. Nikolay Marangozov, Sofiya: "Narodna mladets", 1961.

g. Udmurtça

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. A. Afanats'yev ve M. Motsgin, İtsevsik 1962.

h. Azerice

Нарспи [=Narspi], (Şiir), Çev. M. Rızaguluzade, Baku 1962.

i. Macarca

Нарспи, чипёр хёр [=Narspi, çipîr hîr=*Narspi, Güzel Kız*], Çev. Anna Bede, Eger 1977.

i. Sırpça-Hırvatça

Вдова [=Vdova=*Dul Kadın*], Çev. Badnyareviç.—“Knitsnoe slovo”, 10 Kasım 1984.

j. İtalyanca

Нарспи (уйрәм сыпаксем) [=Narspi, уйгîm sıpîksem=*Narspi, Ayrı Basım*], Demir Rende, Çev. Janroberto Skarçka ve Alessandra Trevizan, Rim 1986.

k. Almanca

www. cap.ru/hierarchi_cap.asp?page=../129/192/1080 (8.8.2005'de) 1990
B. W. W.

1.3. K. V. İvanov'un Eserleri Üzerine Yayımlanmış Çalışmalar

a. REPİN, K. V.: Пёртен-пёр сыннәмәр [Pîrten-pîr sînnîmîr=*Tek İnsanımız*], “Çёнё пурәнәç” [=Şîñî purîñîş=*Yeni Yaşam*], 1918, No: 3, 5, 8.

b. ŞUPUŞSİNNİ, N. V.: Чăваш литературин ашшĕ К. В. Иванов çинчен асанса пёр-ик сăмах [=Çıvaş literaturin aşşî K. V. İvanov şinçen a-sînsa pîr-ik sîmah=*Çuvaş Edebiyatının Babası K. V. İvanov Hakkında Birkaç Söz*], “Канаш” [=Kanaş=*Danışma*], 14 Kasım 1922, No: 168.

c. UHSAY, Y.: Константин Васильевич Иванов. Биографилле очерк [=Konstantin Vasil'yeviç İvanov. Biografille oçerk=*Konstantin Vasil'yeviç İvanov. Biyografik Röportaj*], Şupaşkar [=Çeboksarı] 1940, 2. baskı Şupaşkar [=Çeboksarı] 1957.

ç. DOLGOV, V. A.: Чăваш халăх поэчĕ. К. В. Иванов çинчен çырнă статьясем [=Çıvaş halîh poeçî, K. V. İvanov şinçen şirñî stat'yasem=*Çuvaş Halk Şiiri. K. V. İvanov Hakkında Yazılmış Makaleler*], Şupaşkar [=Çeboksarı] 1952, 2. baskı: Şupaşkar [=Çeboksarı] 1961.

d. STYAGİN, İ. N.: К. В. Иванов. основоположник и классик чувашской литературы [=K. V. İvanov. osnovopolocnik i klassik çuvaş-

koy literatürü=*Yaratıcı ve Klasik Çuvaş Edebiyatı*], Şupaşkar [=Çeboksarı] 1946.

e. SİROTKİN, M. Ya.: Константин Васильевич Иванов (критико-биографический очерк) [=Konstantin Vasil'yeviç İvanov (kritiko-biograficeskiy oçerk)]=*Konstantin Vasil'yeviç İvanov (Eleştirel ve Biyografik Röportaj)*], Şupaşkar [=Çeboksarı] 1955.

f. Классик чувашской поэзии [=Klassik çuvaşskoy poezii=*Klasik Çuvaş Şiiri*], K. V. İvanov'un 75. doğum yıldönümü nedeniyle hazırlanmış makaleler kitabı. Şupaşkar [=Çeboksarı] 1966.

g. HUSANKAY, P.: Нарспи юрăчи çитмелте [=Narspi yurisi şitmilte=*Narspi'nin Şairi Yetmiş Yaşında*], Uсталık ve Gerçeklik, Şupaşkar [=Çeboksarı], 1964.

h. HUZANGAY, P.: Шедевр чувашской поэзии [=Şedevr çuvaşskoy poezii=*Şaheser Çuvaş Şiiri*], Книга друтси, Çeboksarı 1966.

i. GORSKİY, S. P.: К. В. Ивановăн чълхипе стилĕ.—Тăван литература утăмĕсем [=K. V. İvanov'ın çilhipe stilĕ.—Tıvan literatura utimsem=*K. V. İvanov'un Dili ve Stili.—Çuvaş Edebiyatına Adımları*], Şupaşkar [=Çeboksarı], 1974.

i. ZOTOV, İ. A.: Художественный мир К. В. Иванова [=Hudocestvennyy mir K. V. İvanova=K. V. İvanov'un Sanat Dünyası], Çeboksarı 1979.

j. ZOTOV, İ. A.: Живое наследие Константина Иванова [Jivoeye naslediye Konstantina İvanova=*Konstantin İvanov'un Yaşayan Mirası*], Çeboksarı 1983.

k. NİKİTİN, V. P.: Чăваш поэзийĕн классикĕ К. В. Иванов [=Çıvaş poeziyĕn klassikĕ K. V. İvanov=*Çuvaş Şiirinin Klasığı K. V. İvanov*], Ders kitabı (İ. N. Ul'yanov adıyla anılan Çuvaş Devlet Üniversitesi), Şupaşkar [=Çeboksarı], 1983.

l. HLEBNİKOV, G. Y.: Ытарайми “Нарспи” поэма [=İtaraymi “Narspi” poema=*Büyüleyici “Narspi” Şiiri*], “Yöntem ve Uсталık”, Şupaşkar [=Çeboksarı], 1984.

m. ARTEM'YEV, Yu. M.: Образная система поэмы К. В. Иванова “Нарспи” [=Obraznaya sistema poemı K. V. İvanova “Narspi”=K. V. İvanov'un “Narspi” Şiirindeki Kişilikler Dizgesi], Çuvaş Edebiyatı'nda Satsal Kişilikler. Çeboksarı 1987.

n. ALEKSANDROV, S. A.: Поетика Константина Иванова [=Poetika Konstantina İvanova=*Konstantin İvanov'un Şiirleri*], (Yöntem, üslup, stil sorunları), Çeboksarı 1990.

2. ÇUVAŞLAR ve ÇUVAŞ EDEBİYATI

Ondokuzuncu yüzyıla değin edebi metinleri bulunmayan Çuvaşça, ancak çarlık Rusya'sı içinde, Hristiyan misyonerlerin çabalarıyla bir yazı dili olmuştur.

1989 sayımına göre, 907.000'i Orta Volga bölgesindeki Çuvaş Federasyonu içinde olmak üzere, toplam 1.843.300 kişi tarafından konuşulan Çuvaşça, Türk dilleri ailesi içinde, Genel Türkçe z/s seslerine karşılık, r/l¹ bulunduran tek Türk dilidir ve bu özelliğiyle, tek başına eski batı Türkçesini temsil eder.

Batı Sibiryaya ve Güney Urallar'dan, Orta Volga ve Ural bölgesine, milat sıralarından başlayarak sürekli göç eden Türk boyları arasında, Çuvaşların ataları olan Bulgar Türkleri de vardı. Attila'nın Hun İmparatorluğu içinde yer alan Utigur ve Kutrigur boylarının ortak adı Bulgar'dı. Kutrigurlar önce Büyük Bulgaristan'ı (7. yüzyıl), sonra da Tuna Bulgar Devleti'ni (679) kurmuşlar, Bizansla olan yakın ilişkileri sonucunda, 864'te Hristiyanlığı resmen kabul etmişler, 1018'de de tümüyle Bizans yönetimi altına girmişlerdir. Dilleri de güney Slavcası tarafından sömürülmüş, unutulmuştur.

Orta Volga bölgesine göç eden (Avarların baskısı sonucu) Utigurlar ise Volga Bulgar Devleti'ni kurmuşlar ve 7.-9.yüzyıllar arasında İslam ülkeleri ile girdikleri ticaret ilişkisi sonucunda yavaş yavaş müslüman olmaya başlamışlardır. Volga Bulgar Devleti, 1237'de Moğol-Türk ordusu tarafından yıkılmış, başkent Bulgar şehri de yerle bir edilmiştir. Altın-Ordu egemenliği altındayken Volga Bulgar halkının büyük bir çoğunluğu müslüman olmuştur. Altın-Ordu yıkıldıktan sonra kurulan Kazan Hanlığı (15. yüzyıl başı), bugünkü Çuvaş topraklarını da içine almaktaydı. Kazan Hanlığı'nın 1552'de Rus çarı Korkunç İvan tarafından yıkılışından sonra, bölge Rus egemenliğine girmiş ve Bulgarlar da yavaş yavaş Hristiyan olmaya başlamışlardır. Çuvaş adına da ilk kez, bu döneme ait Rus kaynaklarında rastlanmaktadır.

Çuvaş yazı dilinin başlangıcı, Rus egemenliği altındaki Çuvaşların Hristiyanlaşması için uğraşan misyonerlerin çalışmalarıyla sıkı bir ilişki içindedir. Ruslar, İncil'i Çuvaşçaya çevirmeye çalışmışlar, misyonerlere Çuvaşça öğretebilmek için de Çuvaşça gramer kitapları hazırlamışlardır. İlk gramer kitabı 1769'da hazırlanmış, ilk Çuvaşça kitaplar 1804-1805 yılları arasında yayımlanmıştır. Kiril kökenli misyoner yazısı, kiliseye hizmet amacıyla kullanılmış, dinsel öyküler, kutsal kitaplar, din kurallarını öğreten kitaplar Çuvaşçaya çevrilmiştir. Ekim devrimine kadar basılmış olan 564 kitabın neredeyse yarısı dinsel içerikliydi (Benzing 1959: 843).

1 Ör. GT öküüz "öküz"=Çuv. vîkîr; GT beş "beş"=Çuv. pilîk.

N. İ. İl'minskiy ve N. İ. Zolotnitskiy tarafından geliştirilen, Rus alfabe-sine dayalı Çuvaş yazısı karmaşık bulunduğu için uzun ömürlü olmamıştır. Bugün kullanılan ve fonem yazımına dayalı olan Çuvaş alfabesi, ünlü Çu-vaş eğitimcisi İ. Ya. Yakovlev tarafından 1872'de düzenlenmiştir (Benzing 1959: 842-843).

19. yüzyıl ortalarına değin yazıya geçirilmemiş olmakla birlikte, çok zengin bir halk edebiyatı geleneği olan Çuvaşlar, modern edebiyatlarını da bu gelenek üzerine kurmuşlardır. Halk edebiyatı geleneği ile beslenen mo-derne Çuvaş edebiyatı, Rus okullarında okuyan Çuvaş aydınlarının çok iyi bildikleri Rus edebiyatı etkisiyle gelişmiştir.

Özellikle türkü türü açısından çok zengin olan Çuvaş halk edebiyatında, musallar, bilmeceler ve atasözleri² de büyük yer tutuyor. Çuvaş halk ede-biyatı içinde epik şiir örnekleri bulunmayışı dikkat çekiyor. Bu özellikten ilk kez Finlandiyalı araştırmacı A. Ahlquist, *Nachrichten über Tschu-waschen und Tscheremissen* (1859) adlı kitabında söz ediyor: "Çuvaş şiiri çok zengin ve çok güzel. Epik türküler ve büyü türküleri yok. Ancak bü-yü türküsü yerine geçebilecek 'jómse'leri³ var" (Benzing 1959: 843).

Benzing, Ahlquist'in bu saptamasına, ve bir halk edebiyatı türü olarak epik şiirin Çuvaş edebiyatı içinde yer almayışına dayanarak, *Uksak Timur Pülere ilni sınçen* [=Aksak Timur'un Biler Şehrini Alışı Hakkında"⁴] adlı Çuvaş destanının, İbrahim Halfin tarafından 1822'de Kazan'da yayımlan-mış olan *Cengiz Han ve Aksak Timur'un Yaşamı* adlı Tatarca destanın bir uyarlaması olduğunu öne sürmüştür (1959: 843).

Çuvaş sözlü halk edebiyatı ürünleri, 19. yüzyılın ikinci yarısından itiba-ren yazıya geçirilmeye başlanmıştır. A. A. Fuchs (1840), V. Sbojev (1851), S. M. Mihaylov (1853) ve N. İ. Zolotnitskiy (1871), N. İ. Aşmarin (1982, 1900), İ. N. Yurkin (1898) ve G. Timofeyev (1896, 1901) tarafın-dan yapılan metin yayımları özellikle söz edilmeye değer (Benzing 1959: 844).

Birinci dünya savaşının sonuna kadar, Çuvaş edebiyatında, Rusçadan yapılmış çeviriler büyük yer tutuyor. Simbirsk [Çuv. ÇİmpİR] Çuvaş oku-lunun kurucusu ve bugünkü Çuvaş alfabesinin düzenleyicisi olan İ. Ya.

2 bkz. Ceylan 1996b.

3 *yumšī ~ yumış* "büyü; büyücü".

4 İlk olarak N. İ. Polorussov' tarafından halk ağzından derlenmiş ve 1908'de Çuvaşça olarak yayımlanmıştır. Benzing tarafından, yine kendi gramerinde yer alan Çuvaş alfa-besiyle hazırlanmış, Türkçe çevirisi ve bir sayfalık Fransızca özetiyle birlikte, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten'de yayımlanmıştır (Benzing 1947). TDAYB'deki bu çalışma, Benzing'in Çuvaşça ile ilgili makalelerinin toplandığı ve C. Schöniğ tarafın-dan yayımlanmış olan *Bolgarisch-tschuwaschische Studien* (Wiesbaden 1993: 132-141) adlı kitap içinde de yer alıyor. Destanın son yayını bu kitabın yazarı tarafından yapılmıştır. bkz. Ceylan 1996a.

Yakovlev ve onun öğrencileri, Rusçadan çok sayıda çeviri yapmışlardır. A. S. Puşkin, L. N. Tolstoy, M. Yu. Lermontov ve N. A. Nekrasov'un şiirleri, İ. A. Krilov'un masalları, S. T. Aksakov'un öyküleri, Andersen masalları ve Rus eğitimcisi K. D. Uşinskiy'in okul kitapları Çuvaşçaya çevrildi (Benzing 1959: 844, Yumart 1974: 137-193). Bu çeviri yayımlar, modern Çuvaş edebiyatı için çok önemli bir temel olmuş, K. V. İvanov'un *Narspi* öykü-şiiri de bu temel üstünde fakat halk şiiri geleneğinin bir devamı olarak ortaya çıkmış ve bugüne dek Çuvaş şiirinin klasiği olarak süregelmiştir.

3. NARSPİ

3.1. İçerik İncelemesi

3.1.1. Konu

Çuvaşların eski köy yaşamlarını, inançlarını, geleneklerini, doğa ile olan ilişkilerini Narspi ile Setner'in aşk öyküleri etrafında anlatan bu şiir, aynı zamanda, İvanov'un tek sevgi şiiri. Babasının, yoksul ve yiğit Setner'den ayırıp, zengin ve yaşlı Tihtaman'la zorla evlendirdiği güzel Narspi'nin öyküsü, geleneksel Türk toplumuna hiç de yabancı değil.

Güzel ve büyük Silpi köyünün ve bu köyde yaşayan Çuvaş insanının gündelik yaşantısının betimlenmesiyle başlayan şiir, Sarı Hır başlığıyla, öykünün kadın kahramanı güzel Narspi'nin ve zengin ailesinin tanıtılmasıyla devam eder. Narspi yalnız güzelliğiyle değil, becerileri, neşesi, sevinci ve iyi huyuyla da ailesinin ve köyün bir tanesidir. Köyün en zengini olan ve en güzel evinde oturan ailesi onu el üstünde tutar ve bir dediği iki edilmez. Ancak gelinlik yaşına gelip de evlenmesi söz konusu olduğunda kendi görüşünün hiçbir değeri olmaz. Zengin baba Miheter için kızına layık görebileceği tek erkek yine kendisi gibi zengin bir erkektir ve yaşlı olmasının hiçbir önemi yoktur. Anne de baba gibi düşünmekte ve kızının duygularını dikkate almamaktadır. Narspi ise genç, yakışıklı fakat yoksul bir dul kadının oğlu olan ve atından başka hiçbir şeyi bulunmayan Setner ile gizli gizli görüşmeye devam etmektedir. Sonuçta, bütün ağlayıp sızlamalarına karşın Narspi ailesi tarafından zorla yaşlı Tihtaman'a verilir; nişan ve düğün yapılır. Şiirde çok ayrıntılı anlatılmış olan düğünün bir gece öncesinde Narspi ve Setner kaçarlarsa da köyün yanındaki büyük ormanda uyuyup kaldıkları bir sırada yakalanıp geri getirilirler.

Bu kaçış olayı güveyiden gizlenir ve hiç bir şey olmamış gibi düğüne devam edilir. Bu durum şiirde

912. Akı tuy ta şakı tuy.

Bak düğün, işte düğün.

913. Pısık tuy ta pısık tuy!

Büyük de bozuk düğün!

dizeleriyle anlatılır. Sonunda Narspi komşu köy Huşilka'ya gelin gider ve yeni bir hayata başlar. Genç ve güzel karısını kıskanan ve bir an önce yaşlanmasını isteyen Tıhtaman onu ilk günden başlayarak sürekli kırbaçla döver. Şiirde yaşlı Tıhtaman'ın psikolojisi şöyle anlatılır:

1306. Hıne, hıne, Tıhtaman,	Döv sürekli Tıhtaman,
1307. Sanran, sámrik an kültür!	O senden genç kalmasın!...
1308. Asaplantar, Tıhtaman,	Eziyet et Tıhtaman,
1309. Narspi çasrah vatiltir!	Hemencecik yaşlansın!

Tıhtaman'ın eziyetlerine ve Setner'den ayrı kalmaya dayanamayan Narspi bir akşam Tıhtaman'ın çorbasına arsenik katarak onu öldürür ve iki köyün arasındaki ormana kaçar. Setner'in bulmak umuduyla köye gitmeye çalışırken karanlık, yağmur ve fırtına nedeniyle ormanda kaybolur. Narspi'nin ormanda korku ve vicdan azabıyla boğuşmasını anlatan bölüm şiirin en içten ve en etkileyici bölümüdür. Örneğin;

1646. Vırman tata hutırah,	Orman daha da kötü,
1647. Şavlat', yıret, ahırat'.	Gürlüyor, bağıyor.
1648. Turı şırlah, an pırah!	Tanrım, acı, bırakma!
1649. Ahırsaman huskalat'!	Kıyametler kopuyor!

Tıhtaman'ın evde ölü bulunmasıyla Narspi'nin kaçtığı anlaşılır. Olay kısa sürede Silpi köyünde duyulur. Narspi'yi bulmak umuduyla ormana koşan Setner sonunda korku içindeki Narspi ile karşılaşır ve bu karşılaşma üzerine rüzgar bile diner:

1718. İki savni pırleşsen,	Aşıklar kavuşunca,
1719. Puşne tayrı vat yuman.	Meşe başını eğdi.
1720. Pır-ik taphır şil vırsen,	Rüzgar bir kez esti de,
1721. Şıp lıplanç şım vırman.	Sonra tümüyle sustu.

İki sevgili Setner'in evine gider. Ancak bunu duyan anne ve babası gelerek Narspi'yi götürmek ister. Narspi bu kez karşı koyarak Setner'le kalır. Anne ve baba kızlarına beddualar ederek evlerine dönerler:

1946. Pıtır, tipır şakınta,	Mahvol, kuru burada,
1947. Tipır hırık turat pek!	Kupkuru dallar gibi!
1948. Şımmır-şakkır şırıççen,	Kemiklerin çürüsün,
1949. Asaplanır yıtı pek!	Acı çek köpek gibi!

Öykü aynı gece, Setner ve Miheter ile karısının köye gelen hırsızlar tarafından öldürülmesiyle, beklenmedik bir biçimde sona erer. Aslında öykünün kurgusu sebep-sonuç ilişkisi bakımından son derece zayıftır. Öykünün sonundaki felakete, Narspi'nin zorla evlendirilmesinin değil, hırsızların neden olması, İvanov'un vermek istediği mesajı desteklemektedir.

Narspi büyük bir acıyla, donmuş gibi bir süre ölümlerin başında bekler:

2010. Kıtır-kıtır arman çulı,	Sanki değirmen taşı,
2011. Çire şınçe avırat'.	Yüreğinin üstünde.
2012. Arman çulı ayınçe,	Ve altında bu taşın,
2013. Mışkın çire şurilat'.	Yüreği lime lime.

Ardından Narspi yürüyerek köyden uzaklaşır. Artık yaşamaya için bir sebep kalmadığını düşünür; köyün dışında bir tarlada, kendini bir meşe ağacına asarak hayatına son verir. Köylüler onu öldüğü yere gömerler ve mezarı bir ziyaret yeri haline gelir:

2094. Hal' te pulin Silpire,	Şimdi bile Silpi'de,
2095. Asınaşşı mışkine.	Hatırlanır zavallı.
2096. Yalan, şumır şumasan,	Yağmur yağmazsa eğer,
2097. Şıv sapaşşı tıprine.	Sularlar toprağını.

Kendi ölümü pahasına Tıhtaman'la yaşamaya başkaldıran Narspi ile, daha öğrenci iken çarlık düzenine karşı verilen mücadelenin içinde yer alan ve bu uğurda çektiği sıkıntılarla yirmi beş yaşında veremden ölen K. V. İvanov, birbirlerine çok benziyorlar.

İvanov'un şiirde anlattığı Silpi, gerçekte, kendi çocukluğunu geçirdiği Slakpuş köyüdür. *Konstantin İvanov* adlı kitaptan öğrendiğimize göre (bkz. KAYNAKÇA), Slakpuş köyü Kiremet dağının eteklerinde yer alır. Dağın eteğindeki beyaz taşların aralarından pınarlar fışkırır. Bunlardan biri de, köye adını veren Slak suyudur. Bu pınarlar, oluklar boyunca çağlayarak akar. Köye ilk kez gelen bir insanın, pınarların sesini değirmen sesi sanabileceği belirtilir. Köyün doğusunda büyük, kara bir orman, ortasında ise yeni yapılmış bir kilise vardır. Burada Çuvaşlar çiftçilik yapar, çizme dikip satarlar. Slakpuş'tan üç *şuhrım* uzaklıkta, İvanov'un şiirindeki köye adını veren Silpi çayırı başlar. Şairin bu köydeki yaşamı, öyküde, Tıhtaman'ın yeğeni olan küçük Senti ile verilmiştir.

Çuvaş edebiyatının en ünlü şiiri ve modern Çuvaş şiirinin klasiği sayılan *Narspi*, Rusçaya (beş kez), Başkurtçaya, Tatarçaya, Mariceye, Ukrayncaya,

Mordvinceye, Bulgarcaya, Udmurtçaya, Azericeye, Macarcaya, Sırp-Hırvatçaya ve İtalyancaya çevrilmiştir.⁵ Çevrildiği her dilde hayranlık uyandıran *Narspi* şiirinin Bulgarcaya çevrilmesi nedeniyle A. Todorov şunları söyler: “Biz Bulgar yazarları, 1956 yılından başlayarak, Çuvaş yazarları ile hep dostluk içinde olmaya, Çuvaş edebiyatını kitaplarımızda tanıtmaya çalıştık. Bulgar yazarları, Çuvaş yazarlarının ürünlerini Bulgarcaya çevirmeye başladı. Bu ürünler arasında, Çuvaş ulusal şiiri *Narspi*, uzaklarda bir yıldız gibi parlar” (İvanov 1990: 86).

Narspi'nin yazılışından yaklaşık elli sene sonra V. A. Dolgov'un yazdıkları, bu şiirin neden bu kadar çok okunduğuna ışık tutuyor: “Ünlü şiir *Narspi* yazılalı neredeyse yarım yüzyıl oldu. Okuyanların yüreklerinden çıkmıyor. O, halkın yüreğine, gönlüne gittikçe daha çok işliyor. Neden böyle? Niçin herkes *Narspi*'yi severek okuyor?”

Çünkü İvanov'un yazdığı *Narspi*'yi yaşam yarattı. O, yaşamla büyüdü, yaşamla yürüyor. Onun temeli hümanizmdir” (İvanov 1990: 83)

3.1.2. Dil ve Anlatım

K. V. İvanov'un anlatımında, en belirgin özellik doğrudan anlatımı yeğlemesi ve sembollere başvurmamasıdır. Örneğin:

624. PursİN süselli çarşav,	İpek saçaklı perde,
625. Maççaranah sullanat'.	Yukarıdan sarkıyor.
626. Hİrlİ çarşav hİsİnçe,	Perdenin arkasında,
627. Pİrkençİkpe hİr larat'.	Duvaklı kız duruyor.
628. Hİr larat' te, hİr yİret.	Kız oturmuş ağlıyor,
629. Pİrkençİkne sİklemest.	Duvağı kaldırmıyor.
630. Hİr şummisem yurlasa,	Şarkıların sesinden,
631. UnİN sassi İltİnmest.	Hıçırık duyulmuyor.

A. Róna-Tas, *Narspi*'nin Macarca çevirisine yazdığı sonsözde (Bede 1977) bu özelliği şöyle ifade ediyor: “İvanov'un dili kristal gibi temiz, gerçek şiir dili. Şiirlerinde, özellikle düşünülerek kullanılmış sözcükler yok. İvanov için, yalancı sanatın, kurnaz sözcüklerin ardına gizlenmek çok yabancı bir şey. İvanov'un şiirlerinde, çok yerde, Çuvaş halk türkülerinden alınmış örnekler var. Bu nedenle de çok özgün bir dil...”

5 AÜ DTCF Türk Lehçeleri Bölümü'nde öğretim görevlisi olan Yuriy Vasiliyev, K. V. İvanov'un yüzüncü doğum yıldönümünde, bu şiirin Yakutçaya da çevrildiğini belirtmiştir.

Şiirde sıfatlara çok yer verilmemiştir; kullanılanların da daha çok basit sıfatlar olduğu görülüyor: *ışı ŗurkunne* "güzel ilkbahar", *aslı yal* "büyük köy", *mattur kaççisem* "yiğit delikanlılar" vb. İvanov'un aynı zamanda ressam olmasına karşın, şiirinde bu özelliği pek hissedilmiyor. Betimlemeler çok yalın biçimde ve eylemlerle anlatılmış. Her şey hareket halinde:

65. Tıçı ŗıvın işinçe,	Berrak suyun içinde,
66. Kivak pılıt yavınat'.	Mavi bulut kıvrılır.
67. Vatı yımra tayılsa,	Koca söğüt eğilir,
68. Tısne pıhsa savınat'.	Yansısına sevinir.

Eylemlerin en çok ulaş biçimi kullanılmış. Bu da şiire sürekli bir hareket, canlılık ve süreklilik sağlar. Eylemlerin çok kullanılması, doğaya bağlı, göçebe bir toplumun izlerini yansıtır. Şiir bu özelliğiyle eski Türk halk şiirine yaklaşır:

716. Untan ŗurı suhalne,	Sonra ak sakalını,
717. Kivak süsne yakatsa,	Saçını sıvazlayıp,
718. Uksa ŗine, sukkırsker,	Paraya bir kör gibi,
719. Pıhrı kuşne çakırtsa.	Baktı gözünü açıp.
720. Pıhsa tıçı-tıçı te,	Bakıp durdu, durdu da,
721. ŗur suhalne yakatsa,	Sakalını okşayıp,
722. Kaları vil yeriye,	Konuştu yavaş yavaş,
723. Karçık yenne şavrınsa:	Yaşlı kadına bakıp:

Doğa sürekli insana benzetilerek ve kişileştirilerek anlatılır:

17. Hıl kuşsulı ŗavlasa,	Kışın gözyaşlarıdır,
18. Yuhsa kayrı şırmara.	Akıp giden ırmakla.
19. Açı-pıçı vilyasa,	Sokaklarda, her yerde,
20. Çupsa süret uramra.	Şimdi çocuklar oynar.
25. Tıttım vırman çırilet.	Kara orman dirilir.
26. Yeşil tumtir tıhınat'.	Yeşilleri giyinir.
27. Şeşenhir te yeşeret.	Bozkır bile yeşerir.
28. İlempe muhtanat'.	Görkemiyle övünür.
61. Şırma yuhat' kırlese,	Bir ırmak gürlüyor,
62. Aslı yalın şumıpe.	Büyük köyün yanında.
63. Hıvel, tıçı tırlese,	Güneş nakış işliyor,
64. Vılyat' unın ŗıvıpe.	Oynayıp sularıyla.

Bu özellik bir rastlantı olarak görülmüyor. 101. dizeyle başlayan dörtlükte, insanın doğanın efendisi olarak betimlenmesi, bunun ipuçlarını veriyor:

101. Şakı şütü tınçere,	Bu aydınlık dünyada,
102. Vıyli şuk ta etemren.	İnsandan güçlü yoktur.
103. Şıvsem şınçe, şır şınçe,	Suların ve yerlerin,
104. Huşa pulsa vıl tırat'.	Tek efendisi odur.

Fakat, bu kadar güçlü olan insan da kendi doğasına esir. Buraya kadar doğayı anlatan şair, bundan sonra insanı anlatmaya başlıyor ve öyküye aslı buradan geçiliyor:

105. Ançah vıylı etem te,	Fakat güçlü insan da,
106. Hıy tınçine pihinat'.	Kendi nefesine esir.
107. Uksápala ereheh,	Para ve şarap ile,
108. Şinna İsrán kilarat'.	Yoldan da çıkabilir.

Sarı Hır [Sarı Kız] bölümü ile birlikte (161. dizeden itibaren) artık insanın betimlenmesine geçiliyor. Bu bölümde, önceki bölümün tersine insan doğaya benzetilerek anlatılır:

161. Yeşil kurık huşşınçe,	Yeşil çimler içinde,
162. Sap-sarı çeçek üset.	Sapsarı çiçek büyür.
163. Aslı Silpi yalınçe,	Büyük Silpi köyünde,
164. Narspi yatlı hır üset.	Narspi adlı kız büyür.

Şairin ressam oluşuyla bağdaşmayan bir özellik de renklerin az kullanımı. Yalnız *ak*, *kara*, *yeşil*, *kırmızı*, *mavi*, *sarı*, *ala* gibi ana renkler kullanılmış ve bunların da sayısı çok değil: *yeşil tumtir* “yeşil elbise”, *kıvak pılır* “mavi bulut”, *hura vırman* “kara orman”, *sap-sarı çeçek* “sapsarı çiçek” vb.

Anlatımda çok dikkat çeken özelliklerden biri de yansıma sözcüklerin sık kullanımıdır: *yiltir yaltir* “ışıl ışıl”, *şiltir şaltir* “çingır çingır”, *şinkir şinkir* “çingır, çingır”, *yıptir yapırt* “yaldır yaldır”, *çinkir çankir* “şingır şingır”, *mikirtat* “mırıldanmak”, *şavla* “gürlemek”, *şihir* “çağlamak”, *lapıştat* “vıcık vıcık ses çıkararak yürümek” vb. Yansımalarda ağırlıklı olarak duyulan ç ve ş sesleri S. A. Laşman’ın, şiiri çingırak sesine benzetmesini haklı kılar: “Gümüş bir çingırak sesi gibi çingırdayarak akıyor Konstantin’in şiiri. Şiirin her sözü güzel, açık, yerinde ve etkileyici. Şimdiye dek işitilmediği kadar yürek coşturucu...” (İvanov 1990: 70).

Şiire hareket ve canlılık sağlayan öğelerden biri de karşılıklı konuşmalardır. Bu özellik *Atte-Anne* [Baba-Anne] başlıklı bölümle birlikte (1738. dizeden itibaren) iyice yoğunlaşıyor. Bir dördümlük karşılıklı konuşma biçiminde ikiye ayrılabilir:

1876.	Karçık	Yaşlı Kadın
1877.	Av tata mĭn kalaşat'!	Bak işte ne söylüyor!
1878.	Savnĭ hĭrne itle-ha!	Bak sevgili kızına!
1879.	Miheter	Miheter
1880.	řitĭ, karçık, vulaşma.	Yeter, kadın, konuşma.
1881.	Hĭr şimahne itler-ha!	Kız konuşuyor, dinle!

İvanov'un Narspi ile Çuvaş diline kazandırmış oldukları en iyi K. V. Prta tarafından özetlenmiştir: "İvanov, Narspi'yi yazarak Çuvaş dilinin güzelliğini ortaya çıkardı. Çuvaşça, yoksul bir dil olarak bilinirken, Narspi şiiri ile, Çuvaşların tüm yaşamı, sevinçleri, kederleri, sevgileri anlatılamayacak bir güzellihte ortaya konuldu. Böyle bir şiir, Çuvaş edebiyatında bir daha yazılmadı. İvanov, Çuvaşça ile neler yazılabileceğini gösterdi" (İvanov 1990: 30)

3.1.3. Kültürel Öğeler

İçerikle ilgili önemli bir özellik de bilmece, atasözü, büyü duası, türkü gibi halk edebiyatı ürünlerinin şiire yerleştirilmiş olmasıdır. V. Ya. Kanjukov, İvanov'un sanatını bu açıdan Puşkin'le karşılaştırır: "İvanov'un lirik ve epik şiirlerinde, Çuvaş kültürünün çok önemli bir dönemi başlıyor. Puşkin gibi, İvanov da eserlerine halk türküleriyle bilmeceleeri sokuyor, Çuvaş edebiyatında ilk kez bilmeceleeri şiire yerleştirip işliyor" (İvanov 1990: 74).

Şiir, bu açıdan karşılaştırmalı halkbilimi araştırmaları için önemli bir kaynaktır:

207.	Ss hrellĭ hursĭ yıtĭ,	<i>İp kuyruklu çelik it,</i>
208.	Pĭr kĭret te pĭr tuhat'.	<i>Bir girip bir çıkıyor.</i>
(Bilmece: iğne)		
241.	Çĭn řimahĭn suyi şuk.	Doğru sözün yalanı yok
(Atasözü)		
1426.	«řitmĭl tinĭř leş yençen,	<i>"Yetmiş deniz öteden,</i>
1427.	Kilet karçık şapatan.	<i>Gelir yaşlı şapatan.</i>

1428. Vşır, sur, karçık yaşkana— Üfür, tükür, çorbaya—
 1429. Pıttır usal Tıhtaman! Ölsün kötü Tıhtaman!
 (Büyü duası)

1430. Utmıl tinıs uttinçe, *Altmış deniz adasında,*
 1431. Larat', siket, yıs pukan. *Sıçıyor bakır Pukan,*
 1432. Sikeh, sikeh, yıs pukan,— *Sıçra da bakır Pukan,*
 1433. Pıttır usal Tıhtaman! *Ölsün kötü Tıhtaman!*
 (Büyü duası)

596. «Mınşın şıppın laratır, "Ne kadar sessizsiniz,
 597. Mınşın şıppın laratır? Ne kadar sessizsiniz.
 598. Şıppın-şıppın larmaşkın, Böyle sessiz durulmaz,
 599. Şıpçık çıppi mar epir» Kuş yavrusu değiliz".
 (Halk türküsü)

1190. «At'ır kayar şulpala. "Gel gidelim yol boyu
 1191. Kurka tullı pılpala...» Kupamız balla dolu..."
 (Halk türküsü)

İvanov'un şiirindeki halk edebiyatı geleneğinden M. Ya. Sirotkin de söz eder: "Narspi şiiri, İvanov'un en ünlü şiiri. Narspi'nin acılı yaşamı, sıcak yüreği, onu, öbür kardeş halkların büyük yazarları ve şairlerinin çizdiği olumlu kadın tipleriyle akraba yapıyor. İvanov'un şiir yeteneği, Çuvaş halk edebiyatı kaynağından beslenmiş, modern Rus edebiyatı etkisiyle gelişmiştir. İçeriğiyle, biçimiyle, fikirleriyle, halk yığınlarının düşünce ve ruhunu derinden işleyen Narspi, Çuvaş edebiyatının dilini zenginleştirmiştir" (İvanov 1990: 72-73)

İvanov, özellikle düğünü anlattığı bölümde, sık sık Çuvaş geleneklerine de göndermeler yapmıştır. Aşağıdaki alıntılarda italik olan bölümler bu göndermelerle ilgili örneklerdir:

972. Tepşır kunne uramra, Ertesi gün sokakta,
 973. Turıś yalta vřy-killi. *Vřy-killi de yapıldı.*

vşy-killi: Çuvaş geleneklerine göre, gelinin, kocasının ailesiyle karşılaştığı yerde yapılan eğlencenin adıdır.

1114. *Şıv-şur puśı puślasan,* *Şıv-şur puśı* başlayıp,
 1115. Tıttımççeneh sikriś te, Akşama dek oynandı.
 1116. Tıhtamanpa Narspiye, Tıhtaman'la Narspi kız.
 1117. Hıve hupriś kilete. Odaya kapatıldı.

şiv-şur puşī puşla-: Çuvaş geleneklerine göre gelin ve güveyiyi su başına götürmeyi ifade eden bir deyim.

Şiirde, pek çok bölümde, Çuvaşların eski Şamanist gelenekleriyle, görece yeni inançları olan Hristiyanlığın gündelik yaşama nasıl bir sentezle yansdığına ilişkin örneklerle rastlanabilir:

508. Tuyne-puşne puşliççen,	Başlatmadan düğünü,
509. Aval çıvaş yılıpe,	Budur Çuvaş töresi,
510. Vattisene asınsa,	Hatırla yaşlıları,
511. Tıkar şikır-tıvarne:	Dağıt tuzu-ekmeği.
512. «Vat attesem, annesem,	“Yaşlı anne-babalar,
513. Irı kurır şitmahra.	Kutsayınız cennette.
514. Pirin şikır-tıvarsem,	Tuzumuz-ekmeğimiz,
515. Pulççır sirin umırta.	Bulunsun önünüzde.
564. Şimık kuñı yılıpe,	Şimık geleneğiyle,
565. Şınsem muñça kıreşşi.	Herkes banyo yapıyor.
566. Şimık kurıkıpele,	Şimık otları ile,
567. Şansurımne hırteşşi.	Vücudunu ovuyor.
568. (Vat attesem, annesem,	(Yaşlı anne-babalar,
569. Şapla huşsa hıvarnı.)	Böyle buyuruverdi)
570. Şapla payan çıvaşsem,	Çuvaşlar da banyoya,
571. Muñça kırse tasalnı.	Girip tertemiz oldu.
1790. Pülh, hırpan, şut tınçe,	<i>Pülh, hırpan</i> , bu dünya,
1791. Mana savsa tıratçış.	Beni her zaman sevdi.
1792. Kıvak-huppi, şut-hıvel,	<i>Kıvak-huppi</i> ve güneş,
1793. Mana tupış paratçış.	Bana iyi davrandı.

İçerikle ilgili olarak dikkat çeken bir özellik de Çuvaş insanının yaşamı algılayışı ile ilgili ayrıntılara yer verilmesidir. İvanov, zaman zaman sevgiyle eleştiren, hoşgörülle yol gösteren bir üslupla Çuvaş insanına seslenir:

129. «Numay işle, numay şı.	“Çokça çalış, çokça ye.
130. Hitı tarla, hitı iş!»	Çokça terle, çokça iç!”
131. Erehtesen, iş şinni.	Şarap dersen Çuvaşa,
132. Nihış te tirkemest.	Reddedemez onu hiç.

133. «Vihičipe işlipir.	“Vakti gelir çalışır,
134. Vihičipe işlipir.	Vakti gelir içeriz.
135. Kilde işme pulmasan,	Evde içkimiz yoksa,
136. Kürşî patne kırıpır.	Komşulara gideriz.
137. Kürşin işme pulmasan,	Yoksa içki komşuda,
138. Uyranne te işlipir.	Ayranla yetiniriz.
139. Uyranî te pulmasan,	Ayran da olmayınca
140. Turî parassa kitipir	Tanrımızdan bekleriz.”
145. İntî, üsir çıvaşsem,	Haydi sarhoş Çuvaşlar,
146. Urîr şine tîrîr-ha	Kalkın artık ayağa!
147. Yem-yeşileh şül tusem,	Yemyeşil yüce dağlar
148. Şıv ta çaknî sîrmara.	Su çekilmiş ırmakta.
149. Ey, piççesem, tîrîr-ha.	Ey kardeşlerim kalkın!
150. Urlî-pirlî pîhîr-ha.	Sağa sola bakının!
151. Aka puşne türletes.	Çalışmak gibi var mı?
152. Urapuna tirpeyles.	Tamir et arabanı.

Krueger, İvanov'un bu şiirle, çarlık düzeni içindeki eşitsizliği sorguladığı görüşündedir (1961: 211). Bu eşitsizlik şiirde, Miheter ve Tihtaman'ın temsil ettiği zenginlik ve atından başka bir şeyi olmayan Setner'in temsil ettiği yoksullukta somutlaşır. Yukarıda yer alan son iki dördlük, eleştirilen çarlık düzeni içinde, Çuvaş halkını özgürlük ve eşitlik için savaşımaya çağırarak bir öncünün de sesidir aynı zamanda.

3.2. Biçim İncelemesi

3.2.1. Nazım Birimi

2097 dizelik bir öykü-şiir olan *Narspi*, bu yayımda kullanılan metnin alındığı kaynaktaki⁶ yirmişer dizelik bentler biçiminde verilmiş olmakla birlikte, uyak düzeni gözönüne alınarak dördüklere ayrılmıştır. Ayrıca, bu şiirin, Krueger tarafından *Chuvash Manual*'de (1961: 211-214, 260-263) yayımlanan çok küçük bir bölümünde de nazım biriminin dördlük olduğu görülmektedir.

⁶ урал сасси [=ural sassi=Ural Sesi], Mayıs 1990, no: 8, Pelepey-Başkort ASSR. (Başkörtöstan gazetesinin, K. V. İvanov'un 100. doğum yıldönümü nedeniyle çıkarmış olduğu özel sayısı)

Ancak şiirin dört yerinde nazım birimi farklıdır. 289, 290 ve 291. dizeler bir üçlük oluşturur. Çünkü, ilk dize yerine, alındığı kaynaktan sıra noktalar görünür:

- .....
 289. İkĩ vřylĩ alli pur.
 290. Tşşman puşne pşterme,
 291. Vşri vut pek şilli pur.

912 ve 913. dizeler ise ikilik oluşturur:

912. Akĩ tuy ta řakĩ tuy.
 913. Pısık tuy ta pısık tuy!

Bir dörtlük de karşılıklı konuşma biçiminde ikişer dizeye ayrılmış:

1876. Karçık
 1877. Av tata mşn kalaşat'!
 1878. Savnş hşrne itle-ha!
 1879. Miheter
 1880. şitş, karçık, vulaşma.
 1881. Hşr şimahne itler-ha!

Nazım birimi açısından, şiirin, eski Türk halk şiiri geleneğiyle uyum içinde olduğu görülüyor. Eski Türk halk şiirinde, nazım biriminin dize ve ikilik olduğu görüşleri de ileri sürülmüş olsa da, yaygın kanı Türk şiirinde asıl birimin dörtlük olduğudur. Ancak Türk şiir geleneğinde, nazım biriminin dize, ikilik, üçlük, beşlik olduğu ürünler de vardır (Dizdaroğlu 1969: 25, T. Tekin 1989: VIII).

3.2.2. Ölçü

Şiirde, hece ölçüsünün Türk halk şiirinde en çok sevilen 4+3 duraklı, yedili kalıbı kullanılmıştır. Türk halk şiirinin en eski örneklerinin bulunduğu *Dşvşnş lurgşti't-türk*'te de en çok bu kalıp kullanılmıştır (Dizdaroğlu 1969: 26, T. Tekin 1986b, 1989). İvanov'un bu şiirinde, ölçüye büyük bir çoğunlukla uyulmuş, zaman zaman sekiz heceli dizeler de kullanılmıştır:

11. Sivş kuşşulşpe yşret/ 49. Aslş uram tşşşşpe/ 51. Uram ikş ayikkipe/
 70. Starik larat' vşltapa vb.

Yedi heceli dizelerde 4+3, sekiz heceli dizelerde 4+4 durak uyak düzene büyük ölçüde uyulmuştur. Bunun yanında duraksız dizeler de görülüyor:

107. Ukšapala ereheh,	(4+3=7)
338. Hīysen puyanlīhīpe,	(yedi heceli, duraksız)
494. Turī pūršen sīvī pulsan,	(4+4=8)
11. Sivī kuššulīpe yīret,	(sekiz heceli, duraksız)

3.2.3. Uyak Düzeni

Krueger (1961: 211) şiirin uyak düzeninin *abab* olduğu görüşündedir. Dörtlüklerin yarıya yakını gerçekten de bu düzenle yazılmıştır. Ancak yine yarıya yakınında *abcb* ve çok az bir bölümünde de *abac*, *aaba*, *aabb*, *aa-bc*, *abcd* düzenleri görülüyor. Uyak düzeniyle ilgili örnekler şu şekildedir:

abab

1. Puš uyīhīn vīšīnče,
2. Hīvel pīhrī īšītsa.
3. Silpi čīvaš yalīnče,
4. Yur irīlčī vaskasa.

abac

101. Šakī sūtī tīnčere,
102. Vīyli šuk ta etemren.
103. Šīvsem sīnče, sīr sīnče,
104. Huša pulsa vīl tīrat’.

aabb

141. Kalīm irtet, yur pītet,
142. Šurhi suha ta sītet.
143. Čīvaš časah urīlmas’t,
144. Muhmīr irtse kayaymas’t.

abcd

340. An ūpkeleşsem, Setner,
341. Mīnšīn sīnna ūpkeles’
342. İsta tarsa kayas-ha,
343. Puyan atte-anneren.

abcb

41. Silpi yalı—puyan yal,
42. Larat' vırman işiñçe.
43. Kantur pekeh şurçısem,
44. Vat yımrasem ayıñçe.

aaba

133. Vihıçipe işlöpır,
134. Vihıçipe işöpır.
135. Kilde işme pulmasan,
136. Kürşı patne kıröpır.

aabc

189. Vıyısence un sassı,
190. Kayık sassı yevırlı.
191. Ahıl tatsa kulnı çuh,
192. Şırıp sın ku temelle.

3.2.4. Uyak Değeri

Yine eski Türk halk şiiri geleneğinde olduğu gibi, dize sonlarında, çoğunlukla, gerçekte ses benzerliği (asonans) denilebilecek yarım uyaklarla yetinilmiştir. Az sayıda tam uyaklı dizelere de rastlanır:

33. Şülte, pılıt ayıñçe,
34. Tiri yurri iltinet.
35. Şemse kurık sıyıñçe,
36. Putek-surıh sikkelet.

21. Kilçı ırı şurkunne,
22. Kilçı, yaçı işitsa.
23. Hıvel savat' tıñçene,
24. Hıl ıyhınçen vıratsa.

Gerçekte çoğu durumda, ses benzerliği yalnız rediflerle sağlanmıştır. Uyak hiç yoktur:

69. Akı kiper sıyıñçe,
70. Starık larat' vılta**pa**.
71. Yıpirt-yapirt pulline,
72. Ultalassın iman**pa**.

Pek çok dörtlükte, en eski Türk şiirini anımsatacak biçimde, dize başı ses benzerliği ve uyaklardan yararlanılmıştır⁷:

564. Şimik kunı yilipe,
565. Şinsem munça kıreşşî.
566. Şimik kurikipele,
567. Şanşurimne hırteşşî.

1418. Ançah vıl ta vilyama,
1419. Aptırarı inkışpe.
1420. Aptırasa urama,
1421. Tuhsa kayrı laşipe.

3.2.5. Türü

Krueger, bu şiirin epik bir şiir veya bir *saga*⁸ sayılamayacağı, en iyi adlandırmanın *romance*⁹ olacağı görüşündedir (1961: 211).

Eski Türk halk şiiri geleneğiyle karşılaştırıldığı zaman, Narspi'nin, nazım birimi, dörtlük sayısı ve ekseninde bir olay bulunması açısından destan türüne yakın olduğu söylenebilir.

7 T. Tekin'e göre, eski Türk halk şiirinde iki tür uyak geleneği var. Biri, Moğol şiirinde de görülen dize başı uyak geleneği, diğeri de *Dîvânü lügâni't-türk*'teki en eski Türk halk şiiri örneklerinde görülen dize sonu uyak geleneği (1986a: 7, 1989: X). Arat, eski Türk şiirinde, aynı dizede ve şiirde, her iki uyak türünün de kullanıldığı örnekler veriyor (1986: 117-118). Ancak, Arat, dize başı uyak geleneğinin daha eski olduğunu, bunun da eski Türkçede vurgunun söz başında olmasından kaynaklandığını, sonradan vurgunun söz sonuna kaymasıyla dize sonu uyağın ortaya çıktığını düşünüyor (1986: 19).

8 Eski İskandinav öyküsü veya masalı; eski zamanlara ait öykü.

9 *Romans*: "Sekiz mısıralı kıt'alardan örülü bin İspanyol şiiri türü. Dokunaklı ya da âşıkça bir şarkı çeşidi, "Romansero", "romañero" ve "romans antolojisi" terimleri de kullanılıyor (Akalin 1984).

4. KAYNAKÇA

- AKALIN, L. S.: *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Varlık, İstanbul 1984.
- ARAT, R. R. : *Eski Türk Şiiri*, TTK VII. Dizi-Sa. 45^a, 2. baskı, Ankara 1986.
- AŞMARİN, N. İ.: *Thesaurus Language Tschuvaschorum*, 1-2 Kazan', 3-17 Çeboksarı, 1928-1950.
- BEDE, A.: *Narspi, Szép Leany*, Konsztantin İvanov, Eger 1977 (András Róna-Tas'ın sonsözüyle).
- BENZING, J.: "Biler Şehrinin Fethi", *Türk Dili Belleten* III, 8-9, İstanbul 1947: 126-136)
- BENZING, J.: "Die tschuwaschische Literatur", *PhTF* II, 1959: 841-861, Wiesbaden.
- BOMBACÍ, A.: "The Turcic Literatures. Introductory Notes on the History and Style", *PhTF* II, 1959, Wiesbaden.
- CEYLAN, E.: "Biler Şehrinin Fethi, Çuvaş Halk Destanı", *Türk Dilleri Araştırmaları* 5, Ankara 1996a: 211-225.
- CEYLAN, E.: *Çuvaş Atasözleri ve Deyimleri, Çuvaşça-Türkçe/Türkçe-Çuvaşça Sözlük*, TDAD 10, Simurg/ Ankara 1996b.
- DİZDAROĞLU, H.: *Halk Şiirinde Türler*, TDK 283, Ankara 1969.
- İVANOV-Pärtta, K.V.: *Narspi*, "вучах" Biblioteki 2 (14) N°, 1993.
- КОНСТАНТИН ИВАНОВ [=Konstantin İvanov], *Fotoal'bum*, Kandidat filoloğičeskiĭ nauk A. P. Huzangay, G. S. Samsonova, Çeboksarı 1990 (=İvanov 1990).
- KRUEGER, J. R.: *Chuvash Manual*, Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series, Vol. 7, Bloomington 1961.
- PAASONEN, H.: *Çuvaş Sözlüğü*, TDK C. III. 7, İstanbul 1950 [=Csuvas Szójegyzék, Budapest 1908].
- SERTKAYA, O. F.: "Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı I* (Eski Türk Şiiri), sayı 409, Ocak 1986: 43-80.
- SİDOROVA, Ye. S.: "Чувашский фольклор в творчестве к.в. иванова" [=Çuvaşskiy fol'klor v tvorçestve K. V. İvanova=K. V. İvanov'un Yaraticılığında Çuvaş Folkloru] *Çuvaşskiy yazık, literatura i fol'klor* 1: 352-364, Çeboksarı 1972.

- SİROTKİN, M. Ya.: *Чувашско-русский словарь* [=Çuvaşsko-russkiy slovar']=*Çuvaşça- Rusça Sözlük*, Moskva 1961.
- SKVORTSOV, M. İ.: *Чувашско-русский словарь* [=Çuvaşsko-russkiy slovar']=*Çuvaşça- Rusça Sözlük*, Moskva 1985.
- TEKİN, Ş.: "Uygur Edebiyatının Meseleleri", *Türk Kültürü Araştırmaları* II (1-2), Ankara 1965: 26-67.
- TEKİN, T.: "İslâm Öncesi Türk Şiiri", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı I* (Eski Türk Şiiri), sayı 409, Ocak 1986a: 3-42.
- _____ : "Karahanlı Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı I* (Eski Türk Şiiri), sayı 409, Ocak 1986b: 81-157.
- _____ : *XI. Yüzyıl Türk Şiiri*, TDK 541, Ankara 1989.
- урал сасси* [=ural sassi=*Ural Sesi*], Nisan 1989, no: 30, Pelepey-Başkort ASSR.
- урал сасси* [=ural sassi=*Ural Sesi*], Nisan 1990, no: 7, Pelepey-Başkort ASSR.
- урал сасси* [=ural sassi=*Ural Sesi*], Mayıs 1990, no: 8, Pelepey-Başkort ASSR. (*Başkortostan* gazetesinin, K. V. İvanov'un 100. doğum yıldönümü nedeniyle çıkarmış olduğu özel sayı)
- YILDIRIM, Dursun: "Çuvaşlı Şâir İvanov ve "Narspi"si", *Türk bitiği*, Akçağ yay, 1998: 259-263.
- YILMAZ, Emine: "Narspi, Çuvaşça Bir Aşk Öyküsü", *Scholarly Depth and Accuracy, Lars Johanson Armağanı*, Ed. Nurettin Demir, Fikret Turan, Grafiker yay., Ankara 2002: 403-416.
- YUMART, G. F.: "Революцичен чăвашла куçарнă поэзи" [=Revolyutsiççen çıvaşla kuşarnı poezi=*Devrime Kadarki Çuvaş Çeviri Şiiri*], *Çuvaşkiy yazık, literatura i fol'klor* 4: 137-193, Çeboksarı 1974.

НАРСИ

1. Пуш уй ахён вёсёнче,
2. Хёвел пәхрә ашәтса.
3. Силпи чәваш ялёнче,
4. Юр ирёлчә васкаса.

5. Тусем, сәртсем хупхура,
6. Юрә кайса пётнёрен.
7. Тухать курәк җап-җара,
8. Хёвел хытә хёртнёрен.

9. Сивё, хаяр хёл иртет,
10. Каять йёрсе, хурланса.
11. Сивё куҗулёпе йёрет,
12. Иртнә куншан хуйхәрса.

13. Путәксемпе, варсемпе,
14. Җёмёрёлсе шыв кёрлет.
15. Анчах, мёнле йёрсен те,
16. Хёвел хёртнёҗсем хёртет.

17. Хёл куҗулё шавласа,
18. Юкса кайрә җырмара.
19. Ачи-пәчи выляса,
20. Чупса җүрет урамра.

21. Килчә ыра җуркунне,
22. Килчә, ячә ашәтса.
23. Хёвел савать тёнчене,
24. Хёл ыйхинчен вәратса.

25. Тёттём вәрман чөрёлет,
26. Ешёл тумтир тәхәнәть.
27. Җеҗенхир те ешерет,
28. Илемёпе мухтанәть.

29. Тёрлө-тёрлө чечексен,
30. Ыра шәрши сарәлать.
31. Пур җерте те кайәксен,
32. Лайәх юрри янәрать.

33. Çўлте пёлёт айёнче,
34. Тәри юрри илтёнет.
35. Çемсе курак сийёнче,
36. Путек-сурах сиккелет.
37. Хай кётёвё патёнче,
38. Ача шәхличё калать.
39. Хырамё пит выçнипе,
40. Силпи ялнелле пәхать.
41. Силпи ялё— пуян ял,
42. Ларать вәрман әшёнче.
43. Кантур пекех сурчёмем,
44. Ват йәмрасем айёнче.
45. Ялё тавра укәлча,
46. Çёнё çатан укәлча.
47. Кив капанлә анкарти,
48. Тёрлё сымёслё пахча.
49. Аслә урам тәрәшшёпе,
50. Хәма витнё сурчёмем.
51. Урам икё айәккипе,
52. Ем-ешёлех сачёмем.
53. Çуртсем тавра килкарти,
54. Чул хўме пек çавәрнә.
55. Сарә хапха килсерен,
56. Чёнтерленё тәрәллә.
57. Силпи ялё— аслә ял,
58. Хула тейён инçетрен.
59. Ахәр, кунти чавашсен,
60. Мулё пур-тәр çав вёсен.
61. Çырма юхать кёрлесе,
62. Аслә ялан сумёпе.
63. Хёвел тёрё тёрлесе,
64. Вылять унән шывёпе.
65. Тәрә шывән әшёнче,
66. Кәвак пёлёт явәнать.
67. Ватә йәмра тайәлса,
68. Тёсне пәхса савәнать.

69. Ак ѓ кѣпер сийѣнче,
 70. Старик ларать вѣлтапа.
 71. Йѣпѣрт-япѣрт пуллине,
 72. Улталасшѣн ѣманпа.
73. Ав ачасем сѣл енче,
 74. Шывра ишсе сѣрещѣ.
 75. Пулѣ тытан ваттине,
 76. Хирѣстерме пѣлещѣ.
77. Ак ѓ пѣр сын кѣперпе,
 78. Кащса пырать сырмана.
 79. Щарма урлѣ кащрѣ те,
 80. Кѣрсе кайрѣ вѣрманна.
81. Щатмах пекех туйѣнать,
 82. Силпи чѣваш ялѣнче.
 83. Вѣхѣт иртни сисѣнмест,
 84. Савѣнѣщлѣ кунсенче.
85. Кайѣк юрри, сын сасси,
 86. Ян-ян ярать таврана.
 87. Щуркуннехи хавас юрѣ,
 88. Килсе кѣрет хѣлхана.
89. Урам тѣрѣх сыннисем,
 90. Улпут пекех утащѣ.
 91. Пѣрт хыщѣнче шавласа,
 92. Ачи-пѣчисем вылящѣ.
93. Нар пек хитре хѣрѣсем,
 94. Ак ѣшсем пек утащѣ.
 95. Чѣнк ѣр-чанк ѣр тенкисем,
 96. Йѣлтѣртатса пыращѣ.
97. Щѣр щѣмѣрсе качч ѣсем,
 98. Ташлать хапха умѣнче.
 99. Пурѣнѣщсем, ах, аван
 100. Аслѣ Силпи ялѣнче.
101. Щак ѣ щута тѣнчере,
 102. Вѣйли щук та этемрен.

103. Шывсем ҫинче, ҫёр ҫинче,
104. Хуҫа пулса вӑл тӑрать.
105. Анчах вӑйлӑ этем те,
106. Хӑй тӑнчине пӑхӑнать.
107. Укҫапала эрехех,
108. Ҫынна ӑсран кӑларать.
109. Аслӑ калӑм эрнинче,
110. Мӑнле чӑваш ёҫмен-ши?!
111. Тарӑн нӑхреп ӑшӑнче,
112. Мӑн чухлӑ сӑра пӑтмен-ши?!
113. Ёҫнӑ те ҫав, ҫинӑ те,
114. Йӑрkipеле сикнӑ те.
115. Унсӑр пуҫне еплелле,
116. Тӑвас тетӑн праҫнике?
117. Кун иртнӑсем урамра,
118. Ёҫӑр ҫынсем нумайрах.
119. Каҫ пулнӑсем вӑрманра,
120. Сасӑ кятъ хытӑрах.
121. Ёҫе-ёҫе каҫалла,
122. Ёҫӑр чӑваш ывӑнать.
123. Ҫуркуннехи пылчӑк та,
124. Канма ҫемҫе туйӑнать.
125. Выртать чӑваш улпут пек,
126. Шухӑшламасть ӑҫтине.
127. Пӑтӑм урам тӑрӑшӑе,
128. Кӑшкӑратъ хӑй юррине:
129. «Нумай ёҫле, нумай ҫи,
130. Хытӑ тарла, хытӑ ёҫ!»
131. Эрех тесен, ёҫ ҫынни,
132. Нихӑшӑ те тиркемест.
133. «Вӑхӑчӑпе ёҫлӑпӑр,
134. Вӑхӑчӑпе ёҫӑпӑр.
135. Килте ёҫме пулмасан,
136. Кӑршӑ патне кӑрӑпӑр.

137. Кўршён ёҗме пулмасан,
138. Уйранне те ёҗсёпёр.
139. Уйранё те пулмасан,
140. Туря парасса кётёпёр»

141. Калям иртет, юр пётет,
142. Ҷурхи суха та җитет.
143. Чаваш часах ур аймасть.
144. Мухма́р иртсе каяймасть.

145. Ёнтё, ўсёр чавашсем,
146. Уряр җине та́рар-ха!
147. Ем-ешёлех җул тусем,
148. Шыв та чакна җырмара.

149. Эй пиччесем, та́рар-ха,
150. Урля-пирля па́хяр-ха.
151. Ака пуҗне тўрлетес,
152. Урапуна тирпейлес.

153. Сивё шывпа җавансан,
154. Питне-куҗне тес кётёр.
155. Авантарах апатлан,
156. Ака тума вай кётёр.

157. Кўлес ёнтё лашана,
158. Тухса каяс акана.
159. Туряҗам, сывлях пар,
160. Акна тыррама а́нтар!

Саря Хёр

161. Ешёл куряк хушшинче,
162. Сап-саря чечек ўсет.
163. Асла Силпи ялёнче,
164. Нарспи ятля хёр ўсет.

165. Пичё-куҗё пит хўхём,
166. Хирти саря чечек пек.
167. Икё куҗё хуп-хура,
168. Икё хура ша́рҗа пек.

169. Яв а́на ссе́ хысáлта,
 170. Сивёт вёсё кáтрисем.
 171. Утса-утса пынá чух,
 172. Шáнк áртатать тенкисем.
173. Ку́сесемпе пáхнá чух,
 174. Каччáн чёри сёкленет.
 175. Сўхе тути кулнá чух,
 176. Каччáн чунё сёмселет.
177. Хирти сарá чечеке,
 178. Áшá куспа кам пáхмё?
 179. Ун пек лайáх хитре хёре
 180. Мёнле каччá юратмё?
181. Хёвел анса ларсанах,
 182. Питне сáвать, шáлáнать.
 183. Вáййа тухма шёлкеме,
 184. Кáкáрё сине сáкать.
185. Шáнк áр-шáнк áр теветне,
 186. Хулпу сси урлá ярать.
 187. Хёрлё пурсáн тут áрне,
 188. Хёрле сáв áрса сыхать.
189. Вáйáсенче ун сасси,
 190. Кáйáк сасси евёрлё.
 191. Ахáлтатса кулнá чух,
 192. Сирёп сын ку темелле.
193. Вáйá саланиченех,
 194. Савáнтарать сассипе.
 195. Ирхи сáлт áр хáпарса,
 196. Йáл-йáл кулать тўпере.
197. Хáйён ашшё килёнче,
 198. Нарспи канлё сывáрать.
 199. Ырá телёксем курса,
 200. Телёкре те савáнать.
201. Ирех тáрать, тумланать,
 202. Нарспи ёсе тытáнать.

203. Е пурçан çип илет те,
204. Юрла-юрла төрә тавать.
205. Е сәлеме ларать те,
206. Сөвви шәрса пек пулать.
207. Сүс хўреллө хурçа йытә,
208. Пөр көрет те пөр тухать.
209. Е пир төртме ларать те,
210. Вылантагать әсине.
211. Е хулт әрч ә тытать те,
212. Çипне тирет сөррине.
213. Е сак çинчи кушакө,
214. Питне сәва пуçласан,
215. Апат хатөр хәнашән.
216. Алли-ури сәмәлран...
217. Аван иртрө пурәнәс,
218. Хөрөн сүлө туличчен.
219. Ашшө килне хәтана,
220. Çичө ютран киличчен.
221. Нарспи ашшө Михетер,
222. Сөрме пуян пурәнать.
223. Вәл хай хөрне юратать,
224. Нарспиёпе мухтанать.
225. «Ман хөр пекки камән пур?
226. Кама пүрнө ун пек хөр?
227. Пушмак сук-и хөрёмән?
228. Сүрет-и вәл тенк өсөр?»
229. Силпи ялө ёмөрне,
230. Ун пек хөрсем курас сук!
231. Пөр чәваш та хай хөрне,
232. Михетер пек пәхас сук!
233. Михетере мән ситмен?
234. Мөнәм сук-ши суртәмра?
235. Көмөл тенкө, төртнө пир,
236. Сахал-шим-мән сүпсөмре?

237. Тырă-пулă туллиех,
 238. Ишĕлмест-и кĕлетре?
 239. Çу, сĕт-турăх, сăра-пыл,
 240. Тулли мар-и нұхрепре?

 241. Чăн сăмахăн суйи çук,
 242. Михетерĕн мĕн çитмест?
 243. Пĕтĕм ялта пĕр пуян,
 244. Ăна никам çитеймest.

 245. Унăн сурчĕ хула пек,
 246. Кĕрсен, витĕр тухма çук.
 247. Хуралтисен тăррине,
 248. Чăх-чĕп вĕçсе çитме çук.

 249. Карташ тулли япала,
 250. Купаланса ыртаççĕ.
 251. Кĕлет тулли тыррисем,
 252. Тăкăнас пек тăраççĕ.

 253. Урхамах пек лашисем,
 254. Утă-сĕлĕ сиеççĕ.
 255. Унăн ыльăх-чĕрлĕхсем,
 256. Пичĕке пек сўреççĕ.

 257. Тури касри çак кил-çурт,
 258. Аякранах курăнать.
 259. Пирĕн ватă Михетер,
 260. Тивĕçлипе мухтанать.

 261. Çак ырă çын Михетер,
 262. Хайĕн хĕрне юратса,
 263. Аслă çăварни хыççăнах,
 264. Хучĕ апа çураçса.

 265. Пулас туя ялйышсем,
 266. Тўсеймесĕр кетеççĕ:
 267. —Икĕ пуян пĕрлешсен,
 268. Шеп те пулĕ туй!— теççĕ.

 269. —Çинсе хăçан çитĕ-ши?
 270. Епле вăхăт ирттерес?

271. Ҷимёк кунё инҶе-ши ?
 272. Епле унчченех тўсес?—
273. Михетерён килёнче,
 274. Парне валли ҶелеҶе.
 275. Туйён хаватне сиссе,
 276. Вайран тухса ёҶлеҶе.
277. Анча Нарспи, сарё хёр,
 278. Туй пуласран хурланать.
 279. Вартён-вартён вал йёрет.
 280. Сетнер ятне аёнанать.
281. Ял вёҶёнче, тукаса,
 282. ПёёкҶеҶе пўрт ларать.
 283. Амёшепе Ҷак пўртре,
 284. Сетнер ача пурёнанать.
285. Чипер ача Сетнерён,
 286. Пёр урхамах лаши пур.
 287. Ватё карчёк амёш пур.
 288. Вёри юнлё чёри пур.
289. Икё вайлё алли пур.
 290. Тёшман пуҶне пётерме,
 291. Вёри вут пек Ҷилли пур.
292. Унтан урёх Сетнерён,
 293. Нимён те Ҷук япала.
 294. (Анча асту: Михетер,
 295. Хёрне памасть Ҷукалла.)
296. Пирён Нарспи, сарё хёр,
 297. Ҷав Сетнере юратать.
 298. Ҷавёнопала сарё хёр,
 299. Туй пуласран хурланать.
300. Ҷўлё валак патёнче,
 301. Ватё йёбра ешерет.
 302. Куллен ирех Ҷавёнта,
 303. Сетнер Нарспие кётет.

304. Кёте-кёте шаварать,
 305. Урхамах пек лашине.
 306. Шыва анать витрепе
 307. Нарспи куллен ирхине.
308. Нарспи икё витрипе,
 309. Шялт әр-шалт әр килет-ске.
 310. Савәннипе Сетнерён,
 311. Чёри кялт-кялт сикет-ске.

312. Нарспин сүхе тутисем,
 313. Кула ссё-ске тастаных.
 314. Сүлө валак пу сёнче,
 315. Сетнер тәрать сүт әлсах.

316. Йәлт әр-ялтәр ку сёсем,
 317. Сарә хёр сине пәха ссё.
 318. Сар майәхлә тутисем,
 319. Әшә сәмах кала ссё.

Симёк Ка сё

320. Шянк әртатса шыв юхать,
 321. Сүлө валак пу сёнче.
 322. Кёмёл пекех ялтәрать,
 323. Шывё хёвел сүттинче.
324. Кёмёл мерчен тухъяпа,
 325. Сарә хёрё шыв әсать.
 326. Сарә каччә кала сса,
 327. Хай лашине шаварать.
328. Сүлө йәмра әшёнче,
 329. Кайяк юрлать юррине.
 330. Лаши ёссе тәнәсем,
 331. Каччи калать сәмахне:
332. «Саплах вара, Нарспи сём,
 333. Сук-шим манән әрәскаләм?
 334. Саплах сана ют сёре,
 335. Илсе кайё-шим усал?
336. Ах, телейём, сук-тәр сав,
 337. Асу-аннү пит пуян!

338. Хайсен пуянлăхёпе,
 339. Пăрăнаççĕ çук сынран».
340. — Ан ўпкелешсем, Сетнер,
 341. Мёншён сынна ўпкелес?
 342. Аста тарса каяс-ха,
 343. Пуян атте-аннерен?
344. Атте-анне ухмах çав,
 345. Мён каласа кăнтарас?
 346. Мён тăвар-ха, кала-ха,
 347. Мёнле пирён май тупас?
348. Хёвел ансан, каç пулсан,
 349. Паян туя лартаççĕ.
 350. Хушăлкари пуянпа,
 351. Манăн туя пуçлаççĕ.
352. Тăшман ытла хаяр, тет,
 353. Епле унтан хăтăлас?
 354. Сетнер, Сетнер, кала-ха,
 355. Аста каяс, мён тăвас?
356. Сана тем пек юратса,
 357. Савса эпĕ пурăнтăм.
 358. Анчах çапах çак куна,
 359. Çамрăк пуçампа куртăм.
360. «Шёртен-пĕрех пуçам пур.
 361. Вёри юнлă чёрем пур.
 362. Ватă карчăк аннем пур.
 363. Урхамах пек утăм пур.
364. Вёсенчен те хаклăрах,
 365. Чунăм савни, эсĕ пур.
 366. Анчах сана та паян,
 367. Туртса илен тăшман пур.
368. Вăл тăшмана пётерме,
 369. Икĕ вайлă аллăм пур.
 370. Анчах а́на пётерсен,
 371. Унтан усал тёнче пур.

372. Хаван камалу пулсан,
373. Лашам сине ларт атт айм.
374. Аяккаллах ку ялтан,
375. Вёсеттём те кайатт айм.
376. —Сетнер, тавр ан хавартрах,
377. Шыва анат пёр ар айм...
378. Чун савнипе каласса,
379. Уйраласс ан туймар айм.
380. «Сыв ай пул, эппин Нарспи,
381. Ан ман, эппин, мёскёне!»
382. Лаши сикр ё, ытканч ё,
383. Вёссе кайр ё, килнелле.
384. Нарспи ана хурланса,
385. Пайса юлчё хысёнчен.
386. Хускалмар ё вырانتан,
387. Савни кушран кайиччен:
388. «Сыв ай пулах, сыв ай пул!
389. Епле сана манай-ши?
390. Санпа пёрле пулмасан,
391. Епле ютра пулай-ши?»
392. —Мёншён, Нарспи, хуйх аратан?
393. Каччу ытла вата-им?
394. Парнў ытла сахал-им?—
395. Терё ар ай ситр ё те.
396. Нарспи шывне аср ё те,
397. Килне утрё хуйх айрса.
398. Килне ситр ё, йёрсе яч ё,
399. Сетнер ёшён хурланса.
400. Пўртре вата карч акё,
401. Вайрсса сўрет ахалех.
402. Сиплет тулта Михетер,
403. Туй кўмине пёчченех.
404. Ёслет вата пусёпе,
405. Пурттипеле каскалать.

406. Савнă хёршён тăрăшса,
 407. Пичё тăрăх тар юхать.
408. «Мён кёсёнрен ўстертём,
 409. Çак тарана ситерме.
 410. Ёнтё паян юлашки,
 411. Ёсём пултăр хёрёме.
412. Ўсрё ситрё, пулчё хёр—
 413. Пуян упăшка кирлё,
 414. Упăшкине тупрăмăр—
 415. Кўми лайăхрах кирлё.
416. Çитрё ёнтё симёк те,
 417. Хёрён туйне тумалла.
 418. Тантăшăмсем пухăнсан,
 419. Кёсёр туйне лартмалла».
420. Михетерён килёнче,
 421. Сăра пичёки кусать.
 422. Ялти тантăш¹⁰-тăвансен,
 423. Пырё тёпё ярăнать.
424. Икё пысăк кăмака,
 425. Тёрлё апат пăсланать.
 426. Ялти тантăш-тăвансен,
 427. Тута-сăвар сұланать.
428. Хура пўртре шăпăрçă,
 429. Ларать шăпăр тўрлетсе.
 430. Ялти сăмрăк каччăсен,
 431. Ури каять сёкленсе.
432. Туйăн хăватне кётсе,
 433. Пурте вёссе сўреçсё.
 434. Килти пёр чун хуйхине,
 435. Пёртте вёсем сисмеçсё.
436. Нарспи ларать лаççинче,
 437. Икерчёсем сұласа.

10 Metindeki таншăн... yazılışı bir dizgi yanlışı olmalıdır. Aşmarin'de (c. 9: 183) bu dize kullanılmış ve тантăш... biçiminde yazılmış.

438. Сураҗнипе ас аҗна,
439. Ларать мёскён хуйх аҗса.
440. «Ҫичё ютран килчё ют,
441. Атте килне хатана.
442. Сарӑ хёре сураҗать,
443. Ҫичё ютри пуяна.
444. Атте-анне, ан васкӑр,
445. Тата пёр сул тӑрӑр-ха.
446. Пёртен-пёрех хёрёре,
447. Тата пёр сул усрӑр-ха.
448. Атте-анне усёрпе,
449. Хёрне итлес темерё.
450. Каччи пуян тенипе,
451. Хёрин чунне пёлмерё».
452. Ватӑ чун та хытӑ чун,
453. Хытса кайӑ кёҗсе җав.
454. Ҫамрӑк чун та пёчёк чун,
455. Чунё ытла җемсе җав.
456. Кайӑк чунё пулсассӑн,
457. Йёрёччё те кулёччё.
458. Суначёсем пулсассӑн,
459. Вёҗччё те кайёччё.
460. Хёвел анчё хёрелсе,
461. Хура вӑрман хыҗнелле.
462. Кёту анчё кёрлесе,
463. Аслӑ Силпи ялнелле.
464. Ав унта хитре хёрсем,
465. Ёни хыҗсӑн чупаҗсё.
466. Чее маттур каччисем,
467. Вёсен хыҗсӑн юлмаҗсё.
468. Акӑ пёр этем чупать,
469. Ула ёни мёкёрет.
470. Сёмсёр сысни сухӑрать,
471. Пётём яла җёмёрет.

472. Көтү хысқан урампа,
 473. Хура тусан хәпаратъ.
 474. Акъ тусан ашёнче,
 475. Карч ак аран сес утатъ.
476. Хай въл харах аллипе,
 477. Йәтнә сәра чәресси.
 478. Ах-хай хән пек сәклесси.
 479. Ай-хай сәмәл ёсесси!
480. Пирән ватә Михетер,
 481. Тант ашсене йыхарать.
 482. Ун ан ватә карч акки,
 483. Сәра йәтнә уттарать.
484. Тант аш патне кәрет те,
 485. Усать сәра чәресне.
 486. Туя пыма йыхарса,
 487. Ёштерет туй сәрине.
488. —Ырә тант аш-тәвансем,
 489. Пире хисеп тумәр-ши?
 490. Хәре качча паратп әр.
 491. Тури касса утмәр-ши?
492. «Пыр әпәрах, пырәпәр.
 493. Пымас әрах юлмәпәр?
 494. Турә пүрсен, сывә пулсан,
 495. Кәмәләра татмәпәр!»
496. Карч ак яла ёретлет.
 497. Тәттём те пулса ситет.
 498. Карч ак сүрет килиёнче.
 499. Сәкар-тәвар хатёрлет.
500. —Ырә тант аш-тәвансем,
 501. Тури касса уттарар!
 502. Перекетлө сәрана,
 503. Ёсе-ёсе туй лартар!
504. Пирән тәван хәр парать.
 505. Пире унта йыхарать.

506. Хайён савнă херешён,
507. Урăм-сурăм туй пуçлать.
508. Туйне-пуçне пуçличчен,
509. Авал чăваш йăлипе,
510. Ваттисене асăнса,
511. Тăкар çăкър-тăварне:
512. «Ват аттесем, аннесем,
513. Ырă курăр çатмахра.
514. Пирён çăкър-тăварсем,
515. Пулччăр сирён умăрта.
516. Пирён савнă Нарспие,
517. Парăр ырă пурăнăç.
518. Парăр унăн телейне,
519. Ырăлăхпа саванăç!»
520. Ваттисене асăнчĕç,
521. Авалхисен йеркипе.
522. Унтан туя пуçлама,
523. Кĕчĕç шурă келете.
524. Курка тулли сăрипе,
525. Ашшĕ-амăш пехиллет.
526. Ашшĕ-амăш умёнче,
527. Херĕ хурланса йĕрет:
528. —Нарспи, херём, пил сана!
529. Упăшкунан ан пăрах.
530. Аван пурăн унпала.
531. Тату пулăр яланах.
532. Итле ана, йăваш пул.
533. Усал çынпа ан çыхлан.
534. Ёсне ёçле, ёçчен пул.
535. Кирлĕ марпа ан хăтлан!—
536. Атте-анне ўкĕтлет,
537. Хер куççульне юхтарса.
538. Шăпăр сасси чайлатать,
539. Туя ячĕç пуçласа.

540. Силпи ялѣ харлатса,
541. Вилнѣ сын пек сыв аратъ.
542. Тѣнче лѣпкине курса,
543. Сѣлте уй ах саванать.

544. Кѣрсе пѣтнѣ вай аран,
545. Сар а хѣрсем, кач ч асем.
546. Туй хал ахѣ сыв аратъ.
547. Сыв арассѣ ху сисем.

548. Аш а сывлаш сивѣнет.
549. Сас а-ч ѣвѣ илтѣнмест.
550. Пѣр йыт а сѣс вѣркелет.
551. С авар карма ўркенмест.

552. Автан сур сѣр ав атать.
553. Ларн а сѣрте сыв аратъ.
554. Хуллен-хуллен уй ах та,
555. В арман хы сне пытанать.

556. Ыр а тутл а айх апа,
557. Ч аваш сынни сыв аратъ.
558. Пѣр чун ан сѣс хуйх апа,
559. С ав ка с чѣри сур алатъ.

Туй

560. Хѣвел тухн а-тухманах,
561. Тѣтѣм кайрѣ ял синче.
562. Ку сне усн а-у сманах,
563. Ч аваш ларать мунчинче.

564. С имѣк кунѣ й алипе,
565. С ынсем мунча кѣре ссѣ.
566. С имѣк кур а кѣпеле,
567. С ан сур а мне хѣрте ссѣ.

568. (Ват аттесем, аннесем,
569. С апла хушса х аварн а.)
570. С апла паян ч авашсем,
571. Мунча кѣрсе тасалн а.

572. Сөнө кёпе-йёмпеле,
 573. Тухрөс вёсем урама.
 574. Тухрөс вёсем ерипе,
 575. Утрөс ирех туй курма.

 576. —Акә туй та акә туй,
 577. Пирён туйсем запалла!—
 578. Тури касри туй сасси,
 579. Янтәратать сур яла.

 580. Михетерён кил-сурчө,
 581. Аякранах курәнать.
 582. Урам енчи хапхаран,
 583. Сын көрет те сын тухать.

 584. Пүрт умёнче сын нумай,
 585. Килнө вёсем туй курма.
 586. Ваттисем те сахал мар,
 587. Килнө вёсем сәра ёсме.

 588. Ярәнтарса, явәнса,
 589. Шәпәр кевви ташлатать.
 590. Ырә хуҗа хушнипе,
 591. Туй халәхө туй тавать.

 592. Туй халәхө туй туса,
 593. Ывәнать те савәнать.
 594. Шәпәр сасси чарәнсан,
 595. Туй юррийө пусланать.

 596. «Мёншён шәппән ларатәр,
 597. Мёншён шәппән ларатәр?
 598. Шәппән-шәппән лармашкән,
 599. Шәпчәк чөппи мар эфир»

 600. Анчах шәпәр хәләхәяр,
 601. Татах ташлама чөнет.
 602. Көрөс-көрөс ташласа,
 603. Пүрт урайө силленет.

 604. Ырә ханасем төпелте,
 605. Ёссе-сисе савәнассө.

606. Хёрёпеле каччине,
 607. Ыр а кунсем сунаççё:
608. «Сыв а пулчч ар, пур пулчч ар.
 609. Ача-пачалла пулчч ар.
 610. Ыр а-тату пуранччар.
 611. Усал самах ан илтчёр.
612. Ёсер-сиер, тавансем.
 613. Ёмер пёрле пуранар!
 614. Хёрпе качча юратса,
 615. Атьар, шепрех туй тавар!
616. Ак а ёнтё, пax ёнтё.
 617. Епле ташлать ват хуça!
 618. Хёрин туйин саваначё,
 619. Çёклет иккен ват пуça!
620. Маттур пуса-каччисем,
 621. Вайран тухса сикеççё.
 622. Вёсен хыççан хёрёсем,
 623. Такмакёпе çитеççё...
624. Пурçан суселлё чаршав,
 625. Маччаранах сулланать.
 626. Хёрлё чаршав хыçёнче,
 627. Пёркенчёкпе хёр ларать.
628. Хёр ларать те, хёр йёрет.
 629. Пёркенчёкне çёклемест.
 630. Хёр сёммисем юрласа,
 631. Унан сасси илтёнмест.
632. Хёр сёммисем юрринче,
 633. Ас аначё Нарспине.
 634. Михетерён Нарспине.
 635. Тавачё-мён ун туйне.
636. Шур а сухал Тaxтаман,
 637. Уп ашкиё пулмалла.
 638. Хайён чунё савнинчен,
 639. Каймаллипех каймалла.

640. Эсё юта кайсассан,
 641. Мён тавё-ши Сетнерү?
 642. Ырă Нарспи аппаşam,
 643. Аста санан телейү ?
644. Туй тавашсе сёмёрсе,
 645. Унан— вёсё-хёрри сук.
 646. Тантăш патне сўресе,
 647. Ялта тантăш пётес сук.
648. Сўлё саран кўмийё,
 649. Тантăш патне сўретет.
 650. Хёр суммисен юррийё,
 651. Таста ситех илтёнет.
652. Кунён-сёрён выляма,
 653. Шăпăрё те чаранмасть.
 654. Кунён-сёрён ташлама,
 655. Пуса-каччи ыванмасть.
656. Пётём ялти ача-пăча,
 657. Туйё хыссан хăвалать.
 658. Вилес пекех ватă сын,
 659. Пўрт хысёнче сывăрать.
660. Туй тавър та шеп тавър.
 661. Ватă сыннан халё сук.
 662. Выртнă сёрте сиккелет,
 663. Анчах тамă вайё сук.

Юмăс Патёнче

664. Пёчёксе сё хура пўрт,
 665. Шурă старик сак синче.
 666. Сутă кўртмест нимён те,
 667. Тёнё пек сёс чўрече.
668. Усса хунă алăк сёс,
 669. Пўртён ашне сутатать.
 670. Хёвел сутти пайърки,
 671. Урай тăрăх ав шăвать.

672. Ларать старик тёпелте,
 673. Ъапатине сапласа.
 674. Ват ал-ура йёркипе,
 675. Мёшёл-мёшёл маташса.
676. Ак ай хёвел сугтийё,
 677. Шуса-шуса пычё те,
 678. Сиксе ларчё старикён,
 679. Кавак суслё пу сине.
680. Симёк суйё урамран,
 681. Сёкленгерет чёрине.
 682. Хёвелё те выляса,
 683. Сутатать сус пёрчине.
684. Макартатса, машлатса,
 685. Ъапатине сапласа,
 686. Ларнай сёрте, сисмен те.
 687. Сын килнине пёлмен те.
688. Уса алёк умёнче,
 689. Карчак тар парать-мён.
 690. Кавак суслё старике,
 691. Аша самах калать-мён.
692. Аша самах калакан,
 693. Сетнер амаш пулна-мён.
 694. Ун вьалне Сетнерне,
 695. Усал-тёсел ернё-мён.
696. Саванпала амашёц
 697. Юмас патне уттарчё.
 698. Ах-ахлатса хуйхёрса,
 699. Хай хуйхине каларё.
700. Нумай вёсем старикпе,
 701. Ларчёс самах каласса.
 702. Каласна чух хушаран,
 703. Ёлёкхине асанса.
704. Юлашкинчен тин вара,
 705. Килёшрё леш старикки.

706. Мәшәр чәлха, пәр кәпе,
707. Пама пулчә карчәкки.
708. Вара старик тәчә те,
709. Хәйән ёсне пәрахса,
710. Хупса хучә алакне,
711. Турчәкипе çаклатса.
712. Çине кәрәк тәхәнса,
713. Çөләк тытрә хул айне.
714. Ури айне шарт хурса,
715. Укça хучә ун умне.
716. Унтан шурә сухалне,
717. Кәвак çүсне якатса,
718. Укça çине, суккәрскер,
719. Пәхрә куçне чакәртса.
720. Пәхса тәчә-тәчә те,
721. Шур сухалне якатса,
722. Каларә вәл ерипе,
723. Карчәк енне çаврәнса:
724. «Çамки шәтәк— хупәнмә.
725. Чәри татәк— сypәнмә.
726. Пүлөх турә пүрнинчен,
727. Нимәнпе те иртеймә.
728. Панә әна пүлөхçә,
729. Вәри юнпа çемçе чун.
730. Пүрнә әна пүлөхçә,
731. Кәске ёмәр, йывәр кун.
732. Сивә кунсем киләç те,
733. Шәнса кайә вәри юн.
734. Хытә кунсем киләç те,
735. Хытса кайә çемçе чун.
736. Вәри кунсем киләç те,
737. Вәриленә шәннә юн.
738. Хытнә çәртен ирәлсе,
739. Çунса кайә çемçе чун».

740. Унтан старик чаранса,
 741. Шух ашласа таче те,
 742. Көрөкөпө сөлөкне
 743. Сакки сине хуче те,
744. Сапла татах каларё,
 745. Карч ак енге савранса,
 746. (Ларать карч ак сак синче.
 747. Урла-пирле тайалса):
748. «Тёрле усал-тёсел мар.
 749. Киреметри хывни мар.
 750. Чир-чёр ертен йёрөх мар.
 751. Сын тухатса хуни мар.
752. Сук, кин, санан ывална,
 753. Тура сырни сплалла.
 754. Ан йөр, кинём, пүлөхсе,
 755. Епле хирёс пымалла?»
756. Старик сапла каларё.
 757. Нимён тума пёлмерё.
 758. Хайён ёсне тытрё те,
 759. Пёр самах та чёнмерё.
760. Пусне усса хурланса,
 761. Тухса кайрё карч акё.
 762. Сапатине сапласа,
 763. Ларса юлчё старикё.
764. Макартатса, машлатса,
 765. Аптараса ларать вал:
 766. «Мёнле вара ку паян?
 767. Хай ашёнче ытатъ вал—
768. Халичченех сынсене,
 769. Юмаç пахса параттам.
 770. Суя самах суяйса,
 771. Улталаса яраттам.
772. Мёнле вара ку паян?
 773. Чёре чаных пёлчё-шим?

774. Суйса парас тенёччё—
775. Ак тамаша! тёрёс-шим?»

Тарни

776. Хёвел анса пытанать.
777. Силпи ялё ләпланать.
778. Тёттём пулса җитеспе,
779. Пирён туй та саланать.
780. Ялти хёрсем, качч әсем,
781. Вайяа тухнә выляма.
782. Тухнә пирён Нарспи те,
783. Хёр ёмёрне әсатма.
784. Юлашки каҗ выляса,
785. Юлас арәм пуличчен.
786. Юлашки каҗ Сетнере,
787. Курас юта кайиччен.
788. Сетнер тәрать җавантах,
789. Пуҗне усса хуйх әрса.
790. Сарә хёрён куҗенчен,
791. Анать куҗсулө юкса.
792. Вайя җынни салансан,
793. Пайтах вёсем кала җрөҗ.
794. Ыталаса пёр-пёрне,
795. Тёттём җерте җухалчөҗ.
796. Вёт җәлт әрсем тахҗанах,
797. Пёлёт айне хупланчөҗ.
798. Вәрман тёлне хуп-хурах,
799. Сём пёлётсем капланчөҗ.
800. Җум әр җавать, шыв юхать,
801. Хура вәрман кёр-кёрлет.
802. Җил тухать те җил каять,
803. Выҗә кашк әр пек ўлет.
804. Җиҗем пёрмай җуттипе,
805. Вәрман әшне җутатать.
806. Тёттём вәрман әшөпе,
807. Пёр юланут кустарать.

808. Лаша пырать тӓлхӓрса.
 809. Вӓрман ӓшне янратса.
 810. Иккӓн ларнӓ утланса.
 811. Лаша җитет ывӓнса.
812. Йывӓҗ ларать улӓп пек,
 813. Тӓттӓм җӓрте кашласа.
 814. «Чипер кайӓр!»— тиет те,
 815. Пуҗне таять, җул парса.
816. Шурӓмпуҗӓ җап-җутах,
 817. Хӓвел тухас пек тӓрать.
 818. Шурӓмпуҗӓ шурсанах,
 819. Туй халӓхӓ пухӓнать.
820. Хӓй йӓркипе ташлама,
 821. Вӓхӓт пуса-каччисен.
 822. Хӓй йӓркипе юрлама,
 823. Вӓхӓт җитнӓ хӓр җумсен.
824. Шӓпӓр сасси илтӓнмест.
 825. Шӓпӓрҗи те курӓнмасть.
 826. Ырӓ хӓна хушшинче,
 827. Эрех-сӓра такӓнмасть.
828. Стариккипе карчӓкки,
 829. Хура пӓртре вӓрҗаҗӓҗӓ.
 830. Мӓн пулнӓ-ши җав тӓрлӓх—
 831. Пурте шӓппӓн лараҗӓҗӓ?
832. Шӓппӓн-шӓппӓн лармасӓр,
 833. Вӓсен хӓрӓ җук паян.
 834. Нарспи усал Сетнерпе,
 835. Тарса кайнӓ вӓйӓран.
836. Виҗ юланут вӓрманта,
 837. Йӓр йӓрлесе җӓреҗӓҗӓ.
 838. Пӓри кунта, леш унта,
 839. Темӓнле йӓр йӓрлещӓ.
840. Йӓр йӓрлещӓ, итлещӓ.
 841. Пӓрер сасӓ пулмӓ-ши?

842. Хёвел пәхатъ сұтатса,
843. Кирлө сұла усмё-ши ?
844. Анчах нимён паллӑ мар,
845. Кёрес тата шаларах.
846. Вӑрҫас килет сӑллипе:
847. Тупасчӑ-ҫке хӑвӑртрах!
848. Вӑрман сӑра, пит тискер.
849. Унӑн ӑшӑ чӑв та чав!
850. Йӑр ништа та паллӑ мар.
851. Ништа кайма аптӑрав!
852. Виҫ юланут вӑрманта,
853. Йӑр йӑрлесе сӑуреҫсӑ.
854. Пӑри кунта, леш унта,
855. Темёнле йӑр йӑрлеҫсӑ.
856. Сетнер тутлӑ сыв ӑрать,
857. Сӑлӑ юман кутӑнче.
858. Нарспи ларать тӑлӑрсе,
859. Сетнер пуҫӑ вӑсӑнче.
860. Нарспи тӑлӑк тӑлленет:
861. Ашӑ йытӑ пулнӑ та,
862. Шӑлӑсемпе шаккаса,
863. Сиксе сӑрет вӑрманта.
864. «Аҫта тартӑн ысал хӑр?
865. Пуҫна сийӑп тупӑнсан!»
866. Йытӑ ури айӑнче,
867. Шатӑртатать сӑм вӑрман.
868. Сывӑх, сывӑх, ак ситет!
869. Нарспи ялтах вӑранать.
870. Пӑхатъ: хӑйӑн патнелле,
871. Виҫ юланут кустарать.
872. —Сетнер, Сетнер! тытрӑҫ-ҫке!
873. Тӑр, тӑр! тарса хӑтӑлар!
874. Ай, пӑтрӑмӑр, пӑтрӑмӑр!
875. Аҫта тарса пытанар!

876. Маттур шӓпӓрҫӓ паян,
 877. Икӓ пуса-каччипе,
 878. Тытса килчӓҫ вӓрмантан,
 879. Сетнерпеле Нарспине.
880. Карчӓк вӓҫсе тухрӓ те,
 881. Ҫӓҫрен яврӓ Нарспине.
 882. Старик чупса тухрӓ те,
 883. Чышкӓ пачӓ Сетнерне.
884. —Эй аннеҫӓм, аннеҫӓм,
 885. Мана ҫӓҫрен ан сӓтӓр.
 886. Мана апла вӓрентсе,
 887. Манран ырӓ ан кӓтӓр.
888. —Эй, Михетер асатте,
 889. Хӓненипе усси ҫук.
 890. Эсӓ мана хӓнесе,
 891. Кӓлрен вута тӓвас ҫук!—
892. Урнӓ йытӓ Михетер,
 893. Хӓй саламат йӓтрӓ те,
 894. Тытӓнчӓ-ҫке тулама,
 895. Ҫыхса хунӓ Сетнере.
896. Карташӓнче ҫын нумай,
 897. Туйне курма килнӓ пек.
 898. Хура тӓпра ҫийӓнче,
 899. Выртать Сетнер вилнӓ пек.
900. Амӓшӓ те ҫавӓнтах,
 901. Тӓрать йӓрсе, ылханса.
 902. Ярать ӓнсӓр ывӓлне,
 903. Икӓ ҫынна йӓттарса.
904. Хура пӓртре Нарспине,
 905. Питне-куҫне ҫӓваҫҫӓ.
 906. Татах пӓркенчӓк айне,
 907. Чаршав хыҫне лартаҫҫӓ.
908. Тӓпӓр-тӓпӓр тӓпӓртӓк,
 909. Атӓр шепрех туй тӓвар!

910. Анчах хальхи ёҗ синчен,
911. Ҷён кёреве калас мар!

912. Ак ă туй та җак ă туй.
913. Пысак туй та пӓсак туй!

Икё Туй

914. Ҷуркуннехи вут хёвел,
915. Каҗ еннелле сулӓнать.
916. Ял вёҗёнчи сём вӓрман,
917. Темёншён пит янӓрать.

918. Халӓх кётет тахсанах,
919. Анат хапха патёнче.
920. Туй килнине җавӓнтах,
921. Систерчёҗё евёче.

922. Кёпёр-кёпёр сиктерсе,
923. Килсе тухрё вӓрмантан.
924. Ыттисенчен маларах,
925. Ҷёнё кёру Тӓхтаман.

926. Лаптак сӓмса, хёсёк куҗ,
927. Сӓрӓ җуҗпе сар сухал.
928. Лаши вёҗсе пырупа,
929. Пичё-куҗё пит усал.

930. Хура сӓхман, сарӓ җёлёк,
931. Ҷамки синче тенкёпе.
932. Шурӓ чӓлха-җӓпата,
933. Пит килёшет кёреве.

934. Арсын туйё юрласа,
935. Урам тӓрӓх утгарать.
936. Ырӓ евчён хапхисем,
937. Уҗӓлать те хупӓнать.

938. Хёр туйё те тукасран,
939. Хирёҗ анать җёмёрсе.
940. Нарспи тутӓр айёнче,
941. Тӓрса пырать хёр-йёрсе.

942. Сарă хёрён чёрнинче,
 943. Вутра сунна пек сунать.
 944. Ватă каччине курса,
 945. Нарспи хытă хурланать.
946. Атте сём, анне сём,
 947. Мёншён сирёр хёр пу сне.
 948. Мёншён патар хёрёре,
 949. Сич ё ютан аллине?
950. Эй качч амсам, Тăхтаман,
 951. Манпа ыра кукас сук.
 952. Эпё, чунам пётсен те,
 953. Санпа пёрле пулас сук»
954. Ыра евчё сарапа,
 955. Туя хирёс въл тухать.
 956. Хушăлкасен ман кёрү,
 957. Хай такмакне въл калать.
958. Хай аллинчи сарана,
 959. Тăка-тăка сартарать.
 960. Хура лаша тэк тăмасть,
 961. Сёне кёрү сунтарать.
962. Сёне кёрү сумёнче,
 963. Сичё юланут ташлать.
 964. Пётём яла сёмёрсе,
 965. Савар карса антăхать.
966. Сёне хапха айёнчен,
 967. Кёрсе пётмест урапа.
 968. Хапха тӳрри шатлатать,
 969. Саламатпа сапуна...
970. Ыра евчё килёнче,
 971. Туйне турёс ытлашши.
 972. Тепёр кунне урамра,
 973. Турёс ялта вай-килли.
974. Турёс туя ви сё кун,
 975. Хушăлкари хатасем.

976. Анчах кайма тепёр кун,
 977. Вәхәт теҗсә хәнасем.
978. Арҗын туйё пухәнәт.
 979. Хушәлкәна каяс тет.
 980. Кунта туя турәмәр.
 981. Ёнтё киле тарас тет.
982. —Ан васк әр-ха, хәтасем.
 983. Тепёр киле каяр-ха.
 984. Халех киле кайиччен,
 985. Туя шепрех тәвар-ха!—
986. Татах тепёр тапхәрне,
 987. Туйне турёҗ сунтарса.
 988. Юлашкинчен хәтасен,
 989. Халё пётрё туй туса.
990. Арҗын туйё пухәнса,
 991. Килне кайма хускалчё.
 992. Каян туя әсатма,
 993. Пётём Силпи пухәнчё.
994. Аслә масар телёнче,
 995. Туй лашисем тәраҗсё.
 996. Хёрин туйне әсатма,
 997. Ашшё-амаш пыраҗсё.
998. Туйё тавра ялйышсем,
 999. Кёпёртетсе тәраҗсё.
 1000. Ваттисене аәнсан,
 1001. Хёр кайнине сәнаҗсё.
1002. Чирлё Сетнер савәнтах,
 1003. Тәрәт хайён амәшпе.
 1004. Чун савнине Нарспине,
 1005. Шырать чирлё куҗсёпе.
1006. Михетерпе карчәкки,
 1007. Пехиллерёҗ хай хёрне.
 1008. Мёнпур тантәша йёртсе,
 1009. Тәкрёҗ әшә куҗсёльне.

1010. Савнă хёрне сăмах та,
 1011. Каламарёç намăсшăн.
 1012. Сетнерпеле вăрмана,
 1013. Намăс туса тарнăшăн.
1014. Пехиллесен мён тусан,
 1015. Кайрĕ туйĕ хускалса.
 1016. Сетнер çине пăхрĕ те,
 1017. Нарспи кайрĕ макърса.
1018. Туй кайсассан тахсанччен,
 1019. Янтăрарĕ сём вăрман.
 1020. Ялийш утрĕ килнелле,
 1021. Туйĕ куçран çухалсан.
1022. Амăшĕпе Сетнер те,
 1023. Килне утрĕç хуйхăрса.
 1024. Чун савнинчен ёмĕрех,
 1025. Ячĕç а̀на уйăрса:
1026. пурăнăç, пурăнăç!
 1027. Вилме анчах юлчĕ çав.
 1028. пурăнăç, Нарспи те,
 1029. Çичĕ юта кайрĕ çав.
1030. Унсăр пуçне мён гăвас,
 1031. Āрăскалсăр пуçампа?
 1032. Āста кайса кĕрес-ха,
 1033. Хаман усал хуйхăмпа?»
1034. Нарспи кайрĕ ют яла.
 1035. Сетнер утрĕ хай килне.
 1036. Икĕ чун та савнă чун.
 1037. Çĕнеймерĕç ташманне.
1038. Икĕ савни тарнине,
 1039. Хуплаймарĕ сём вăрман.
 1040. Сарă хёре Нарспие,
 1041. Илчĕ-илчех Тăхтаман.
1042. Тăрса юлчĕ кăлăхах,
 1043. Сетнер çавтер чун савни.

1044. Турă ғырни ах ăрах.
1045. Ҙапла-тăр Ҙав самани.

1046. Ялта нумай ун Ҙинчен,
1047. Урлă-пирлэ кала Ҙрреш.
1048. Темтер аслă Ҙынсем те,
1049. Кутне-пу Ҙне тупмареш.

1050. Нарспи кайреш ют Ҙере.
1051. Сетнер юлчеш калăхах.
1052. Ашшеш Ҙиреш хай хернех.
1053. Тăван Ҙиреш тăванах.

Хушăлкара

1054. Хушăлкара туй иккен.
1055. Туйеш ытла шеп иккен.
1056. Шур сухаллă Тăхтаман,
1057. Туйне тăвать, тет, иккен.

1058. Чипер каччă Тăхтаман,
1059. Силпи херне Ҙаклатнă.
1060. Ҙавтер аван мăшăра,
1061. Урăм-Ҙурăм туй лартнă.

1062. Туй тăва Ҙеш ташласа,
1063. Ҙамрăк пуса-каччисем.
1064. Туй юрисем юрласа,
1065. Ывăна Ҙеш Ҙаварсем.

1066. Ёнер Силпи ялэнчен,
1067. Туйеш килчеш таврăнса.
1068. Паян керу хер туйне,
1069. Кетет керу туй туса.

1070. Паян хер туйеш килсен,
1071. Ка Ҙпа хеве хупмалла.
1072. Ыран ирех тăмалла.
1073. Хертен арăм тумалла.

1074. Аслă ял та Хушăлка,
1075. Икеш тăван хушшинче.
1076. Туйне туса Тăхтаман,
1077. Лара тет сетел хушшинче.

1078. Тёрлѣ апат айѣнче,
 1079. Сѣка сѣтел авѣнать.
 1080. Ёсѣр кѣрѣ пу сѣнче,
 1081. Тѣнче вѣр-вѣр саврѣнать.
1082. Тулта хѣвел сѣтатать.
 1083. Кѣнт ѣрлана сулѣнать.
 1084. Кѣрѣ пу сѣ ёсѣрпе,
 1085. Аялалла усѣнать.
1086. Сѣсенхирте путене,
 1087. Вѣхѣт-вѣхѣт вѣл юрлатъ.
 1088. Туи килмест-и-ха тесе,
 1089. Текех кѣрѣ йѣтетет.
1090. Кѣрѣ сѣнчи шурѣ кѣпен,
 1091. Арки вѣр-вѣр тѣватъ-ске.
 1092. Туя кѣтсе, ватѣ пу сѣн,
 1093. Чунѣ вѣр-вѣр тѣватъ-ске.
1094. Шѣнк ѣр-шѣнк ѣр шѣнк ѣрав,
 1095. Шѣнк ѣртатать сѣлпала.
 1096. Хѣр туй килет сѣмѣрсе,
 1097. Урам тѣрѣх ялпала.
1098. Вунѣ арѣм хушпупа,
 1099. Сѣран кѣме сѣийѣнче.
 1100. Хѣрѣх ви сѣ урапа,
 1101. Сѣран кѣме хы сѣнче.
1102. Сичѣ сѣрте урамра,
 1103. Чарѣнчѣс туй сѣннисем.
 1104. Хирѣс тухрѣс сѣрапа,
 1105. Хушѣлкарѣ тант ѣшсем.
1106. Юрласѣсѣ те кѣресѣсѣ,
 1107. Ёрѣ кѣрѣ хапхинчен.
 1108. Ёсѣсѣсѣ те сѣисѣсѣ,
 1109. Инсѣ сѣулсем хы сѣнчен.
1110. Кѣнт ѣрла та сѣтмен-ха.
 1111. Ка сѣчен вѣхѣт нумай-ха.

1112. Каş пуличчен туй тума,
 1113. Пире вӑхӑт нумай-ха.
1114. Шыв-шур пуçӑ пуçласан,
 1115. Тӑтӑмчченех сикрӑс те,
 1116. Тӑхтаманпа Нарспи,
 1117. Хӑве хупрӑс кӑлете.
1118. Ӑслӑ çынсем уçӑпах,
 1119. Питӑрчӑс туй кӑлетне.
 1120. Йӑл-йӑл кула-кула çеç,
 1121. Кӑрсе кайрӑс пӑртнелле.
1122. Акӑ каччӑ, пӑр каччӑ,
 1123. Кӑлет тавра явӑнать.
 1124. Те итлеме, те пӑхма,
 1125. Пушӑ вырӑн вӑл шырать.
1126. Тӑват-пилӑк ача-пӑча,
 1127. Явӑнаççӑ çавӑнтах.
 1128. Ай, намӑссӑр ача-пӑча!
 1129. Мӑн кирлиех пур унта?
1130. Анчах акӑ итлеççӑ.
 1131. Илтӑнет те пулмалла.
 1132. Ав усалсем лӑпланчӑс:
 1133. «Хӑр калаçать, ан шавла!»
1134. Шалта Нарспи темӑскер,
 1135. Тӑттамана каларӑ.
 1136. Анчах хуллен сӑмахне,
 1137. Пӑртте илтсе пулмарӑ.
1138. «Асту, Нарспи, йӑвенӑ,
 1139. Ман алӑра малашне!—
 1140. Терӑ хытах Тӑхтаман,
 1141. Чараймасӑр çиллине.—
1142. Туйна анчах ӑсатам,
 1143. Унта мана пӑлӑн-çке.
 1144. Мӑн пуласне пӑлме çук—
 1145. Ху курасне курӑн-çке!

1146. Ур ăх нимён илтёнмест.
 1147. Пёр сáмах та чёнмерёç.
 1148. Итлекенсем, кётсен те,
 1149. Пёр сáмах та илтмерёç.

 1150. Ачи-пáчи çав áнтах,
 1151. Ашшĕ килне чупаççĕ.
 1152. Илтни çинчен çав хутрах,
 1153. Ялта сáмах сараççĕ.

 1154. Илтен-тáран сар качч áц
 1155. Вáрманалла уттарчĕ.
 1156. Хáлха илтнĕ сáмаха,
 1157. Хáй áшёнче пытарчĕ.

 1158. Ун çилĕллĕ куçёнчен,
 1159. Йáлтáр-ялтáр вут кайрĕ.
 1160. Кĕрен-тухан ялти çын,
 1161. Качч á çине пáхмарĕ.

 1162. Юман анчах вáрманта,
 1163. Хáй кўршине систерчĕ:
 1164. Çав вáрман кĕнĕ сын,
 1165. Пирĕн тáван Сетнерчче.

 1166. Пўртре сĕтел сийёнче,
 1167. Пáтá пáсне кáларать.
 1168. Çĕнĕ кĕрў Тáхтаман,
 1169. Хáнасене áсатать.

 1170. Ыр á кĕрў Тáхтаман,
 1171. Туй пáттипе сáйласа,
 1172. Туй халáхне пуç таять.
 1173. Çапла сáмах каласа:

 1174. «Ан ўпкелĕр, хáтасем.
 1175. Сáйáм питех нумай мар.
 1176. Ёçĕр-сийĕр, тáвансем.
 1177. Ёмĕр пĕрле пурáнар».

 1178. Виле ўсĕр хáтасем,
 1179. Урáм-çурáм кĕрлеççĕ.

1180. Виле ўсёр пулсан та,
1181. Мён каласне пёлеçсе:
1182. Көрүçем Тәхтаман,
1183. Сана ўпкев çук пиртен.
1184. Ширён хёре хытә пәх.
1185. Тату пуләр виличчен».
1186. Карташёнче лашасем,
1187. Тәраçсе- çке ташласа.
1188. Тухса кайрёç хәтасем,
1189. Ырә юрә юрласа:
1190. «Атьәр каяр çулпала.
1191. Курка тулли пылпала...»
1192. Ураписем хыçёнчен,
1193. Тусан кайрё çулпала.
1194. Ав шәнкәрав янәрать.
1195. Силпиелле чуптарать.
1196. Лаши чупать пуç ухса.
1197. Ўсёр хуçi хәвалать.
1198. Туй пётрө те, туй каять.
1199. Такәр çулпа чуптарать.
1200. Пёерер ватти тёл пулсан,
1201. Тавси, тавси! кәшк әрать.
1202. Каян туйән сассине,
1203. Нарспи юлчө итлесе.
1204. Таçта таçта инçетре,
1205. Тусан кайрё çөкленесе.
- Çимёк Иртсен**
1206. Иртрё çимёк, иртрё туй.
1207. Иртрё туйри савәнәç.
1208. Кайрё пёр пек тәсәлса,
1209. Кунран-кунах пурәнәç.
1210. Хирте ака айёнче,
1211. Çөрём ләп-ләп касәлать.
1212. Усал хуйхә-суйхәран,
1213. Нарспи чунё касәлать.

1214. Хирте ҫава айёнче,
 1215. Курăк вăш-ваш йăванать.
 1216. Усал хуйхă-суйхăран,
 1217. Нарспи пуçе усăнать.
1218. Куллен-кунах тёнчене,
 1219. Хёвел хёртнёçем хёртет.
 1220. Хуйхă-суйхă кунран-кун,
 1221. Нарспи чёрине çиет.
1222. Куллен-кунах саламат,
 1223. Анать-ёске патаран.
 1224. Хытă тытатъ пулмалла,
 1225. Хай арăмне Тăхтаман.
1226. Чипер ача Сентти пур.
 1227. Чупса çурет урамра.
 1228. Кёвентине утланса,
 1229. Ача вылятъ лашалла.
1230. Аслă урам тăршшёпе,
 1231. Чиксёр тусан кăларать.
 1232. Хура чикан пек хура,
 1233. Каçпа килне таврăнать.
1234. Чипер ача Сенти пур.
 1235. Чупса килет лашипе.
 1236. Хайён пёчёк чёлхипе,
 1237. Пакăлтататъ инкёшпе.
1238. Çенё çын та Нарспи кин,
 1239. Пёрмаях вăл хуйхăрать.
 1240. Пăяхăшин ачине,
 1241. Сенттие çеç юратать.
1242. Çенё çын та Нарспи кин,
 1243. Пёрмаях вăл хуйхăрать.
 1244. Сенттипе çеç калаçса,
 1245. Хай хуйхине пусарать.
1246. Çавтер ырă ачана,
 1247. Турă чунне панă çав.

1248. Кулса сиксе выляма,
1249. Кайӑк чунӑ янӑ ҫав.
1250. Ҫичӗ ҫулхи ачара,
1251. Чӑваш чунӑ ларать ҫав.
1252. Пӗчӗк куҫӗ йӗрсен те,
1253. Йӑваш тути кулать ҫав.
1254. Чипер ача Сентти пур.
1255. Инкӗш патне ӑнт ӑлать.
1256. Хӑйӗн пӗчӗк чӗлхипе,
1257. Инкӗшне вӑл йӑпатать.
1258. «Ан йӗр, инкем, ан йӗрсем.
1259. Тутӑрупа шӑл куҫна.
1260. Ан хуйх ӑрсам, инкеҫӗм.
1261. Хӑваласам хуйх ӑна».
1262. Ырӑ кӗрӱ Тӑхтаман,
1263. Туй кӗлетне астӑвать.
1264. Куллен-кунах арӑмне,
1265. Саламатпа кастарать.
1266. Мӗскӗн арӑмӗ тӑсет,
1267. Асапсене чӗнемесӗр.
1268. Ухмах уп ӑшка хӗнет,
1269. Мӗн пуласне пӗлмесӗр.
1270. Пӗрре пӗр ҫын килчӗ те,
1271. Тӑхтаманпа калаҫрӗҫ.
1272. Нарспи пӑртре ҫук чухне,
1273. Пӑшӑл-пӑшӑл калаҫрӗҫ.
1274. Нарспи кӗчӗ сӑрапа,
1275. Леш хӑнана ёҫтерет.
1276. Хӑна тухса кайсанах,
1277. Саламачӗ вӗрентет:
1278. «Эсӗ апла хӗр иккен,
1279. Эсӗ апла Сетнерпе,
1280. Тарнӑ-мӗн-ха вӑрманна,
1281. Туйна тунӑ ҫӗртенех!»

1282. Хёнет, хёнет Тăхтаман,
 1283. Тёрлѐ асап кăтартать.
 1284. Ялти ҫынсен хушшинче,
 1285. Текех сăмах сарăлать.
1286. Ҫапли-капли ҫавă ҫав:
 1287. Ун пек нумай тёнчере.
 1288. Чылай усал ёҫ пулать,
 1289. Вăрттăн ҫерте тёттёмре.
1290. Атте-анне хай хёрне,
 1291. Юратса ҫеҫ ўстерет.
 1292. Хёртен арăм пулсассăн,
 1293. Ват упăшка кўлешет.
1294. Тупрѐ пуян упăшка,
 1295. Атте-анне хай хёрне.
 1296. Анчах унта мён усси—
 1297. Юратмасан пёр-пёрне?
1298. Тату, ырă, килёше,
 1299. Иккёш пёрле пурăнсан,
 1300. Ҫёр хут ытла телейлѐ,
 1301. Юрă ҫын та пуянран...
1302. Хёне, хёне, Тăхтаман,
 1303. Чунне кăлар унăнне!
 1304. Асаплантар, Тăхтаман,
 1305. Хурсам йытă ыра́нне!
1306. Хёне, хёне, Тăхтаман,
 1307. Санран, ҫамрăк ан култăр!
 1308. Асаплантар, Тăхтаман,
 1309. Нарспи часрах ватăлтăр!
1310. Анчах кайран хăвăнах,
 1311. Ўкёнмелле ан пултăр.
 1312. Хёне, хёне, Тăхтаман,
 1313. Санран ҫамрăк ан култăр!....
1314. Иртсе кайрѐ виҫ эрне,
 1315. Ҫимёк эрни хыҫёнчен.

1316. Ват уп ашка хёснине,
1317. Нарспи тўсрё Ҷав айнчен.

1318. Анчах тепёр эрнинче,
1319. Пёрре уяр ыр а каҶ...
1320. (Чим-ха, кәна калама,
1321. Вәхәтс арах юрамасть).

Нарспи ЁҶё

1322. Хёвел тухать, ул ахать,
1323. Ҷулё тусем тәррине.
1324. Хай Ҷуттипе ашәтатъ,
1325. ТаҶти-таҶти Ҷёрсене.

1326. Ҷак Ҷуллахи ыр а кун,
1327. Хушәлкәна та савать.
1328. Пур тёнчери ҷерё чун,
1329. Ташлатъ, сикет, савәнатъ.

1330. ЯчёҶ юр а юрласа,
1331. Сем вәрманти кайәксем.
1332. Ак ашсем пек яр аinsa,
1333. АнчёҶ шыва сар хёрсем.

1334. Анчах ак а шур а пўрт,
1335. Пёр сасә та илтёнмест.
1336. Шур а пўртре Ҷенё Ҷын,
1337. Ларать, пуҶне Ҷёклемест.

1338. Ирех хырәм тәрантса,
1339. Кайрё хире Тәхтаман.
1340. ПуҶне чиксе хуйх аrsa,
1341. Ларать ар аме паян:

1342. «Арәм пулт ам ирёксёр,
1343. Атте-анне хушнипе.
1344. Анчах хёрёр, мёскёнёр,
1345. Ыр а курмасть каччипе.

1346. Хёрхенмесёр хёрёре,
1347. Ҷичё ют ан аллине,
1348. Ҷичё юта, ют Ҷёре,
1349. Парса ят ар мёскёне.

1350. Халё хёрёр, мёскёнёр,
 1351. Асап курса пурăнать.
 1352. Ăна ватă упăшки,
 1353. Йытă вырăнне хурать.
1354. Мёншён мана савнинчен,
 1355. Їаплах ятăр уйăрса?
 1356. Мёншён кунта киличчен,
 1357. Їимерём-ши хам пуча?
1358. Мёншён хаяр тăшманпа,
 1359. Ман пёр чуртра пурăнас?
 1360. Пётес мар-ши пучампа?
 1361. Епле тўссе пурăнас?!
1362. «Качча пачёч ирёксёр—
 1363. Пулмарё-чке ырлăха.
 1364. Атте-анне чссърри,
 1365. Ырлăха мар, хурлăха.
1366. Качча пачёч ирёксёр—
 1367. Савăнăч чук ку тёнчен.
 1368. Атте-анне чссъртан,
 1369. Савни юлчё пёр-пёччен.
1370. Качча пачёч ирёксёр—
 1371. Ятăм чёрчё тахчанах.
 1372. Атте-анне чссъртан,
 1373. Пулчё асапăм анчах.
1374. Качча пачёч ирёксёр—
 1375. Манăн пурăнăч хён-хур.
 1376. Атте-анне чссъртан,
 1377. Капла пурăнса мён пур?
1378. Качча пачёч ирёксёр—
 1379. Пулмарё-чке ырлăха.
 1380. Атте-анне чссърри,
 1381. Ырлăха мар, хурлăха.
1382. Анчах манăн савни пур—
 1383. Їăлаймё-шим вăл мана?

1384. Ун ѓн вайла аллисем,
 1385. Пётермёс-шим ташмана ?
1386. Сук, пуцама сийиччен,
 1387. Ташманама петерем.
 1388. Асапланса тусиччен,
 1389. Тяхтамана... велерем.
1390. Анчах вайам ситё-ши?!
 1391. Епле кунтан саланас?
 1392. Эй пулехсем пулайсам!
 1393. Чунам сунать, мен тавас?...
1394. Петсен петем, пет ташман—
 1395. Пуранасам ырах мар.
 1396. Наркамашам, эс паян,
 1397. Хаван есне туса пар!»
1398. Сапла паян пуртенче,
 1399. Нарспи, мескен, хурланать.
 1400. Чунё веркет, пуценче,
 1401. Усал шухаш хускалать.
1402. Вут пек хевел выляса,
 1403. Сул тупене хапарать.
 1404. Хуллен-хуллен яранса,
 1405. Кантарлана суланать.
1406. Тулта тенче хепертет.
 1407. Тулта тенче ялтарать.
 1408. Нарспи пуртенче йерет.
 1409. Ун ѓн чери суралать.
1410. Сентти килет сиктерсе.
 1411. Кевентине утланса.
 1412. Инкеш патне семёрсе,
 1413. Керсе кайре ахарса.
1414. Сапата паттар лашипе,
 1415. Хай аллинчи хуллипе.
 1416. Ансартранах инкешне,
 1417. Тапса илет урипе.

1418. Анчах въл та выляма,
1419. Аптърарё инкёшпе.
1420. Аптъраса урама,
1421. Тухса кайрё лашине.
1422. Вёрет, сурать сарӑ кин,
1423. Хӑй яшкине пӑтратса.
1424. Хуран айё сёлен пек,
1425. Сунать вучё явӑнса.
1426. «Ситмёл тинёс леш енчен,
1427. Килет карчӑк Шапатан.
1428. Вёр, сур, карчӑк яшкана—
1429. Пёттёр усал Тӑхтаман!
1430. Утмӑл тинёс уттинче,
1431. Ларать, сикет, йёс пукан.
1432. Сикех, сикех, йёс пукан—
1433. Пёттёр усал Тӑхтаман!
1434. Вӑтӑр та пёр ту сӑнче,
1435. Йёс хуранра пиç, яшка.
1436. Сав яшкара пиç, сёлен.
1437. Пиç тамӑкра, упӑшка!»
1438. Вёрет, сурать сарӑ кин,
1439. Хӑй яшкине пӑтратса.
1440. Вилём яшки вёрет-ске,
1441. Сёлен пекех чашласа.
1442. Каç пулсассӑн упӑшки,
1443. Килчӑ хиртен саврӑнса.
1444. Сётел сийёнче яшки,
1445. Ларать пӑсне кӑларса.
1446. Кашӑк илчӑ Тӑхтаман,
1447. Ларчӑ сётел хушшине.
1448. «Яшка тутлӑ-ске паян»,
1449. Тесе мухтатъ яшкине.
1450. Усал куçпа савӑрса,
1451. Кӑтартатъ въл чӑмӑрне:

1452. «Яшка тутлă, си ларса!»
 1453. Кăшкăрать вăл арăмне.
1454. —Сийёп-ске-ха кайран та.
 1455. Пит сиессёмех килмест.—
 1456. Ах, Нарспийё çаванта,
 1457. Тухса каять, тўсеймест.
1458. Тулта ларать куçсульне,
 1459. Тăпра çине юхтарса.
 1460. Пўртри сиет яшкине,
 1461. Урлă-пирлĕ тайăлса.
1462. Çиех, çиех, Тăхтаман,
 1463. Наркăмăшлă яшкана.
 1464. Ёнтё эсĕ малашне,
 1465. Упăшка мар арăмна.
1466. Пётрĕн ёнтё, Тăхтаман,
 1467. Çутă тĕнче санан мар!...
 1468. «Нарспи, часрах кĕр пўрте!
 1469. Айхă килет, вырăн сар!
1470. Ака турăм, ётлентĕм.
 1471. Ашăм çунать çавтерех.
 1472. Яшка хыççан шыв ёçрĕм.
 1473. Туйанчĕ эрех пекех».
1474. Нарспи кĕчĕ итлесе,
 1475. Çĕрте ларать упăшки.
 1476. Пётĕм ашне-чиккине,
 1477. Çурать хăватлă яшки.
1478. Арăм сарчĕ вырăнне,
 1479. Упăшкине вырттарчĕ.
 1480. Çĕкле-çĕкле çапрĕ те,
 1481. Чунĕ ўтне хăварчĕ.
1482. Пётрĕ пĕр чун тĕнчере.
 1483. Ёçĕсемшĕн хупланчĕ.
 1484. Пётрĕ чăваш ёмĕрĕ.
 1485. Унан чĕри лăпланчĕ.

1486. Пўртри сётел-пукансем,
 1487. Хӳратаҫҫе ар ӳмне.
 1488. Пайтах пӳхрӳҫ шеллесе,
 1489. Хуҫин сиве виллине.
1490. Анчах ҫӳрле пулчӳ те,
 1491. Сӳм хупларӳ пўрт ӳшне.
 1492. Хӳйӳн вӳрӳм аллипе,
 1493. Хӳратать вӳл Нарспи.
1494. Пӳтрӳ чӳваш ӳмӳрӳ.
 1495. Вырӳн ҫинчен тӳрас ҫук.
 1496. Выҫӳ вильӳх-чӳрлӳхне,
 1497. Тӳрса апат парас ҫук.
1498. Выҫӳ ака лашисем,
 1499. Кӳҫенеҫҫе картара.
 1500. Анчах эсир, тӳлӳхсем,
 1501. Курасс ӳр ҫук хуҫара!
1502. Ял вӳҫӳнче сӳм вӳрман,
 1503. Чашӳлтатать ҫулҫипе.
 1504. Хушка ҫӳлт ӳр вылятать,
 1505. Ҫул тўпере ҫуттипе.
1506. Хушӳлкари чӳвашсем,
 1507. Ҫыв ӳраҫҫе харлатса.
 1508. Анкартинчи тӳмана,
 1509. Анчах вӳҫет ухлатса.
1510. Уй ӳх кукри яр ӳнса,
 1511. Тухрӳ вӳрман хыҫӳнчен.
 1512. Шӳпп ӳн-шӳпп ӳн ҫеҫ утса,
 1513. Тухрӳ Нарспи пўрт ӳнчен.
1514. Кайрӳ мӳлке пек шуса,
 1515. Анкартисем хыҫнелле.
 1516. Ялтан тухрӳ, ыткӳнса,
 1517. Чупрӳ вӳрман ӳшнелле.
1518. Курас тесе ӳнт ӳлса,
 1519. Уй ӳх чупрӳ тахҫанчен.

1520. Върман анчах шавласа,
1521. Юлч ё Нарспи хыçёнчен.
1522. Нарспи пырать върманпа,
1523. Темшён ытла ытканса.
1524. Шәппән тәрәть сём върман,
1525. Нарспи чунне хәратса.
1526. Армак-чармак йывәçсем,
1527. Пуçсемпе суллаçсё.
1528. Нарспи иртсе пынә чух,
1529. Çулне пұлсе тәраçсё.
1530. Ват йывәçсем хушшинче,
1531. Арçурисем выляçсё.
1532. Нарспи иртсе пынә чух,
1533. Аллисене тәсаçсё.
1534. Сасартәках сил тухса,
1535. Асрё-кайрё сём върман.
1536. Йёри-тавра ах әрәть:
1537. «Тыт арәмна, Тәхтаман.
1538. Тыт арәмна, уп әшка.
1539. Тарәть усал арәму!»
1540. Вәтәр та пёр шуйттан пек,
1541. Вәрман улать: у-у-у!
1542. Ирех тәрса тумланса,
1543. Сентти тухрё выляма.
1544. Кёвентине утланса,
1545. Чупрё инкёшне курма.
1546. Анчах инкёш курәнмасть.
1547. Пиччёш халь те сыв әрәть.
1548. Тәратса та вәранмасть—
1549. Сентти шәпах аптәрәть.
1550. Пёр сын килсе кечё те,
1551. Хытса кайрё вырәнтах.
1552. Пәхса тәчё-тәчё те,
1553. Тухса кайрё çав әнтах.

1554. Пәртак тәрсан, вәл кайсан,
 1555. Тулчә пүрте тулли сын:
 1556. Епле вилнә Тәхтаман?
 1557. Ақта кайнә Нарспи кин?
 1558. Çук, мән чухлә ыйтсан та,
 1559. Сире виле калас çук.
 1560. Нарспи çүрет вәрманта,
 1561. Эсир аһа тупас çук.

Силпире

1562. Аслә Силпи яләнче,
 1563. Хуллен шавать пурәнәç.
 1564. Иртсе кайрәç çимәкри,
 1565. Ырәләхпа савәнәç.
 1566. Чаваш кәпи улача,
 1567. Хир варринче кән-кәвак.
 1568. Ёçчен чаваш вәкәр пек,
 1569. Юрла-юрла ёç тавать.
 1570. Тәрать шурәмпуçе,пе,
 1571. Ирех хире вәл тухать.
 1572. Кәшт-кәшт апат тавать те,
 1573. Çут ә çава вәл йәтәть.
 1574. Учүк хыçсан чавашсем,
 1575. Айкашрәçе хирсенче.
 1576. Валем, купа, капансем,
 1577. Ларчәç уләх варринче.
 1578. Çивчә çава вашлатрәç
 1579. Çулман çаран çийәнче.
 1580. Пуçлә ыраш саралчә,
 1581. Çеçенхирсен хушшинче.
 1582. Сәмах нумай ял çинче.
 1583. Çемсе чөлхе вәçәнче.
 1584. Тәрәсси те пур-тәр çав,
 1585. Ялти сәмах хушшинче.

1586. Силпире те этемсем,
1587. Нарспи, Тӑхтаман, теҫҫӗ.
1588. Вӑсем тахҫан Тӑхтаман,
1589. Хаяррине пӗлесеҫҫӗ.
1590. Михетертен шикленсе,
1591. Вӑртӑн ҫӗрте сӑмахсем.
1592. Пуҫне чиксе шеллесе,
1593. Аптӑраҫҫӗ чӑвашсем.
1594. Сетнер ача, ҫынсенчен,
1595. Ҫав сӑмаха илтсенех,
1596. Амӑшӗнчен уйрӑлса,
1597. Кайрӗ таҫта пӗчченех.
1598. Ҫынсем хирте еҫлесе,
1599. Каҫпа килне килесеҫҫӗ.
1600. Каҫхи апат тунӑ чух,
1601. Нарспи, Сетнер, тиеҫҫӗ.
1602. Сетнер утрӗ пӗр-пӗччен,
1603. Кӗрсе кайрӗ вӑрманӑ.
1604. Нарспи асапне илтсе,
1605. Вилӗм сунать тӑшмана.
1606. «Тӗттӗм пулӗ, каҫ пулӗ,
1607. Тӑшман патне ҫитиччен.
1608. Тӑшман чӗри лӑпланӗ,
1609. Хӗвел кусса тухиччен.
1610. Хӗвел тухӗ, ҫутатӗ,
1611. Этем тӑрӗ айхӑран.
1612. Тӑшман анчах вӑранмӗ.
1613. Айхи ытла йывӑртан.
1614. Хӗвел тухӗ, ҫутатӗ,
1615. Эпӗ пулӑп вӑрманта.
1616. Тӑшман, вьртӑн, хускалмӑн.
1617. Нарспи пулми ҫуртӑнта».
1618. Анчах Нарспи унсӑрах,
1619. Кӗҫӗр тухрӗ килӗнчен.

1620. Хәех тарч ё ташманран,
1621. Савни пырса ситиччен.

Вәрманта

1622. Шавлать, кашлать сём вәрман,
1623. Вёҗё-хёрри курәнмасть.
1624. Кутс әр-пуҗсәр җил тухсан,
1625. Чарәнассән туйәнмасть.
1626. Шавлать, кашлать, сём вәрман,
1627. Тамәкрё пек ахәрать.
1628. Те арҗури, те шуйттан,
1629. Җав териех ашкәнать.
1630. Тапхәр-тапхәр җил килет,
1631. Пәлтәр-пәлтәр җавәрса.
1632. Тёттём вәрман үхёрет,
1633. Җёре ситех авәнса.
1634. Хура пёлёт пёрмаях,
1635. Шавать вәрман тәрринче.
1636. Ярать сисём сёр сурсах,
1637. Хура пёлёт хушшинче.
1638. Аса сапать, шартлатать.
1639. Пётём тёнче кисренет.
1640. Җумәр сырма пек юхать.
1641. Лупашкасенче кёрлет.
1642. Сём-сём вәрман, сём вәрман.
1643. Мёншён хытә шавлатән?
1644. Мёншён шай-шай шәхәрса,
1645. Мёскён чуна хәрататән?
1646. Вәрман тата хытәрах,
1647. Шавлать, йёрет, ахәрать.
1648. Турә сырлах, ан пәрах!
1649. Ахәрсаман хускалать!
1650. Ах, җыләхлә пуҗәма,
1651. Әста чиксе хурам-ши?
1652. Ах, җыләхлә чунәма,
1653. Епле тытса чарам-ши?

1654. Епле Сетнер мёск ён-ҫке,
1655. Урнă вӳрман ашёнче.
1656. Апле ҫирёп йывӳсем,
1657. Юрлаҫҫё пуҫ тӳрринче.
1658. Вӳрман хёсёк ҫулёпе,
1659. Аш ҫуннине пусарса.
1660. Вӳрман шавне хуплас пек,
1661. Пырать сетнер юрласа:
1662. «Сём-сём вӳрман, сём вӳрман.
1663. Мёнш ён хытӳ шавлатӳн?
1664. Мёнш ён шай-шай шӳхӳрса,
1665. Мёск ён чуна хӳрататӳн?»
1666. Ах, ман хуйхӳм, итле-ха:
1667. Мёнш ён мана ҫунтаратӳн.
1668. Мёнш ён мана тӳлӳха,
1669. Савӳнӳҫа мантаратӳн?
1670. Ҫуралтӳм-мён аннерен,
1671. Хён-хур, асап курма ҫеҫ.
1672. Ҫав асапран, хёнлӳхрен,
1673. Ҫамрӳк пуҫӳм пётни ҫеҫ.
1674. Ҫамрӳк пуҫӳм пётмӳччӳ,
1675. Мулӳм ҫукки пётерчӳ.
1676. Вӳл та пулин юрӳччӳ,
1677. Ҫын ухмаххи пётерчӳ.
1678. Ҫын ухмаххи юрӳччӳ,
1679. Усал тӳшман тупӳнчӳ.
1680. Усал тӳшман пётӳччӳ,
1681. Турӳ ҫырни курӳнчӳ».
1682. Сетнер юрлать юррине.
1683. Вӳйлӳ тӳвӳл тапранса,
1684. Сетнер юррине илсе,
1685. Вёҫет йёрсе, ахӳрса.
1686. Ҫав хуйхӳллӳ сасӳсем,
1687. Чуна ҫурса йёреҫҫё.

1688. Вайлӑ тавӑлпа пӑрле,
1689. Таҫта ҫитех ҫитеҫҫӗ.
1690. Хура вӑрман ӑшӑнче,
1691. Хуллен-хуллен пӑтеҫҫӗ.
1692. Ҫав юрӑри куҫсульсем,
1693. Пӑр чун патне ҫитеҫҫӗ.
1694. Таҫтан-таҫтан аякран,
1695. Тепӑри хиреҫ макӑрать.
1696. Усал асап-хуйхӑран,
1697. Унта тепӑр чун ҫунать.
1698. Такам юррин сассисем,
1699. Кӑрет Сетнер хӑлхине.
1700. Вайлӑ тавӑлпа пӑрле,
1701. Юрлать Сетнер юррине.
1702. «Хура вӑрман, сӑм вӑрман,
1703. Мӑншӑн хытӑ шавлат ӑн?
1704. Савни пекех юрласа,
1705. Вилнӑ чуна вӑрататӑн?
1706. Тӑттӑм вӑрман, сӑм вӑрман,
1707. Ан ултала тӑлӑха.
1708. Савни пекех юрласа,
1709. Ан хӑварсам хурлӑха.
1710. Аслӑ вӑрман, сӑм вӑрман,
1711. Мана чӑнне кала-ха!
1712. Мӑскӑн чуна шеллесе,
1713. Чун савнине кӑтарт-ха...
1714. Анчах утать кунталла,
1715. Ман паталла хӑрарӑм:
1716. Ырӑ турӑ, ҫырлахсам!
1717. Нарспи, Нарспи, эсӑ-им?...»
1718. Икӑ савни пӑрлешсен,
1719. Пуҫне тайрӑ ват юман.
1720. Пӑр-ик тапхӑр ҫил вӑрсен,
1721. Шӑп лӑпланчӑ сӑм вӑрман.

1722. Хура пѣлѣт саланса,
 1723. Пѣтрѣ вѣрман хыѣнче.
 1724. Хѣвел пѣхатъ шѣратса,
 1725. Кайѣк юрлатъ йѣвинче.
1726. Курѣк ѣинчи сывлѣма,
 1727. Хѣвел парать ѣшшине.
 1728. Икѣ чуна савѣшма,
 1729. Хѣвел парать ѣуттине.
1730. Ялтѣртатать ырѣ кун.
 1731. Усал кунѣн мѣн ѣѣ пур?
 1732. Савѣнса утать икѣ чун.
 1733. Ѣичѣ ютѣн мѣн ѣѣ пур?
1734. Анчах вѣрман ѣшѣнче,
 1735. Хура кайѣк чѣйлатать:
 1736. Ай Тѣхтаман, Тѣхтаман,
 1737. Нарспи чунне вѣл шырать!
- Атте-Анне**
1738. Сетнер пѣчѣк пѣртѣнче,
 1739. Вѣсем иккѣш лараѣѣ.
 1740. Лутра сѣтел хушшинче,
 1741. Каѣхи апат тѣваѣѣ.
1742. Сетнер ватѣ амѣшѣ,
 1743. Турѣх тупрѣ кѣршѣрен.
 1744. Ѣѣкѣр-тѣвар кѣларса,
 1745. Хучѣ сѣтел ѣшѣнчен.
1746. Апатланса икѣ чун,
 1747. Хѣрѣ сѣмах калаѣать.
 1748. Ватѣ карчѣк амѣшѣ,
 1749. Шѣппѣн итлесе ларать.
1750. Асѣнаѣѣ ѣлѣкхи,
 1751. Ырѣ лѣпкѣ пурѣнѣѣне,
 1752. Каѣхи вѣйѣ-уллаха,
 1753. Ѣимѣкченхи кунсене.

1754. Сасарт ăках илтѣнчѣ,
 1755. Ура сасси пăлт ăртан.
 1756. Михетерпе карч ăкѣ,
 1757. Килчѣс кѣчѣс алакран.
1758. Карч ăк
1759. Пирѣн Нарспи ку пўртре,
 1760. Сук-ши тесе килтѣмѣр.
 1761. Ялти ыр ă сынсенчен,
 1762. Кунта тесе илтрѣмѣр.
1763. Михетер
1764. хѣр, хѣ-ѣр...хѣр-и эс!
 1765. Нарспи, мѣскер хăтлантăн?
 1766. Епле, сынсен умѣнче,
 1767. Сак намăса кăтартрăн?
1768. Мѣн ситмерѣ-ши сана,
 1769. Мѣн ситмерѣ тѣнчере?
 1770. Мѣншѣн, хѣрѣм, мѣн пуртан,
 1771. Юрататăн Сетнере?
1772. Пуян хѣрѣ пу супа,
 1773. Мѣншѣн сапла хăтлантăн?
 1774. Ёмѣр курман намăса,
 1775. Ват пу сăмпа кăтартрăн?...
1776. Карч ăк
1777. Мѣн ситмен-ши ухмаха,
 1778. Уп ăшкине вѣлерме.
 1779. Сак Сетнерпе вăрманта,
 1780. Лапăштатса сўреме?
1781. Михетер
1782. Турра шѣкѣр, халиччен,
 1783. Усал сăмах илтменччѣ.
 1784. Сак тарана ситиччен,
 1785. Киремет те тивменччѣ.

1786. Манӑн килӑм-ҫуртӑма,
 1787. Ырӑ пирӑшти пӑхатчӑ.
 1788. Ырӑ пирӑшти пӑхнипе,
 1789. Ялта ятӑм кайманччӑ.
1790. Пӑлӑх, хӑрпан, ҫут тӑнче,
 1791. Мана савса тӑратчӑҫ.
 1792. Кӑвак-хуппи, ҫут-хӑвел,
 1793. Мана тупӑш паратчӑҫ.
1794. Ҫак тарана ҫитрӑм те,
 1795. Ватӑ пуҫӑм усӑнчӑ.
 1796. Эсӑ ҫапла пулнипе,
 1797. Ырӑ кунӑм пӑсӑлчӑ...
1798. Карчӑк
 1799. (Михетере)
1800. Вӑрҫсам ӑнтӑ хытӑрах,
 1801. Пӑсӑрлантар Сетнерне.
 1802. Ӕҫре хытӑнӑ аллипе,
 1803. Ан хапсӑнтӑр ҫын хӑрне!
1804. Михетер
1805. Мӑн кӑҫӑнрен ӑстертӑм.
 1806. Хӑр кӑмӑлне татмарӑм.
 1807. Савнӑ хӑршӑн пуянлӑх,
 1808. Кунӑн-ҫӑрӑн пуҫтартӑм.
1809. Кӑнтӑрла та, ҫӑрле те,
 1810. Канлӑ ыйхӑ курмарӑм.
 1811. Хӑрӑмшӑн тӑрӑшса,
 1812. Куҫӑмсене хупмарӑм.
1813. Епле качча парӑп-ши,
 1814. Тесе ялан шутларӑм.
 1815. Хӑр телейӑн тӑрӑшса,
 1816. Пуян каччӑ шырарӑм.
1817. Качча патӑм, туй турӑм.
 1818. Паян акӑ мӑн ҫитрӑ.
 1819. Манӑн ватӑ пуҫӑма,
 1820. Паян акӑ мӑн ҫирӑ!

1821. Карч ăк
1822. Шеллемест ён аннўне.
1823. Ах, ҫёр ҫăтманă пуҫна!
1824. Камăн хёрё пултăн-ши,
1825. Кам ўстерчё-ши сана?
1826. Михетер
1827. Мён кёҫёнрен ўстертём,
1828. Питне пăхса саванма.
1829. Ҫак тарана ҫитрё те,
1830. Хёрём ҫирё пуҫама.
1831. Аҫу-аннў ирёкё,
1832. Пулчё ҫерё вырăнне.
1833. Пёр Сетнершён тăктартăн,
1834. Аҫу-аннўн шур ҫўҫне.
1835. Пулăшмарё пуянлăх.
1836. Пулăшмарё сăмах та.
1837. Пуян каччă ҫумёнче,
1838. Апла пулмё ухлама та.
1839. Нарспи
1840. Аттеҫём, ҫамрăк чух,
1841. Мёншён патър хёрёре?
1842. Пуянлăхра анчах мар,
1843. Ыр курасси ҫыннинче...
1844. Амăшё
1845. Усал, ытлашши,
1846. Аң кар ёнтё ҫаварнă.
1847. Аннўн ашне ҫунтаратăн.
1848. Турăран килесшё пуҫна!
1849. Михетер
1850. Ҫак намăса кăтартрăн—
1851. Ялти ҫынсем мён калёҫ?
1852. Хёрне ан маң, ват супнă!—
1853. Аҫу ҫине кăтартёҫ.

1854. Анчах ялти с̄аварсем,
1855. Кирек мён те калаşчӑр,
1856. Яту с̄ёрнӗ пулсан та,
1857. С̄апах эсӗ манӑн хӗр.
1858. Атя, хӗрӗм, таврӑнар,
1859. Шӑтӑк-шатӑк ку пӗртрен.
1860. Тепрер каччӑ тупӑпӑр,
1861. Яту с̄ёрсех кайииччен.
1862. Атя, Нарспи, ан хуйхӑр.
1863. Санӑн асу пур вӗт-ха.
1864. Яту пӗтнӗ пулсан та,
1865. Асун мулӗ пур вӗт-ха.
1866. Карчӑк
1867. Атя, йытӑ, хӑвӑртрах,
1868. Пӗртте мана пӑхмастӑн.
1869. Сетнер, йытӑ, кӗçсе пит,
1870. Пуян хӗрне ан хапсӑн!
1871. Нарспи
1872. Аттеçӗм, аттеçӗм,
1873. Мёншӗн мана с̄иетӗн?
1874. Намӑс кӗне хӗрӗре,
1875. Хӑвӑн патна чӗнетӗн?...
1876. Карчӑк
1877. Ав тата мён калаşать!
1878. Савнӑ хӗрне итле-ха!
1879. Михетер
1880. С̄итӗ, карчӑк, вулашма.
1881. Хӗр с̄амахне итлер-ха!
1882. Нарспи
1883. Арӑм пулнӑ пуçампа,
1884. Киле пырса тӑрӑп-и?

1885. Савман качча кайсассан,
 1886. Татах асап чатап-и?
1887. Сук, сук, атте, ан чен те.
 1888. Халь тин киле пыраймап.
 1889. Сапла пулса петсен тин,
 1890. Качч а кетсе лараймап.
1891. Эсир мана устертёр.
 1892. Ача чухне юратрар.
 1893. Анчах уссе ситрем те,
 1894. Херер чунне курмарар.
1895. Эпё сире келтурам.
 1896. Эпё сире йалаңтам.
 1897. Веҗне сите пусласан,
 1898. Йаваланса макартам.
1899. Анчах эсир херере,
 1900. Устерессе устертёр,
 1901. Устертёр те укшашан,
 1902. Сутса ярса петертёр.
1903. Ача чухне херере,
 1904. Юрататп ар, теттерчче.
 1905. Савна херер мен ыитна—
 1906. Ана пурте хатерчче.
1907. Уссе ситрем, аттене,
 1908. Пер сул кет-ха, терем те,
 1909. Атте варса петерче.
 1910. Анне суҗрен сетерче.
1911. Меншен манан камала,
 1912. Сав юлашки камала,
 1913. Тумаран-ши, аттесем?
 1914. Халь пулматтам каплалла.
1915. Меншен сапла ху херне,
 1916. Парса ят ан каш ара?
 1917. Саншан сав пур ыралах,
 1918. Менпуре те уксара...

1919. Эпё асап курнишён,
 1920. Ху ай апл а, эпё мар.
 1921. Сетнер кёрӯ пулмасан,
 1922. Эпё сирён хёрёр мар.
1923. Эй аттеçём, аннеçём,
 1924. Сетнерпеле пехиллёр—
 1925. Çаван чухне тин вара,
 1926. Ёмёр пёрле пулапяр.
1927. Карч ак
1928. Ав-ав хёрӯ мён калать—
 1929. Сетнер, шуйттан, илёртнё.
 1930. Михетер, каяр-ха.
 1931. Хёрӯ çине сур ёнтё!
1932. Михетер
1933. Ы-ых, Сетнер, аставан:
 1934. Манан хёрё эс сирён!
 1935. Эё, çавтер усал хёр,
 1936. Хура пёртрех тип, эппин!
1937. Асу килне, чим-халё,
 1938. Хаввах чупса пыран-ха.
 1939. Асу мёнле ыррине,
 1940. Çаван чухне куран-ха!
1941. Атя, ватя карч акам,
 1942. Каяр ёнтё килелле.
 1943. Ёнтё самах пётрё пулё,
 1944. Паян пирён хёрпеле!
1945. Карч ак
1946. Пётёр, типёр çак анта,
 1947. Типёр харак турат пек!
 1948. Шамм ар-шакк ар çериччен,
 1949. Асаплан ар йыта пек!

1950. Тухса кайрѣс ылханса,
 1951. Ашшѣ-амаш хай хѣрне.
 1952. Урам тӑрӑх карч ӑкѣ,
 1953. Саптарать хай сӑмахне.

1954. Намӑсланса, хѣрелсе,
 1955. Хѣвел анчѣ, пытанчѣ.
 1956. Сетнер амаш, ахлатса,
 1957. Сѣтел сине пустарчѣ.

Тӑватӑ Виле

1958. Йывӑр ессем хысӗнчен,
 1959. Ӑйхӑ темрен те паха—
 1960. Силпи ялин сӑннисем,
 1961. Кайрѣс тутлӑ ыйӑха.

1962. Сывӑра ссӗ этемсем.
 1963. Хура вӑрман тӑк тӑрать.
 1964. Тӑрсан-тӑрсан, чашласа,
 1965. Сил вӑрнипе вӑранать...

1966. Килсе тухрѣс вӑрмантан,
 1967. Акӑ икѣ урапа.
 1968. Шӑппӑн шурѣс ялалла,
 1969. Парӑн-парӑн лашапа...

1970. Акӑ сасӑ илтӗнет,
 1971. Чуна сурса ян ярать.
 1972. Авӑ сасса илтнӗ те,
 1973. Пӑр сӑн урампа чупать...

1974. Шӑлтӑр-шалтӑр ташласа,
 1975. Урапасем кустарчѣс.
 1976. Вӑрман ӑшне кустарса,
 1977. Кӑрсе кайрѣс, сухалчѣс...

1978. Шӑри-шари сӑн шавлать.
 1979. Урам тӑрӑх чупкалать.
 1980. —Михетере сӑратнӑ!—
 1981. Тесе пӑри кӑшкӑрать.

1982. Пурте тури касалла,
 1983. Хашка-хашка чупа ссӗ.

1984. —Мён пулнă та мён пулнă?—

1985. Пёр-пёринчен ыйтаççё.

1986. —Михетере çаратнă,

1987. Пёр япала хăварман!

1988. Çёр çатманă вăрăсем,

1989. Турăран та хăраман.

1990. Михетерпе карчăкне,

1991. Иккёшне те вёлернё!

1992. Çичё тарçи-тёрçине,

1993. Эрех парса үсёртнё.

1994. Сетнер чупса çитнё-мён,

1995. Илтсе карчăк сассине.

1996. Вăрă, шуйттан, пурттипе,

1997. Пуçнех çурнă унăнне!—

1998. Михетере вёлернё.

1999. Мулне-мённе хăварман.

2000. Сёмсёр¹¹-пуçсёр вăррисем,

2001. Турăран та хăраман!

2002. Пётнё мёскён Сетнер те,

2003. Усал вăрă пурттинчен.

2004. Ун пек усал ёç курман,

2005. Силпи ялё халиччен.

2006. Михетерён Нарспийё,

2007. Пёр куççуль те юхтармасть.

2008. Ашшён пушă килёнче,

2009. Вырăнтан та хускалмасть.

2010. Кăтър-кăтър арман чулё,

2011. Чёре çинче авăрать.

2012. Арман чулё айёнче,

2013. Мёскён чёре çурăлать.

2014. Ах, çурăлса кайрё те,

2015. Нарспи кайрё йăванса.

11 Metindeki Çёмсёр... yazılışı bir dizgi yanlışı olmalıdır. Aşmarin'de (c. 11: 305) bu dize kullanılmış ve Сёмсёр... biçiminde yazılmış. Anlamca da böyle olması gerekiyor.

2016. Тин ӑн килсе кӗчӗ те,
2017. Йӗрсе яч ӗ кашкӑрса:
2018. Эй аттеҫӗм, аннеҫӗм,
2019. Мӗншӗн мана ҫуратрӑр?
2020. Тӗнче асапне курма,
2021. Кун ҫутине кӑтартрӑр.
2022. Эй турӑҫӑм-пӗлӗхҫӗм,
2023. Мӗншӗн мана чун патӑн?
2024. Мӗскӗн ҫамрӑк пуҫӑма,
2025. Пӗр телей те ямар ӑн.
2026. Эй чунӑмҫӑм, ҫамрӑк пуҫ,
2027. Мӗншӗн капла пулт ӑн-ши?
2028. Пӗтӗм тӗнче хушшинче,
2029. Э ӗ пулт ӑн ытлашши».
2030. Йӗре-йӗре хуйхӑрса,
2031. Нарспи утрӗ хирелле.
2032. Ялтан тухрӗ, утгарчӗ,
2033. Кантӑр-варӗ еннелле.
2034. Ялти ҫынсем шеллесе,
2035. Пӑхса юлчӗҫ хыҫӗнчен.
2036. Паян пулнӑ ӗҫ ҫинчен,
2037. Пакӑлтатрӗҫ тӗтгӗмчен.
2038. Тепӗр кунне ирхине,
2039. Чӑваш хире тухмарӗ.
2040. Эрнекуна асӑнса,
2041. Нимӗн ӗҫ те тумарӗ.
2042. Ёлӗкхи пек урама,
2043. Сарӑ хӗрсем тухмарӗҫ.
2044. Вӑйӑ ташшисем ташлама,
2045. Каччисем те хаймарӗҫ.
2046. Тӗрлӗ ҫӗрте ватӑсем,
2047. Ушкӑн-ушкӑн тӑраҫҫӗ.
2048. Михетер ӗн кил-ҫуртне,
2049. Сутма канаш тӑваҫҫӗ.

2050. Нарспи ташта кайн аран,
2051. Ячёс а́на шырама.
2052. Михетерпе карч а́кне,
2053. Пурте утрёс пытарма.
2054. Аслә масар-хәямат.
2055. Виçе виле шәтәкра.
2056. Чипер ача Сетнер те,
2057. Выртать юман тупәкра.
2058. Кәнт әрлапа пәтәм ял,
2059. Пәсҗисене шарт җапаты.
2060. Нарспи виллине тупса,
2061. Нимән тума аптәрать.
2062. Шыракансем тавр а́нч ёс,
2063. Лашисене җунтарса.
2064. Кант әр-варта йәмраран,
2065. Вилнә, терёс, җак а́нса...
2066. Вара вилнә вырәннех,
2067. Хучёс а́на пытарса.
2068. Тәпри тавра шәшк ёрен,
2069. Җатан лартрёс җав а́рса.
2070. Хәвел анчә, каҗ пулчә,
2071. Чәваш җынни җыв а́раты.
2072. Хәвел тухрә, җуталчә,
2073. Чәваш ёҗе тытәнаты.
2074. Анчах пирән Нарспишән,
2075. Ёмёрлөхе каҗ пулчә.
2076. Ёмёр тәттәм тупәкра,
2077. Хуйхи-җуйхи татәлчә.
2078. Җапла иртрә пурәнәҗ.
2079. Пуҗә пәтрә җамрәклах.
2080. Ашшә-амаш ухмахран,
2081. Пәтрә хуйхә-суйхәпах.
2082. Курчә җутә тәнчене,
2083. Пулөх-турә пүрнице.

2084. Ўсрѣ, пулчѣ сарă хѣр,
 2085. Атте-анне пăхнипе.
2086. Пўлѣх-туррăн кăмăлѣ,
 2087. Ăслă турѣ хай хѣрне.
 2088. Атте-анне ирѣкѣ,
 2089. Ъирѣ сарă хѣр пуѣне.
2090. Вытрѣ хѣсѣк тупăка,
 2091. Ячѣ юлчѣ ял ѣинче.
 2092. Ун хурлăхлă юррисем,
 2093. Юлчѣѣ ѣынсен асѣнче.
2094. Халь те пулин Силпире,
 2095. Асăнаѣѣ мѣскѣне.
 2096. Ялан, ѣумăр ѣумасан,
 2097. Шыв сапаѣѣ тăприне.

NARSPĪ

Silpi Yalñçe

1. Puş uyihñ vışñçe,
2. Hível pñhrĭ ĩřitsa.
3. Silpi çıvaş yalñçe,
4. Yur irilçĭ vaskasa.

5. Tusem, sırtsem huphura,
6. Yurĭ kaysa pñtniren.
7. Tuhāt' kurĭk sĭp-sĭra,
8. Hível hutĭ hĭrtniren.

9. Sivĭ, hayar hĭl irtet,
10. Kayat' yĭrse, hurlansa.
11. Sivĭ kuśsulĭpe yĭret,
12. ĩrtnĭ kunşĭn huyhĭrsa.

13. Putĭksempe, varsempe,
14. Őmĭrĭlse şıv kĭrlet.
15. Ançah, mĭnle yĭrsen te,
16. Hível hĭrtnĭsem hĭrtet.

17. Hĭl kuśsulĭ şavlasa,
18. Yuhsa kayrĭ şırmara.
19. Açi-pĭçi vilyasa,
20. Çupsa süret uramra.

21. Kilçĭ irĭ şurkunne,
22. Kilçĭ, yaçi ĩřitsa.
23. Hível savat' tñçene,
24. Hĭl iyhinçen vĭratsa.

25. Tĭttĭm vĭrman çĭrĭlet.
26. Yeşĭl tumtir tñhĭnat'.
27. Őseşenhir te yeşeret.
28. ĩlemĭpe muhtanat'.

29. Tĭrlĭ-tĭrlĭ çeçeksen,
30. Irĭ şırşı sarĭlat'.

31. Pur şırte te kayıksen,
32. Layih yurri yanirat'.
33. Şülte, pılıt ayınçe,
34. Tiri yurri iltinet.
35. Şemse kurik sıyınçe,
36. Putek-surih sikkelet.
37. Hiy kitivi patınçe,
38. Aça şihliçi kalat'.
39. Hırımı pit vısnipe,
40. Silpi yalnelle pihat'.
41. Silpi yalı—puyan yal,
42. Larat' vırman işinçe.
43. Kantur pekeh şurçisem,
44. Vat yımrasem ayınçe.
45. Yalı tavra ukılça.
46. Şini şatan ukılça.
47. Kiv kapanlı ankarti.
48. Tırlı şimışlı pahça.
49. Aslı uram tırışşıpe,
50. Hıma vitni şurçisem,
51. Uram iki ayıkkipe,
52. Yem-yeşileh saçışem.
53. Şurtsem tavra kil karti,
54. Çul hüme pek şavırni.
55. Sarı hapha kilseren,
56. Çıntırleni tırlılı.
57. Silpi yalı—aslı yal,
58. Hula teyin inşetren.
59. Ahır, kunti çıvaşsen,
60. Mulı pur-tır şav vısen.
61. Şırma yuhat' kırlese,
62. Aslı yalın şumıpe.
63. Hıvel, tiri tırlese,
64. Vılyat' unın şivıpe.

65. Tĩri şivĩn işĩnçe,
 66. Kĩvak pĩlĩt yavĩnat'.
 67. Vatĩ yĩmra tayĩlsa,
 68. Tĩsne pĩhsa savĩnat'.
69. Akĩ kĩper şiyĩnçe,
 70. Starik larat' viltapa.
 71. Yĩpĩrt-yapĩrt pulline,
 72. Ultalassĩn ĩmanpa.
73. Av açasem sũl yençe,
 74. Şivra işse sũresşĩ.
 75. Pulĩ tuta vattine,
 76. Hirĩsterme pĩlesşĩ.
77. Akĩ pĩr şin kĩperpe,
 78. Kaşsa pĩrat' şirmanpa.
 79. Şırma urlĩ kaşrı te,
 80. Kĩrse kayrı vĩrmanpa.
81. Şĩtmah pekeh tuyĩnat',
 82. Silpi çivavş yalĩnçe.
 83. Vĩhĩt irtni sisĩnmest,
 84. Savĩnĩşlĩ kunsençe.
85. Kayık yurri, şin sassi,
 86. Yan-yan yarat' tavrana.
 87. Şurkunnehi havas yurĩ,
 88. Kilse kĩret hĩlhana.
89. Uram tĩrĩh şinnisem,
 90. Ulput pekeh utaşşĩ.
 91. Pũrt hĩşĩnçe şavlasa,
 92. Açi-pĩçisem vilyaşşĩ.
93. Nar pek hitre hĩrişem,
 94. Akĩşsem pek utaşşĩ.
 95. Çĩnkĩr-çankĩr tenkisem,
 96. Yĩltũrtatsa pĩraşşĩ.
97. Şĩr şĩmirse kaççisem,
 98. Taşlat' hapha umĩnçe.

99. Purĩnışsem, ah, avan,
100. Aslı Silpi yalınçe!
101. Şakı sūtı tınçere,
102. Vıyli şuk ta etemren.
103. Şıvsem şınçe, sır şınçe,
104. Huşa pulsa vıl tırat'.
105. Ançah vıylı etem te,
106. Hıy tınçine pihinat'.
107. Uksapala ereheh,
108. Sınna işran kilarat'.
109. Aslı kalım erninçe,
110. Mınle çıvaş İsmen-şi?!
111. Tarın nührep işınçe,
112. Mın çuhlı sıra pıtmen-şi?!
113. İsnı te şav, sını te.
114. Yırkipele sikni te.
115. Unsır puşne yeplelle,
116. Tıvas tetın praşnike?
117. Kun irtnışem uramra,
118. Üsır sınsem numayrah.
119. Kaş pulnışem vırmana,
120. Sası kayat' hitırah.
121. İşe-İşe kaşalla,
122. Üsır çıvaş ıvınat'.
123. Şurkunnehi pilçık ta,
124. Kanma şemşe tuyınat'.
125. Vırtat' çıvaş ulput pek,
126. Şuhışlamast' İstine.
127. Pıtım uram tırışşıpe,
128. Kışkirat' hıy yurrine:
129. «Numay İşle, numay sı.
130. Hitı tarla, hitı İş!»
131. Ereh tesen, İş sınıni.
132. Nihışı te tirkemest.

133. «Vihčipe išlipir.
 134. Vihčipe išipir.
 135. Kilte išme pulmasan,
 136. Küršī patne kiripir.
 137. Küršin išme pulmasan,
 138. Uyranne te išipir.
 139. Uyrani te pulmasan,
 140. Turī parassa kitipir»
 141. Kalim irtet, yur pitet,
 142. Šurhi suha ta šitet.
 143. Čivaš časah urilmast',
 144. Muhmir irtse kayaymast'.
 145. İnti, üsir čivašem,
 146. Urir šine tirir-ha!
 147. Yem-yeşileh sül tusem,
 148. Şiv ta çakni şirmara.
 149. Ey, piçesem, tirir-ha.
 150. Urlı-pirli pիր-ha.
 151. Aka puşne türletes.
 152. Urapuna tirpeyles.
 153. Sivı şivpa şivınsan,
 154. Pitne-kuşne tis kitir.
 155. Avantarah apatlan,
 156. Aka tuma vıy kitir.
 157. Küles İnti laşana,
 158. Tuhsa kayas akana.
 159. Ey, turışim, sıvlıh par,
 160. Akni tırırma İntar!

Sarı Hır

161. Yeşil kurik huşşınçe,
 162. Sap-sarı çeçek üset.
 163. Aslı Silpi yalıñçe,
 164. Narspi yatlı hır üset.

165. Piçî-kusî pit hühîm,
 166. Hirti sarî çeçek pek.
 167. İki kusî hup-hura,
 168. İki hura şırsa pek.
169. Yavınaşşı hısalta,
 170. Şivîť vîşî kîtrisem.
 171. Utsa-utsa pını çuh,
 172. Şînkîrtatat' tenkisem.
173. Kusîsempe pîhnî çuh,
 174. Kaççîn çîri şîklenet.
 175. Şühe tuti kulnî çuh,
 176. Kaççîn çunî sémselet.
177. Hirti sarî çeçeke,
 178. İşî kuşpa kam pîhmî?
 179. Un pek layîh hitre hîre,
 180. Mînle kaççî yuratmî?
181. Hîvel ansa larsanah,
 182. Pitne sîvat', şîlînat'.
 183. Vîyya tuhma şîlkeme,
 184. Kîkîrî sine şakat'.
185. Şînkîr-şînkîr tevetne,
 186. Hulpuşşı urlî yarat'.
 187. Hîrlî pursîn tutîrne,
 188. Hîrle şavîrsa şihat'.
189. Vîyîsençe un sassi,
 190. Kayîk sassi yevîrlî.
 191. Ahîltatsa kulnî çuh,
 192. Şîrîp sîn ku temelle.
193. Vîyî salaniççeneh,
 194. Savîntarat' sassipe.
 195. İrhi şîltîr hîparsa,
 196. Yîl-yîl kulat' tüpere.
197. Hîyîn aşşî kilînçe,
 198. Narspi kanlî sîvirat'.

199. Irĭ tĭlĭksem kursa,
200. Tĭlĭkre te savĭnat'.
201. Īreh tĭrat', tumlanat'.
202. Narspi ĩše tutĭnat'.
203. Ye puršĭn šĭp ilet te,
204. Yurla-yurla tĭrĭ tĭvat'.
205. Ye šĭleme larat' te,
206. Šĭvvi šĭrsa pek pulat'.
207. Sĭs hĭrellĭ hursĭ yĭtĭ,
208. Pĭr kĭret te pĭr tuhat'.
209. Ye pir tĭrtme larat' te,
210. Vĭlyantarat' ĩsine.
211. Ye hultĭrĭĭ tĭtat' te,
212. Šĭpne tĭret šĭrrine.
213. Ye sak sĭnĭi kušakĭ,
214. Pitne šĭva pušlasan,
215. Apat hatĭr hĭnašĭn.
216. Alli-uri šĭmĭlran...
217. Avan irtrĭ purĭnĭš,
218. Hĭrĭn sĭlĭ tuliĭĭĭen.
219. Aššĭ kilne hĭtana,
220. Šĭĭ yutran kiliĭĭen.
221. Narspi aššĭ Miheter,
222. Šĭrme puyan purĭnat'.
223. Vĭl hĭy hĭrne yuratat'.
224. Narspiyĭpe muhtanat'.
225. «Man hĭr pekki kamĭn pur?»
226. Kama pĭrnĭ un pek hĭr?
227. Pušmak sĭk-i hĭrĭmĭn?
228. Šĭret-i vĭl tenkĭšĭr?
229. Silpi yalĭ ĩmĭrne,
230. Un pek hĭrsem kuras sĭk!
231. Pĭr ĭvaš ta hĭy hĭrne,
232. Miheter pek pĭhas sĭk!

233. Mihetere mın sítmen?
 234. Mınım súk-şi súrťımra?
 235. Kımıl tenkĩ, tırtnĩ pir,
 236. Sahal-şim-mın súpsemre?
237. Tırĩ-pulĩ tulliyeh,
 238. İşĩlmest-i kĩletre?
 239. Şu, sít-turĩh, sĩara-pıl,
 240. Tulli mar-i nũhrepře?»
241. Çĩn sĩmahĩn suyi súk,
 242. Miheterĩn mın sítmest?
 243. Pĩtĩm yalta pĩr puyan,
 244. ĩna nikam síteymerest.
245. Unĩn şurçĩ hula pek,
 246. Kĩrsen, vitĩr tuhma súk.
 247. Huraltisen tĩrrine,
 248. Çĩh-çĩp vĩşse sítme súk.
249. Kartaş tulli yapala,
 250. Kupalansa vırtaşşĩ.
 251. Kĩlet tulli turisem,
 252. Tĩkĩnas pek tĩraşşĩ.
253. Urhamah pek laşisem,
 254. Utĩ-sĩlĩ şiyesşĩ.
 255. Unĩn vıl'ĩh-çĩrlĩhsem,
 256. Piçĩke pek şũresşĩ.
257. Turi kasri şak kil-şurt,
 258. Ayakranah kurĩnat'.
 259. Pĩrĩn vatĩ Miheter,
 260. Tivĩşlĩpe muhtanat'.
261. Şak ırĩ sĩn Miheter,
 262. Hĩyĩn hĩrne yuratsa,
 263. Aslĩ sĩvarni hĩşşĩnah,
 264. Huçĩ ĩna şuraşsa.
265. Pulas tuya yalyışsem,
 266. Tũseymer şĩ kĩtesşĩ.

267. — İki puyan pırleşsen,
268. Şep te pulı tuy!— teşşî.
269. — Şinse hışan sítî-şi?
270. Yeple vîhît irtteres?
271. Şimik kunî inşe-şi?
272. Yeple unççeneh tuses?—
273. Miheterîn kilînce,
274. Parne valli şileşşî.
275. Tuyın hıvatne sisse,
276. Vıyran tuhsa işleşşî.
277. Ançah Narspi, sarı hır,
278. Tuy pulasran hurlanat'.
279. Vırttın-vırttın vîl yıret.
280. Setner yatne asınat'.
281. Yal vışınçe, tukasra,
282. Pıçkşesşî pürt larat'.
283. Amışipe şak pürtre,
284. Setner aça purınat'.
285. Çiper aça Setnerîn,
286. Pır urhamah laşi pur.
287. Vatı karçık amış pur.
288. Vıri yunlî çiri pur.
- .....
289. İki vıylî alli pur.
290. Tışman puşne pıterme,
291. Vıri vut pek şilli pur.
292. Untan urîh Setnerîn,
293. Nimîn te şuk yapala.
294. (Ançah astu: Miheter,
295. Hırne pamast' şukalla.)
296. Pırın Narspi, sarı hır,
297. Şav Setnere yuratat'.
298. Şavınpala sarı hır,
299. Tuy pulasran hurlanat'.

300. Šülĭ valak patınçe,
 301. Vatĭ yĭmra yeşeret.
 302. Kullen ireh şavĭnta,
 303. Setner Narspiye kĭtet.
304. Kĭte-kĭte şĭvarat',
 305. Urhamah pek laşine.
 306. Şıva anat' vitrepe,
 307. Narspi kullen irhine.
308. Narspi ikĭ vitripe,
 309. Şĭltĭr-şaltĭr kilet-ške.
 310. Savĭnnipe Setnerĭn,
 311. Çĭri kĭlt-kĭlt siket-ške.
312. Narspin şúhe tutisem,
 313. Kulaşşĭ-ške taştanah.
 314. Šülĭ valak puşınçe,
 315. Setner tĭrat' şutĭlsah.
316. Yĭltĭr-yaltĭr kuşĭsem,
 317. Sarĭ hĭr şine pĭhaşşĭ.
 318. Sar mĭyĭhlĭ tutisem,
 319. İşĭ şimah kalaşşĭ.

Şimĭk Kaşĭ

320. Şĭnkĭrtatsa şıv yuhat',
 321. Šülĭ valak puşınçe.
 322. Kĭmĭl pekeh yaltĭrat',
 323. Şıvĭ hĭvel şuttinçe.
324. Kĭmĭl merçen tuh'yapa,
 325. Sarĭ hĭrĭ şıv ĭsat'.
 326. Sarĭ kaççĭ kalaşsa,
 327. Hĭy laşine şĭvarat'.
328. Šülĭ yĭmra işınçe,
 329. Kayĭk yurlat' yurrine.
 330. Laşĭ ĭşe tĭnĭšem,
 331. Kaççi kalat' şimahne:

332. «Šaplah vara, Narspišim,
 333. Šuk-šim manin iřiskalim?
 334. Šaplah sana yut šire,
 335. Ilse kayi-šim usal?
336. Ah, teleyim, šuk-tir šav,
 337. Ašu-annü pit puyan!
 338. Hiyen puyanlihippe,
 339. Piriñašši šuk šinran».
340. — An üpkeleşsem, Setner,
 341. Mınşin šinna üpkeles?
 342. İšta tarsa kayas-ha,
 343. Puyan atte-anneren?
344. Atte-anne uhmah šav,
 345. Mın kalasa kıntaras?
 346. Mın tıvar-ha, kala-ha,
 347. Mınle pirin may tupas?
348. Hıvel ansan, kaş pulsan,
 349. Payan tuya lartašši.
 350. Huşilkari puyanpa,
 351. Manin tuya puşlašši.
352. Tışman itla hayar, tet,
 353. Yepile untan hitilas?
 354. Setner, Setner, kala-ha,
 355. İšta kayas, mın tıvas?
356. Sana tem pek yuratsa,
 357. Savsa epı purıntım.
 358. Ançah şapah şak kuna,
 359. Şamrik puşimpa kurtım.
360. «Pirten-pıreh puşım pur.
 361. Vıri yunli çirem pur.
 362. Vatı karçık annem pur.
 363. Urhamah pek utım pur.
364. Vısençen te haklırah,
 365. Çunim savni, eşi pur.

366. Ançah sana ta payan,
367. Turtsa ilen tişman pur.
368. Vıl tişmana pıterme,
369. İki vıylı allım pur,
370. Ançah ina pıtersen.
371. Untan usal tinçe pur.
372. Hivın kımılu pulsan,
373. Laşam sine lartıttım.
374. Ayakkallah ku yaltan,
375. Vışıttım te kayıttım».
376. —Setner, tavrın hıvırtrah,
377. Şıva anat' pır arım...
378. Çun savnipe kalaşa,
379. Uyrılassın tuymarım.
380. «Sıvı pul, eppin Narspi,
381. An man, eppin, mışkine!»
382. Laşı sikri, itkinci,
383. Vısse kayrı, kilnelle.
384. Narspi ina hurlansa,
385. Pıhsa yulçı hışınçen.
386. Huskalmarı vırıntan,
387. Savni kuşran kayıççen:
388. «Sıvı pulah, sıvı pul!
389. Yeple sana manıp-şi?
390. Sanpa pırle pulmasan,
391. Yeple yutra pulıp-şi?»
392. —Mınşın, Narspi, huyhıratın?
393. Kaççu itla vatı-im?
394. Parnü itla sahal-im?—
395. Terı arım sıtrı te.
396. Narspi şıvne işrı te,
397. Kilne utrı huyhırsa.
398. Kilne sıtrı, yıirse yaçı,
399. Setnerışın hurlansa.

400. Pürtre vatı karçıkı,
 401. Vırśsa süret ahaleh.
 402. Sipler tulta Miheter,
 403. Tuy kümine piççeneh.
404. İşlet vatı puşıpe,
 405. Purrtipele kaskalat'.
 406. Savnı hırşın tırışsa,
 407. Piç tırh tar yuhat'.
408. «Mın kışınren üstertım,
 409. Şak tarana şiterme.
 410. İntı payan yulaşkı,
 411. İşim pultır hırıme.
412. Üsrı sıtrı, pulçı hır—
 413. Puyan upışka kirlı.
 414. Upışkine tuprımır—
 415. Kümi layıhrah kirlı.
416. Sıtrı İntı şimik te,
 417. Hırın tuyne tumalla.
 418. Tantışımsem puhınsan,
 419. Kışır tuyne lartmalla».
420. Miheterın kilınçe,
 421. Sıra piçiki kusat'.
 422. Yalti tantış-tıvansen,
 423. Pirı tıpi yarınat'.
424. İkı pışik kımaka,
 425. Tırılı apat pıslanat'.
 426. Yalti tantış-tıvansen,
 427. Tuta-şıvar şulanat'.
428. Hura pürtre şıpirsı,
 429. Larat' şıpir türletse.
 430. Yalti şamrık kaççısen,
 431. Uri kayat' şıklense.
432. Tuyın hıvatne kıtse,
 433. Purte vısse süresşı.

434. Kilti p̄r çun huyhine,
435. P̄rtte v̄sem sismes̄s̄i.
436. Narspi larat' lašs̄inçe,
437. İkerç̄isem şulasa.
438. Şuraşnipe as̄insa,
439. Larat' m̄sk̄in huyh̄irsa.
440. «Şiç̄i yutran kilç̄i yut,
441. Atte kilne h̄itana.
442. Sar̄i h̄ire şuraşat',
443. Şiç̄i yutri puyana.
444. Atte-anne, an vask̄ir.
445. Tata p̄r şul t̄ir̄ir-ha.
446. P̄rten-p̄reh h̄ir̄re,
447. Tata p̄r şul usr̄ir-ha.
448. Atte-anne üşirpe,
449. H̄irne itles temer̄i.
450. Kaççi puyan tenipe,
451. H̄irin çunne p̄lmer̄i».
452. Vat̄i çun ta hitn̄i çun,
453. Hitsa kayn̄i k̄işse şav.
454. Şamr̄ik çun ta p̄ç̄ik çun,
455. Çun̄i itla şemse şav.
456. Kaȳik çun̄i pulsass̄in,
457. Ȳir̄iç̄i te kul̄iç̄i.
458. Sunaç̄isem pulsass̄in,
459. V̄iŝiç̄i te kaȳiç̄i.
460. H̄ivel anç̄i h̄irlese,
461. Hura v̄irman h̄is̄nelle.
462. K̄it̄ü anç̄i k̄irlese,
463. Asl̄i Silpi yalnelle.
464. Av unta hitre h̄irsem,
465. İni h̄iŝs̄in çupassi.
466. Çeye mattur kaçç̄isem,
467. V̄isen h̄iŝs̄in yulmaŝs̄i.

468. Akĩ pĩr etem çupat',
 469. Ula İni mĩkĩret.
 470. Sĩmsĩr sısni şuhĩrat',
 471. Pĩtĩm yala şĩmĩret.
472. Kĩtũ hĩsĩşĩn urampa,
 473. Hura tusan hĩparat'.
 474. Akĩ tusan İşĩnçe,
 475. Karçĩk aran şeş utat'.
476. Hĩy vĩl hĩrah allipe,
 477. Yĩtnĩ sĩa çĩressi:
 478. Ah-hay hĩn pek şĩklessi.
 479. Ay-hay şĩmĩl İşessi!
480. Pĩrĩn vatĩ Miheter,
 481. Tantĩşsene yihĩrat'.
 482. Unĩn vatĩ karçĩkki,
 483. Sĩa yĩtnĩ uttarat'.
484. Tantĩş patne kĩret te,
 485. Uşat' sĩa çĩresne.
 486. Tuya pĩma yihĩrsa,
 487. İşteret tuy sĩrine.
488. —İrĩ tantĩş-tĩvansem,
 489. Pire hisep tumĩr-şĩ?
 490. Hĩre kaçça paratpĩr.
 491. Turi kassa utmĩr-şĩ?
492. «Pĩrĩpĩrah, pĩrĩpĩr,
 493. Pĩmasĩrah yulmĩpĩr?
 494. Turĩ pĩrsen, sıvĩ pulsan,
 495. Kĩmĩlĩra tatmĩpĩr!»
496. Karçĩk yala İretlet,
 497. Tĩttĩm te pulsa şĩtet.
 498. Karçĩk şũret kilĩnçe,
 499. Şĩkĩr-tĩvar hatĩrlet.
500. —İrĩ tantĩş-tĩvansem,
 501. Turi kassa uttarar!

502. Pereketlĭ sĭrana,
503. ĭše-ĭše tuy lartar!
504. Pirĭn tĭvan hĭr parat'.
505. Pire unta yihĭrat'.
506. Hiyĭn savnĭ hĭrĭŝĭn,
507. Urĭm-surĭm tuy puŝlat'.
508. Tuyne-puşne puşliççen,
509. Aval çĭvaŝ yĭlipe,
510. Vattisene aŝĭna,
511. Tĭkar ŝĭkĭr-tĭvarne:
512. «Vat attesem, annesem,
513. Irĭ kurĭr ŝĭtmahra.
514. Pirĭn ŝĭkĭr-tĭvarsem,
515. Pulççĭr sirĭn umĭrta.
516. Pirĭn savnĭ Narspiye,
517. Parĭr irĭ purĭnĭŝ.
518. Parĭr unĭn teleyne,
519. Irĭlĭhpa savĭnĭŝ!»
520. Vattisene aŝĭnçĭŝ,
521. Avalhisen yĭrkipe.
522. Untan tuya puŝlama,
523. Kĭçĭŝ ŝurĭ kĭlete.
524. Kurka tullĭ sĭripe,
525. Aŝŝĭ-amĭŝ pehillet.
526. Aŝŝĭ-amĭŝ umĭnçe,
527. Hĭrĭ hurlansa yĭret:
528. —Narspi, hĭrĭm, pil sana!
529. Upiŝkuna an pĭrah.
530. Avan purĭn unpała.
531. Tatu pulĭr yalanah.
532. ĭtle ĭna, yĭvaŝ pul.
533. Usal ŝĭnpa an ŝĭhlan.
534. ĭŝne ĭŝle, ĭŝçen pul.
535. Kirlĭ marpa an hĭtlan!—

536. Atte-anne ükütlet,
537. Hır kuşsul'ne yuhtarsa.
538. Şipır sassi çıylatat',
539. Tuya yaçış puşlasa.

540. Silpi yalı harlatsa,
541. Vilni şın pek sıvırat'.
542. Tınçe lıpkine kursa,
543. Sülte uyıh savınat'.

544. Kırse pıtnı vıyıran,
545. Sarı hırsem, kaççisem.
546. Tuy halıhı sıvırat',
547. Sıvıraşşı huşisem.

548. İşi sıvılış sıvınet.
549. Sasi-çıvı iltınmest.,
550. Pır yıtı şes vırkelet.
551. Şıvar karma ürkenmest.

552. Avtan şursır avıtat'.
553. Larnı şırte sıvırat'.
554. Hullen-hullen uyıh ta,
555. Vırman huşne pıtanat'.

556. İri tutlı iyhıpa,
557. Çıvaş sınni sıvırat'.
558. Pır çunın şes huyhıpa,
559. Şav kaş çırı şurılat'.

Tuy

560. Hıvel tuhnı-tuhmanah,
561. Tıtım kayrı yal sınçe.
562. Kuşne usnı-uşmanah,
563. Çıvaş larat' munçınçe.

564. Şimık kunı yılıpe,
565. Şınsem munça kıreşşı.
566. Şimık kurıkıpele,
567. Şansurımne hırteşşı.

568. (Vat attesem, annesem,
 569. Şapla huşsa hıvarnı.)
 570. Şapla payan çıvaşsem,
 571. Munça kırse tasalnı.
572. Şını kipe-yımpele,
 573. Tuhriş vısem urama.
 574. Tuhriş vısem yeripe,
 575. Utriş ireh tuy kurma.
576. — Akı tuy ta akı tuy,
 577. Pirın tuysem şaplalla! —
 578. Turi kasri tuy sassi,
 579. Yantıratat' şur yala.
580. Miheterın kil-şurçı,
 581. Ayakranah kurınat'.
 582. Uram yençi hapharan,
 583. Şın kıret te şın tuhat'.
584. Pürt umınçe şın numay,
 585. Kilnı vısem tuy kurma.
 586. Vattisem te sahal mar,
 587. Kilnı vısem sıra işme.
588. Yarıntarsa, yavınsa,
 589. Şıpır kıvvi taşlatat'.
 590. Irı huşa huşnipe,
 591. Tuy halihı tuy tıvat'.
592. Tuy halihı tuy tusa,
 593. Ivınat' te savınat'.
 594. Şıpır sassi çarınsan,
 595. Tuy yurriyı puşlanat'.
596. «Mınşın şıppın laratır,
 597. Mınşın şıppın laratır?
 598. Şıppın-şıppın larmaşkın,
 599. Şıpçık çıppi mar epir»
600. Ançah şıpır hılıhsır,
 601. Tatah taşlama çinet.

602. Kırıs-kırıs taşlasa,
603. Pürt urayı şillenet.
604. İri hınasem tıpelte,
605. İsse-sise savınaşşı,
606. Hırpele kaççine,
607. İri kunsem sunaşşı:
608. «Sıvı pulççır, pur pulççır.
609. Aça-pıçallı pulççır.
610. İri-tatu purınççır.
611. Usal şımah an iltçır.
612. İşer-siyer, tıvansem,
613. İmır pırle purınar!
614. Hırpe kaçça yuratsa,
615. At'ır, şepreh tuy tıvar!
616. Akı İntı, pıh İntı,
617. Yeple taşlat' vat huşa!
618. Hırin tuyin savınışşı,
619. Şıklet ikken vat puşa!
620. Mattur pusa-kaççisem,
621. Vııran tuhsa sikeşşı,
622. Vısen hıssın hırısem,
623. Takmakıpe şiteşşı...
624. Purşın şüselli çarşav,
625. Maççaranah sullanat'.
626. Hırılı çarşav hışınçe,
627. Pırkençıkpe hır larat'.
628. Hır larat' te, hır yıret.
629. Pırkençıkne şıklemest.
630. Hır şummisem yurlasa,
631. Unın sassi iltınmest.
632. Hır şummisem yurrinçe,
633. Asınaşşı Narspiye.
634. Miheterın Narspine.
635. Tıvaşşı-mın un tuyne.

636. Şurı suhal Tıhtaman,
 637. Upişkiyi pulmalla,
 638. Hiyn çunı savninçen,
 639. Kaymallipeh kaymalla.
640. Esı yuta kaysassın,
 641. Mın tivı-şi Setnerü?
 642. Irı Narspi appaşım,
 643. İsta sanın teleyü ?
644. Tuy tıvaşşı şımırse,
 645. Unın— vışı-hırri şuk.
 646. Tantış patne sürese,
 647. Yalta tantış pıtes şuk.
648. Şülı sıran kümiyi,
 649. Tantış patne süretet.
 650. Hır şummisen yurriyi,
 651. Tašta şiteh iltinet.
652. Kunın-şırın vilyama,
 653. Şıpirı te çarınmast'.
 654. Kunın-şırın taşlama,
 655. Pusa-kaççı ıvınmast'.
656. Pıtım yalti aç-a-pıça,
 657. Tuyı hıśşın hıvalat'.
 658. Viles pekeh vatı sın,
 659. Pürt hıśınçe sıvırat'.
660. Tuy tivır ta şep tivır.
 661. Vatı sinnın halı şuk,
 662. Vırtı şırte sikkelet,
 663. Ançah tıma vıyı şuk.

Yumıs Patınçe

664. Pıçıkşesı hura pürt,
 665. Şurı starik sak şınçe.
 666. Şutı kürtmest nimın te,
 667. Tını pek şes çüreçe.

668. Ussa huni alik šeš,
 669. Pürtin işne şutatat'.
 670. Hível şutti payırki,
 671. Uray tırh av şivat'.
672. Larat' starik tıpelte,
 673. Şıpatine saplasa.
 674. Vat al-ura yırkiye,
 675. Mişil-mişil mataşsa.
676. Akı hível şuttiyı,
 677. Şusa-şusa piçi te,
 678. Sikse larçı starikin,
 679. Kivak şüşli puş sine.
680. Şim ik şuyı uramran,
 681. Şiklenteret çirine.
 682. Híveli te vilyasa,
 683. Şutatat' şüş pırçine.
684. Mıkirtatsa, mişlatsa,
 685. Şıpatine saplasa,
 686. Larnı şırte, sismen te,
 687. Şin kilnine pılmen te.
688. Uşı alik umınçe,
 689. Karçık tıra parat'-mın.
 690. Kivak şüşli starike,
 691. İşi şimah kalat'-mın.
692. İşi şimah kalakan,
 693. Setner amış pulnı-mın.
 694. Un ıvılne Setnerne,
 695. Uşal-tisel yernı-mın.
696. Şavınpala amışi,
 697. Yumiş patne uttarçı.
 698. Ah-ahlatsa huyhırsa,
 699. Hıy huyhine kaları.
700. Numay vısem starikpe,
 701. Larçıs şimah kalaşsa.

702. Kalaşnı çuh huşıran,
703. İlıkine asınsa.
704. Yulaşkinçen tin vara,
705. Kilişri leş starikki:.
706. Mişir çilha, pır kipe,
707. Pama pulçı karçikki.
708. Vara starik tiçi te,
709. Hıyın işne pırahsa,
710. Hupsa huçı alıkne,
711. Turçikipe şaklatsa.
712. Şine kırık tihınsa,
713. Şilik tıtrı hul ayne.
714. Uri ayne şirt hursa,
715. Ukşa huçı un umne.
716. Untan şurı suhalne,
717. Kivak şuşne yakatsa,
718. Ukşa şine, sukkırsker,
719. Pıhrı kuşne çakırtsa.
720. Pıhsa tiçi-tiçi te,
721. Şur suhalne yakatsa,
722. Kaları vıl yeripe,
723. Karçik yenne şavrınsa:
724. «Samki şitik — hupınmı.
725. Çiri tatik — sıpınmı.
726. Pülh turı pürninçen,
727. Nimınpe te irteymı.
728. Panı ina pülhşı,
729. Vıri yunpa şemşe çun.
730. Pürnı ina pülhşı,
731. Kıske imır, yivır kun.
732. Sivı kunsem kilış te,
733. Şınsa kayı vıri yun.
734. Hitı kunsem kilış te,
735. Hitsa kayı şemşe çun.

736. Vĩri kunsem kilĩs te,
 737. Vĩrilenĩ šinnĩ yun.
 738. Hitnĩ šĩrten irĩlse,
 739. Šunsa kayĩ šemse çun».
740. Untan starik çarĩnsa,
 741. Šuhĩšlasa tiçĩ te,
 742. Kĩrĩkĩpe šĩlĩkne,
 743. Sakki šine huçĩ te,
744. Šapla tatah kalarĩ,
 745. Karçĩk yenne šavrĩnsa.
 746. (Larat' karçĩk sak šinçe,
 747. Urli-pirli tayĩlsa):
748. «Tĩrlĩ usal-tĩsel mar.
 749. Kiremetri hıvni mar.
 750. Çir-çĩr yerten yĩrlĩ mar.
 751. Šın tuhatsa huni mar.
752. Šuk, kin, sanĩn ıvĩlna,
 753. Turĩ šĩrni šaplalla.
 754. An yĩr, kinĩm, pũlĩhse,
 755. Yeple hirĩš pĩmalla?»
756. Starik šapla kalarĩ.
 757. Nimĩn tuma pĩlmerĩ.
 758. Hĩyĩn ĩsne tutĩ te,
 759. Pĩr šĩmah ta çĩnmerĩ.
760. Pušne ussa hurlansa,
 761. Tuhsa kayĩ karçĩkĩ.
 762. Šĩpatine saplasa,
 763. Larsa yulçĩ starikĩ.
764. Mĩkĩrtatsa, mišlatsa,
 765. Aptĩrasa larat' vĩl:
 766. «Mĩnle vara ku payan?
 767. Hĩy ĩšĩnçe ıyat' vĩl —
768. Haliççeneh šĩnsene,
 769. Yumĩš pĩhsa parattĩm.

770. Suya sımah suyaysa,
 771. Ultalasa yarattım.
772. Mınle vara ku payan?
 773. Çıre çınah pılçı-şim?
 774. Suysa paras teniççi—
 775. Ak tamaşa! tırış-şim?»

Tarni

776. Hıvel ansa pıtanat',
 777. Silpi yalı lıplanat'.
 778. Tıttım pulsa sıtespe,
 779. Pirın tuy ta salanat'.
780. Yalti hırsem, kaççısem,
 781. Vıyya tuhnı vilyama.
 782. Tuhnı pirın Narspi te,
 783. Hır imırne isatma.
784. Yulaşki kaş vilyasa,
 785. Yulas arım puliççen.
 786. Yulaşki kaş Setnere,
 787. Kuras yuta kayiççen.
788. Setner tırat' şavıntah,
 789. Puşne ussa huyhırş.
 790. Sarı hırın kuşınçen,
 791. Anat' kuşsulı yuhşa.
792. Vıyı sınıni salansan,
 793. Paytah vısem kalaşırış.
 794. Italasa pır-pırne,
 795. Tıttım sırte şuhalçış.
796. Vıt sıltırsem tahşanah,
 797. Pılıt ayne huplançış.
 798. Vırman tılne hup-hurah,
 799. Sım pılıtsem kaplançış.
800. Şumır şıvat', şıv yuhat'.
 801. Hura vırman kır-kırlet.

802. Šil tuhat' te šil kayat'.
803. Vıšĩ kaškır pek ület.
804. Šisĩm pırmay suttipe,
805. Vırman işne sūtatat'.
806. Tĩttim vırman işıpe,
807. Pır yulanut kustarat'.
808. Laşa pırat' tĩlhırsa.
809. Vırman işne yanratsa.
810. İkkın larnı utlansa,
811. Laşa sítet ivınsa.
812. Yıvıś larat' ulıp pek,
813. Tĩttim sırte kaşlasa:
814. «Çiper kayır!» — tiyet te,
815. Puśne tayat', şul parsa.
816. Şurımpuśı şap-sútah,
817. Hıvel tuhas pek tırat'.
818. Şurımpuśı şursanah,
819. Tuy halıhı puhınat'.
820. Hıy yırkipe taşlama,
821. Vıhıt pusa-kaççisen.
822. Hıy yırkipe yurlama,
823. Vıhıt sítıń hır şumsen.
824. Şıpır sassi iltınmest.
825. Şıpırśı te kurınmast'.
826. Irı hına huşşınçe,
827. Ereh-sıra takınmast'.
828. Starikkipe karçıkkı,
829. Hura pürtre vırśaśı.
830. Mın pulnı-şı şav tırılıh —
831. Purte şıppın laraśı?
832. Şıppın-şıppın larması,
833. Vısen hırı şuk payan.
834. Narspi usal Setnerpe,
835. Tarsa kaynı vıyıran.

836. Viš yulanut vïrmanta,
837. Yïr yïrlese süreššï.
838. Pïri kunta, leş unta,
839. Temïnle yïr yïrleššï.
840. Yïr yïrleššï, itleššï:
841. Pïrer sasï pulmï-şi?
842. Hïvel pïhat' sûtatsa—
843. Kirlï śula ušmï-ŝi ?
844. Ançah nimïn pallï mar,
845. Kïres tata ŝalarah.
846. Vïrśas kilet śillipe:
847. Tupasçï-ške hïvïrtrah!
848. Vïrman śïra, pit tisker.
849. Unïn iŝï çïv ta çav!
850. Yïr ništa ta pallï mar.
851. Ništa kayma aptïrav!
852. Viš yulanut vïrmanta,
853. Yïr yïrlese süreššï.
854. Pïri kunta, leş unta,
855. Temïnle yïr yïrleššï.
856. Setner tutlï śivïrat',
857. Śülï yuman kutïnçe.
858. Narspi larat' tïlïrse,
859. Setner pušï višïnçe.
860. Narspi tïlïk tïlleten:
861. Aŝŝï yitï pulnï ta,
862. Ŝilïsempe ŝakkasa,
863. Sikse süret vïrmanta.
864. «İšta tartïn usal hïr?
865. Puśna śiyïp tupïnsan!»
866. Yitï uri ayïnçe,
867. Ŝatïrtatat' śïm vïrman.
868. Śivïh, śivïh, ak śitet!
869. Narspi yaltah vïranat'.

870. Pihat': hÿin patnelle,
 871. Viš yulanut kustarat'.
 872. —Setner, Setner! titřís-ške!
 873. Tşr, tşr! tarsi hitşilar!
 874. Ay, pitşimşr, pitşimşr!
 875. şsta tarsi pitanar!
 876. Mattur şipşrsş payan,
 877. şkş pusa-kaççipe,
 878. Tştsa kilçşş vşmantan,
 879. Setnerpele Narspiye.
 880. Karçşk vşsse tuhrş te,
 881. şsşren yavrş Narspine.
 882. Starik çupsa tuhrş te,
 883. Çışķř paçş Setnerne.
 884. —Ey anneşşim, anneşşim,
 885. Mana şsşren an şitşr,
 886. Mana apla vşrentse,
 887. Manran şrş an kitşr.
 888. —Ey, Miheter asatte,
 889. Hşnenipe ussi şuk.
 890. Esş, mana hşnese,
 891. Kşlren vutş tşvas şuk!—
 892. Urnş yitş Miheter,
 893. Hşy salamat yitşr te,
 894. Titřnçř-ške tulama,
 895. şhsa hunş Setnere.
 896. Kartaşınçe şin numay—
 897. Tuyne kurma kilnş pek.
 898. Hura tşpra şiyşnçe,
 899. Vşrtat' Setner vilnş pek.
 900. Amşş te şavşntah,
 901. Tşrat' yşrse, şlhansa,
 902. Yarat' şnsş şvilne,
 903. şkş şinna yitştarsa.

904. Hura pürtre Narspine,
 905. Pitne-kušne šivaššī.
 906. Tatah pırkençik ayne,
 907. Çarşav hıšne lartaššī.
908. Tıpır-tıpır tıpirtık,
 909. At'ır şepreh tuy tıvar!
 910. Ançah hal'hi İš sınçen,
 911. Šın kırıve kalas mar!
912. Akı tuy ta šakı tuy.
 913. Pısık tuy ta pısık tuy!
- İkİ Tuy**
914. Šurkunnehi vut hıvel,
 915. Kaš yennelle sulınat'.
 916. Yal vıšınçı šım vırman,
 917. Temınışın pit yanırat'.
918. Halih kıtet tahšanah,
 919. Anat hapha patınçe.
 920. Tuy kilnine šavıntah,
 921. Sisterçışı yeviçe.
922. Kıpır-kıpır sikterse,
 923. Kilse tuhrı vırmantan.
 924. Ittisençen malarah,
 925. Šını kırı Tıhtaman.
926. Laptak sımša, hışık kuş,
 927. Sırı šüšpe sar suhal.
 928. Laşı vıšpe pırupa,
 929. Piçı-kuşı pit usal.
930. Hura sıhman, sarı šılık,
 931. Šamki sinçe tenkıpe.
 932. Şurı çılha-šıpata,
 933. Pit kilışet kırıve.
934. Arsın tuyı yurlasa,
 935. Uram tırıh uttarat'.

936. Irĭ yevçĭn haphisem,
937. Ušĭlat' te hupĭnat'.
938. Hĭr tuyĭ te tukasran,
939. Hirĭs anat' šĭmĭrse.
940. Narspi tutĭr ayĭnçe,
941. Tĭrsa pĭrat' hĭr-yĭrse.
942. Sarĭ hĭrĭn çĭrniņçe,
943. Vutra šunnĭ pek šunat'.
944. Vatĭ kaççine kursa,
945. Narspi hitĭ hurlanat',
946. «Ey, attešĭm, annešĭm,
947. Mĭnšĭn šĭrĭr hĭr pušne.
948. Mĭnšĭn patĭr hĭrĭre,
949. Šiçĭ yutĭn alline?»
950. Ey kaççĭmsĭm, Tĭhtaman,
951. Manpa irĭ kuras šuk.
952. Epĭ, çunĭm pĭtsen te,
953. Sanpa pĭrle pulas šuk»
954. Irĭ yevçĭ šĭrapa,
955. Tuya hirĭs vĭl tuhat'.
956. Hušĭlksen mĭn kĭrĭ,
957. Hĭy takmakne vĭl kalat',
958. Hĭy allinçi šĭrana,
959. Tĭka-tĭka šaptarat'.
960. Hura laša tĭk tĭmast'—
961. Šĭnĭ kĭrĭ šuntarat'.
962. Šĭnĭ kĭrĭ šumĭnçe,
963. Šiçĭ yulanut tašlat'.
964. Pĭtĭm yala šĭmĭrse,
965. Šivar karsa antĭhat'.
966. Šĭnĭ hapha ayĭnçen,
967. Kĭrse pĭtmest urapa.
968. Hapha tĭrri šatlatat',
969. Salamatpa šapupa...

970. İri yevîçi kilınçe,
 971. Tuyne turîş itlaşşı.
 972. Tepîr kunne uramra,
 973. Turîş yalta vîy-killi.
974. Turîş tuya vişî kun,
 975. Huşîlkari hîtasem.
 976. Ançah kayma tepîr kun,
 977. Vîhît teşşî hînasem.
978. Arsîn tuyî puhînat',
 979. Huşîlkana kayas tet.
 980. Kunta tuya turîmîr,
 981. İntî kile taras tet.
982. —An vaskîr-ha, hîtasem.
 983. Tepîr kile kayar-ha.
 984. Haleh kile kayiççen,
 985. Tuya şepreh tîvar-ha!—
986. Tatah tepîr taphîrne,
 987. Tuyne turîş şuntarsa.
 988. Yulaşkinçen hîtasen,
 989. Halî pîtrî tuy tusa.
990. Arsîn tuyî puhînsa,
 991. Kilne kayma huskalçî.
 992. Kayan tuya îsatma,
 993. Pîtîm Silpi puhînçî.
994. Aslî masar tîlînçe,
 995. Tuy laşisem tîraşşî.
 996. Hîrin tuyne îsatma,
 997. Aşşî-amîş piraşşî.
998. Tuyî tavra yalyişsem,
 999. Kîpirtetse tîraşşî.
 1000. Vattisene asînsan,
 1001. Hîr kaynine sînaşşî.
1002. Çirilî Setner şavîntah,
 1003. Tîrat' hîyîn amîşpe.

1004. Çun savnine Narspine,
 1005. Şırat' çirli kuşipe.
1006. Miheterpe karçikki,
 1007. Pehilleriś hıy hırne.
 1008. Mınpur tantıŝa yırtse,
 1009. Tıkrıś iŝi kuśsul'ne.
1010. Savnı hırne sımah ta,
 1011. Kalamariś namıŝŝın.
 1012. Setnerpele vırmana,
 1013. Namıs tusa tarnıŝın.
1014. Pehillesen mın tusan,
 1015. Kayrı tuyı huskalsa.
 1016. Setner sine pıhrı te,
 1017. Narspi kayrı makırsa.
1018. Tuy kaysassın tahsanççen,
 1019. Yantırarı şım vırman.
 1020. Yalyıŝ utrı kilnelle,
 1021. Tuyı kuśran ŝuhalsan.
1022. Amıŝıpe Setner te,
 1023. Kilne utrıś huyhırsa.
 1024. Çun savninçen imıreh,
 1025. Yaçıs ina uyırsa:
1026. «Ey, purınıś, purınıś!
 1027. Vilme ançah yulçı şav.
 1028. Eh, purınıś, Narspi te,
 1029. Şiçı yuta kayrı şav.
1030. Unsır puśne mın tıvas,
 1031. İriśkalsır puśımpa?
 1032. İŝta kaysa kıres-ha,
 1033. Hamın usal huyhımpa?»
1034. Narspi kayrı yut yala.
 1035. Setner utrı hıy kilne.
 1036. İki çun ta savnı çun,
 1037. Şıneymeriś tiŝmanne.

1038. İki savni tarnine,
 1039. Huplaymarı şım vırman.
 1040. Sarı hıre Narspiye,
 1041. İlçi-ilçeh Tıhtaman.
1042. Tırsa yulçı kılıhah.
 1043. Setner şavter çun savni—
 1044. Turı şırni ahırah.
 1045. Şapla-tır şav samani.
1046. Yalta numay un sınçen,
 1047. Urlı-pirli kalaşırıs.
 1048. Temter işli sınsem te,
 1049. Kutne-puşne tupmarıs.
1050. Narspi kayrı yut şıre.
 1051. Setner yulçı kılıhah—
 1052. Aşşı şırı hıy hırneh.
 1053. Tıvan şırı tıvanah.

Huşilkara

1054. Huşilkara tuy ikken.
 1055. Tuyı itla şep ikken.
 1056. Şur suhalli Tıhtaman,
 1057. Tuayne tıvat', tet, ikken.
1058. Çiper kaççı Tıhtaman,
 1059. Silpi hırne şaklatnı.
 1060. Şavter avan mişıra,
 1061. Urım-şurım tuy lartnı.
1062. Tuy tıvaşşı taşlasa,
 1063. Şamrık pusa-kaççisem.
 1064. Tuy yurrisem yurlasa,
 1065. Ivınaşşı şıvarsem.
1066. İner Silpi yalınçen,
 1067. Tuyı kilçi tavrınsa.
 1068. Payan kırı hır tuayne,
 1069. Kıtet hırü tuy tusa.

1070. Payan hĩr tuyĩ kilsen,
 1071. Kaşpa hĩve hupmalla.
 1072. Iran ireh tĩmalla.
 1073. Hĩrten arĩm tumalla.
1074. Aslĩ yal ta Huşĩlka,
 1075. İki tĩvan huşşĩnçe.
 1076. Tuyne tusa Tĩhtaman,
 1077. Larat' sĩtel huşşĩnçe.
1078. Tĩrlĩ apat ayĩnçe,
 1079. Şĩka sĩtel avĩnat'.
 1080. Ūsĩr kĩrũ puşşĩnçe,
 1081. Tĩnçe vĩr-vĩr şavrinat'.
1082. Tulta hĩvel şutatat',
 1083. Kĩntĩrlana sulĩnat'.
 1084. Kĩrũ puşĩ ūsĩrpe,
 1085. Ayalalla usĩnat'.
1086. Şeşenhirte putene,
 1087. Vĩhĩt-vĩhĩt vĩl yurlat'.
 1088. Tuy kilmest-i-ha tese,
 1089. Tekeh kĩrũ yĩtetet.
1090. Kĩrũ şĩnçi şurĩ kĩpen,
 1091. Arki vĩr-vĩr tĩvat'-şke.
 1092. Tuya kĩtse, vatĩ puşĩn,
 1093. Çunĩ vĩr-vĩr tĩvat'-şke.
1094. Şĩnkĩr-şĩnkĩr şĩnkĩrav,
 1095. Şĩnkĩrtatat' şulpala.
 1096. Hĩr tuy kilet şĩmĩrse,
 1097. Uram tĩrĩh yalpala.
1098. Vunĩ arĩm huşpupa,
 1099. Sĩran kũme şiyĩnçe,
 1100. Hĩrĩh vişĩ urapa,
 1101. Sĩran kũme huşĩnçe.
1102. Şiçi şĩrte uramra,
 1103. Çarĩnçĩş tuy şĩnnisem.

1104. Hirış tuhrış sırapa,
1105. Huşilkari tantışsem.
1106. Yurlaşıı te kireşıı,
1107. Irı kırü haphinçen.
1108. İseşıı te sıyeseşıı,
1109. İnşe şulsem hışıınçen.
1110. Kıntırla ta şitmen-ha.
1111. Kaşçen vıhıt numay-ha.
1112. Kaş puliççen tuy tuma,
1113. Pire vıhıt numay-ha.
1114. Şıv-şur puşı puşlasan,
1115. Tıttımççeneh sikriş te,
1116. Tıhtamanpa Narspiye,
1117. Hıve hupriş kilete.
1118. İslı şınsem uşıpah,
1119. Pitırçış tuy kiletne.
1120. Yıl-yıl kula-kula şeş,
1121. Kırse kayriş pürtnelle.
1122. Akı kaççı, pır kaççı,
1123. Kilet tavra yavınat'.
1124. Te itleme, te pıhma,
1125. Puşı vırın vıl şırat'.
1126. Tıvat-pilık aç-pıça,
1127. Yavınaşıı şavıntah.
1128. Ay, namıssır aç-pıça!
1129. Mın kirliyeh pur unta?
1130. Ançah akı itleşıı.
1131. İltinet te pulmalla.
1132. Av usalse lıplançış:
1133. «Hır kalaşat', an şavla!»
1134. Şalta Narspi temısker,
1135. Tıhtamana kaları.
1136. Ançah hullen şımahne,
1137. Pırte iltse pulmarı.

1138. «Astu, Narspi, yǐvenü,
 1139. Man alıra malaşne!—
 1140. Terǐ hitah Tǐhtaman,
 1141. Çaraymasır şilline.—
1142. Tuyna ançah ısatam.
 1143. Unta mana pǐlǐn-şke.
 1144. Mǐn pulasne pǐlme şuk—
 1145. Hu kurasne kurǐn-şke!
1146. Urǐh nimǐn iltǐnmest.
 1147. Pǐr şimah ta çınmeriş.
 1148. İtlekenssem, kǐtsen te,
 1149. Pǐr şimah ta iltmeriş.
1150. Açı-piçi şavıntah,
 1151. Aşşǐ kilne çupaşşǐ.
 1152. İltni şinçen şav hutrah,
 1153. Yalta şimah saraşşǐ.
1154. İlten-tǐran sar kaççı,
 1155. Vırmanalla uttarçı,
 1156. Hılha iltñǐ şimaha,
 1157. Hıy işinçe pitarçı.
1158. Un şilǐlǐ kusinçen,
 1159. Yǐltır-yaltır vut kayrı.
 1160. Kǐren-tuhan yalti şın,
 1161. Kaççı şine pǐhmarǐ.
1162. Yuman ançah vǐrmanta,
 1163. Hıy kürşine sesterçı.
 1164. Şav vırmana kǐnǐ şın,
 1165. Pırǐn tǐvan Setnerççı.
1166. Pǐrtre sıtel şıyınçe,
 1167. Pǐtǐ pısne kǐlarat'.
 1168. Şǐnǐ kǐrǐ Tǐhtaman,
 1169. Hınasene ısatat'.
1170. Irǐ kǐrǐ Tǐhtaman,
 1171. Tuy pǐttipe sıylasa,

1172. Tuy halihne puš tayat'.
 1173. Šapla šimah kalasa:
1174. «An ūpkelīr, hītasem.
 1175. Šīyīm piteh numay mar.
 1176. İšīr-šīyīr, tīvansem,
 1177. İmīr pīrle purīnar».
1178. Vile ūšīr hītasem,
 1179. Urīm-šurīm kīrleššī.
 1180. Vile ūšīr pulsān ta,
 1181. Mīn kalasne pīleššī:
1182. «Ey kīrūsīm Tīhtaman,
 1183. Sana ūpkev šuk pīrten.
 1184. Pīrīn hīre hitī pīh,
 1185. Tatu pulīr viliççen».
1186. Kartāšīnçe lašasem,
 1187. Tīraššī-ške tašlasa.
 1188. Tuhsa kayrīs hītasem,
 1189. Irī yurī yurlasa:
1190. «At'īr kayar šulpala.
 1191. Kurka tullī pīlpala...»
 1192. Urāpīsem hīšīnçen,
 1193. Tusan kayrī šulpala.
1194. Av šīnkīrav yanīrat'.
 1195. Silpiyelle çuptarat'.
 1196. Laši çupāt' puš uhsa,
 1197. Ūšīr hušī hīvalat'.
1198. Tuy pītrī te, tuy kayāt'.
 1199. Takīr šulpa çuptarat'.
 1200. Pīrer vattī tīl pulsān,
 1201. Tavsi, tavsi! kīškīrat'.
1202. Kayan tuyīn sassine,
 1203. Narspi yulçī itlese.
 1204. Tašta-tašta inšetre,
 1205. Tusan kayrī šīklense.

Şimĭk İrtsen

1206. İrtrĭ şimĭk, irtrĭ tuy,
 1207. İrtrĭ tuyri savĭnĭş.
 1208. Kayrĭ pĭr pek tĭşĭlsa,
 1209. Kunran-kunah purĭnĭş.
1210. Hirte aka ayĭnçe,
 1211. Şĭrĭm lĭp-lĭp kasĭlat'.
 1212. Usal huyhĭ-suyhĭran,
 1213. Narspi çunĭ kasĭlat'.
1214. Hirte şava ayĭnçe,
 1215. Kurĭk vĭş-vaş yĭvanat'.
 1216. Usal huyhĭ-suyhĭran,
 1217. Narspi puşĭ usĭnat'.
1218. Kullen-kunah tĭnçene,
 1219. Hĭvel hĭrtnĭşĭm hĭrtet.
 1220. Huyhĭ-suyhĭ kunran-kun,
 1221. Narspi çĭrine şiyet.
1222. Kullen-kunah salamat,
 1223. Anat'-ĭške pataran.
 1224. Hitĭ titat' pulmalla,
 1225. Hĭy arĭmne Tĭhtaman.
1226. Çiper aça Senti pur,
 1227. Çupsa şüret uramra.
 1228. Kĭventine utlansa,
 1229. Aça vilyat' laşalla.
1230. Aslĭ uram tĭrşşĭpe,
 1231. Çiksĭr tusan kĭlarat'.
 1232. Hura çĭkan pek hura,
 1233. Kaşpa kilne tavrĭnat'.
1234. Çiper aça Senti pur.
 1235. Çupsa kilet laşipe.
 1236. Hĭyĭn piçĭk çĭlhipe,
 1237. Pakĭltatat' inkĭşpe.

1238. Šīnī śin ta Narspi kin,
 1239. Pīrmayah vīl huyhīrat'.
 1240. Pīyahīšin açine,
 1241. Senttiye šeś yuratat'.
1242. Šīnī śin ta Narspi kin,
 1243. Pīrmayah vīl huyhīrat'.
 1244. Senttipe šeś kalaśsa,
 1245. Hīy huyhine puserat'.
1246. Šavter irī açana,
 1247. Turī çunne panī śav.
 1248. Kulsa sikse vilyama,
 1249. Kayık çunī yanī śav.
1250. Šiçī śulhi açara,
 1251. Çivaş çunī larat' śav.
 1252. Pīçık kuşī yīrsen te,
 1253. Yīvaş tuti kulat' śav.
1254. Çiper açā Sentti pur.
 1255. İnkīş patne İntīlat'.
 1256. Hīyīn pīçık çīlhipe,
 1257. İnkīşne vīl yīpatat'.
1258. «An yīr, inkem, an yīrsem.
 1259. Tutīrupa şīl kuşna.
 1260. An huyhīrsam, inkeşīm.
 1261. Hīvalasam huyhīna».
1262. Irī kīrū Tīhtaman,
 1263. Tuy kīletne astīvat'.
 1264. Kullen-kunah arīmne,
 1265. Salamatpa kastarat'.
1266. Mīškīn arīmī tūset,
 1267. Asapsene çīnmesīr.
 1268. Uhmah upīşka hīnet,
 1269. Mīn pulasne pīlmesīr.
1270. Pīrre pīr śin kilçī te,
 1271. Tīhtamanpa kalaśrīś.

1272. Narspi pütre šuk çuhne,

1273. Pişil-pişil kalasırıs.

1274. Narspi kiçi sırapa,

1275. Leş hınana İsteret.

1276. Hına tuhsa kaysanah,

1277. Salamaçı viretet:

1278. «Esi apla hır ikken,

1279. Esi apla Setnerpe,

1280. Tarnı-mın-ha vırmana,

1281. Tuyna tuni şirteneh!»

1282. Hınet, hınet Tıhtaman,

1283. Tırlı asap kġtartat'.

1284. Yalti śnsen huşşınçe,

1285. Tekeh śimah sarġlat'.

1286. Śapli-kapli śavı śav,

1287. Un pek numay tınçere.

1288. Çılay usal İś pulat',

1289. Vırtın śırte tıttımre.

1290. Atte-anne hıy hırne,

1291. Yuratsa śeś ūsteret.

1292. Hırten arım pulsassın,

1293. Vat upıška külešet.

1294. Tuprı puyan upıška,

1295. Atte-anne hıy hırne,

1296. Ançah unta mın ussi—

1297. Yuratmasan pır-pırne?

1298. Tatu, ırı, kilışe,

1299. İkkış pırle purınsan,

1300. Śır hut itla teyleı,

1301. Yurlı śın ta puyanran...

1302. Hıne, hıne, Tıhtaman,

1303. Çunne kġlar unınne!

1304. Asaplantar, Tıhtaman,

1305. Hursam yıtı vırınne!

1306. Hıne, hıne, Tıhtaman,
 1307. Sanran, şamrık an kultır!
 1308. Asaplantar, Tıhtaman,
 1309. Narspi çasrah vatıltır!
1310. Ançah kayran hıvınah,
 1311. Ükınmelle an pultır.,
 1312. Hıne, hıne, Tıhtaman,
 1313. Sanran şamrık an kultır!...
1314. İrtse kayrı viş erne,
 1315. Şimık erni hışınçen.
 1316. Vat upışka hısnine,
 1317. Narspi tüsrı şavınççen.
1318. Ançah tepır erninçe,
 1319. Pırre uyar ırı kaş...
 1320. (Çim-ha, kına kalama,
 1321. Vıhıtsırah yuramast').

Narspi İsı

1322. Hıvel tuhat', ulıhat',
 1323. Şülı tusem tırrine.
 1324. Hıy şuttipe işıtat',
 1325. Taştı-taştı şırsene.
1326. Şak şullahi ırı kun,
 1327. Huşilkana ta savat'.
 1328. Pur tınçeri çırı çun,
 1329. Taşlat', siket, savınat'.
1330. Yaçıs yurı yurlasa,
 1331. Şım vırmanti kayıksem.
 1332. Akışsem pek yarınsa,
 1333. Ançıs şıva sar hırsem.
1334. Ançah akı şurı pürt,
 1335. Pır sası ta iltınmest.
 1336. Şurı pürtre şını şın,
 1337. Larat', puşne şıklemest.

1338. İreh hırım tırantsa,
 1339. Kayrı hire Tıhtaman.
 1340. Puşne çikse huyhırsa,
 1341. Larat' arımı payan:
1342. «Arım pultım irıksır,
 1343. Atte-anne huşnipe.
 1344. Ançah hırır, mışkınır,
 1345. İrı kurmast' kaççıpe.
1346. Hırhenmesır hırıre,
 1347. Şiçi yutın alline.
 1348. Şiçi yuta, yut şıre,
 1349. Parsa yatır mışkına.
1350. Halı hırır, mışkınır,
 1351. Asap kursa purınat'.
 1352. İna vatı upışki,
 1353. Yıtı virinne hurat'.
1354. Mıñşın mana savninçen,
 1355. Şaplah yatır uyırşa?
 1356. Mıñşın kunta kiliççen,
 1357. Şimerım-şi ham puşa?
1358. Mıñşın hayar tışmanpa,
 1359. Man pır şurtra purınas?
 1360. Pıtes mar-şi puşimpa?
 1361. Yeple tüsse purınas?!
1362. «Kaçça paçıs irıksır—
 1363. Pulmarı-şke ırlıha.
 1364. Atte-anne ıssırri,
 1365. ırlıha mar, hurlıha.
1366. Kaçça paçıs irıksır—
 1367. Savınıs şuk ku tınçen,
 1368. Atte-anne ıssırtan,
 1369. Savni yulçı pır-piççen.
1370. Kaçça paçıs irıksır—
 1371. Yatım sırçı tahşanah.

1372. Atte-anne ıssırtan,
1373. Pulçı asapım ançah.
1374. Kaçça paçıs ırıksır—
1375. Manın purınış hın-hur.
1376. Atte-anne ıssırtan,
1377. Kapla purınsa mın pur?
1378. Kaçça paçıs ırıksır—
1379. Pulmarı-ške ırılıha,
1380. Atte-anne ıssırri,
1381. ırılıha mar, hurlıha.
1382. Ançah manın savni pur—
1383. Şılaymı-şim vıl mana?
1384. Unın vıylı allisem,
1385. Pıtermış-şim tışmana?
1386. Şuk, puşıma sıyiççen,
1387. Tışmanıma pıterem.
1388. Asaplansa tüsiççen,
1389. Tıhtamana... vılerem.
1390. Ançah vıyım sıtı-şi?!
1391. Yeple kuntan şılınas?
1392. Ey pülhşım pulışsam!
1393. Çunım sunat', mın tıvas?...
1394. Pıtsen pıtem, pıt tışman,—
1395. Purınışım ırarah mar.
1396. Narkımışım, es payan,
1397. Hıvın ışne tusa par!»
1398. Şapla payan pırtınçe,
1399. Narspi, mışkın, hurlanat'.
1400. Çunı vırket, puşınçe,
1401. Usal şuhış huskalat'.
1402. Vut pek hıvel vılyasa,
1403. Şül tüpene hıparat'.
1404. Hullen-hullen yarınsa,
1405. Kıntırlana sulınat'.

1406. Tulta tınçe hışirtet,
 1407. Tulta tınçe yaltırat'.
 1408. Narspi pürtınce yıret,
 1409. Unın çiri şurılat'.
1410. Sentti kilet sikterse.
 1411. Kıventine utlansa.
 1412. İnkış patne şımırse,
 1413. Kırse kayrı ahırsa.
1414. Şapat' pattır laşine,
 1415. Hıy allinçi hullipe.
 1416. İnsırtranaħ inkışne,
 1417. Tapsa ilet uripe.
1418. Ançah vıl ta vilyama,
 1419. Aptırarı inkışpe.
 1420. Aptırasa urama,
 1421. Tuhsa kayrı laşipe.
1422. Vıret, surat' sarı kin,
 1423. Hıy yaşkine pıtratsa.
 1424. Huran ayı şilen pek,
 1425. Şunat' vuçı yavınsa.
1426. «Şitmıl tinış leş yençen,
 1427. Kilet karçık Şapatan.
 1428. Vır, sur, karçık yaşkana—
 1429. Pıttır usal Tıhtaman!
1430. Utmıl tinış uttınce,
 1431. Larat', siket, yıs Pukan.
 1432. Sikeh, sikeh, yıs Pukan,—
 1433. Pıttır usal Tıhtaman!
1434. Vıtır ta pır tu sınçe,
 1435. Yıs huranra piş, yaşka.
 1436. Şav yaşkara piş, şilen,
 1437. Piş tamıkra, upışka!»
1438. Vıret, surat' sarı kin,
 1439. Hıy yaşkine pıtratsa.

1440. Vilim yaški vřet-ške,
1441. Šilen pekeh çaşlasa.
1442. Kaš pulsassın upışki,
1443. Kilçı hirten şavırnsa.
1444. Sıtel sıyınçe yaški,
1445. Larat' pısne kılarsa.
1446. Kaşık ilçı Tıhtaman,
1447. Larçı sıtel huşşine.
1448. «Yaşka tutlı-ške payan»,
1449. Tese muhtat' yaškine.
1450. Usal kuşpa şavırnsa,
1451. Kıtartat' vıl çımırne:
1452. «Yaşka tutlı, sı larsa!»
1453. Kışkırat' vıl arımne.
1454. —Şiyıp-ške-ha kayran ta.
1455. Pit sıyessımeh kilmest.—
1456. Ah, Narspiyı şavınta,
1457. Tuhsa kayat', tüseymest.
1458. Tulta larat' kuşsul'ne,
1459. Tıpra şine yuhtarsa.
1460. Pürtri sıyet yaškine,
1461. Urlı-pirli tayılsa.
1462. Şiyeh, sıyeh, Tıhtaman,
1463. Narkımışlı yaşkana.
1464. İntı esı malaşne,
1465. Upışka mar arımna.
1466. Pıtrın İntı, Tıhtaman,
1467. Şutı tınçe sanın mar!...
1468. «Narspi, çasrah kır pürte!
1469. İyhı kilet, vırın sar!
1470. Aka turım, İtlentım,
1471. İşim şunat' şavtereh.
1472. Yaşka hıssın şıv İsrım,
1473. Tuyınçı ereh pekeh».

1474. Narspi kiçi itlese,
 1475. Şirte larat' upişki.
 1476. Pıtım işne-çikkine,
 1477. Şurat' hıvatlı yaşki.

 1478. Arım sarçı virinne,
 1479. Upişkine vırttarçı.
 1480. Şikle-şikle şaprı te,
 1481. Çunı ütne hıvarçı.

 1482. Pıtrı pır çun tınçere,
 1483. İşişemşin huplançı.
 1484. Pıtrı çıvaş imiri,
 1485. Unın çiri lıplançı.

 1486. Pürtri şitel-pukansem,
 1487. Hırataşşı arımne.
 1488. Paytah pıhrıs şellese,
 1489. Huşin sıvı villine.

 1490. Ançah şırle pulçı te,
 1491. Şım hupları pürt işne.
 1492. Hıyın vırım allipe.
 1493. Hıratat' vıl Narspiye.

 1494. Pıtrı çıvaş imiri,
 1495. Virin şinçen tıras şuk.
 1496. Vışı vil'ih-çirlihne,
 1497. Tırsa apat paras şuk.

 1498. Vışı aka laşisem,
 1499. Kışeneşşı kartara.
 1500. Ançah esir, tılıhsem,
 1501. Kurassır şuk huşara!

 1502. Yal vışınçe şım vırman,
 1503. Çaşiltatat' şulşıpe.
 1504. Huşka şiltır vilyatat',
 1505. Şul tüpere şuttipe.

 1506. Huşilkari çıvaşsem,
 1507. Şıvıraşşı harlatsa.

1508. Ankartinçi tımana,
1509. Ançah višet uhlatsa.
1510. Uyih kukri yarinsa,
1511. Tuhri vırman hıŝinçen.
1512. Şıppın-şıppın şeş utsal,
1513. Tuhri Narspi pürtinçen.
1514. Kayrı mlke pek şusa,
1515. Ankartisem hıŝnelle.
1516. Yaltan tuhri, itkinsa,
1517. Çuprı vırman iŝnelle.
1518. Kuras tese iñtilsa,
1519. Uyih çuprı tahŝanççen.
1520. Vırman ançah şavlasa,
1521. Yulçı Narspi hıŝinçen.
1522. Narspi pırat' vırmanpa,
1523. Temşin itla itkinsa.
1524. Şıppın tırat' şım vırman,
1525. Narspi çunne hıratsa.
1526. Armak-çarmak yivıŝsem,
1527. Puŝsempe sullaŝı.
1528. Narspi irtse pini çuh,
1529. Ŗulne pülse tıraŝı.
1530. Vat yivıŝsem huŝınçen,
1531. Arŝurisem vıyaŝı.
1532. Narspi irtse pini çuh,
1533. Allisene tısaŝı.
1534. Sasartıkah şil tuhsa,
1535. Asrı-kayrı şım vırman.
1536. Yiri-tavra ahırat':
1537. «Tit arımna, Tıhtaman.
1538. Tit arımna, upışka,
1539. Tarat' usal arımu!»
1540. Vıtır ta pır şuyttan pek,
1541. Vırman ulat': u-u-u!

1542. İreh tırsa tumlansa,
 1543. Senti tuhrı vilyama.
 1544. Kiventine utlansa,
 1545. Çuprı inkişne kurma.
1546. Ançah inkiş kurınmast',
 1547. Piççiş hal' te sıvırat'.
 1548. Tıratsa ta vıranmast' —
 1549. Senti şıpah aptırat'.
1550. Pır sın kilse kıçı te,
 1551. Hitsa kayrı virıntah.
 1552. Pıhsa tiçı-tiçı te,
 1553. Tuhsa kayrı şavıntah.
1554. Pırtak tırsan, vıl kaysan,
 1555. Tulçı pürte tullı sın:
 1556. Yeple vilnı Tıhtaman?
 1557. İsta kaynı Narspi kin?
1558. Şuk, mın çuhlı iytsan ta,
 1559. Sire vile kalas şuk.
 1560. Narspi süret vırmanta,
 1561. Esir ina tupas şuk.

Silpire

1562. Aslı Silpi yalıñçe,
 1563. Hullen şıvat' purınış.
 1564. İrtse kayrış simıkrı,
 1565. Irılıhpa savınış.
1566. Çıvaş kipi ulaça,
 1567. Hir varrıñçe kın-kıvak.
 1568. İşçen çıvaş vıkir pek,
 1569. Yurla-yurla iş tıvat'.
1570. Tırat' şurımpuşıpe,
 1571. İreh hire vıl tuhat'.
 1572. Kışt-kışt apat tıvat' te,
 1573. Şutı şava vıl yıtat'.

1574. Uçük hüśsîn çıvaşsem,
 1575. Aykaşrıśı hirsence.
 1576. Valem, kupa, kapansem,
 1577. Larçıs ulih varrinçe.
1578. Şivçi şava vaşlatrı,
 1579. Şulman şaran şiyinçe.
 1580. Puşlı iraş saralçı,
 1581. Şeşenhirsene huşşinçe.
1582. Şimah numay yal şinçe.
 1583. Şemse çılhe vişinçe.
 1584. Tırıssi te pur-tır şav,
 1585. Yalti şimah huşşinçe.
1586. Silpire te etemsem:
 1587. Narspi, Tıhtaman, teśśı.
 1588. Vısem tahşan Tıhtaman,
 1589. Hayarrine pıleşśı.
1590. Miheterten şıklense,
 1591. Vırtın şırte şimahsem.
 1592. Puşne çikse şellese,
 1593. Aptıraśśı çıvaşsem.
1594. Setner aç, şinseneçen,
 1595. Şav şimaha iltseneh,
 1596. Amişinçen uyrılsa,
 1597. Kayrı tašta pıççeneh.
1598. Şınsem hirte işlese,
 1599. Kaşpa kilne kileśśı.
 1600. Kaşhi apat tunı çuh:
 1601. Narspi, Setner, tiyeśśı.
1602. Setner utrı pır-pıççen,
 1603. Kırse kayrı vırmana.
 1604. Narspi asapne iltse,
 1605. Vilim sunat' tişmana:
1606. «Tıttım pulı, kaş pulı,
 1607. Tişman patne şitiççen.

1608. Tışman çiri liplanı,
 1609. Hıvel kussa tuhiççen.
 1610. Hıvel tuhi, şutati,
 1611. Etem tiri İyhıran.
 1612. Tışman ançah vıranmı,
 1613. İyhi itla yıvırtan.
 1614. Hıvel tuhi, şutati,
 1615. Epı pulıp vırmanta.
 1616. Tışman, vırtın, huskalmın,
 1617. Narspi pulmi şurtınta».
 1618. Ançah Narspi unsırah,
 1619. Kışır tuhrı kilinçen.
 1620. Hıyeh tarçı tışmanran,
 1621. Savni pırsa şitiççen.

Vırmanta

1622. Şavlat', kaşlat' şım vırman,
 1623. Vışı-hırrı kurınmast'.
 1624. Kutsır-puşır şil tuhsan,
 1625. Çarınassın tuyınmast'.
 1626. Şavlat', kaşlat', şım vırman,
 1627. Tamıkrı pek ahırat'.
 1628. Te arşuri, te şuyttan,
 1629. Şav teriyeh aşkınat'.
 1630. Taphır-taphır şil kilet,
 1631. Piltır-paltır şavırsa.
 1632. Tıtım vırman ühıret,
 1633. Şıre şiteh avınsa.
 1634. Hura pılıt pırmayah,
 1635. Şıvat' vırman tırrınçe.
 1636. Yarat' şışım şır şursah,
 1637. Hura pılıt huşşınçe.
 1638. Aşa şapat', şartlatat',
 1639. Pıtım tınçe kisrenet.

1640. ŞumİR sırma pek yuhat',
 1641. Lupaşkasençe kırlet.
1642. SİM-şİM vİRman, şİM vİRman.
 1643. MİNşİN hitİ şavlatİN?
 1644. MİNşİN şİY-şAY şİhİrsa,
 1645. MİSKİN çuna hİRatatİN?
1646. VİRman tata hitİrah,
 1647. Şavlat', yİret, ahİrat'.
 1648. Turİ şİrlah, an pİrah!
 1649. Ahİrsaman huskalat'!
1650. Ah, şİLİhlİ puşİma,
 1651. İsta çİKse hURam-şİ?
 1652. Ah, şİLİhlİ çunİma,
 1653. Yeple tİtsa çaram-şİ?
1654. Yeple Setner mİSKİN-şKE,
 1655. Urnİ vİRman İŞİNçe.
 1656. Aple şİrİp yIVİşsem,
 1657. Yurlaşşİ puş tİrİNçe.
1658. VİRman hİşİK şULİpe,
 1659. İŞ şUNNİne puSarsa,
 1660. VİRman şavne huplas pek,
 1661. Pirat' setner yurlasa:
1662. «SİM-şİM vİRman, şİM vİRman,
 1663. MİNşİN hitİ şavlatİN?
 1664. MİNşİN şİY-şAY şİhİrsa,
 1665. MİSKİN çuna hİRatatİN?
1666. Ah, man huyhİM, itle-ha:
 1667. MİNşİN mana şUNTaratİN?
 1668. MİNşİN mana tİLİha,
 1669. SavİNİsa mantaratİN?
1670. ŞuraltİM-mİN anneren,
 1671. HİN-hur, asap kurma şeş.
 1672. Şav asapran, hİnlİhren,
 1673. ŞamrİK puşİM pİtnİ şeş.

1674. Šamrĭk pušĭm pĭtmičĭĭ,
 1675. Mulĭm sŭkki pĭterĭĭ.
 1676. Vĭl ta pulin yurĭčĭĭ,
 1677. Šin uhmahhi pĭterĭĭ.
1678. Šin uhmahhi yurĭčĭĭ,
 1679. Usal tĭšman tupĭnĭĭ.
 1680. Usal tĭšman pĭtĭčĭĭ,
 1681. Turĭ šĭrni kurĭnĭĭ».
1682. Setner yurlat' yurrine.
 1683. Vĭylĭ tĭvĭl tapransa,
 1684. Setner yurrine ilse,
 1685. Vĭšet yĭrse, ahĭrsa.
1686. Šav huyhĭllĭ sasĭsem,
 1687. Čuna šursa-yĭreššĭ.
 1688. Vĭylĭ tĭvĭlpa pĭrle,
 1689. Tašta šiteh šiteššĭ.
1690. Hura vĭrman ĭšĭnĭe,
 1691. Hullen-hullen pĭteššĭ.
 1692. Šav yurĭri kuššul'sem,
 1693. Pĭr ĭun patne šiteššĭ.
1694. Taštan-taštan ayakran,
 1695. Tepĭri hirĭš makĭrat'.
 1696. Usal asap-huyhĭran,
 1697. Unta tepĭr ĭun šunat'
1698. Takam yurrin sassisem,
 1699. Kĭret Setner hĭlhone.
 1700. Vĭylĭ tĭvĭlpa pĭrle,
 1701. Yurlat' Setner yurrine.
1702. «Hura vĭrman, šĭm vĭrman,
 1703. Mĭnšĭn hĭtĭ šavlatĭn?
 1704. Savni pekeh yurlasa,
 1705. Vilnĭ ĭuna vĭratatĭn?

1706. Tittim vırman, sım vırman,
 1707. An ultala tılıha.
 1708. Savni pekeh yurlasa,
 1709. An hıvarsam hurlıha.

1710. Aslı vırman, sım vırman,
 1711. Mana çinne kala-ha!
 1712. Miskın çuna şellese,
 1713. Çun savnine kırtart-ha...

1714. Ançah utat' kuntalla,
 1715. Man patalla hırarım:
 1716. İri turı, sırlahsam!
 1717. Narspi, Narspi, esı-im?...»

1718. İki savni pırleşsen,
 1719. Puşne tayrı vat yuman.
 1720. Pır-ik taphır şil vırsen,
 1721. Şıp lıplançı sım vırman.

1722. Hura pılıt salansa,
 1723. Pıtrı vırman hışınçe.
 1724. Hıvel pıhat' şıratsa,
 1725. Kayık yurlat' yıvinçe.

1726. Kurık sınçı sıvlıma,
 1727. Hıvel parat' işşine.
 1728. İki çuna savışma,
 1729. Hıvel parat' şuttine.

1730. Yaltırtatat' ırı kun.
 1731. Usal kunın mın iş pur?
 1732. Savınsa utat' iki çun.
 1733. Şiçi yutın mın iş pur?

1734. Ançah vırman işınçe,
 1735. Hura kayık çyilatat':
 1736. Ay Tıhtaman, Tıhtaman,
 1737. Narspi çunne vil şırat'!

Atte-Anne

1738. Setner piçik pürtinçe,
 1739. Vısem ikkiş laraşşı.

1740. Lutra šitel hušsinçe,
 1741. Kašhi apat tivaššī.
1742. Setner vatī amišī,
 1743. Turīh tuprī kürširen.
 1744. Šikīr-tivar kīlarsa,
 1745. Huçī šitel išinçen.
1746. Apatlansa iki çun,
 1747. Hīrū sīmah kalašat'.
 1748. Vatī karçik amišī,
 1749. Šīppīn itlese larat'.
1750. Asīnaššī ilīkhi,
 1751. Irī līpkī purīnīšne.
 1752. Kašhi vīyī-ullaha,
 1753. Šimīkçenhi kunsene.
1754. Sasartīkah iltinçī,
 1755. Ura sassi pīltīrtan.
 1756. Miheterpe karçikī,
 1757. Kilçīš kīçīš alīkran.
1758. Karçik
1759. Pirīn Narspi ku pūrtre,
 1760. Šuk-ši tese kiltīmīr.
 1761. Yalti irī sīnsençen,
 1762. Kunta tese iltrīmīr.
1763. Miheter
1764. Eh, hīr, hī-īr...hīr-i es!
 1765. Narspi, mīsker hītlantīn?
 1766. Yeple, sīnsen uminçe,
 1767. Šak namīsa kītartrīn?
1768. Mīn sītmerī-ši sana,
 1769. Mīn sītmerī tinçere?
 1770. Mīnšīn, hīrīm, mīn purtan,
 1771. Yuratatīn Setnere?

1772. Puyan hırı puşupa,
 1773. Mınşın şapla hıtlantın?
 1774. İmır kurman namısa,
 1775. Vat puşımpa kıtartrın?...
1776. Karçık
1777. Mın sıtmen-şi uhmaha,
 1778. Upışkine vılerme.
 1779. Şak Setnerpe vırmanta,
 1780. Lapıştatsa süreme?
- 1781 Miheter
1782. Turra şıkır, haliççen,
 1783. Usal şimah iltmenççi.
 1784. Şak tarana şitiççen,
 1785. Kiremet te tivmenççi.
1786. Manın kilim-şurtıma,
 1787. İri pirişti pihatçı.
 1788. İri pirişti pihnipe,
 1789. Yalta yatım kaymanççı.
1790. Pülh, hırpan, şut tınçe,
 1791. Mana savsa tıratçış.
 1792. Kivak-huppi, şut-hıvel,
 1793. Mana tupış paratçış.
1794. Şak tarana sıtrım te,
 1795. Vatı puşım usınçı.
 1796. Esı şapla pulnipe,
 1797. İri kunım pişilçı...
1798. Karçık
 1799 (Mihetere)
1800. Vırşsam İntı hitırah,
 1801. Pışırlantar Setnerne.
 1802. İsrı hitnı allipe,
 1803. An hapsıntır sın hırne!

1804. Miheter
1805. Mĭn kĭšĭnren ũstertĭm.
 1806. Hĭr kĭmĭlne tatmarĭm.
 1807. Savnĭ hĭrŝĭn puyanlĭh,
 1808. Kunĭn-ŝĭrĭn puŝtartĭm.
1809. Kĭntĭrla ta, ŝĭrle te
 1810. Kanlĭ iyhĭ kurmarĭm.
 1811. Hĭrĭmŝĭneh tĭrĭŝsa,
 1812. Kuŝĭmsene hupmarĭm.
1813. Yeple kaçça parĭp-şi,
 1814. Tese yalan ŝutlarĭm.
 1815. Hĭr teleyŝĭn tĭrĭŝsa,
 1816. Puyan kaççĭ ŝĭrarĭm.
1817. Kaçça patĭm, tuy turĭm.
 1818. Payan akĭ mĭn ŝĭtrĭ.
 1819. Manĭn vatĭ puŝĭma,
 1820. Payan akĭ mĭn ŝĭrĭ!
1821. Karçĭk
1822. Ŗellemestĭn annũne,
 1823. Ah, ŝĭr ŝĭtmanĭ puşna!
 1824. Kamĭn hĭrĭ pultĭn-şi.
 1825. Kam ũsterçĭ-şi sana?
1826. Miheter
1827. Mĭn kĭšĭnren ũstertĭm,
 1828. Pitne pĭhsa savĭnma.
 1829. Ŗak tarana ŝĭtrĭ te,
 1830. Hĭrĭm ŝĭrĭ puŝĭma.
1831. Aşu-annũ irĭkĭ,
 1832. Pulçĭ ŝĭrĭ virĭnne.
 1833. Pĭr Setnerŝĭn tĭktartĭn,
 1834. Aşu-annũn şur ŝũŝne.
1835. Pulĭŝmarĭ puyanlĭh,
 1836. Pulĭŝmarĭ ŝĭmah ta.

1837. Puyan kaççı şumınçe,
1838. Apla pulmı uhmah ta.
1839. Narspi
1840. Ey, attesim, şamrik çuh,
1841. Mınşın patır hırre?
1842. Puyanlıhra ançah mar,
1843. Ir kurassi şinninçe...
1844. Amışi
1845. Ye-ye, usal, itlaşsi,
1846. An kar İnti şıvarnı.
1847. Annün işne şuntaratın,
1848. Turıran kilesşı puşna!
1849. Miheter
1850. Şak namısa kitartrın, —
1851. Yalti şınsem mın kalış?
1852. Hırne an man, vat supnı! —
1853. Aşu şine kitarış.
1854. Ançah yalti şıvarsem,
1855. Kirek mın te kalaşçır,
1856. Yatu şırnı pulsan ta,
1857. Şapah esı manın hır.
1858. Atya, hırım, tavrınar,
1859. Şitık-şatık ku pürtren.
1860. Teprer kaççı tupıpır,
1861. Yatu şırseh kayiççen.
1862. Atya, Narspi, an huyhır,
1863. Sanın aşu pur vıt-ha.
1864. Yatu pıtnı pulsan ta,
1865. Aşun mulı pur vıt-ha.
1866. Karçık
1867. Atya, yıtı, hıvırtrah,
1868. Pırte mana pıhmastın.

1869. Setner, yitř, křšše pit,
1870. Puyan hşrne an hapsşn!

1871 Narspi

1872. Ey, attesşm, attesşm,
1873. Mşnşşn mana şiyetşn?
1874. Namşs kũne hşşre,
1875. Hşşvşn patna şşnetşşn?...

1876. Karşşk

1877. Av tata mşn kalaşat'!
1878. Savnş hşşne itle-ha!

1879. Miheter

1880. şitş, karşşk, vulaşma.
1881. Hşş şimahne itler-ha!

1882. Narspi

1883. Arşm pulnş puşşmpa,
1884. Kile pırsa tşşşp-i?
1885. Savman kaçça kaysassşn,
1886. Tatah asap şştşşp-i ?

1887. şuk, şuk, atte, an şşn te.
1888. Hal' tin kile pıraymşp.
1889. şapla pulsa pıtsen tin,
1890. Kaşçş kştse laraymşp.

1891. Esir mana ũstertřř.
1892. Aça çuhne yuratrşş.
1893. Ançah ũsse şitşşm te,
1894. Hşşşş çunne kurmarşş.

1895. Epş sire kşlturşm.
1896. Epş sire yşlşntşm.
1897. Vşşne şite puşşlasan,
1898. Yşvalansa makşşrtşm.

1899. Ançah esir hırre,
 1900. Üsteresse üstertir,
 1901. Üstertir te ukşaşın,
 1902. Sutsa yarsa pıtertir.
1903. Aça çuhne hırre:
 1904. Yuratatpır, tetürççi,
 1905. Savnı hırır mın iytnı—
 1906. İna purte hatırççi.
1907. Üsse sitrım, attene:
 1908. Pır sul kıt-ha, terım te,
 1909. Atte vırśa pıterççi.
 1910. Anne śūsren sıtırççi.
1911. Mınşın manın kımıla,
 1912. Śav yulaşki kımıla,
 1913. Tumarın-şı, attesım?
 1914. Hal' pulmıttım kaplalla.
1915. Mınşın śapla hu hırne,
 1916. Parsa yatın kaşkıra?
 1917. Sanşın śav pur ırılıh,
 1918. Mınpurı te ukśara...
1919. Epı asap kurnışın,
 1920. Hu ayıplı, epı mar.
 1921. Setner kırı pulmasan,
 1922. Epı sirın hırır mar.
1923. Ey, attesım, annesım,
 1924. Setnerpele pehillır—
 1925. Śavın çuhne tin vara,
 1926. İmir pırle pulıpır.
1927. Karçık
1928. Av-av hırü mın kalat'—
 1929. Setner, şuyttan, ilırtı.
 1930. İ, i, Miheter, kayar-ha,
 1931. Hırü śine sur İntı!

1932. Miheter
 1933. I-ih, Setner, astiv̄in:
 1934. Man̄in h̄ir̄i es šir̄in!
 1935. Es̄i, šavter usal h̄ir,
 1936. Hura pürtreh tip, eppin!

1937. Ašu kilne, çim-hal̄i,
 1938. Hivah çupsa pir̄in-ha.
 1939. Ašu m̄inle irrine,
 1940. Šav̄in çuhne kur̄in-ha!

1941. Atya, vat̄i karçik̄im,
 1942. Kayar İnt̄i kilelle.
 1943. İnt̄i simah p̄itr̄i pul̄i,
 1944. Payan pir̄in h̄irpele!

1945 Karçik

1946. P̄itr̄, tip̄ir šak̄inta,
 1947. Tip̄ir h̄ir̄ik turat pek!
 1948. Šimm̄ir-šakk̄ir šir̄iççen,
 1949. Asaplan̄ir yit̄i pek!

1950. Tuh̄sa kayr̄is̄ ilhansa,
 1951. Aşş̄i-amış h̄iy h̄irne.
 1952. Uram t̄ir̄ih karçik̄i,
 1953. Šaptarat' h̄iy simahne.

1954. Nam̄islansa, h̄ir̄else,
 1955. H̄ivel anç̄i, pitanç̄i.
 1956. Setner amış, ahlatsa,
 1957. S̄itel s̄ine puštarç̄i.

T̄ivat̄i Vile

1958. Yiv̄ir İsem̄ h̄is̄inçen,
 1959. İyh̄i temren te paha—
 1960. Silpi yalin s̄innisem,
 1961. Kayr̄is̄ tutl̄i iȳiha.
 1962. Šiv̄iraš̄is̄i etemsem,
 1963. Hura v̄irman t̄ik t̄irat'.

1964. Tırsan-tırsan, çaşlasa,
1965. Šil vırnipe vıranat'...
1966. Kilse tuhrıś vırmantan,
1967. Akı ikı urapa.
1968. Šıppın ŝurıś yalalla,
1969. Parın-parın laşapa...
1970. Akı sası iltınet.
1971. Çuna ŝursa yan yarat'.
1972. Avı sassa iltıñı te,
1973. Pır śın urampa çupat'...
1974. Šiltır-şaltır taşlasa,
1975. Urapasem kustarçıś.
1976. Vırman işne kustarsa,
1977. Kırse kayrıś, ŝuhalçıś...
1978. Širi-şari śın şavlat'.
1979. Uram tırıh çupkalat'.
1980. — Mihetere ŝaratnı! —
1981. Tese pıri kişkırat'.
1982. Purte turi kasalla,
1983. Haşka-haşka çupaśśı.
1984. — Mın pulnı ta mın pulnı? —
1985. Pır-pırınçen ıytaśśı.
1986. — Mihetere ŝaratnı,
1987. Pır yapala hıvarman!
1988. Šır ŝıtmanı vırısem,
1989. Turıran ta hıraman.
1990. Miheterpe karçıkne,
1991. İkkışne te vılernı!
1992. Śiçı tarsı-tırśıne,
1993. Ereh parsı üşırtnı.
1994. Setner çupsa ŝıtnı-mın,
1995. İltse karçık sassine.
1996. Vırı, şuyttan, purttipe,
1997. Puśneh ŝurnı unınne! —

1998. Mihetere vĭlernĭ.
 1999. Mulne-mĭnne hĭvarman.
 2000. Sĭmsĭr-puśĭr vĭrrisem,
 2001. Turĭran ta hĭraman!
2002. Pĭtnĭ mĭskĭn Setner te,
 2003. Usal vĭrĭ purttinççen.
 2004. Un pek usal ĭś kurman,
 2005. Silpi yalı halıççen.
2006. Miheterĭn Narspiyĭ,
 2007. Pĭr kuśśul' te yuhtarmast'.
 2008. Aşşĭn puşĭ kilinçe,
 2009. Virĭntan ta huskalmast'.
2010. Kĭtĭr-kĭtĭr arman çulĭ,
 2011. Çire śinçe avĭrat'.
 2012. Arman çulĭ ayĭnçe,
 2013. Mĭskĭn çire śurĭlat'.
2014. Ah, śurĭlsa kayrĭ te,
 2015. Narspi kayrĭ yĭvansa.
 2016. Tin ĭn kilse kiçĭ te,
 2017. Yĭrse yaçĭ kişķirsa:
2018. «Ey, atteşĭm, anneşĭm,
 2019. Mĭnşĭn mana śuratrĭr?
 2020. Tĭnçe asapne kurma,
 2021. Kun śutine kĭtartrĭr.
2022. Ey turĭşĭm-pulĭhşĭm,
 2023. Mĭnşĭn mana çun patĭn?
 2024. Mĭskĭn śamrĭk puśĭma,
 2025. Pĭr teley te yamarĭn.
2026. Ey çunĭmşĭm, śamrĭk puś,
 2027. Mĭnşĭn kapla pultĭn-şĭ?
 2028. Pĭtĭm tĭnçe huşşinçe,
 2029. Esĭ pultĭn itlaşşı».
2030. Yĭre-yĭre huyhĭrsa,
 2031. Narspi utrĭ hirelle.

2032. Yaltan tuhrı, uttarçı,
2033. Kantır-varı yennelle.
2034. Yalti sïnsem şellese,
2035. Pihsa yulçış hışınçen.
2036. Payan pulnı iş sïnçen,
2037. Pakiltatrış tıttımççen.
2038. Tepır kunne irhine,
2039. Çıvaş hire tuhmarı.
2040. Ernekuna asınsa,
2041. Nimın iş te tumarı.
2042. İlıkı pek urama,
2043. Sarı hırsem tuhmarış.
2044. Vıyı taşşisem taşlama,
2045. Kaççisem te hıymarış.
2046. Tırlı sırte vatısem,
2047. Uşkın-uşkın tıraşşı.
2048. Miheterın kil-şurtne,
2049. Sutma kanaş tıvaşşı.
2050. Narspi tašta kaynıran,
2051. Yaçış ina şırama.
2052. Miheterpe karçıkne,
2053. Purte utrış pıtarma.
2054. Aslı masar-hıyamat,
2055. Vişı vile şıtıkra.
2056. Aça çiper Setner te,
2057. Vırtat' yuman tupıkra.
2058. Kıntırlapa pıtım yal,
2059. Pışşisene şart şapat'.
2060. Narspi villine tupsa,
2061. Nimın tuma aptırat'.
2062. Şırakanssem tavrınçış,
2063. Laşisene şuntarsa.
2064. Kantır-varta yımraran,
2065. Vilnı, terış, şakınsa...

2066. Vara vilní virínneh,
 2067. Huçís ina pıarsa.
 2068. Tıpri tavra şışkıren,
 2069. Şatan lartrıs şavırsa.
2070. Hıvel ançı, kaş pulçı,
 2071. Çıvaş sınni sıvırat'.
 2072. Hıvel tuhrı, şutalçı,
 2073. Çıvaş işe titinat'.
2074. Ançah pirın Narspişın,
 2075. İmırlıhe kaş pulçı.
 2076. İmır tıtım tupıkra,
 2077. Huyhi-suyhi tatılçı.
2078. Şapla ırtrı purınıs.
 2079. Puşı pıtrı şamrıklah.
 2080. Aşşı-amış uhmahran,
 2081. Pıtrı huyhı-suyhıpah.
2082. Kurçı şutı tınçene,
 2083. Pülıh-turı pürnipe.
 2084. Üsrı, pulçı sarı hır,
 2085. Atte-anne pıhnipe.
2086. Pülıh-turrın kımılı,
 2087. İslı turı hıy hırne.
 2088. Atte-anne ırıkı,
 2089. Şırı sarı hır puşne.
2090. Vıtrı hışık tupıka,
 2091. Yaçı yulçı yal şınçe.
 2092. Un hurlıhlı yurrisem,
 2093. Yulçıs şinsen asınçe.
2094. Hal' te pulin Silpire,
 2095. Asınaşşı mışkıne.
 2096. Yalan, şumır şumasan,
 2097. Şıv sapaşşı tıprine.

NARSPİ

Silpi Köyünde

1. Mart ayı sonlarında,
2. Güneş bakar sıcacık.
3. Çuvaş köyü Silpi'de
4. Kar erir çabucacık.
5. Kara tepeler, dağlar,
6. Karı eridiğinden.
7. Yeşerir güçlü otlar,
8. Güneş ısıttığından.
9. Soğuk, kötü kış biter,
10. Gider üzüle üzüle.
11. Soğuk gözyaşı döker,
12. Üzülür geçen güne.
13. Irmaklarla, çaylarla,
14. Su akıp gürüldüyor.
15. Ne kadar ağlasa da,
16. Gün yaktıkça yakıyor.
17. Kışın gözyaşlarıdır,
18. Akıp giden ırmakla.
19. Sokaklarda, her yerde,
20. Şimdi çocuklar oynar.
21. Geldi güzel ilkbahar,
22. Geldi adı ısıtıp.
23. Güneş dünyayı sever,
24. Uykusundan kaldırıp.
25. Kara orman dirilir,
26. Yeşilleri giyinir,
27. Bozkır bile yeşerir,
28. Görkemiyle övünür.
29. Türlü türlü çiçekler,
30. Güzel kokular saçır.

31. Her yanda türlü kuşlar,
32. Güzel şarkılar söyler.
33. Bulutların altında,
34. Tarla kuşları öter.
35. Yumuşacık çimlerde,
36. Koyun, kuzu oynar.
37. Sürüsünün başında,
38. Bir çocuk kaval çalar.
39. Karnı çok acıkmış ki,
40. Silpi'ye doğru bakar.
41. Silpi köyü, zengin köy,
42. İçinde bir ormanın.
43. Evler kır evi gibi,
44. Altında söğütlerin.
45. Köyü çevreleyen çit,
46. Taze söğüt dalından.
47. Tarlalarda başaklar,
48. Bahçelerde yemişler.
49. Geniş sokak boyunca,
50. Evler ahşap çatılı.
51. Çitsiz yeşil bahçeler,
52. Sokakta karşılıklı.
53. Evlerin avluları,
54. Taş duvarla çevrili.
55. Kapıları sarıdır,
56. Tepeleri nakışlı.
57. Silpi köyü, büyük köy,
58. Uzaktan şehir sanki.
59. Burası Çuvaşların,
60. Malı mülkü herşeyi.
61. Bir ırmak gürlüyor,
62. Büyük köyün yanında.
63. Güneş nakış işliyor,
64. Oynayıp sularıyla.

65. Berrak suyun içinde,
66. Mavi bulut kıvrılır.
67. Koca söğüt eğilir
68. Yansımasına sevinir.
69. İşte köprü üstünde,
70. Bir ihtiyar oltayla.
71. Balıkları kandırır,
72. Yağlı bir solucanla.
73. Ve çocuklar yukarda,
74. Suda oynayıyorlar.
75. Balık tutan yaşlıyı,
76. Nasıl da üzüyorlar.
77. İşte biri köprüde,
78. Irmağı aşır gider.
79. Karşıya geçer geçmez,
80. Ormana dalıp gider.
81. Cenneteyim sanılır,
82. Silpi Çuvaş köyünde.
83. Zaman çabucak geçer,
84. Böyle mutlu günlerde.
85. Kuş sesi, insan sesi,
86. Yankılanır her yanda.
87. Mutluluk şarkıları,
88. Ulaşır kulaklara.
89. Sokaklarda insanlar,
90. Bey gibi geziniyor.
91. Evlerinin ardında,
92. Çocuklar oynayıyor.
93. Al yanaklı güzeller,
94. Kuğu gibi süzülür.
95. Şingir şingir takılar,
96. Yıldır yıldır görünür.
97. Yeri sarsan yiğitler,
98. Dans eder kapılarda.

99. Yaşamak, ah ne güzel,
100. Büyük Silpi köyünde.
101. Bu aydınlık dünyada,
102. İnsandan güçlü yoktur.
103. Suların ve yerlerin,
104. Tek efendisi odur.
105. Fakat güçlü insan da,
106. Kendi nefesine esir.
107. Para ve şarap ile,
108. Yoldan da çikabilir.
109. Büyük *kalım* haftası,
110. Çuvaş nasıl içmesin?!
111. Derin mahzen içinde,
112. İçki nasıl bitmesin?!
113. Yedi de o, içti de,
114. Dansetti halka halka.
115. Bundan başka ne türlü,
116. Kutlanabilir bayram?
117. Gün geçtikçe sokakta,
118. Artar sarhoş insanlar.
119. Geceleyin ormana,
120. Çokça gider naralar.
121. Akşama dek içip de,
122. Sarhoş Çuvaş yorulur.
123. İlkyazın çamuru da,
124. Yatak gibi görünür.
125. Bey gibi yatar Çuvaş,
126. Nerededir, düşünmez.
127. Bütün sokak boyunca,
128. Türküsü de hiç dinmez:
129. "Çokça çalış, çokça ye.
130. Çokça terle, çokça iç!"
131. Şarap dersen Çuvaşa,
132. Reddedemez onu hiç.

133. "Vakti gelir çalışır,
 134. Vakti gelir içeriz.
 135. Evde içkimiz yoksa,
 136. Komşulara gideriz.
137. Yoksa içki komşuda,
 138. Ayranla yetiniriz.
 139. Ayran da olmayınca
 140. Tanrımızdan bekleriz."
141. *Kalım* geçer, kar biter.
 142. İlk yazki ekin erer.
 143. Çuvaş hemen ayılmaz,
 144. Mahmurluğu dağılmaz.
145. Haydi sarhoş Çuvaşlar,
 146. Kalkın artık ayağa!
 147. Yemyeşil yüce dağlar
 148. Su çekilmiş ırmakta.
149. Ey kardeşlerim kalkın!
 150. Sağa sola bakın!
 151. Çalışmak gibi var mı?
 152. Tamir et arabanı.
153. Soğuk su insanların,
 154. Yüzüne renk getirir.
 155. Karnını iyi doyur.
 156. Gücüne güç getirir.
157. Şimdi atını koşar,
 158. Tarlaya çıkıp gider.
 159. Tanrım bana sağlık ver,
 160. Ürünüme bereket!

Sarı Kız

161. Yeşil çimler içinde,
 162. Sapsarı çiçek büyür.
 163. Büyük Silpi köyünde,
 164. Narspi adlı kız büyür.

165. Yüzü gözü pek güzel,
 166. Sarı çiçekler gibi.
 167. Kapkara iki gözü,
 168. Kara boncuklar gibi.
169. Salınıyor ardında,
 170. Saçının örgüleri.
 171. Bir edayla yürür de,
 172. Şingirdar takıları.
173. Göz ucuyla bakınca,
 174. Yüreklere hoplatır.
 175. Narspi bir de gülünce,
 176. Hangi gençte can kalır.
177. Sarı kır çiçeğine,
 178. Kim sevgiyle bakmaz ki?
 179. Böyle güzel bir kıızı,
 180. Gençler nasıl sevmez ki?
-
181. Güneş kaybolduğunda,
 182. Yıkanır, temizlenir.
 183. Oyuna çıktığında,
 184. Düğmeleri oynar.
185. Şingir şingir örtüsü,
 186. Omuzundan savrulur.
 187. Al ipek mendili de,
 188. Kız gibi¹² bağlanmışır.
189. Dans ederkenki sesi,
 190. Kuş civıltısı gibi.
 191. Yüksek sesle gülünce,
 192. Sanki bir erkek sesi.
193. Oyun bitinceye dek,
 194. Sevinç saçır sesiyle.
 195. Sabah yıldızı doğar,
 196. Gülümser bir tepede.

12 Çuvaş kızlarının bağladığı tarzda.

197. Babasının evinde,
 198. Narspi mutlu, uyuyor.
 199. Güzel düşler görüp de,
 200. Düşünde seviniyor.
201. Sabah kalkıp giyinir.
 202. Narspi işe girişir.
 203. Ya ipek ip alıp da,
 204. Türkü söyleyip işler.
205. Ya dikişe oturup,
 206. Boncuk boncuk dikiyor.
 207. *İp kuyruklu çelik it,*
 208. *Bir girip, bir çıkıyor*¹³.
209. Ya da bez dokur Narspi,
 210. Oynatarak mekiği,
 211. Ya da makara tutar,
 212. Makaraya ip sarar.
213. Seki üstünde kedi,
 214. Yalayınca yüzünü,
 215. Hazır öğle yemeği,
 216. Çabuk eli ayağı...
217. Çok güzel geçti hayat
 218. Yaşı doluncaya dek¹⁴..
 219. Yedi elden, yabandan,
 220. Görücü gelene dek.
221. Babacığı Miheter,
 222. Zengin yaşam sürüyor.
 223. Çok da sevip kızını
 224. Narspi'yle övünüyor:
225. "Kimde var böyle bir kız?
 226. Kime kısmet böylesi?
 227. Yok mu ayakkabısı?
 228. Dolaşır mı takısız?

13 Bir Çuvaş bilmecesi: iğne.

14 Evlenme yaşı gelinceye dek.

229. Silpi köyü ömründe,
 230. Böyle bir kız görmemiş!
 231. Bir Çuvaş da kızına,
 232. Onun gibi bakmamış!
233. Miheter'in neyi yok?
 234. Neyim yok, der, evimde?
 235. Gümüş para, ipek bez
 236. Az mı mahzenlerimde?
237. Arpa, buğday dopdolmuş,
 238. Azalır mı mahzende?
 239. Yağ, süt, peynir, içki, bal,
 240. Dolu durur kilerde.”
241. Doğru sözün yalanı yok¹⁵,
 242. Miheter'de ne eksik?
 243. Köyün bir tek zengini.
 244. Ona erişilir mi?
245. Evi benzer kaleye,
 246. Girsen uçsuz bucaksız.
 247. Binanın tepesine,
 248. Kuş uça erişemez.
249. Avlu dolu mal ile,
 250. Yiğın yiğın yatıyor.
 251. Ambar dolu darıyla,
 252. Taşmış gibi duruyor.
253. Atlar *urhamah* gibi,
 254. Ot ve yulaf yiyorlar.
 255. Koyun ve kuzuları
 256. Fıçıya benziyorlar.
257. Köyün üstündeki ev,
 258. Uzaktan da görünür—
 259. Bizim yaşlı Miheter,
 260. Hakkı ile övünür.
261. İyi insan Miheter,
 262. Çok severek kızını,

263. *Šivarni* arkasından,
 264. Ona bir nişan yaptı.
265. Düğünüyse köylüler,
 266. Sabırsızlıkla bekler.
 267. —İki zengin düğünü
 268. Güzel de olur!— derler.
269. —Bayram ne gün gelecek?
 270. Zaman nasıl geçecek?
 271. *Šimk* günü uzak mı?
 272. Nasıl beklenilecek?—
273. Miheter'in evinde,
 274. Armağanlar dikilir.
 275. Büyük düğün uğruna,
 276. Tüm ev halkı yorulur.
277. Fakat Narspi, sarı kız,
 278. Düğüne üzülüyor.
 279. Gizli gizli ağlayıp,
 280. Setner'i anımsıyor.
281. Köyün üst tarafında,
 282. Küçücük bir ev durur.
 283. Annesiyle bu evde,
 284. Sevdiği Setner vardır.
285. Güzel çocuk Setner'in,
 286. Bir *urhamah* atı var.
 287. Yaşlı bir annesiyle,
 288. Sıcacık yüreği var.
- .....
289. İki güçlü eli var.
 290. Düşmanı yok edecek,
 291. Alev gibi öfkesi.
292. Bundan başka Setner'in,
 293. Bir şeyi yok dünyada.
 294. (Ama dikkat: Miheter,
 295. Kızı vermez yoksula.)

296. Bizim Narspi, sarı kız,
 297. Bu Setner'i seviyor.
 298. O nedenle sarı kız,
 299. Düğüne üzülüyor.
300. Yüksek oluk yanında,
 301. Yaşlı söğüt yeşerir.
 302. Sabah erken orada,
 303. Setner Narspi'yi bekler.
304. Beklerken de su verir,
 305. O *urhamah* atına.
 306. Kovalarıyla gelir,
 307. Narspi her gün yanına.
308. Narspi iki kovayla,
 309. Çıngır çıngır gelince,
 310. Sevincinden Setner'in,
 311. Kalbi çarpar delice.
312. Narspi'nin dudakları,
 313. Uzaktan gülümsüyor.
 314. Yüksek oluk başında,
 315. Setner aydınlanıyor.
316. Işıl ışıl gözlerle,
 317. Kızın yüzüne bakar.
 318. Bıyıklı dudakları,
 319. Sıcacık sözler söyler.
- Şimşik Akşamı**
320. Çağıl çağıl su akar,
 321. Yüksek oluk başında,
 322. Gümüş gibi de parlar,
 323. Suyu güneş altında.
324. Başında örtüsüyle,
 325. Sarı kız su doldurur.
 326. Sarı genç hem konuşup,
 327. Hem atına su verir.

328. Yüksek söğüt üstünde,
 329. Kuşlar cıvıldaşıyor.
 330. At su içip durdukça,
 331. Setner de konuşuyor:
332. “Artık ben Narspi’ciğim,
 333. Nasıl mutlu olurum?
 334. Ellere mi veriyor,
 335. Seni kötü insanlar?”
336. Ah, mutluluk imkansız,
 337. Çok zengin-annen-baban!
 338. Zengin olduklarından,
 339. Kaçıyorlar yoksuldan.”
340. —Setner’im öfkelenme,
 341. Hiç kimselere kızma.
 342. Nasıl kaçabiliriz,
 343. Zenginse anne-baba?
344. Annem-babam akılsız.
 345. Nasıl kandıracağız?
 346. Ne yapacağız, söyle,
 347. Ne çare bulacağız?
348. Güneş battığı vakit,
 349. Düşünüm başlayacak.
 350. Huşîkalkı zenginle,
 351. Düşünüm kurulacak.
352. Düşman kötü, diyorlar,
 353. Nasıl kurtulacağız?
 354. Setner’im hadi söyle,
 355. Böyle ne olacağız?
356. Mutluydum sınırsızca.
 357. Seni sevdim yalnızca.
 358. Ne yazık ki genç yaşta,
 359. Gördüm işte bugünü.
360. “Yapayalnız bir başım,
 361. Sıcacık yüreğim var.

362. Yaşlı bir anacığım,
363. Bir *urhamah* atım var.
364. Hepsinden de değerli,
365. En sevgili sen varsın.
366. Fakat bugün seni de,
367. Düşman mı çekip alsın.
368. Düşmanı yok edecek,
369. İki güçlü elim var.
370. Onu yok etsem bile,
371. Ondan kötü dünya var.
372. Eğer sen de istersen,
373. Atımıza binelim.
374. Uzaklara bu köyden,
375. Uçalım da gidelim.
376. —Setner, çabuk geri dön.
377. Kadın suya iniyor...
378. Seninle konuşurken,
379. Zaman farkedilmiyor.
380. “Peki Narspi, sen sağ ol,
381. Ben garibi unutma!”
382. Atı şahlandı birden,
383. Uçup gitti evine.
384. Narspi üzülüp ona,
385. Bakakaldı ardından.
386. Donup kaldı yerinde,
387. Yitinceye dek gözden.
388. “Sağ ol Setner, sen sağ ol!
389. Unutabilir miyim?
390. Seninle olmayıp da,
391. Hiç ele gider miyim?”
392. —Niye bu yaşlar Narspi?
393. Nişanlın çok mu yaşlı?
394. Az mı armağanları?—
395. Geldi de kadın dedi.

396. Narspi suyu doldurup.
 397. Eve doğru yürüdü.
 398. Setner için üzülüp,
 399. Ağlamaya başladı.
400. Evde yaşlı annesi,
 401. Boşuna söyleniyor.
 402. Miheter tek başına,
 403. Araba onarıyor.
404. Çalışır yaşlı adam,
 405. Baltayla ağaç keser.
 406. Sevgili kızı için,
 407. Akıtır alnından ter:
408. "Küçücükten büyüttüm,
 409. Getirdim bu zamana.
 410. Şimdiyse bana düşen,
 411. Görev budur kızıma.
412. Gelinlik çağı geldi—
 413. Zengin bir koca gerek,
 414. Bulundu bir nişanlı—
 415. Araba iyi gerek.
416. Çıkageldi *şimik* de,
 417. Düğünü yapılmalı.
 418. Eşi dostu toplayıp,
 419. Gece düğün kurlmalı".
420. Miheter'in evinde,
 421. Döner içki fıçısı,
 422. Tüm insanların köyde,
 423. Irmak gibi boğazı.
424. İki büyük sobada,
 425. Türlü yemekler pişer.
 426. Eşin-dostun tüm köyde,
 427. Ağzından sular akar.
428. Kara evde çalgıcı,
 429. Saza düzen veriyor.

430. Köydeki yiğitlerin,
431. Ayakları oynuyor.
432. Büyük diye bu düğün,
433. Herkes kanatlanıyor.
434. Yalnız derdini kızın,
435. Hiç kimse anlamıyor.
436. Oysa mutfakta Narspi,
437. Gözleme yağlayarak,
438. Nişanlısını anar,
439. Zavallı ağlayarak.
440. “Yedi kat bir yabancı,
441. Geldi babam evine.
442. Veriyor sarı kızı,
443. Bir yabancı zengine.
444. Annem-babam ivmeyin.
445. Bir yıl daha bekleyin.
446. Biricik kızınızı,
447. Bir yıl daha saklayın.
448. Sarhoş anne-babası,
449. Kızı dinlemediler.
450. Nişanlısı zengin ya,
451. Derdini bilmediler.”
452. Yaşlı yürek, katıdır,
453. Katılmışı keçedir.
454. Genç yürek, minik yürek,
455. Canı yumuşacıktır.
456. Kuş yüreği olsa da,
457. Ağlasa hem gülse de.
458. Kanatları olsa da,
459. Uçuverse de gitse.
460. Gün battı kızarak,
461. Kara orman ardına.
462. Sürü indi koşarak,
463. Büyük Silpi köyüne.

464. Orada güzel kızlar,
 465. Ardısıra koşuyor.
 466. Delikanlılar ise,
 467. Artlarında kalmıyor.
468. Bak bir adam koşuyor.
 469. İneği böğürüyor.
 470. Domuzunu çağırıp,
 471. Bütün köyü yıkıyor.
472. Sürünün arkasından,
 473. Toz bulutu yükseldi.
 474. Bu bulutun içinden,
 475. Yaşlı kadın belirdi.
476. Tek eliyle çekiyor,
 477. O şarap fıçısını.
 478. Ah, ne zor taşımaları.
 479. Ah, ne kolay içmesi!
480. Bizim yaşlı Miheter,
 481. Dostunu davet eder.
 482. Yaşlı karısı ise,
 483. Fıçısını çekeler.
484. Dostlarını dolaşıp,
 485. Açıyor fıçısını,
 486. Düğüne davet edip,
 487. Sunuyor şarabını.
488. —İyi dostlar, komşular,
 489. Bize saygınız yok mu?
 490. Kızı veriyoruz ya,
 491. Düğüne gelen yok mu?
492. “Tabii ki geleceğiz,
 493. Hiç gelmez olur muyuz?
 494. Tanrı nasip ederse,
 495. Gönlünü kırar mıyız?”
496. Dolaşır yaşlı kadın,
 497. Akşam çökünceye dek.

498. Sonra da eve dönüp,
499. Hazırlıyor yiyecek.
500. —İyi dostlar, kardeşler,
501. Düğün evine gidin!
502. Bereketli şarabı,
503. İçerek düğün edin.
504. Dostumuz kız veriyor.
505. Bizi davet ediyor.
506. Sevgili kızı için,
507. Büyük düğün kuruyor.
508. Başlatmadan düğünü,
509. Budur Çuvaş töresi,
510. Hatırla yaşlıları,
511. Dağıt tuzu-ekmeği.
512. “Yaşlı anne-babalar,
513. Kutsayınız cennette.
514. Tuzumuz-ekmeğimiz,
515. Bulunsun önünüzde.
516. Sevgili Narspi'mize,
517. Sunun iyi bir yaşam.
518. Mutluluk ve sevinci,
519. Esirgemeyin ondan”.
520. Yaşlıları andılar,
521. Geleneklere göre.
522. Düğünü başlatmaya,
523. Girdiler beyaz eve.
524. Şarap kadehi ile,
525. Babası öğütlüyor.
526. Anne-baba önünde,
527. Kız üzülüp ağlıyor:
528. “—Narspi, kızım, kutlu ol!
529. Kocanı hiç bırakma.
530. İyi geçin onunla,
531. Huzurlu ol daima.

532. Dinle onu, uysal ol.
 533. Uyma kötü insana.
 534. İşini yap, çok çalış.
 535. Gereksizle uğraşma!—”
536. Öğütlüyor babası.
 537. Kız gözyaşı döküyor.
 538. Ve artık çalgı sesi,
 539. Düğünü başlatıyor.
540. Horuldayarak Silpi,
 541. Ölmüş gibi uyuyor.
 542. Mutlu görüp dünyayı,
 543. Gökte ay seviyor.
544. Yorulmuş oynamaktan,
 545. Sarı kızlar, yiğitler.
 546. Düğün halkı uykuda,
 547. Uyuyor evdekiler.
548. Nefesler soğuyarak,
 549. Ses seda kesiliyor.
 550. Dolanıyor bir köpek.
 551. Üşenmeden esniyor.
552. Kuzeyde horoz ötüp.
 553. Uyur durduğu yerde.
 554. Yavaşça artık ay da,
 555. Gizleniyor ormana.
556. Tatlı bir uyku ile,
 557. Çuvaş halkı uyuyor.
 558. Bir canın yalnız dertle,
 559. Yüreği eziliyor.

Düğün

560. Gün doğunca Silpi'de,
 561. Gece sıyrılıverdi,
 562. Gözünü açar açmaz,
 563. Çuvaş banyoya girdi.

564. *Şimik* geleneğiyle,
 565. Herkes banyo yapıyor.
 566. *Şimik otları* ile,
 567. Vücudunu ovuyor.
568. (Yaşlı anne-babalar,
 569. Böyle buyuruverdi)
 570. Çuvaşlar da banyoya,
 571. Girip tertemiz oldu.
572. Yeni kıyafetlerle,
 573. Çıktılar sokaklara.
 574. Yavaşça yürüyerek,
 575. Gidiyorlar düğüne.
576. — İşte düğün, bu düğün,
 577. Bizim düğünler böyle!—
 578. Büyük düğünün sesi,
 579. Yankılanır tüm köyde.
580. Miheter'in ev-barkı,
 581. Ta uzaktan görünür.
 582. Sokak kapılarından,
 583. Giren çıkan çok olur.
584. Ev önünde insan çok,
 585. Düğün görmeye gelen.
 586. Yaşlılar da az değil,
 587. İçki içmeye gelen.
588. Sallanıp kıvrılarak,
 589. Saz sesi oynatıyor.
 590. Ev sahibi istiyor,
 591. Herkes düğün yapıyor.
592. Düğün halkı eğlenip,
 593. Yorulur da sevinir.
 594. Saz sesi kesilince,
 595. Türkülere geçilir:
596. "Ne kadar sessizsiniz,
 597. Ne kadar sessizsiniz?"

598. Böyle sessiz durulmaz,
599. Kuş yavrusu değiliz”.
600. Fakat saz durmaksızın,
601. Dansetmeye çağırır.
602. Gümbür gümbür danslarla,
603. Döşemeler sallanır.
604. Tüm konuklar oturup,
605. Yiyip içip eğlenir,
606. Kızlarla yiğitlere,
607. Mutlu yaşam dilenir:
608. “Sağ olun siz, var olun.
609. Çoluk çocuklu olun.
610. İyi, güzel yaşayın.
611. Kötü söz işitmeyin.
612. Yiyin, için dostlarım,
613. Her an birlikte olun!
614. Kızla delikanlıya,
615. Güzel bir düğün yapın!”
616. İşte şimdi, bak şimdi,
617. Ev sahibi oynuyor!
618. Kızın düğün sevinci,
619. Yaşlıyı coşturuyor.
620. Gençler, delikanlılar,
621. Danseder ölesiye.
622. Ardı sıra da kızlar,
623. Yetiştiriyor şiirle...
624. İpek saçaklı perde,
625. Yukarıdan sarkıyor.
626. Perdenin arkasında,
627. Duvaklı kız duruyor.
628. Kız oturmuş ağlıyor,
629. Duvağı kaldırmıyor.
630. Şarkıların sesinden,
631. Hıçkırık duyulmuyor.

632. Kızlar şarkılarında,
 633. Narspi'yi anıyorlar.
 634. Miheter'in kızına,
 635. Bir düğün yapıyorlar.
636. Ak sakallı Tıhtaman,
 637. Ona koca olmalı.
 638. Kendi sevgilisinden,
 639. Caymalı da caymalı.
640. Sen ele vardığında,
 641. Ne yapacak Setner'in?
 642. Güzel Narspi ablamız,
 643. Hani senin talihin?
644. Düğün gürültüsünün,
 645. Sanki biteceği yok.
 646. Düğün evine giden,
 647. Köylülerin sonu yok.
648. Yüksek deri araba,
 649. Düğüne sürülüyor.
 650. Kızların şarkıları,
 651. Her yerden duyuluyor.
652. Gece gündüz oyun var,
 653. Çalgı sesi dinmiyor.
 654. Devamlı oynamaktan,
 655. Gençler de yorulmuyor.
656. Köyün çoluk çocuğu,
 657. Düğün diye koşuyor.
 658. Ölü gibi bir yaşlı,
 659. Ev ardında uyuyor.
660. Düğünü iyi yapın.
 661. İhtiyarın gücü yok,
 662. Yatmış, yerde zıplıyor,
 663. Kalkacak kuvveti yok.

Falcıda

664. Bir küçücük kara ev,
 665. Ak pak adam sekide.
 666. Işığı koymaz asla,
 667. Baca gibi pencere.
668. Yalnızca açık kapı,
 669. Aydınlatır odayı.
 670. Bir ışık demetçiği,
 671. Oynatır döşemeyi.
672. İhtiyar baş köşede,
 673. Bir çizme onarıyor.
 674. Yaşlı eli ayağı,
 675. Kıpır kıpır oynuyor.
676. İşte güneş ışığı,
 677. Oynayarak geldi de,
 678. Sıçradı ihtiyarım,
 679. Ak saçları üstüne.
680. *Şimik* sesi sokakta,
 681. Oynatır yüreğini.
 682. Güneş de dans ederek,
 683. Parlatır saçlarını.
684. Mırıldanıp kendince,
 685. Çizmesini yamarken,
 686. Biri girdi sessizce,
 687. Adam farkedemedi.
688. Açık kapı önünde,
 689. Yaşlı kadın duruyor.
 690. Ak saçlı ihtiyara,
 691. Sıcak sözler söylüyor.
692. Böyle sıcak konuşan,
 693. Setner'in annesiydi.
 694. Onun oğlu Setner'e,
 695. Kötülük ilişmişti.
696. O nedenle annesi,
 697. Falcı yanına gitti.

698. Ağlayıp sızlayarak,
699. Dertlerini söyledi.
700. Çok zaman ihtiyarla,
701. Oturup söyleştiler.
702. Konuşup sağdan soldan,
703. Eskileri deştiler.
704. Birinden hemen sonra,
705. Sözü aldı beriki.
706. Bir çift çorap, bir gömlek,
707. Verecek oldu kadın.
708. Sonra ihtiyar kalktı,
709. İşini bırakarak,
710. Kapattı dış kapıyı,
711. Maşayla dokunarak.
712. Üzerine kürk aldı.
713. Koltuğuna bir şapka.
714. Saban üstüne basıp,
715. Koydu önüne para
716. Sonra ak sakalını,
717. Saçını sıvazlayıp,
718. Paraya bir kör gibi,
719. Baktı gözünü açıp.
720. Bakıp durdu, durdu da,
721. Sakalını okşayıp,
722. Konuştu yavaş yavaş,
723. Yaşlı kadına bakıp:
724. "Dert yarası kapanmaz.
725. İç yarası yapışmaz.
726. Tanrının verdiğiinden,
727. Hiçbir zaman kaçılmaz.
728. Vermiş ona tanrımız,
729. Sıcak kan, yumuşak can.
730. Vermiş ona tanrımız,
731. Kısa ömür, zor yaşam.

732. Soğuk günler gelecek,
 733. Donacak sıcak kanı.
 734. Kötü günler gelecek,
 735. Katılacak canı.
736. Sıcak günler gelecek,
 737. Donmuş kan kaynayacak.
 738. Katı cansa eriyip,
 739. Yanıp gidiverecek.”
740. Sonra ihtiyar susup,
 741. Düşünerek kalktı da,
 742. Kürküyle şapkasını,
 743. Koydu seki üstüne.
744. Ve sonra şöyle dedi,
 745. Yaşlı kadına dönüp,
 746. (Oturuyor sekide,
 747. Sağa sola sallanıp):
748. “Türlü kötülük değil.
 749. Kötü ruh işi değil.
 750. Hastalık değmiş değil.
 751. Büyü yapılmış değil.
752. Yok gelinim oğluna,
 753. Böylece yazmış tanrı.
 754. Ağlama gelin, tanrıya,
 755. Nasıl gelinir karşı?
756. İhtiyar bunu dedi,
 757. Ne yapsın bilemedi.
 758. Tekrar işine döndü.
 759. Başka söz söylemedi.
760. Başı eğik ve üzgün,
 761. Gitti zavallı kadın.
 762. Çizmesiyle başbaşa,
 763. Kaldı ihtiyar falcı.
764. Söylenip, homurdanıp,
 765. Şaşkın şaşkın oturdu.

766. “Ne kadar sonra bu gün?—
 767. Diye kendine sordu,—
 768. Şimdiye dek herkese,
 769. Fal açıp bakıyordum.
 770. Yalan sözler söyleyip,
 771. Aldatıp gidiyordum..
 772. Ne kadar sonra bu gün?
 773. Kalp gerçeği bildi mi?
 774. Yalan diye dediğim—
 775. Ah ne yazık doğru mu?”

Kaçış

776. Güneş kaybolduğunda,
 777. Silpi köyü susuyor.
 778. Karanlık erişince,
 779. Düşün de dağılıyor.
 780. Kızlar, yiğitler köyde,
 781. Çıkışlar oynamaya.
 782. Çıkış bizim Narspi de,
 783. Kız ömrünü savmaya.
 784. Son geceyi oyunla,
 785. Geçirip de gidecek.
 786. Son gece Setner’ini,
 787. Görecek, el olacak.
 788. Setner durur öylece,
 789. Başını eğmiş, üzgün.
 790. Sarı kızın gözleri,
 791. Yaş akıtıyor, süzgülün.
 792. Konuklar dağılınca,
 793. Bir süre konuştular.
 794. Sarılıp birbirine,
 795. Gecede kayboldular.
 796. Minik yıldızlar gökte,
 797. Söndü bulut altında.
 798. Orman yeri kapkara,
 799. Kaplandı bulutlarla.

800. Yağmur yağar, sel akar,
 801. Kara orman gürülür.
 802. Rüzgar eser de sanki,
 803. Aç kurtlar gibi ulur.
804. Şimşekler ışıtır,
 805. Orman karanlığını.
 806. Kara orman içinde,
 807. Koşuyor binek atı.
808. Koşan atın soluğu,
 809. Ormanda yankılanır.
 810. Atta iki kişi var,
 811. Artık gücü kesilir.
812. Ağaçlar devler gibi,
 813. Gecede hışırıyor:
 814. "Güzel gidiniz!" diye,
 815. Baş eğip yol veriyor.
816. Tan yeri ağarıyor,
 817. Nerdeyse gün doğuyor.
 818. Tan yeri ağarınca,
 819. İnsanlar toplanıyor.
820. Sırayla dansediyor,
 821. Önce delikanlılar.
 822. Sonra şarkı söylüyor,
 823. Vakti gelince kızlar.
824. Saz sesi duyulmuyor.
 825. Çalgıcı görünmüyor.
 826. Konuklar arasında,
 827. Rakı, şarap bitmiyor.
828. İhtiyarla karısı,
 829. Evde tartışıyorlar.
 830. Ne oldu ki bu türlü—
 831. Sessiz bekliyorlar?
832. Hiç çıkmıyor sesleri.
 833. Kızları kayıp bugün.

834. Kötü Setner'le Narspi,
835. Kaçıp gitmiş düğünden.
836. Üç tane at ormanda,
837. İz sürerek koşuyor.
838. Her tarafa bakınıp,
839. Bir tane iz arıyor.
840. Arayıp dinliyorlar.
841. Bir ses duyulacak mı?
842. Güneş aydınlatınca—
843. Yollar açılacak mı?
844. Görünmez hiçbir nesne,
845. İçerlere girince
846. Burunlarında öfke:
847. Bulalım bir an önce!
848. Orman vahşi, orman sık.
849. Kuş sesi cıvı cıvı!
850. Hiç bir yerde bir iz yok,
851. Bir yere gitmek müşkül!
852. Üç tane at ormanda,
853. İz sürerek koşuyor.
854. Bakınıp her tarafa,
855. Bir tane iz arıyor.
856. Setner tatlı uyuyor,
857. Yüksek meşe kökünde.
858. Narspi rüya görüyor,
859. Setner'in baş ucunda.
860. Narspi görür rüyada:
861. Köpek olmuş babası,
862. Takırdayan dişlerle,
863. Dolaşıyor ormanı:
864. "Kötü kız nere kaçtın?
865. Yerim başını bulur!"
866. Altında it babanın,
867. Kara orman çatırdar."

868. İşte, işte geliyor!
 869. Narspi birden uyanır.
 870. Bakar: Onlara doğru,
 871. Üç tane at yaklaşır.
872. —Setner, Setner! Kalk artık!
 873. Kalk, kalk! Kaçıp gidelim!
 874. Ah, bittik, işte bittik!
 875. Nereye gizlenelim!
876. Bugün yiğit çalgıcı,
 877. Ve iki delikanlı,
 878. Ormanda yakaladı,
 879. Setner ile Narspi'yi.
880. Anne dışarı koştu,
 881. Saçından yakaladı.
 882. Babası koşup çıktı,
 883. Setner'i yumrukladı.
884. —Ey annem, anneciğim,
 885. Saçımdan sürükleme.
 886. Bana bunları yapır,
 887. Benden sevgi bekleme.
888. —Ey Miheter babacık,
 889. Yararı yok cezanın.
 890. Cezalandırıp beni,
 891. Külü kor yapamazsın!—
892. Azgın köpek Miheter,
 893. Çekti de kırbacını,
 894. Isırmaya çalışıp,
 895. Setner'ini bağladı.
896. Avlu insanla dolu—
 897. Sanki düğün var gibi.
 898. Setner kara toprakta,
 899. Yatıyor ölmüş gibi.
900. Annesi de orada,
 901. Ağlayıp haykırıyor.

902. İki kişi alıp da,
 903. Oğlunu götürüyor.
904. Narspi'nin kara evde,
 905. Yüzü gözü yunuldu.
 906. Duvağı da takılıp,
 907. Kondu perde ardına.
908. Dans edip oynayarak,
 909. Haydi düğün yapılısın.
 910. Dün gece olanları,
 911. Yeni güvey duymasın.
912. Bak düğün, işte düğün.
 913. Büyük de bozuk düğün.
- İki Düğün**
914. Kızgın güneşi yazın,
 915. Sönmeye yüz tutunca,
 916. Köy ucundaki orman,
 917. Yankılandı usulca.
918. Köylüler bekler çoktan,
 919. Önünde kapıların.
 920. Hissedildi oradan,
 921. Gelen düğün alayı.
922. Mağrur yürüyüşüyle,
 923. Gelip çıktı ormandan,
 924. Herkesten daha önde,
 925. Yeni güvey Tıhtaman.
926. Göz kısık burnu yassı,
 927. Boz saç, sarı sakallı.
 928. Uçuyor sanki atı.
 929. Yüzü gözü çok kötü.
930. Şapka boz, giysi kara,
 931. Alnı üstünde para.
 932. Beyaz çorap ve çizme,
 933. Pek yakışmış güveye.

934. Alay türkü söyleyip,
 935. Sokak boyunca varır.
 936. Kapıları dünürün,
 937. Açılır da kapanır.
938. Kız tarafı yukardan,
 939. Karşılamaya iner.
 940. Narspi duvak altından,
 941. Gözyaşlarını döker.
942. Sarı kızın yüreği,
 943. Ateşlerde yanıyor.
 944. Yaşlı güveyi görüp,
 945. Kederinden eriyor:
946. "Ey annecik ey baba,
 947. Niçin kıydınız bana.
 948. Niçin verdiniz beni,
 949. Yedi kat yabancıya?"
950. Ey nişanlım Tıhtaman,
 951. İyi günler bekleme.
 952. Ölecek bile olsam
 953. Olmayacağım senle"
954. İyi dünür şarapla,
 955. Karşılamaya gider.
 956. Huşîkalkı güvey de,
 957. Şiirlerini söyler.
958. Elindeki şarabı,
 959. Döküp ayak vuruyor.
 960. Tek durmaz kara atı—
 961. Güveyi çok istiyor.
962. Yeni güvey yanında,
 963. Yedi at dans ediyor.
 964. Köyü yıkacak gibi,
 965. Bağırıp ant içiyor.
966. Yeni kapı altından,
 967. Bitmez giren araba.

968. Güvey kapıyı çalan,
969. Vurarak kırbacıyla...
970. İyi dünür evinde,
971. Büyük düğün yapıldı.
972. Ertesi gün sokakta,
973. Vîy-killi de yapıldı.
974. Üç gün düğün yaptılar,
975. Huşîkalı konuklar.
976. Fakat öbür gün gidiş,
977. Vakti diyor, konuklar.
978. Düğün alayı kalkmış,
979. Huşîlka'ya gidiyor.
980. Orada da düğün var.
981. Şimdi gidelim, diyor.
982. —Etmeyiniz acele.
983. Gidersiniz nasılsa.
984. Gidinceye dek haydi,
985. Eğlenelim iyice!—
986. Ve sonra bir kez daha,
987. Eğlendiler iştahla.
988. Sonunda dünürlerde,
989. Güç kalmadı oyuna.
990. Erkek tarafı hazır,
991. Artık eve gidiyor.
992. Uğurlamak için de,
993. Bütün köy toplanıyor.
994. Mezarlığın yanında,
995. Hazır düğün atları.
996. Uğurlamak için de,
997. Gidiyor anne-baba.
998. Çevredeki köylüler,
999. Kıpırdaşıp duruyor.
1000. Yaşlıları anarak,
1001. Narspi'yi yol ediyor.

1002. Dertli Setner orada,
 1003. Duruyor annesiyle.
 1004. Sevgilisi Narspi'yi,
 1005. Arıyor gözleriyle.
1006. Miheter'le karısı,
 1007. Narspi'yi kutsadılar.
 1008. Ağlayıp tüm dostları,
 1009. Yaşlarını döktüler.
1010. Tek bir söz bile kıza,
 1011. Demediler utançtan.
 1012. Setner ile ormana,
 1013. Kaçıp gittiklerinden.
1014. Kutsama da bitince,
 1015. Alay hareket etti.
 1016. Setner'e doğru bakıp,
 1017. Narspi ağlayıp gitti.
1018. Alay uzaklaşınca,
 1019. Çınladı kara orman.
 1020. Herkes döndü evine.
 1021. Düğün de erdi sona.
1022. Annesiyle Setner de,
 1023. Eve yürüdü üzgün.
 1024. Onu sevgilisinden,
 1025. Ayırılmışlardı bugün:
1026. "Ey hayat, ey hayatım!
 1027. Ölüm kaldı geriye.
 1028. Ey hayat, Narspi artık,
 1029. Gitti yabancı ele.
1030. Onsuz ben ne yaparım,
 1031. Şu talihsiz halimle?
 1032. Nerelere varırım,
 1033. Şu dertli yüreğimle?"
1034. Narspi gitti yad ele.
 1035. Setner gitti evine.

1036. İki can da sevmiş can,
1037. Yenildiler düşmana.

1038. Bu iki sevgiliyi,
1039. Saklayamadı orman.

1040. Sarı kızı, Narspi'yi,
1041. Alır almaz Tıhtaman,

1042. Kalakaldı çaresiz,
1043. Setner, o çok sevdiği—

1044. Tanrı yazmış mutlaka.
1045. Böyle imiş bu dünya.

1046. Köyde onlar hakkında,
1047. Şöyle böyle dediler.

1048. Çok akıllılar bile,
1049. Bunu çözemediler.

1050. Narspi gitti yad ele.
1051. Setner çaresiz kaldı—

1052. Baba üzdü kızını,
1053. Dostlar da dostlarını.

Huşılka'da

1054. Huşılka'da var düğün.

1055. Çok iyi de bir düğün.

1056. Böyle düğün yapıyor,

1057. Ak sakallı Tıhtaman.

1058. İyi güvey Tıhtaman,

1059. Silpi kızını sarmış.

1060. Böyle güzel bir çifte,

1061. Çok güzel düğün yapmış.

1062. Dansedip oynuyorlar,

1063. Güveyin genç dostları.

1064. Türküler söylemekten,

1065. Yorulmuş ağızları.

1066. Akşam Silpi köyünden,

1067. Alay geldi dönerek.

1068. Bugün gelin alay,

1069. Bekleniyor coşarak.

1070. Kız tarafı gelince,
 1071. Gece odaya koymalı.
 1072. Yarın erken kalkmalı,
 1073. Kızdan kadın yapmalı.
1074. Büyük bir köy Huşilka,
 1075. İki dağ arasında.
 1076. Dügün yapan Tihtaman,
 1077. Oturuyor masada.
1078. Türlü yemek altında,
 1079. Masalar eğiliyor.
 1080. Sarhoş güvey başında,
 1081. Dünya fır fır dönüyor.
1082. Güneş parlar dışarda,
 1083. Güneye salınarak.
 1084. Baş düşer içkiden,
 1085. Aşağı asılarak.
1086. Bozkırda bir bıldırcın,
 1087. Zaman zaman ötüyor.
 1088. Alay gecikti diye,
 1089. Güvey bezgin duruyor.
1090. Giydiği ak gömleğin,
 1091. Eteği fır dönüyor.
 1092. Alayı bekler iken,
 1093. Canı pır pır ediyor.
1094. Çıngır çıngır çıngırak,
 1095. Çıngırdıyor yol boyu.
 1096. Dügün alayı gelir,
 1097. Sokak gürültü dolu.
1098. Tepelikli on kadın,
 1099. Gelin arabasında.
 1100. Kırk üç tane araba,
 1101. Dizilmiş arkasında.
1102. Yedi yerde sokakta,
 1103. Durdu dügün alayı.

1104. Şarabıyla karşıda,
 1105. Eş dostlar, Huşîkâlî.
1106. Türküyle giriyorlar,
 1107. Güveyin kapısından.
 1108. Yiyorlar içiyorlar,
 1109. Uzun yolun ardından.
1110. Daha öğlen olmamış,
 1111. Geceye çok zaman var.
 1112. Dügünü yapmak için,
 1113. Bize de çok zaman var.
1114. Şıv-şur pusî başlayıp,
 1115. Akşama dek oynandı.
 1116. Tîhtaman'la Narspi kız.
 1117. Odaya kapatıldı.
1118. Akıllı insanlar da,
 1119. Kilitledi kapıyı.
 1120. Gizlice güle güle,
 1121. Gittiler evlerine.
1122. İşte bir delikanlı,
 1123. Çevrede dolanıyor.
 1124. Dinleyip gözlemeye,
 1125. Uygun bir yer arıyor.
1126. Dört beş küçücük çocuk,
 1127. Dolaşıyor orada.
 1128. Be, utanmaz çocuklar!
 1129. Ne işiniz var orda?
1130. Bak işte dinliyorlar.
 1131. Duyuluyor olmalı.
 1132. İşte sustu çocuklar:
 1133. "Dinle, gürültü yapma!"
1134. İçerde Narspi bir şey,
 1135. Söyledi Tîhtaman'a.
 1136. Alçak sesle konuştu,
 1137. Hiç bir şey duyulmadı.

1138. "Narspi bil ki, dizginin,
 1139. Artık benim elimde!—
 1140. Dedi sertçe Tıhtaman,
 1141. Kapılıp öfkesine—
 1142. Düğünüm yeni bitti,
 1143. Beni tanıyacaksın.
 1144. Ne olur bilmiyorsun—
 1145. Gözünle göreceksin!"
 1146. Başka bir ses çıkmadı.
 1147. Tek söz işitilmedi.
 1148. Dinleyenler bekledi,
 1149. Hiçbir şey duyulmadı.
 1150. Çoluk çocuk oradan,
 1151. Evlerine koştular.
 1152. Duydukları sözleri,
 1153. Bütün köye yaydılar.
 1154. Bunu duyan sarı genç,
 1155. Ormana dek yürüdü.
 1156. İşittiği sözleri,
 1157. Yüreğinde gizledi.
 1158. Öfkeli gözlerinden,
 1159. Sanki ateşler aktı.
 1160. Giren çıkan köylüler,
 1161. Hiç yüzüne bakmadı.
 1162. Yalnız, meşe, ormanda,
 1163. Bir dost gibi davrandı.
 1164. Ormana giren bu genç,
 1165. Kardeşimiz Setner'di.
 1166. Evde, masa üstünde,
 1167. Çorba buğulanıyor..
 1168. Yeni güvey Tıhtaman,
 1169. Misafir ağırlıyor.
 1170. İyi güvey Tıhtaman,
 1171. Düğün çorbası ile,

1172. Herkesi selamlıyor...
1173. Şöyle sözler söylüyor:
1174. "Alınmayın konuklar.
1175. Çokça değil ikramım.
1176. Yiyin için can dostlar,
1177. Hep birlikte olalım."
1178. Konuklar sarhoşlukla,
1179. Çok zor konuşuyorlar.
1180. Sarhoş olsalar bile,
1181. Sözünü biliyorlar.
1182. "Güveyimiz Tıhtaman,
1183. Sana kırgın değiliz.
1184. Kızımıza iyi bak,
1185. Ömrünün sonuna dek".
1186. Avlu içinde atlar,
1187. Kıpır kıpır kıpraşır.
1188. Çıkıp giden konuklar,
1189. Güzel türküler söyler:
1190. "Gel gidelim yol boyu
1191. Kupamız balla dolu..."
1192. Arabalar ardından,
1193. Toz yükseldi yol boyu.
1194. Çingirakları çınlar,
1195. Silpi'ye doğru koşar.
1196. Atlar başını eğmiş,
1197. Sarhoşları kovalar.
1198. Düğün alayı artık,
1199. Düz yolda koşturuyor.
1200. Bir yaşlı rastgelince:
1201. İyi günler diliyor.
1202. Giden alayın sesi,
1203. Narspi'nin kulağında.
1204. Uzakta, uzaklarda,
1205. Tozlar yükselir göğe.

Simik Geçince

1206. Geçti simik ve düğün,
 1207. Geçti düğün neşesi.
 1208. Günler günleri izler.
 1209. Hayat sürer de gider.
1210. Tarlada, saban ile,
 1211. Çayır yer yer kesilir.
 1212. Üzüntüyle, kederle,
 1213. Narspi'nin içi erir.
1214. Tırpanların altında,
 1215. Taze otlar devrilir.
 1216. Üzüntüden, kederden,
 1217. Kızın başı eğilir.
1218. Günden güne dünyayı,
 1219. Gün ışığı yakıyor.
 1220. Günden güne üzüntü,
 1221. Narspi'yi kemiriyor.
1222. Her gün, her gün kamçı da,
 1223. İner zaten duvardan.
 1224. İşte böyle tutuyor,
 1225. Karısını Tihtaman.
1226. Güzel çocuk Sentti var,
 1227. Koşup oynar sokakta.
 1228. Sopasını at yapıp,
 1229. Atlar sonar üstüne.
1230. Uzun sokak boyunca,
 1231. Toz kaldırır havaya.
 1232. Çingene gibi kara,
 1233. Döner eve akşama.
1234. Güzel çocuk Sentti var,
 1235. Koşup gelir atıyla.
 1236. Küçük diliyle öper,
 1237. Yengesini sevgiyle.

1238. Yeni gelin Narspi kız,
 1239. Sürekli yaş döküyor.
 1240. Kaynının çocuğunu,
 1241. Tek Senti'yi seviyor.
1242. Yeni gelin Narspi kız,
 1243. Sürekli yaş döküyor.
 1244. Senti ile konuşup,
 1245. Kendini avutuyor.
1246. Böyle güzel çocuğa,
 1247. Tanrı can vermiş işte.
 1248. Gül, zıpla, oyna diye,
 1249. Kuş canı vermiş işte.
1250. Yedi yaşında çocuk,
 1251. Çuvaş canı taşıyor.
 1252. Minik gözü ağlasa,
 1253. Dudakları gülüyor.
1254. Güzel çocuk Senti var,
 1255. Narspi'ye atılıyor.
 1256. Minicik dili ile,
 1257. Yengeyi avutuyor:
1258. "Ağlama yengeciğim.
 1259. Mendille sil gözünü.
 1260. Üzülme yengeciğim.
 1261. Kovala kederini.
1262. İyi güvey Tıhtaman,
 1263. Düğünü anımsıyor.
 1264. Her gün, her gün eşini,
 1265. Kırbaçla inletiyor...
1266. Zavallı kız katlanır,
 1267. Sessizce acılara.
 1268. Aptal kocası döver,
 1269. Aldırmadan sonuna.
1270. Bir gün geldi bir konuk,
 1271. Tıhtaman'la konuştu.

1272. Narspi evde değilken,
1273. Olanları anlattı.

1274. Narspi geldi şarapla.
1275. İkrâm etti konuğa.
1276. Kalkıp gidince konuk,
1277. Sıra geldi kırbacâ.

1278. "Meğerse sen kız iken,
1279. Meğer sen Setner ile,
1280. Kaçmışsın ha ormana,
1281. Düğün yapılan yerden!"

1282. Döve döve Tıhtaman,
1283. Türlü eziyet eder.
1284. İnsanların dilinde,
1285. Dedikodular döner.

1286. Bir söz de şöyle işte:
1287. Böylesi çok dünyada.
1288. Çok kötü şeyler olur,
1289. Gizli yerde, gecede.

1290. Baba-anne kızını,
1291. Severek büyütür de,
1292. Genç kızla evlenince,
1293. Kıskanır yaşlı koca.

1294. Buldu zengin kocayı,
1295. Aile kızlarına.
1296. Ama nedir yararı—
1297. Sevgi yoksa arada?

1298. Sevgi ile dostlukla,
1299. İnsanlar birleşince,
1300. Yüz kat daha talihli,
1301. Yoksul insan zenginden...

1302. Dövüp dövüp Tıhtaman,
1303. Çıkar onun canını!
1304. Eziyet et Tıhtaman,
1305. Sanki köpekmiş gibi!

1306. Döv sürekli Tıhtaman,
 1307. O senden genç kalmasın!...
 1308. Eziyet et Tıhtaman,
 1309. Hemencecik yaşlansın!
1310. Ancak sen de ardından,
 1311. Pişmanlık duymayasın.
 1312. Döv sürekli Tıhtaman,
 1313. O senden genç kalmasın!...
1314. Geçip gitti üç hafta,
 1315. Bayramın arkasından..
 1316. Koca eziyetini,
 1317. Narspi çekti durmadan.
1318. Fakat sonraki hafta,
 1319. Parlak, güzel bir gece,
 1320. (Bekleyin, söylenecek,
 1321. Sırası geldiğinde).

Narspi İşi

1322. Güneş doğar, yükselir,
 1323. Yüce dağlar üstüne.
 1324. Sıcağını gönderir,
 1325. Uzak uzak yerlere.
1326. Yazın bu güzel günü,
 1327. Huşilka'yı da sarar.
 1328. Dünyada tüm canlılar,
 1329. Danseder, oynar, zıplar.
1330. Güzel şarkılar söyler,
 1331. Ormanda türlü kuşlar.
 1332. Kuğu gibi salınıp,
 1333. İndiler suya kızlar.
1334. Sadece beyaz evden,
 1335. Bir çıt bile çıkmıyor.
 1336. Beyaz evdeki gelin,
 1337. Ağlayıp oturuyor.

1338. Erkenden yiyip, içip,
 1339. İşe gitti Tıhtaman.
 1340. Başı önünde eğik,
 1341. Duruyor Narspi gelin.
1342. “Zorla gelin ettiler,
 1343. Anne-baba sözüyle.
 1344. Fakat garip kızınız,
 1345. İyi değil eşiyle.
1346. Acımadan bu kıza,
 1347. Yedi kat yabancıya,
 1348. Koyup yaban ellere,
 1349. Attınız zavallıyı.
1350. İşte şimdi kızınız,
 1351. Acı ile yaşıyor.
 1352. Yaşlı kocası onu,
 1353. Köpek gibi dövüyor..
1354. Niçin Setner'den beni,
 1355. Ayırıp gönderdiniz?
 1356. Sanki neden gelmeden,
 1357. Öldürmedim kendimi?
1358. Kötü düşmanla niçin,
 1359. Birlikte olacağım?
 1360. Katlanarak hayatı,
 1361. Nasıl sürdüreceğim?!
1362. Evlendirdiler zorla—
 1363. Olmadı güzelliği.
 1364. Anne-baba akıyla,
 1365. Öğrendim kötülüğü.
1366. Evlendirdiler zorla—
 1367. Ah mutluluk imkansız.
 1368. Anne-baba hatası,
 1369. Sevdiğim kaldı yalnız.
1370. Evlendirdiler zorla—
 1371. Adım kötüye çıktı.

1372. Anne-baba hatası,
1373. Geride acı kaldı.
1374. Evlendirdiler zorla—
1375. Hayat acı ve keder.
1376. Anne-baba hatası,
1377. Yaşamak neye yarar?
1378. Evlendirdiler zorla—
1379. Ah mutluluk imkansız.
1380. Anne-baba hatası,
1381. Sevdiğim kaldı yalnız.
1382. Fakat bir sevgilim var—
1383. Kurtarır mı o beni?
1384. Onun güçlü elleri,
1385. Yok eder mi düşmanı?
1386. Yok, böyle öleceksem,
1387. Düşmanı yok edeyim.
1388. Ben acı çekeceksem,
1389. Kocamı...öldüreyim.
1390. Fakat gücüm yeter mi?!
1391. Nasıl kurtulacağım?
1392. Tanrım bana yardım et!
1393. Şimdi ne yapacağım?...
1394. Ya öleyim, ya ölsün—
1395. Çok uzun değil ömür
1396. Arseniğim sen bugün,
1397. Görevini yapiver!”
1398. Böyle bu gün evinde,
1399. Narspi zavallı yasta.
1400. Sıkkın canı, dönmede
1401. Kötü fikirler, başta.
1402. Güneş bir alev gibi,
1403. Tepeye yükseliyor.
1404. Yavaş yavaş salınıp,
1405. Güneye yöneliyor.

1406. Dışarda dünya mutlu.
 1407. Dışarda dünya parlak.
 1408. Narspi evde ağlıyor.
 1409. Yüreği yarılıyor.
 1410. Senti zıplayıp gelir,
 1411. Sopadan atı ile.
 1412. Yengesine atılır,
 1413. Bağırta çağırıyla.
 1414. Vurup kahraman ata,
 1415. Elindeki çubukla.
 1416. Ansızın yengesini,
 1417. Aldı ayak altına.
 1418. Fakat o oynamaya,
 1419. Korktu bugün yengeyle.
 1420. Şaşırarak sokağa,
 1421. Çıkıp gitti atıyla.
 1422. Üfürür sarı gelin,
 1423. Çorbayı karıştırıp.
 1424. Alevler yılan gibi,
 1425. Yükseliyor kıvrılıp.
 1426. "Yetmiş deniz öteden,
 1427. Gelir yaşlı Şapatan¹⁶.
 1428. Üfür, tükür çorbaya—
 1429. Ölsün kötü Tıhtaman!
 1430. Altmış deniz adasında,
 1431. Sıçırıyor bakır Pukan¹⁷,
 1432. Sıçra da bakır Pukan—
 1433. Ölsün kötü Tıhtaman!
 1434. Otuz dağın üstünde,
 1435. Bakır kazanda piş çorba.
 1436. Bu çorbada piş yılan,
 1437. Yan cehennemde, koca!"

16 Bir büyü duası.

17 Bir büyü duası.

1438. Üfürür sarı gelin,
 1439. Çorbasını kaynatıp.
 1440. Kaynar ölüm çorbası,
 1441. Yılan gibi fışlayıp.
1442. Akşam oldu, kocası,
 1443. Tarladan geri döndü.
 1444. Masa üstünde tüten
 1445. Güzel çorbayı gördü.
1446. Kaşık aldı Tıhtaman,
 1447. Masa başına çöktü.
 1448. “Çorba tatlıymış bugün”,
 1449. Diye çorbayı övdü..
1450. Gözlerini devirip,
 1451. Yumruğunu çıkardı:
 1452. “Çorba güzel, ye!” diye,
 1453. Karısını çağırdı.
1454. —Yiyeceğim sonradan.
 1455. Şimdi pek aç değilim.—
 1456. Diyerek, Narspi ordan,
 1457. Dışarıya çıkıyor.
1458. Dışarda gözyaşını,
 1459. Toprağa akıtıyor.
 1460. Evdekiyse çorbayı,
 1461. Sallanarak içiyor.
1462. İç şimdi, iç Tıhtaman,
 1463. Arsenikli çorbayı.
 1464. Artık bundan sonra sen,
 1465. Eş değilsin karına.
1466. Bittin şimdi Tıhtaman,
 1467. Bu dünya senin değil!...
 1468. “Narspi çabuk eve gir!
 1469. Çok uykum var, yatak ser!”
1470. Tarla sürdüm, yorulдум,
 1471. Sanki içim yanıyor.

1472. Çorbadan sonraki su,
1473. Şarap gibi geliyor”.

1474. Narspi girdi iştirip,
1475. Yere düşmüş kocası.
1476. Tüm içini dışını,
1477. Yakmış zehir çorbası.

1478. Kadın serdi yatağı,
1479. Kocasını yatırdı.
1480. Çırpınıp dövünerek,
1481. Ruhunu teslim etti.

1482. Bitti bir can dünyada,
1483. İşleri sona erdi.
1484. Bitti Çuvaş ömürü,
1485. Sustu artık yüreği.

1486. Evde masa, oturak,
1487. Kadını ürkütmede.
1488. Bakarlar acıyarak,
1489. Kocanın ölüsüne.

1490. Fakat gece olunca,
1491. Karanlık bastı evi,
1492. Adam uzun eliyle,
1493. Korkutuyor Narspi’yi.

1494. Bitti Çuvaş yaşamı,
1495. Yerinden kalkmayacak.
1496. Aç koyun, kuzulara,
1497. Yiyecek atmayacak.

1498. Aç saban atları da,
1499. Kişiyorlar avluda.
1500. Fakat sizler, yetimler,
1501. Sahibiniz yok orda.

1502. Köyün kara ormanı,
1503. Hışır hışır hışırdar.
1504. Tepede ışıl ışıl,
1505. Parlak yıldızlar oynar..

1506. Huşlkalı Çuvaşlar,
 1507. Horul horul uyuyor.
 1508. Yalnız ambarda baykuş,
 1509. Guklayıp uçuşuyor.
1510. Yarım ay salınarak,
 1511. Orman ardından çıktı.
 1512. Yavaş yavaş yürüyüp,,
 1513. Narspi evinden çıktı.
1514. Süzüldü gölge gibi,
 1515. Evlerin arkasına.
 1516. Köyden çıktı, yöneldi,
 1517. Koşup gitti ormana.
1518. Ay ışığı altında,
 1519. Görmeye çalışıyor.
 1520. Ormansa arkasından,
 1521. Gürüldeyip çınılıyor.
1522. Narspi yürür ormanda,
 1523. Amaçsız, hızlı hızlı.
 1524. Orman sessizliğiyle,
 1525. Korkutuyor Narspi'yi.
1526. Koca koca ağaçlar,
 1527. Başlarını sallıyor.
 1528. Narspi gelip geçerken,
 1529. Yollarını kesiyor.
1530. Ağaçlar arasında,
 1531. Şeytanlar oynaşmakta.
 1532. Narspi gelip geçerken,
 1533. Ona el uzatmakta.
1534. Ansızın rüzgar çıktı,
 1535. Azıverdi gür orman.
 1536. Çepeçevre haykırır:
 1537. "Tut karını Tİhtaman!
1538. Tut karını ihtiyar,
 1539. Kaçıyor kötü karın!"

1540. Sanki bir şeytan gibi.
 1541. Orman ulur: u-u-u!
 1542. Erkenden giyinerek,
 1543. Senti oyuna gitti.
 1544. At sopasına binip,
 1545. Yengeciğine koştu.
 1546. Fakat yenge evde yok.
 1547. Amcasıysa uyuyor.
 1548. Ne yapsa uyanmıyor—
 1549. Senti çok şaşırıyor.
 1550. Biri gelip girdi de,
 1551. Yerinde donup kaldı.
 1552. Bakıp durdu durdu da,
 1553. Oradan çıkıp gitti.
 1554. Gittikten biraz sonra,
 1555. Eve insanlar doldu.
 1556. Nasıl ölmüş Tihntaman?
 1557. Narspi gelin ne oldu?
 1558. Yok, ne kadar sorsan da,
 1559. Ölü cevap veremez..
 1560. Narspi kaçmış ormana.
 1561. Onu kimse bulamaz.

Silpi'de

1562. Büyük Silpi köyünde,
 1563. Hayat geçiyor sakın.
 1564. Geçip gitti bayramda,
 1565. Yaşanan büyük neşe.
 1566. Çuvaş gömleği ala.
 1567. Tarlalarda masmavi.
 1568. Çalıştır türkülerle,
 1569. Çuvaş bir öküz gibi.
 1570. Gün doğarken kalkıyor,
 1571. Tarlasına gidiyor.
 1572. Azıcık yemek yiyip,
 1573. Tırpanını alıyor.

1574. Ürün duası edip,
 1575. Çalışırlar tarlada.
 1576. Kuru ot yığınları,
 1577. Çayırların üstünde.
1578. Keskin tırpan fınladı,
 1579. Biçilmemiş otlarda.
 1580. Olgun çavdar sarardı,
 1581. Bozkırın ortasında.
1582. Dedikodu çok köyde.
 1583. Dilinse kemiği yok.
 1584. Doğru olan da vardır,
 1585. Bu sözlerin içinde.
1586. Silpi'de de insanlar:
 1587. Narspi, Tıhtaman, diyor.
 1588. Çoktandır Tıhtaman'ın,
 1589. Yaptığını biliyor.
1590. Miheter korkusuyla,
 1591. Gizlice konuşuyor,
 1592. Başlarını eğerek,
 1593. Çuvaşlar üzülüyor.
1594. Setner çocuk, herkesten,
 1595. Bu sözleri duyunca,
 1596. Ayrıldı annesinden,
 1597. Yürüdü tek başına.
1598. Tarlada çalışanlar,
 1599. Akşam eve dönüyor.
 1600. Akşam yemeği yerken:
 1601. Narspi'yle Setner diyor.
1602. Setner yürüdü yalnız,
 1603. Girip gitti ormana.
 1604. Narspi'nin acısıyla,
 1605. Ölüm kumar düşmana:
1606. "Karanlık bastıracak,
 1607. Düşmana gidene dek.

1608. Düşmanım yok olacak,
 1609. Güneş doğuncaya dek.
 1610. Gün çıkıp, ışıtaacak,
 1611. İnsanlar uyanacak.
 1612. Düşman uyanmayacak,
 1613. Uyku ağır olacak..
 1614. Gün çıkıp, ışıtaacak,
 1615. Olacağız ormanda.
 1616. Ne Narspi evde olacak,
 1617. Ne de düşman hayatta”.

1618. Fakat Narspi o yokken,
 1619. Çıkıp gitti evinden.
 1620. Kaçırverdi düşmandan,
 1621. Sevgilisi gelmeden..

Ormanda

1622. Gürlüyor kara orman,
 1623. Ucu yok bucağı yok.
 1624. Başsız sonsuz bir rüzgar,
 1625. Sanki duracağı yok.
 1626. Gürüldeyi kara orman,
 1627. Haykırır sanki yanar.
 1628. Ne cinler ne de şeytan,
 1629. Böyle oyunlar oynar.
 1630. Dalga dalga gelip yel,
 1631. Paldır küldür dönüyor.
 1632. Gürüldeyerek orman,
 1633. Dallar yere değıyor.
 1634. Kara bulut sürekli,
 1635. Ormanın tepesinde.
 1636. Şimşekler parıldıyor,
 1637. Bulutlar arasında.
 1638. Bir yıldırım düşüyor,
 1639. Tüm dünya sarsılıyor.
 1640. Yağmur ırmaklar gibi.
 1641. Çağıldayıp akıyor.

1642. Kara, kapkara orman,
 1643. Niçin b lersin?
 1644. Gürül gürül çağlayıp,
 1645. Narspi'yi korkutursun?
1646. Orman daha da kötü,
 1647. Gürlüyor, bağılıyor.
 1648. Tanrım, acı, bırakma!
 1649. Kıyametler kopuyor!
1650. Ah, günahlı başımı,
 1651. Nereye sokayım ki?
 1652. Ah, günahlı canımı,
 1653. Nasıl saklayayım ki?
1654. Zavallı Setneriyse,
 1655. Kaybolmuş bu ormanda.
 1656. Koca koca ağaçlar,
 1657. Başının üzerinde.
1658. Daracık patikada,
 1659. Kendini avutuyor,
 1660. Gürültüyü bastıran,
 1661. Türkülerle yürüyor:
1662. "Kara, kapkara orman.
 1663. Niçin haykırıyorsun?
 1664. Niçin gür gür gürleyip,
 1665. Onu korkutuyorsun?"
1666. Ah, şu derdimi dinle:
 1667. Niçin beni yandırdın?
 1668. Niçin bana, öksüze,
 1669. Sevinci unutturdun?
1670. Doğdum sanki annemden,
 1671. Acı, azap çekmeye.
 1672. Bu azaptan, acıdan,
 1673. Genç yaşımda ölmeye.
1674. Genç başım yok olmazdı,
 1675. Yoksulluğum bitirdi.

1676. O da bir neden oldu,
 1677. Kötü insan bitirdi.
1678. Kötülükler eklendi,
 1679. Kötü düşman bulundu.
 1680. İnsan kötü değilse,
 1681. Tanrının yazdığıydı.
1682. Setner şarkı söylüyor.
 1683. Esip güçlü fırtına,
 1684. Bu şarkıyı alıyor,
 1685. Uçuruyor ormanda.
1686. Bu kaygılı ağlayış,
 1687. Yüreği parçalıyor.
 1688. Rüzgarlarla birlikte,
 1689. Her yere ulaşıyor.
1690. Kara orman içinde,
 1691. Yavaş yavaş eriyor.
 1692. Şarkıdaki gözyaşı,
 1693. Bir cana ulaşıyor.
1694. Orada, uzaklarda,
 1695. Biri daha ağlıyor.
 1696. Kötü dertle, kaygıyla.
 1697. Bir can daha yanıyor.
1698. Türkü söyleyen bir ses,
 1699. Setner'e ulaşıyor.
 1700. Sert rüzgarla birlikte,
 1701. Setner türkü söylüyor:
1702. "Kara kapkara orman,
 1703. Niçin böyle gürledin?
 1704. Sesin sevgilim gibi.
 1705. Yüreğimi ürküttün.
1706. Kara, kapkara orman,
 1707. Aldatma şu öksüzü.
 1708. Sesin sevgilim gibi,
 1709. Salma kötülüğünü.

1710. Büyük de kara orman.
 1711. Bana doğruyu söyle!
 1712. Acıyıp şu canıma,
 1713. Artık yarimi göster...
1714. İşte işte geliyor,
 1715. Bana doğru bir kadın:
 1716. Tanrım sen bana acı!
 1717. Narspi, Narspi sen misin?..."
1718. Aşıklar kavuşunca,
 1719. Meşe başını eğdi.
 1720. Rüzgar bir kez esti de,
 1721. Sonra tümüyle sustu.
1722. Dağıldı kara bulut,
 1723. Gitti orman ardına.
 1724. Güneş sıcak gülüyor.
 1725. Kuşlar öter yuvada.
1726. Çim üstünde çiğlere,
 1727. Gün sıcaklığı düşüyor.
 1728. Sevişen iki cana,
 1729. Gün ışığı düşüyor.
1730. Işıldıyor güzel gün.
 1731. Kötü günün işi ne?
 1732. Mutlu yürür iki can,
 1733. Yabancınnın işi ne?
1734. Fakat orman içinde,
 1735. Kara kuş cayırdıyor:
 1736. Ay Tıhtaman, Tıhtaman,
 1737. O Narspi'yi istiyor.
- Baba-Anne**
1738. Setner'lerin evinde,
 1739. Oturmuşlar başbaşa.
 1740. Alçacık bir masada,
 1741. Yemek hazırlanmakta.

1742. Setner'in anacığı,
 1743. Komşudan *turih* buldu.
 1744. Hazırlayıp yemeği,
 1745. Masa üstüne koydu.
1746. Yemek yiyip iki can,
 1747. Sevgiyle konuşuyor.
 1748. Setner'in anacığı,
 1749. Dinleyip oturuyor.
1750. Anıyorlar geçmişı.
 1751. İyi, güzel geçmişı.
 1752. Geçmişteki sevinci,
 1753. Ve bayram öncesini.
1754. Ansızın işitildi,
 1755. Ayak sesi dışardan.
 1756. Miheter'le karısı,
 1757. Gelip girdi kapıdan.
1758. Yaşlı Kadın
1759. Bizim Narspi bu evde,
 1760. Değil mi, diye geldik.
 1761. Köydeki insanlardan,
 1762. Burada diye işittik.
1763. Miheter
1764. Eh, kız, kı-z... kızım sen!
 1765. Narspi ne yaptın böyle?
 1766. Bütün köyün önünde,
 1767. Nasıl davrandın böyle?
1768. Ne yetmedi ki sana,
 1769. Ne yetmedi dünyada?
 1770. Niçin kızım, ne var ki,
 1771. Sevdin sen bu Setner'i?
1772. Zengin kızı başınla,
 1773. Niçin böyle davrandın?
 1774. Başıma gelmeyi,
 1775. Bu yaşımda gösterdin.

1776. Yaşlı Kadın

1777. Ne yetmez ki aptala,

1778. Eşini öldürmeye.

1779. Ormanda bu Setner'le,

1780. Dolaşıp yürümeye.

1781. Miheter

1782. Şükür ki şimdiye dek,

1783. Kötü söz işitmedim.

1784. Bugünlere geldim de,

1785. *Kiremet* ilişmedi.

1786. Benim evim barkıma,

1787. İyi melekler baktı.

1788. Bu nedenle köyümde,

1789. Adım kötü olmadı.

1790. *Pülh, hırpan* bu dünya,

1791. Beni her zaman sevdi.

1792. *Kıvak huppi* ve güneş,

1793. Bana iyi davrandı.

1794. Bugüne dek geldim de,

1795. Şimdi başım eğildi.

1796. Senin böyle olmanla,

1797. İyi günlerim bitti...

1798. Yaşlı Kadın

1799. (Miheter'e)

1800. Dövsene şimdi şunu,

1801. Cezalandır Setner'i.

1802. Nasırlı elleriyle,

1803. İstemesin kızını!

1804. Miheter

1805. Küçücükten büyüttüm,

1806. Kız gönlünü kırmadım.

1807. Sevgili kızım için,

1808. Bu varlığı topladım.

1809. Ne gece ne de gündüz,
 1810. Rahat uyku görmedim.
 1811. Kızım için uğraşıp,
 1812. Gözlerimi yummadım.
1813. Seni kime vereyim,
 1814. Diye her an düşündüm.
 1815. Bahtın için uğraşıp,
 1816. Zengin koca aradım.
1817. Evlendirdim düğünle,
 1818. Bak bugün neler oldu?
 1819. Benim yaşlı başıma,
 1820. Bak şimdi neler geldi!
1821. Yaşlı Kadın
1822. Acımadın annene,
 1823. Tanrı versin cezanı!
 1824. Kimin kızı oldun sen?
 1825. Kim büyüttü ki seni?
1826. Miheter
1827. Küçücükten büyüttüm,
 1828. Sana bakıp sevindim.
 1829. İşte bugün geldi de,
 1830. Kızım için tükendim.
1831. Anne-baba arzusu,
 1832. Bir işe yaramadı.
 1833. Setner için döküldü,
 1834. İkimizin ak saçı.
1835. Kar etmedi zenginlik,
 1836. Kar etmedi sözler de.
 1837. Zengin koca yanında,
 1838. Aptal olunmaz böyle.
1839. Narspi
1840. Bu küçücük yaşımda,
 1841. Beni niye verdiniz?

1842. Şimdi yoksul olsa da,
 1843. Sevdiğiyle kızınız.
1844. Annesi
1845. Ya, kötü kız, çok fazla,
 1846. Açma şimdi ağzını.
 1847. Benim içimi yaktın,
 1848. Tanrı versin cezanı!
1849. Miheter
1850. Bu rezilliği yaptın —
 1851. Köylüler ne diyecek?
 1852. Seni hatırlayarak,
 1853. Hep beni gösterecek.
1854. Fakat köylünün ağzı,
 1855. Ne kadar konuşsa da,
 1856. Adın kötüye çıksa,
 1857. Yine benim kızımsın.
1858. Haydi kızım, dönelim,
 1859. Delik deşik bu evden.
 1860. Başka koca bulalım,
 1861. Daha kötü olmadan.
1862. Haydi Narspi ağlama,
 1863. Senin baban var yine.
 1864. Adın kötü olsa da,
 1865. Baban zengindir gene.
1866. Yaşlı Kadın
1867. Haydi çabuk ol köpek,
 1868. Bir kez bakmadın bana.
 1869. Keçe yüz Setner, köpek,
 1870. Zengin kızını kapma!
1871. Narspi
1872. Ey babam babacığım,
 1873. Niçin yediniz beni?
 1874. Günahlı kızınızı,
 1875. İstiyorsunuz geri?...

1876. Yaşlı Kadın
1877. Bak işte ne söylüyor!
1878. Bak sevgili kızına!
1879. Miheter
1880. Yeter, kadın, konuşma.
1881. Kız konuşuyor dinle!
1882. Narspi
1883. Kadın olmuş başımla,
1884. Eve niçin geleyim?
1885. Sevmediğim biriyle,
1886. Niye azap çekeyim?
1887. Yok, yok, baba, çağırma.
1888. Bundan sonra dönemem.
1889. Bunlar olduktan sonra,
1890. Ben koca bekleyemem.
1891. Siz beni büyüttünüz.
1892. Çocuk iken sevdiniz.
1893. Fakat büyüdüğümde,
1894. Ruhumu bilmediniz.
1895. Ben size dua ettim.
1896. Ben size çok yalvardım.
1897. Düşün yaklaşınca da,
1898. Çok ağlayıp sızladım.
1899. Fakat siz kızınızı,
1900. Bu yaşa getirdiniz.
1901. Sonra da para için,
1902. Öldürüp yok ettiniz.
1903. Çocukken kızınıza:
1904. Seviyoruz, derdiniz,
1905. Kızınız ne istese—
1906. İşte hazır derdiniz.

1907. Büyüyünce babama:
 1908. Bir yıl bekle, dedim de,
 1909. Baba sadece dövdü.
 1910. Anne saçımı yoldu.
1911. Niçin benim gönlümü,
 1912. Bu zavallı gönlümü,
 1913. Yapmadın babacığım?
 1914. Şimdi olmazdım böyle.
1915. Niçin bu kızınızı,
 1916. Teslim ettiniz kurda?
 1917. Senin için güzellik,
 1918. Yalnız parada pulda...
1919. Acı çektiğim için,
 1920. Sen suçlusun, ben değil.
 1921. Setner güveye değilse,
 1922. Ben de kızınız değil.
1923. Ey babacık, annecik,
 1924. Setner'le kutsayınız—
 1925. Bugünden sonra artık,
 1926. Birlikte olacağız.
1927. Yaşlı Kadın
1928. Ay, ay, kızın ne diyor—
 1929. Ayartmış şeytan Setner.
 1930. Haydi vazgeç Miheter,
 1931. Artık yüzüne tükür!
1932. Miheter
1933. I-ıh, Setner, unutma:
 1934. Sen mahvettin kızımı!
 1935. Artık kötü kız sen de,
 1936. Kuru şimdi bu evde!
1937. Babanın evine sen,
 1938. Koşarak geleceksin.

1939. Kıymetini babanın,
1940. O gün anlayacaksın.
1941. Haydi, yaşlı kadını,
1942. Evimize gidelim.
1943. Kızımıza diyecek,
1944. Sözümüz yoktur bizim.

1945. Yaşlı Kadın

1946. Mahvol, kuru burada,
1947. Kupkuru dallar gibi!
1948. Kemiklerin çürüsün,
1949. Acı çek köpek gibi!

1950. İlenerek gittiler,
1951. Sevgili kızlarına.
1952. Yol boyu yaşlı kadın,
1953. Söyleniyor kendince.

1954. Utanıp kızarak,
1955. Kayboldu güneş, battı.
1956. Setner'in annesi de,
1957. Sofrayı topladı.

Dört Ölü

1958. Ağır işin ardından,
1959. Uyku herşeyden tatlı—
1960. İnsanları Silpi'nin,
1961. Tatlı uykuya daldı.

1962. Köydekiler uyuyor,
1963. Kara orman sessizce,
1964. Hışıldayıp dururken,
1965. Rüzgarla uyanıyor.

1966. Çıkıverdi ormandan,
1967. İşte iki araba.
1968. Sessizce süzöldüler,
1969. Çifter çifter atlarla.

1970. İşte bir ses yükseldi,
1971. Yüreği parçalıyor.

1972. Bu sesi işitmiş de,
 1973. Bir adam koşturuyor...
1974. Çingir çingir öterek,
 1975. Arabalar koşuyor.
 1976. Ormana yönelerek,
 1977. Ortadan kayboluyor...
1978. İnsanlar haykırıyor.
 1979. Sokakta koşturuyor.
 1980. —Miheter'i soymuşlar!—
 1981. Diyerek, bağırıyor.
1982. Herkes yukarı doğru,
 1983. Soluk soluğa koşup,
 1984. —Ne olmuş da ne olmuş?—
 1985. Birbirinden soruyor.
1986. —Miheter'i soymuşlar,
 1987. Hiç bir şey komamışlar!
 1988. Tanrının cezaları,
 1989. Tanrıdan korkmamışlar.
1990. Miheter'le kadını,
 1991. Hırsızlar öldürmüşler!
 1992. Yedi hizmetçiyi de,
 1993. Şarapla uyutmuşlar.
1994. Setner koşup yetişmiş,
 1995. Duyarak seslerini.
 1996. Hırsız, şeytan, baltayla
 1997. Parçalamış başını!—
1998. Miheter'i öldürmüş,
 1999. Hiçbir şey bırakmamış.
 2000. Bu uğursuz hırsızlar,
 2001. Tanrıdan da korkmamış!
2002. Zavallı Setner ölmüş,
 2003. Hırsızın baltasıyla.
 2004. Böyle bir şey görmemiş,
 2005. Silpi köyü dünyada.

2006. Miheter'in Narspi'si,
 2007. Bir damla yaş dökmüyor.
 2008. Babasının evinde,
 2009. Kimiltisiz duruyor.
2010. Sanki değirmen taşı,
 2011. Yüreğinin üstünde.
 2012. Ve altında bu taşın,
 2013. Yüreği lime lime.
2014. Ah, yarılıp gitti de,
 2015. Narspi kız yere düştü.
 2016. Aklı başına geldi,
 2017. Ağlamaya başladı:
2018. "Ey babacık, annecik,
 2019. Dünyaya niye geldim?
 2020. Acı çekmek için mi,
 2021. Gün ışığına çıktım.
2022. Ey tanrım, ey ilahım,
 2023. Niçin bana can verdin?
 2024. Zavallı genç başıma,
 2025. Bir iyi gün vermedin.
2026. Yüreciğim, genç başım,
 2027. Niçin böyle oldun ki?
 2028. Bu kocaman dünyanın,
 2029. Fazlalığı oldun ki".
2030. Ağlayıp haykırarak,
 2031. Yürüdü doğru kıra.
 2032. Köyden çıktı, yöneldi,
 2033. Kendir tarlalarına.
2034. Köydekiler acıyla,
 2035. Bakıp kaldı ardından.
 2036. O gün akşama kadar,
 2037. Konuştular olaydan.
2038. Öbür gün sabahleyin,
 2039. Tarlaya gitmediler.
 2040. Cuma günü diyerek,
 2041. Bir iş de yapmadılar.

2042. Eskisi gibi sokağa,
 2043. Sarı kızlar çıkmadı.
 2044. Dans edip eğlenmeye,
 2045. Cesaretleri yoktu.
2046. Yaşlılar öbek öbek,
 2047. Durup konuşuyorlar.
 2048. Miheter'in evini,
 2049. Satmayı istiyorlar.
2050. Narspi'nin arkasından,
 2051. Gittiler aramaya.
 2052. Miheter'le kadını,
 2053. Gittiler defnetmeye.
2054. Büyük mezarlıktalar.
 2055. Üç ölü var çukurda.
 2056. Güzel yiğit Setner de,
 2057. Yatmış meşe tabutta.
2058. Herkes güneye doğru,
 2059. Yürümeye başladı.
 2060. Narspi'yi ölü bulup,
 2061. Öylece kalakaldı.
2062. Arayanlar döndüler,
 2063. Çatlatacak atları.
 2064. Kendirlikte meşeye,
 2065. Asmış kendini Narspi.
2066. Sonra öldüğü yere,
 2067. Onu gömüverdiler.
 2068. Mezarın çevresine,
 2069. Fındıktan çit çektiler.
2070. Gün battı, gece oldu,
 2071. Çuvaş uykuya daldı.
 2072. Gün çıktı, aydınlattı,
 2073. Çuvaş işe başladı..
2074. Fakat Narspi kız için,
 2075. Sonsuz gece başladı.
 2076. Tabutta sonsuza dek,
 2077. Kaygı, keder kalmadı.

2078. Bir hayat böyle geçti,
2079. Yok oldu genç insanlar.
2080. Anne-baba isteği,
2081. Bitti kötü bir sonla.
2082. Gördü gün ışığına,
2083. Tanrının bağışıyla.
2084. Bir gün oldu sarı kız,
2085. Annenin bakmasıyla.
2086. Tanrının isteğiyle,
2087. Akıllı bir kız oldu.
2088. Anne-baba arzusu,
2089. Yedi onun başını.
2090. Tabuta yatıverdi,
2091. Adı kaldı geride.
2092. Hüzünlü şarkıları,
2093. İnsanların aklında.
2094. Şimdi bile Silpi'de,
2095. Hatırlanır zavallı.
2096. Yağmur yağmasza eğer,
2097. Sularlar toprağını.

SÖZLÜK-DİZİN

A

- aça** çocuk: *a.-na* 1246; *a.-ra* 1250; *a.-sem* 73; *açine* 1240.
- açapıça** çoluk çocuk: 656, 1126, 1128; *a.-llı* 609; *açipıçı* 19, 1150; *açipıçisem* 92.
- açine** bk. **aça**.
- açipıçı** bk. **açapıça**
- açipıçisem** bk. **açapıça**.
- ah** ah!: 99, 336, 478, 698, 1456, 1650, 1652, 1667, 1823, 2014.
- ahaleh** boşuna, yararsız: 401.
- ahiltat-** yüksek sesle gülmek: *a.-sa* 191.
- ahır** şüphesiz, mutlaka; herhalde: 59; *a.-ah* 1044.
- ahır-** bağırarak, haykırmak: *a.-at'* 1536, 1627, 1647; *a.-sa* 1413, 1686.
- ahırsaman** kıyamet: 1649.
- ahlat-** inlemek, sızlanmak: *a.-sa* 698, 1956.
- ak** ah!, işte!: 775, 868.
- ak-** ekmek: *a.-nı* 160.
- aka** saban; tarla sürme: 151, 1210, 1498; *a.-na* 158.
- aka tu-** ekin ekmek, tarla sürmek: *a. t.-ma* 156; *a. t.-rım* 1470.
- akı** işte!: 69, 77, 468, 474, 576, 576, 616, 676, 912, 1122, 1130, 1334, 1818, 1820, 1967, 1970.
- akış** kuğu: *a.-sem* 94, 1332.
- alı** el: *a.-ra* 1139; *allım* 369; *alli* 289; *allinçi* 958, 1415; *alline* 949, 1347; *allipe* 476, 1492, 1802; *allisem* 1384; *allisene* 1533.
- alık** kapı: 668, 688; *a.-ne* 710; *a.-ran* 1757.
- al(ı)-ura** el-ayak 674; *alli-uri* 216.
- allım** bk. **alı**.
- alli** bk. **alı**.
- allinçi** bk. **alı**.
- alline** bk. **alı**.
- allipe** bk. **alı**.
- allisem** bk. **alı**.
- allisene** bk. **alı**.
- alli-uri** bk. **al(ı)-ura**.
- amış** anne: 287, 525, 526, 693, 997, 1951, 1956; *a.-ı* 696, 900, 1742, 1748, 1844, 2080; *a.-ınçen* 1596; *a.-ipe* 283, 1022; *a.-pe* 1003.
- an** eylemlerin önüne gelerek olumsuzluk yapan sözcük: 340, 381, 444, 529, 533, 535,

- 611, 754, 885, 887, 982, 1133, 1174, 1258, 1258, 1260, 1307, 1311, 1313, 1648, 1708, 1710, 1803, 1846, 1852, 1862, 1870, 1887.
- an-** inmek; batmak (güneş): *a.-at'* 306, 377, 791, 939; *a.-at'-İške* 1223; *a.-çİ* 460, 462, 1955, 2070; *a.-çİŞ* 1333; *a.-san* 348.
- anat** aşağı, alt: 919.
- ançah** ancak, fakat, yalnız: 15, 105, 277, 294, 358, 366, 370, 600, 664, 844, 910, 976, 1027, 1130, 1136, 1142, 1162, 1296, 1310, 1318, 1334, 1344, 1373, 1382, 1390, 1418, 1490, 1500, 1509, 1520, 1546, 1612, 1618, 1715, 1735, 1842, 1854, 1893, 1899, 2074.
- ankarti** sebze bahçesi; tahıl kurutulmuş ahşap ev: 47; *a.-nçi* 1508; *a.-sem* 1515.
- anne** anne: 344, 444, 448, 536, 1290, 1295, 1343, 1364, 1368, 1372, 1376, 1380, 1910, 2085, 2088; *a.-m* 362; *a.-ren* 343, 1670; *a.-sem* 512, 568; *a.-sım* 884, 884, 946, 1923, 2018; *annü* 337, 1833; *annün* 1834, 1847, *annüne* 1822.
- annü** bk. **anne**.
- annün** bk. **anne**.
- annüne** bk. **anne**.
- ansa** 181 bk. **ansa lar-**.
- ansa** 776 bk. **ansa pıtan-**.
- ansa lar-** batmak (güneş): *a. l.-sanah* 181.
- ansa pıtan-** batmak (güneş): *a. p.-at'* 776.
- antih-** yemin etmek: *a.-at'* 965.
- apat** yiyecek, yemek: 215, 425, 1077, 1496.
- apatlan-** yemek yemek; *a!* 155; *a.-sa* 1746.
- apat tu-** yemek yemek: *a. tıvat'* 1572; *a. t.-nİ* 1600; *a. tıvaşşı* 1742.
- apla** böyle: 886, 1278, 1279, 1838.
- aple** 1656 bk. **apla (?)**.
- appa** abla: *a.-sım* 642.
- aptıra-** şaşkırmak, şaşkına dönmek, ne yapacağını bilememek: *a.-rİ* 1419; *a.-sa* 765, 1420; *a.-şşı* 1593; *a.-t'* 1549, 2061.
- aptırav** güç, zor: 851.
- aran** güçlülükle, zorla: 475.
- arım** evli kadın: 377, 395, 785, 1073, 1098, 1292, 1342, 1478, 1883; *a.-İ* 1266, 1341; *a.-na* 1465, 1537, 1538; *a.-ne* 1225, 1264, 1453, 1486; *a.-u* 1539.
- arkİ** gömleğin eteği: *arki* 1091.
- arki** bk. **arkİ**.
- armak-çarmak** büyük, kocaman: 1526.
- arman** değirmen: 2010, 2012.
- arşın** koca: 934, 978, 990.
- arşuri** şeytan, cin: 1628; *a.-sem* 1531.

as bellek: *a.-İnçe* 2093.

as- azmak: *a.-rİ* 1535.

asap acı, keder, üzüntü: 1283, 1351, 1672, 1697, 1886, 1919; *a.-İM* 1373; *a.-ne* 1604, 2020; *a.-ran* 1673; *a.-sene* 1267.

asaplan- acı çekmek, eziyet görmek: *a.-İR* 1949; *a.-sa* 1388.

asaplantar- acı çektirmek, eziyet etmek: *a!* 1304, 1308.

asatte babacık: 888.

asİN- anımsamak: *a.-aŞİ* 633, 1750, 2095; *a.-at'* 280; *a.-çİŞ* 520; *a.-sa* 438, 510, 703, 2040; *a.-san* 1000.

asİ büyük: 49, 57, 62, 100, 109, 163, 263, 463, 994, 1074, 1230, 1562, 1711, 2054.

astİvat' bk. **astu-**.

astİvİN bk. **astu-**.

astu- dikkat etmek; hatırlamak; unutmamak: *a!* 294, 1138; *astİvat'* 1263; *astİvİN!* 1933.

aŞa (I) bk. **aŞa Şap-**.

aŞa (II) baba: *aŞu* 337, 1831, 1834, 1853, 1863, 1937, 1939; *aŞun* 1865.

aŞa Şap- gök gürlemek: *a.-Ş.* *at'* 1638.

aŞu bk. **aŞa (II)**.

aŞun bk. **aŞa (II)**.

aŞkİN- yaramazlık yapmak: *a.-at'* 1629.

aŞŞİ baba (teklik üçüncü kişi iyelik ekiyle kalıplaşmış): 197,

219, 221, 525, 526, 861, 997, 1052, 1151; 1951, 2080; *a.-n* 2008.

at'İR haydi!: 615, 910, 1190.

atte baba: 344, 441, 444, 448, 536, 1290, 1295, 1343, 1364, 1368, 1372, 1376, 1380, 1887, 1909, 2085, 2088; *a.-ne* 1907; *a.-ren* 343; *a.-sem* 512, 568; *a.-ŞİM* 946, 1840, 1872, 1872, 1913, 1923, 2018.

atya haydi!: 1858, 1862, 1867, 1941.

av işte!; bak!: 73, 464, 671, 1132, 1194, 1877, 1928.

aval eski, önceki: 509.

avalhi önceki: *a.-sen* 521.

avan iyi: 99, 217, 530, 1060; *a.-tarah* 155.

avİ işte!: 1972.

avİN- eğilmek: *a.-at'* 1079; *a.-sa* 1633.

avİR- dönmek: *a.-at'* 2011.

avİT- ötmek: *a.-at'* 552.

avtan horoz: 552.

ay (I) ay!: 479, 874, 1128, 1737.

ay (II) alt: *a.-İ* 1424; *a.-ne* 714, 797, 906.

ayakkallah uzaklara doğru: 374.

ayne 713 bk. **hul ay**.

ayakran uzaktan: 1695; *a.-ah* 258, 581.

ayalalla aŞağı doğru: 1085.

ayİK yön, taraf: *a.-kipe* 51.

ayİplİ suçlu, kusurlu: 1920.

ayınçe altında: 33, 44, 866, 940, 1078, 1210, 1214, 2012.

ayınçen altından: 967.

aykaş- uğraşmak, meşgul olmak:
a.-rišī 1575.

Ç

çak- azalmak, çekilmek (su için):
ç.-nī 148.

çakirt- iri iri açmak (göz için):
ç.-sa 719.

çar- engellemek, durdurmak: ç.-
aymasīr 1141.

çaram-şi 1653 bk. **tıtsa çar-**.

çarīn- engellenmek,
durdurulmak, kesilmek, sona
erdirilmek: ç.-assīn 1625; ç.-
çīš 1103; ç.-mast' 653; ç.-sa
740; ç.-san 594.

çarşav perde, örtü; duvak: 624,
626, 907.

ças çabuk, hızlı, kısa sürede: ç.-ah
143; ç.-rah 1309, 1468.

çaşiltat- hışırdamak: ç.-at' 1503.

çaşla- fışlamak; tıslamak: ç.-sa
1441, 1964.

çeçek çiçek: 162, 166; ç.-e 177;
ç.-sen 29.

çeye çevik; kurnaz: 466.

çılav çok: 1288.

çışkī yumruk: 883.

çih-çīp kuş yavrusu; civciv: 248.

çilha çorap: 706, 932.

çimīr yumruk: ç.-ne 1451.

çin gerçek, doğru: 241; ç.-ah
773; ç.-ne 1712.

çinkīr-çankīr şingır şingır
(yansıma): 95.

çit- dayanmak, katlanmak: ç.-īp-i
1886.

Çivaş Çuvaş: 3, 82, 110, 122,
125, 143, 231, 509, 557, 563,
1251, 1484, 1494, 1566,
1568, 2039, 2071, 2073; Ç.-
sem 145, 570, 1506, 1574,
1593; Ç.-sen 59.

çiv ta çav yabani kuş sesi
(yansıma): 849.

çiyilat- ötmek, ses çıkarmak
(müzik aleti için): ç.-at' 538,
1736.

çik- aşağı eğmek, asmak: ç.-se
1340, 1592, 1651.

çikan çingene: 1232.

çik(i)sīr sonsuz, sınırsız: 1231.

çim-ha(İ) bekleyin,
görürsünüz!: 1320, 1937.

çiper güzel: 285, 814, 1058,
1226, 1234, 1254, 2056.

çir-çīr hastalık: 750.

çiril hastalıklı, dertli: 1002, 1005.

çılhe dil: 1583; çīlhipe 1236,
1256.

çīlhipe bk. **çılhe**.

çīn- çağırarak, davet etmek;
karşılık vermek: an ç!': 1887;
ç.-et 601; ç.-etīn 1875; ç.-
merī 759; ç.-merīš 1147; ç.-
mesīr 1267.

çīntīrle- oymayla süslemek: ç.-nī
56.

çp(İ) kuş yavrusu: ç.-*pi* 99.

çİre yürek: 773, 2011, 2013; ç.-*m* 361; çİri 174, 288, 311, 559, 725, 1409, 1485, 1608; çİrine 681, 1221; çİrninçe 942.

çİres fıçı: ç.-*ne* 485; ç.-*si* 477.

çİri bk. çİre.

çİrine bk. çİre.

çİrİ diri: 1328.

çİrİl- dirilmek, canlanmak: ç.-*et* 25.

çİrninçe bk. çİre.

çuh zaman, vakit; tam vaktinde; ortalama; zorla, güçlkle: 171, 173, 175, 191, 702, 1528, 1532, 1600, 1840; ç.-*ne* 1272, 1892, 1903.

çuhİ bk. mİn çuhİ.

çuhne 1925, 1939 bk. şavİn çuhne.

çun can: 378, 434, 452, 452, 454, 454, 729, 735, 739, 1004, 1024, 1036, 1036, 1043, 1328, 1482, 1694, 1698, 1714, 1733, 1746, 2023; ç.-*a* 1645, 1666, 1688, 1706, 1713, 1729, 1971; ç.-İm 365, 952, 1393; ç.-İma 161; ç.-İmşİm 2026; ç.-İn 558; ç.-İ 176, 455, 456, 638, 1093, 1249, 1251, 1400, 1481; ç.-*ne* 451, 1247, 1303, 1525, 1738, 1894.

çunİ 1213 bk. çunİ kasİl-

çunİ kasİl- acı çekmek: ç.-İk.-*at'* 1214.

çup- koşmak: ç.-*aşşİ* 465, 1151, 1983; ç.-*at'* 468, 1196, 1973; ç.-*rİ* 1517, 1519, 1545; ç.-*sa* 20, 882, 1227, 1235, 1938, 1994.

çupkala- koşturmak: ç.-*t'* 1979.

çuptar- koşmak, koşturmak: ç.-*at'* 1195, 1199.

çüreçe pencere: 667.

E

eh eh!: 1028, 1764.

epir (epİr) biz: 599; p.-*e* 489, 505, 1113; p.-İn 259, 296, 347, 480, 504, 514, 516, 577, 779, 782, 1165, 1184, 1759, 1944, 2074; p.-*ten* 1183.

epİ ben: 357, 952, 1615, 1895, 1896, 1919, 1920, 1922; *man* 226, 1139, 1359, 1667, 1716; *mana* 885, 886, 890, 1143, 1354, 1383, 1668, 1669, 1712, 1791, 1793, 1868, 1873, 1891, 2019, 2023; *manİn* 333, 351, 1375, 1382, 1786, 1819, 1857, 1911, 1934; *manpa* 951; *manran* 887.

epin iyi; peki: 380, 381, 1936.

ereh şarap: 131, 827, 1473, 1993; e.-*eh* 107.

erne hafta: 1314; *erni* 1315; *erninçe* 109; 1318.

ernekun Cuma günü: e.-*a* 2040.

erni bk. erne.

erninçe bk. erne.

esir (esİR) siz: 1500, 1561, 1891, 1899; *sire* 1559, 1895, 1896; *sirİN* 515, 1922.

es(İ) sen: *e.-im* 1718; 365, 640, 890, 1278, 1279, 1464, 1796, 1857, 1935, 2029; *sana* 334, 356, 366, 389, 528, 1183, 1396, 1764, 1768, 1825; 1934; *sanİN* 643, 752, 1467, 1863; *sanpa* 390, 953; *sanran* 1307, 1313; *sanşİN* 1917.

etem insan, adam: 105, 468, 1611; *e.-ren* 102; *e.-sem* 1586, 1962.

ey ey!: 149, 159, 884, 888, 946, 950, 1026, 1182, 1392, 1840, 1872, 1923, 2018, 2022, 2026.

H

haklı değerli, kıymetli: *h.-rah* 364.

hal güç, kuvvet: *h.-İ* 661, 989.

hal' şimdi; hâlâ: 1547, 1888, 1914, 2094.

haleh şimdi, hemen, en kısa sürede: 984.

hal'hi şimdiki, şu anki: 910.

halİh halk, kalabalık: 918; *h.-İ* 546, 591, 592, 819, *h.-ne* 1172.

haliççen şimdiye dek: 1782, 2005; *h.-eh* 768.

halİ şimdi: 1350.

ham kendim: 1357; *h.-İN* 1033.

hapha kapı: 55, 98, 919, 966, 968; *h.-ran* 582; *haphİNçen* 1107; *haphisem* 936.

haphİNçen bk. *hapha*.

haphisem bk. *hapha*.

hapsİN- heveslenmek, istemek: *an h!* 1870; *an h.-tİR!* 1803.

harlat- horuldamak: *h.-sa* 540, 1507.

haşka-haşka hızlı hızlı soluyarak: 1983.

hatİR hazır: 215; *h.-ççİ* 1906.

hatİRle- hazırlamak: *h.-t* 499.

havas sevinç, neşe: 87.

hay hay!: 478, 479.

hayar kötü: 9, 352, 1358; *h.-rine* 1589.

hırİM karın: 1338; *h.-İ* 39.

hıS arka, geri: *h.-İNçe* 91, 626, 659, 1101, 1724; *h.-İNçen* 385, 1109, 1192, 1315, 1511, 1521, 1958, 2035; *h.-ne* 555, 907; *h.-nelle* 461, 1515.

hıSalta arkada: 169.

hıSsİN arkasından, izleyerek: 465, 467, 472, 622, 657, 1473, 1574; *h.-ah* 263.

hit- sertleşmek, katılaşmak, donmak: *h.-nİ* 452, 738, 1802.

hitah bk. *hitİ*.

hitİ katı, sert: 8, 130, 130, 734, 945, 1184, 1224, 1643, 1664, 1704; *hitah* 1140; *h.-rah* 120, 1646, 1800.

hıtsa bk. *hıtsa kay-*.

hıtsa kay- katılaşmak, sertleşmek: *h.-sa k.-nİ* 453; *h.-sa k.-İ* 735; *h.-sa k.-rİ* 1551.

- hıv-** koymak: *h.-ni* 749.
- hılha** kulak: 1156; *h.-na* 88;
hılhine 1700.
- hılhine** bk. **hılha**.
- hılhısır** duygusuz: 600.
- hılma** tahta: 50.
- hılna** konuk: 826, 1276; *h.-na*
1275; *h.-sem* 604, 977; *h.-*
sene 1169; *h.-şın* 215.
- hıpar-** kabarmak, yükselmek: *h.-*
at' 473, 1403; *h.-sa* 195.
- hıra-** korkmak: *h.-man* 1989,
2001.
- hırah** tek (çiftin teki): 476.
- hırat-** korkutmak: *h.-aşı* 1487;
h.-at' 1493; *h.-atın* 1645,
1666; *h.-sa* 1525.
- hırık** kuru, kurumuş: 19467.
- hırpan** insanların organlarını
kurutan bir ruh: 1790.
- hısan** ne zaman: 269.
- hıta** dünür: *h.-na* 219, 441; *h.-*
sem 975, 982, 1174, 1178,
1188; *h.-sen* 989.
- hıtıl-** kurtulmak: *h.-ar* 873; *h.-as*
353.
- hıtlan-** ilgilenmek, uğraşmak,
meşgul olmak: *a. h.!* 535; *h.-*
tın 1765, 1773.
- hıvah** kendin: 1938.
- hıvala-** kovalamak,
uzaklaştırmak; izlemek: *h.-*
sam 1261; *h.-t'* 657, 1197.
- hıvar-** bırakmak; geride
bırakmak; terk etmek: *an h.-*
sam! 1710; *h.-çİ* 1481; *h.-*
man 1987, 1999.
- hıvarnı** bk. **huşsa hur-**.
- hıvat** kuvvet: *h.-ne* 275, 432.
- hıvatlı** kuvvetli: 1477.
- hıvın** senin, kendinin: 372, 1397,
1875; *h.-ah* 1310.
- hıvırtrah** hemen, çabucak: 376,
847, 1867.
- hıy** kendi: 37, 106, 128, 223,
231, 327, 476, 699, 767, 820,
822, 893, 957, 958, 1007,
1035, 1052, 1157, 1163,
1225, 1244, 1290, 1295,
1324, 1415, 1423, 1439,
1951, 1953, 2087; *h.-eh*
1620.
- hıy-** cesaret etmek: *h.-marış*
2045.
- hıyamat** cin, şeytan; cehennem;
ışığın sonu: 2054.
- hıyın** onun, kendisinin: 197, 262,
506, 638, 709, 758, 870,
1003, 1236, 1256, 1492.
- hıysen** onlar, kendileri: 338.
- hir** kır, tarla, bozkır: 1567; *h.-e*
1339, 1571, 2039; *h.-elle*
2031; *h.-sençe* 1575; *h.-te*
1210, 1214, 1598; *h.-ten*
1443; *h.-ti* 166, 177.
- hirış** karşı: 755, 939, 955, 1104,
1696.
- hirışter-** karıştırmak, bozmak;
birini üzme, neşesini
kaçırma: *h.-me* 76.
- hisep** bk. **hisep tu-**.
- hisep tu-** saygı göstermek,
saymak: *h. t.-mır-şi* 489.
- hitre** güzel: 93, 179, 464.

hĩ-ĩr bk. **hĩr**.

hĩl kış: 9, 17, 24.

hĩn zor, güç; acı, ızdırıp; yük:
478.

hĩne- eziyet etmek, acı çektirmek:
h.! 1302, 1302, 1306, 1306,
1312, 1312; *h.-nipe* 889; *h.-*
se 890; *h.-et* 1268, 1282,
1282.

hĩn-hur acı, dert, sıkıntı: 1375,
1672.

hĩnlĩh acı, dert: *h.-ren* 1673.

hĩpĩrte- sevinmek, coşmak: *h.-t*
1406.

hĩr kız: 164, 225, 226, 277, 296,
298, 317, 412, 504, 537, 627,
628, 628, 630, 632, 650, 783,
823, 864, 938, 947, 1001,
1068, 1070, 1096, 1133,
1278, 1764, 1806, 1815,
1857, 1881, 1935, 2084,
2089; *h.-e* 179, 442, 490,
1040, 1184; *hĩ-ĩr* 1764; *h.-ĩ*
325, 527, 833, 1772, 1824,
1934; *h.-i* 1764; *h.-in* 451,
618, 996; *h.-ĩm* 528, 1770,
1830, 1858; *h.-ĩme* 411; *h.-*
ĩmĩn 227; *h.-ĩm-şĩneh* 1811;
h.-ĩn 218, 417, 790, 942; *h.-*
ĩpele 606; *h.-ĩr* 1344, 1350,
1894, 1905, 1922; *h.-ĩre* 446,
948, 1346, 1841, 1874, 1899,
1903; *h.-ĩsem* 93, 622; *h.-ĩşĩn*
506; *h.-le* 188; *h.-ne* 223,
231, 262, 295, 449, 1007,
1010, 1059, 1290, 1295,
1803, 1852, 1870, 1878,
1915, 1951, 2087; *h.-neh*
1052; *h.-pe* 614; *h.-pele*
1944; *h.-sem* 230, 464, 545,

780, 1333, 2043; *h.-şĩn* 406,
1807; *h.-ten* 1073, 1292; *h.-ü*
1069, 1747, 1928, 1931.

hĩrarĩm evli kadın: 1716.

hĩrel- kızarmak: *h.-se* 460, 1954.

hĩrhen- acımak, merhamet
etmek: *h.-mesĩr* 1346.

hĩrĩ kıyı, kenar: *hĩrri* 645, 1623.

hĩrĩh kırk: 1100.

hĩrĩl kızıl, kırmızı: 187, 626.

hĩrri bk. **hĩrĩ**.

hĩrt- yakmak, kızdırmak;
ovalamak, sürtmek: *h.-eşşĩ*
567; *h.-et* 16, 1219; *h.-nĩren*
8; *h.-nĩsem* 16; *h.-nĩşĩm*
1219.

hĩrũ sıcak, coşkun, hararetli:
1069, 1747.

hĩr-yĩr- öfkelenmek, kızmak,
ağlamak (**hĩr-** kızmak; **yĩr-**
ağlamak): *h.-se* 941.

hĩs- ezmek, eziyet etmek: *h.-nine*
1316.

hĩşĩk dar, kısık: 926, 1658, 2090.

hĩv koyun, kucak: *h.-e* 1071.

hĩve 1117 bk. **hĩve hup-**

hĩve hup- yeni evli çifti düğün
odasına koymak: *h. h.-rĩs*
1117.

hĩvel güneş: 2, 8, 16, 23, 63, 181,
323, 348, 460, 560, 670, 676,
776, 817, 842, 914, 1082,
1219, 1322, 1402, 1609,
1610, 1614, 1725, 1728,
1730, 1792, 1955, 2070,
2072; *h.-ĩ* 682.

hu kendin: 1145, 1915, 1920.

- huçı** bk. **hur-**.
- huçış** bk. **hur-**.
- hul** bk. **hul ay**.
- hul ay** koltuk altı: *h. a.-ne* 713.
- hula** şehir; kale: 58, 245.
- hullen** yavaş: 1136, 1563.
- hullen hullen** yavaş yavaş: 554, 1404, 1692.
- hulı** çubuk, sopa: *hullipe* 1415.
- hullipe** bk. **hulı**.
- hulpuşsi** omuz: 186.
- hultırçı** makara: 211.
- hunı** bk. **hur-**.
- huni** bk. **hur-**.
- hup-** kapamak, gizlemek: *h.-malla* 1071; *h.-marım* 1812; *h.-sa* 710.
- huphura** kapkara: 5, 167; *h.-h* 798.
- hupın-** kapanmak: *h.-at'* 937; *h.-mı* 724.
- hupla-** kaplamak, örtmek, gizlemek: *h.-rı* 1490; *h.-s* 1660; *h.-ymarı* 1039.
- huplan-** kaplanmak, örtülmek; yokolmak; acı çekmek: *h.-çı* 1483; *h.-çış* 797.
- huprış** bk. **hıve hup-**.
- hur-** koymak: *h.-am-şi* 1651; *h.-at'* 1353; *huçı* 264, 710, 715, 743, 1745; *huçış* 2067; *hunı* 669, 895; *huni* 751; *h.-sa* 714; *h.-sam* 1305.
- hura** kara: 168, 428, 461, 473, 664, 801, 829, 898, 904, 930, 960, 1232, 1232, 1634, 1637, 1691, 1703, 1723, 1736, 1936, 1963.
- huraltı** bina: *huraltisen* 247.
- huraltisen** bk. **huraltı**.
- huran** kazan: 1424; *h.-ra* 1435.
- hurlan-** üzülmek: *h.-at'* 278, 299, 945, 1399; *h.-sa* 10, 384, 399, 527, 760.
- hurlıh** üzüntü, sıkıntı: *h.-a* 1365, 1381, 1710; *h.-lı* 2092.
- hursa** bk. **şirt hur-**.
- hursı** çelik: 207.
- huskal-** kımıldamak, hareket etmek: *h.-at'* 1401, 1649; *h.-çı* 991; *h.-marı* 386; *h.-mast'* 2009; *h.-mın* 1616; *h.-sa* 1015.
- huşa** efendi; koca; ev sahibi: 104, 590, 617; *h.-ra* 1501; *huşı* 1197; *huşin* 1489; *huşisem* 547.
- huşı** bk. **huşa**.
- huşin** bk. **huşa**.
- huşisem** bk. **huşa**.
- huş-** buyurmak; uygun görmek: *h.-nipe* 590, 1343.
- huşı** ara; etraf: *huşşinçe* 161, 826, 1075, 1077, 1284, 1530, 1581, 1585, 1637, 1741, 2028; *huşşine* 1447.
- Huşılka** köy adı: 1074; *H.-na* 979, 1327; *H.-ra* 1054; *H.-ri* 350, 975, 1105, 1506; *H.-sen* 956.
- huşıran** ötede beride, bazı yerlerde; arasıra: 702.
- huşka** beyaz: 1504.

- huşpu** evli kadınların baş süsü:
h.-pa 1098.
- huşsa** bk. **huşsa hur-**.
- huşsa hur-** buyurmak;
emretmek: *h. hıvarnı* 559.
- huşsinçe** bk. **huşı.**
- huşşine** bk. **huşı.**
- hut** kat: 1300.
- hutra** (o) vakitte: *h.-h* 1152.
- huyhı** kaygı, dert: *h.-llı* 1687; *h.-m* 1667; *h.-mpa* 1033; *h.-na* 1261; *h.-pa* 558; *h.-ran* 1697; *huyhine* 434, 699, 1245.
- huyhır-** haykırmak, feryat etmek, ağlamak: *an h!* 1862; *an h.-sam* 1260; *h.-at'* 1239, 1243; *h.-atın* 392; *h.-sa* 12, 397, 439, 698, 789, 1023, 1340, 2030.
- huyhı-suyhı** acı-tasa: 1220; *h.-pah* 2081; *h.-ran* 1212, 1216; *huyhi-suyhi* 2077.
- huyhine** bk. **huyhı.**
- huyhi-suyhi** bk. **huyhı-suyhı.**
- hühım** güzel: 165.
- hüme** duvar, çit: 54.
- hüre** kuyruk: *h.-llı* 207.
- I**
- ı-ih** ı-ih, hayır: 1933.
- ılhan-** beddua etmek: *ı.-sa* 901, 1950.
- ırah** uzun: 1395.
- ıran** yarın: 1072.
- ıraş** çavdar: 1580.
- ır(ı)** iyi: 21, 30, 199, 261, 488, 500, 513, 517, 556, 590, 604, 607, 610, 642, 826, 887, 936, 951, 954, 970, 1107, 1170, 1189, 1246, 1262, 1298, 1319, 1326, 1345, 1717, 1731, 1751, 1761, 1787, 1788, 1797, 1843.
- ır(ı)lın** iyilik: 1917; *ı.-a* 1363, 1365, 1379, 1381; *ı.-pa* 519, 1565; *ırrine* 1939.
- ırrine** bk. **ırı.**
- ıtal-** kucaklamak, sarmak: *ı.-sa* 794.
- ıtkın-** sallanmak, yönelmek: *ı.-çı* 382; *ı.-sa* 1516, 1523.
- ıtla** çok: 352, 393, 394, 455, 1055, 1300, 1523, 1613.
- ıtlaşşı** çok fazla: 971, 1845, 2029.
- ıtti** başka, öbür: *ı.-sençen* 924.
- ıvıl** oğul: *ı.-na* 752; *ı.-ne* 695, 902.
- ıvın-** çalışmak, gayret etmek; yorulmak: *ı.-aşı* 1065; *ı.-at'* 122, 593; *ı.-mast'* 655; *ı.-sa* 811.
- ıyhı** uyku: 1810; *ıyih-a* 1961; *ıyhinçen* 24.
- ıyhınçen** bk. **ıyhı.**
- ıyih** bk. **ıyhı**, 1961.
- ıyt-** sormak, söylemek: *ı.-aşı* 1985; *ı.-at'* 767; *ı.-nı* 1905; *ı.-san* 1558.

İ

İman solucan: *İ.-pa* 72.

İn bilinç: 2016; *İ.-sır* 902.

İna bk. **vıl**.

İnsırtran bilmeden, farkında olmadan: *İ.-ah* 1416.

İntar- yoluna koymak, düzeltmek: *İ/* 160.

İntil- acele etmek; hızlı gitmek: *İ.-at'* 1255; *İ.-sa* 1518.

İrİskal mutluluk: *İ.-İM* 333; *İ.-sır* 1031.

İs- doldurmak: *İ.-at'* 325; *İ.-rİ* 396.

İs akıl: *İ.-ran* 108

İsa dokuma tezgahının bir parçası: *İsine* 210.

İsat- uğurlamak, yolcu etmek: *İ.-am* 1142; *İ.-at'* 1169; *İ.-ma* 783, 992, 996.

İsine bk. **İsa**.

İslİ akıllı: 1048, 1118, 2087.

İssır akılsız: *İ.-ri* 1364, 1380; *İ.-tan* 1368, 1372, 1376.

İsta nereye, nerede: 342, 355, 643, 864, 875, 1032, 1557, 1651; *İstine* 126.

İstine bk. **İsta**.

İş bk. **İş sunnine pular-**

İş sunnine pular- rahatlatmak, teskin etmek: *İ. sunnine p.-sa* 1659.

İş iç: *İ.-İM* 1471; *İ.-İ* 849; *İ.-İnçe*; 42, 65, 111, 328, 474, 767, 1157, 1655, 1691, 17344; *İ.-İnçen* 1745; *İ.-İpe* 806; *İ.-ne*

669, 805, 809, 1491, 1847, 1976; *İ.-nelle* 1517.

İş-çik iş: *İ.-ne ç.-kine* 1476.

İşİ sıcak: 178, 319, 548, 691, 692, 1009; *İşşine* 1728.

İşİt- ısıtmak, ışık saçmak: *İ.-at'* 1324; *İ.-sa* 2, 22.

İşne-çikkine bk. **İş-çik**.

İşşine bk. **İşİ**.

İyhİ uyku (diyalekt, bk. **ıyhİ**): 1469, 1959; *İ.-pa* 556; *İ.-ran* 1611; *İyhi* 1613.

İyhi bk. **İyhİ**.

İ

i-i i-i: 1930.

ikerçİ gözleme: *i.-sem* 437.

ikİ iki: 51, 167, 168, 267, 289, 308, 369, 424, 877, 903, 1036, 1038, 1075, 1719, 1729, 1733, 1746, 1967.

ikken imiş: 619, 1054, 1055, 1057, 1278.

ikkİn iki kişi: 810.

ikkİş iki kişi: 1299, 1740; *i.-ne* 1991.

il- almak: *i.-çİ* 1446, 1041; *i.-çeh* 1041; *i.-en* 367; *i.-et* 203, 1417; *i.-se* 335, 1685.

ilem güzellik: *i.-İpe* 28.

ilİrt- ayartmak, aklını çelmek: *i.-nİ* 1929.

ilt- işitmek, duymak: *i.-çİr* 611; *i.-en* 1154; *i.-menççİ* 1783; *i.-merİş* 1149; *i.-ni* 1152; *i.-nİ* 1156, 1972; *i.-rİmİr* 1762; *i.-*

- se* 1137, 1604, 1995; *i.-seneh* 1595.
- iltın-** işitilmek, duyulmak: *i.-çİ* 1754; *i.-et* 34, 651, 1131, 1970; *i.-mest* 549, 631, 824, 1146, 1335.
- inke** yenge: *i.-m* 1258; *i.-şİm* 1260.
- inkış** (onun) yenge(si) (teklik üçüncü kişi iyelik ekiyle kalıplaşmış): 1255, 1412, 1546; *i.-ne* 1257, 1416, 1545; *i.-pe* 1237, 1419.
- inşe** uzak: 1109; *i.-şi* 272.
- inşetre** uzakta: 1204.
- inşetren** uzaktan: 58.
- ireh** erkenden, sabah erkenden: 201, 302, 575, 1072, 1338, 1542, 1571;
- irhi** sabahki: 195.
- irhine** erkenden, sabah erkenden: 307, 2038.
- irİK** erk, irade: *i.-İ* 1831, 2088.
- irİksİr** istemeden, isteksizce: 1342, 1362, 1366, 1370, 1374, 1378.
- irİl-** erimek: *i.-çİ* 4; *i.-se* 738.
- irt-** geçmek, sona ermek: *i.-et* 9, 141; *i.-ey-mİ* 727; *i.-ni* 83; *i.-nİ* 12; *i.-nİşem* 117; *i.-rİ* 217, 1206, 1206, 1207, 2078; *i.-se* 144, 1314, 1528, 1532, 1564.
- irtter-** geçirmek: *i.-es* 270.
- iş-** bk. **işse süre-**.
- işİl-** azalmak: *i.-mest-i* 238.
- işse süre-** yüzmek: *i.-se ş.-şİ* 74.
- itle-** işitmek, duymak: *i!* 532; *i.-ha!* 1667, 1878; *i.-kensem* 1148; *i.-me* 1124; *i.-r-ha!* 1881; *i.-s* 449; *i.-se* 1203, 1474, 1749; *i.-şİ* 8340, 1130.

İ

- İlkhi** önceki: 1750, 2042; *İ.-ne* 703.
- İmİr** ömür; sonsuz: 613, 731, 1177, 1774, 1926, 2076; *İ.-eh* 1024; *İ.-İ* 1484, 1494.
- İmİrlİh** sonsuz olarak, ebediyen: *İ.-e* 2075.
- İmİrne** sonsuz, ebedi: 229, 783.
- İne** inek: *İni* 465, 469.
- İner** akşam: 1066.
- İni** bk. **İne**.
- İntİ** şimdi: 145, 157, 410, 416, 616, 616, 981, 1464, 1466, 1800, 1846, 1931, 1942, 1943.
- İretle-** düzenlemek, organize etmek: *i.-t* 496.
- İs** iş: 130, 131, 910, 1288, 1569, 1732, 1734, 2004, 2036, 2041; *İ.-e* 202, 2073; *İ.-İm* 411; *İ.-İsemşin* 1483; *İ.-ne* 534, 709, 758, 1397; *İ.-re* 1802; *İ.-sem* 1958.
- İs-** içmek: *İ.-e İ.-e* 121, 503; *İ.-er* 612; *İ.-essi* 479; *İ.-eşİ* 1108; *İ.-İpİr* 134, 138; *İ.-İr* 1176; *İ.-me* 135, 137, 587; *İ.-men-şi* 110; *İ.-nİ* 113; *İ.-rİm* 1472; *İ.-se* 330, 605.

İşçen çalışkan: 534, 1568.

İşle- çalışmak: *İ!* 129, 534; *İ.-se* 1598; *İ.-sıı* 276; *İ.-t* 404; *İslipir* 131;

İslipir bk. **İşle-**.

İster- içirmek: *İ.-et* 487, 1275.

İtlen- yorulmak: *İ.-tım* 1470.

K

kaçça bk. **kaççı**.

kaççı delikanlı; nişanlı erkek: 180, 326, 1058, 1122, 1122, 1154, 1161, 1816, 1837, 1860, 1890; *kaçça* 490, 614, 1362, 1366, 1370, 1374, 1378, 1813, 1817, 1885; *k.-mşim* 950; *k.-n* 174, 176; *k.-sem* 97, 545, 780; *k.-sen* 430; *kaççı* 331, 450; *kaççine* 606, 944; *kaççıpe* 1345; *kaççisem* 466, 2045; *kaççu* 393.

kaççı bk. **kaççı**.

kaççine bk. **kaççı**.

kaççıpe bk. **kaççı**.

kaççisem bk. **kaççı**.

kaççu bk. **kaççı**.

kala- söylemek: *k.-hal* 46, 354, 1712; *k.-kan* 692; *k.-ma* 1320; *k.-marış* 1011; *k.-rİ* 699, 722, 744, 756, 1135; *k.-s* 911, 1559; *k.-sa* 345, 1173; *k.-sne* 1181; *k.-t'* 38, 331, 957, 1928; *k.-t'-mİn* 691; *kalış* 1851.

kalaş- konuşmak: *k.-at'* 1133, 1747, 1877; *k.-çİr* 1855; *k.-nİ* 702; *k.-rİş* 793, 1047, 1271,

1273; *k.-sa* 326, 378, 701, 1244; *k.-sİ* 319.

kalım Paskalya bayramı: 109, 141.

kalış bk. **kala-**.

kam kim: 178, 1825; *k.-a* 226; *k.-İn* 225, 1824.

kan- dinlenmek: *k.-ma* 124.

kanaş bk. **kanaş tu-**.

kanaş tu- görüş alışverişinde bulunmak: *k. tİvasıı* 2015.

kanlı rahat, huzurlu: 198, 1810.

kantır-var kendir tarlası: *k.-İ* 2033; *k.-ta* 2064.

kantur kır evi; ofis: 43.

kapan kuru ot yığını: *k.-lİ* 47; *k.-sem* 1576.

kapla böyle: 1377, 2027; *k.-lla* 1914.

kaplan- kaplanmak, örtülmek: *k.-çİş* 799.

kar- germek, açmak: *an k!* 1846.

karçık yaşlı kadın, kocakarı: 287, 362, 475, 496, 498, 689, 723, 745, 746, 880, 1427, 1428, 1748, 1758, 1776, 1798, 1821, 1866, 1876, 1880, 1927, 1945, 1995; *k.-İm* 1941; *k.-İ* 400, 761, 1756, 1952; *k.-ki* 482, 707, 828, 1006; *k.-ne* 1990, 2052.

karış bk. **kay-**.

karma 551 bk. **şİvar kar-**.

karsa 965 bk. **şİvar kar-**.

karta avlu: *k.-ra* 1499.

kartaş avlu: 249; *k.-İnçe* 896, 1186.

- kasalla** bk. **turi kas(ı)**.
- kasıl-** kesilmek: *k.-at'* 1211.
- kasıl-** 1213 bk. **çunı kasıl-**.
- kaskala-** ağaç kesmek, kütük kesmek: *k.-t'* 405.
- kasri** bk. **turi kas(ı)**.
- kassa** bk. **turi kas(ı)**.
- kastar-** incitmek, acı vermek: *k.-at'* 1265.
- kaş** gece: 119, 348, 559, 784, 786, 915, 1112, 1319, 1442, 1606, 2070, 2075; *k.-alla* 121; *k.-çen* 1111; *k.-hi* 1600, 1742, 1752; *k.-pa* 1071, 1233, 1599.
- kaş-** geçmek: *k.-rİ* 79; *k.-sa* 78.
- kaşık** kaşık: 1446.
- kaşkır** kurt: 803; *k.-a* 1916.
- kaşla-** hışırdamak: *k.-sa* 813; *k.-i'* 1622, 1626.
- kay-** gitmek: *k.-an* 992, 1202; *k.-ar* 1190, 1942; *k.-ar-ha* 983, 1930; *k.-as* 158, 355, 979; *k.-as-ha* 342; *k.-at'* 10, 120, 431, 802, 1198, 1457; *k.-aymast'* 144; *k.-ır* 814; *k.-ittim* 375; *k.-iççen* 387, 787, 984, 1861; *k.-İ* 733, 739; *k.-İççİ* 459; *k.-İsim* 335; *k.-ma* 851, 976, 991; *k.-malla* 639; *k.-mallipeh* 639; *k.-manççİ* 1789; *k.-nİ* 835, 1557; *k.-nİran* 2050; *kaynine* 1001; *k.-rİ* 18, 80, 383, 561, 761, 1015, 1017, 1029, 1034, 1050, 1159, 1193, 1205, 1208, 1314, 1339, 1413, 1421, 1514, 1535, 1553, 1597, 1603, 2014, 2015; *k.-rİş* 1121, 1188, 1564, 1961, 1950, 1977; *k.-sa* 6, 1032; *k.-san* 1554; *k.-sanah* 1276; *k.-sassın* 640, 1018, 1885.
- kayık** kuş: 85, 190, 329, 456, 1249, 1726, 1736; *k.-sem* 1331, *k.-sen* 31.
- kayİ** 735 bk. **hıtsa kay-**.
- kaynı** 453 bk. **hıtsa kay-**.
- kayran** sonradan, ardından: 1310, 1454.
- kayrİ** 1551 bk. **hıtsa kay-**.
- kıkır** göğüs: *k.-İ* 184.
- kılar-** çıkarmak: *k!* 1303; *k.-at'* 108, 1167, 1231; *k.-sa* 1445, 1744;
- kılİhah** çaresiz; boşuna: 1042, 1051.
- kİlt-kİlt** küt küt: 311.
- kİmaka** soba: 424.
- kİmİl** gönül: *k.-a* 1911, 1912; *k.-İra* 495; *k.-İ* 2086; *k.-ne* 1806; *k.-u* 372.
- kİna** biraz, azıcık: 1320.
- kİnkİvak** masmavi: 1567.
- kİntar-** yatıştırarak, ikna etmek: *k.-as* 345.
- kİntİrla** gündüz; öğle vakti; öğle vakti; güney: 1110, 1809; *k.-na* 1083, 1405; *k.-la-pa* 2058.
- kİşkır-** haykırmak: *k.-at'* 128, 1201, 1453, 1981; *k.-sa* 2017.
- kİşt-kİşt** az az: 1572.

kĩtart- göstermek: *k.-at'* 1283, 1451; *k.-ha!* 1714; *k.-ĩs'* 1853; *k.-rĩr* 2021.

kĩtartrĩn 1767, 1775, 1850 bk. **namĩsa kĩtart-**.

kĩtir-kĩtir kítir kítir (yansıma): 2010.

kĩtra züluf: *kĩtrisem* 170.

kĩtrisem bk. **kĩtra**.

kĩvak mavi: 66, 679, 690, 717.

kĩvak-huppi geceleri

gökyüzünde bir ışığın aniden parlayıp sönmesi olayı. Halkın inancına göre, bu ışığı gören insanların dilekleri yerine gelirmiş: 1792.

kil- gelmek: *k.-çĩ* 21, 22, 440, 1067, 1270, 1443; *k.-çĩs'* 878, 1757; *k.-es-şĩ* 1848; *k.-eşsĩ* 1599; *k.-et* 846, 1096, 1235, 1410, 1427, 1469, 1630; *k.-etske* 309; *k.-iççen* 220, 1356; *k.-ĩs'* 732, 734, 736; *k.-mest* 1455; *k.-mest-i-ha* 1088; *k.-nine* 687, 920; *k.-nĩ* 585, 587, 897; *k.-se* 8, 923, 1550, 1966, 2016; *k.-sen* 1070; *k.-tĩmĩr* 1760.

kil ev: *k.-e* 981, 983, 984, 1884, 1888; *k.-elle* 1942; *k.-ĩnçe* 197, 273, 420, 498, 970, 2008; *k.-ĩnçen* 1619; *k.-ne* 219, 397, 398, 441, 991, 1023, 1035, 1151, 1231, 1599, 1937; *k.-nelle* 383, 1020; *k.-seren* 55; *k.-te* 135; *k.-ti* 434.

kilĩş- yakışmak, uygun olmak; barışmak; sırası gelmek: *k.-et* 933; *k.-rĩ* 705; *k.-se* 1298.

kilkarti avlu: 53.

kil-şurçĩ bk. **kil-şurt**.

kil-şurt ev-bark: 257; *k.-ne* 2048; *k.-şurçĩ* 580; *k.-ĩm-ş.-ĩma* 1786.

kin gelin: 752, 1238, 1242, 1422, 1438, 1557; *k.-ĩm* 754.

kirek bk. **kirek mĩn**.

kirek mĩn her ne kadar: 1855.

kiremet kötü bir ruh: 1785; *k.-ri* 749.

kirliyah bk. **kirli**.

kirli gerekli: 413, 415, 535, 843; *kirliyah* 1129.

kisren- sarsılmak, titremek: *k.-et* 1639.

kiv(ĩ) eski: 47.

kĩçĩ bk. **kĩr-**.

kĩçĩs' bk. **kĩr-**.

kĩl kül: *k.-ren* 891.

kĩlet ambar; oda: 251, 1123; *k.-e* 523, 1117; *k.-ne* 1119, 1263; *k.-re* 238.

kĩltu- yalvarmak; haç çıkarmak, dua etmek: *k.-rĩm* 1895.

kĩmĩl gümüş: 235, 322, 324.

kĩnĩ bk. **kĩr-**.

kĩpe gömlek: 572, 706; *k.-n* 1090; *kĩpi* 1566.

kĩper köprü: 69; *k.-pe* 77.

kĩpi bk. **kĩpe**.

kĩpĩr-kĩpĩr kıpır kıpır: 922.

kışirtet- gürültü yapmak: *k.-se* 999.

kış gür gür!: 801.

kış- girmek: *an kış* 887; *k!* 1468; *kıçı* 1274, 1474, 1550, 2016; *kıçıs* 523, 1757; *k.-en* 1160; *k.-es* 845; *k.-ha* 1033; *k.-eşsı* 565, 1106; *k.-et* 88, 208, 484, 583, 1700; *k.-ıpır* 136; *kını* 1164; *k.-se* 80, 544, 571, 967, 1121, 1413, 1603, 1977; *k.-sen* 246.

kışık kürk: 712; *k.-ıpe* 742;

kıçıs-kıçıs güzel, büyük, şatafatlı: 602.

kışıve bk. **kışü**.

kışle- gürlmek: *k.-se* 61, 462; *k.-sı* 1178; *k.-t* 14, 801, 1641.

kışü güvey: 925, 956, 961, 962, 1068, 1080, 1084, 1089, 1090, 1107, 1168, 1170, 1262, 1921; *kışıve* 911, 933; *k.-sım* 1182.

kışke kısa: 731.

kışen- kişnemek: *k.-eşsı* 1499.

kışın küçük: *k.-ren* 408, 1805, 1827.

kışır bu gece: 419, 1619.

kışse keçe: 453, 1869.

kış- beklemek: *k.-e k.-e* 304; *k.-eşsı* 266; *k.-et* 303, 918, 1069; *k.-ha* 1908; *k.-ıpır* 140; *k.-se* 432, 1092, 1890; *k.-sen* 1148.

kışır 154 bk. **tıs kış-**.

kışır 156 bk. **vıy kış-**.

kışıvı bk. **kışü**.

kışü sürü: 462, 472; *kışıvı* 37.

kışente omuzda çift su kovası taşımak için kullanılan eğri sopa: *kışentine* 1228, 1411, 1544.

kışentine bk. **kışente**.

kıçı ezgi, melodi: *kışvi* 589.

kışvi bk. **kıçı**.

ku bu: 192, 374, 767, 772, 1367, 1759, 1859.

kukri bk. **uyıh kukri**.

kul- gülmek: *an k.-tır* 1307, 1313; *k.-a k.-la* 1120; *k.-aşsıške* 313; *k.-at'* 196, 1253; *k.-ıççı* 457; *k.-nı* 175, 191; *k.-sa* 1248.

kullen her gün: 302, 307.

kullenkun her gün: *k.-ah* 1218, 1222, 1264.

kun gün: 117, 731, 974, 976, 1326, 1731, 2021; *k.-a* 358; *k.-ım* 1797; *k.-ın* 652, 654, 1808, 1732; *k.-ı* 271, 564; *k.-ne* 972, 2038; *k.-sem* 607, 732, 734, 736; *k.-sençe* 84; *k.-sene* 1753; *k.-şın* 12.

kunrankun gün geçtikçe, giderek: 1220; *k.-ah* 1209.

kunta burada: 838, 854, 980, 1356, 1762; *k.-tan* 1391; *kunti* 59.

kuntalla buraya doğru: 1715.

kunti bk. **kunta**.

kupa kuru ot yığını: 1576.

kupalansa bk. **kupalansa vırt-**.

- kupalansa virt-** bir yerde kümelenmiş olmak, yığılmış bulunmak: *k. v.-aśśī* 250.
- kur-** görmek: *k.-as* 230, 787, 951, 1518; *k.-ne* 1145; *k.-assir* 1501; *k.-assi* 1843; *k.-çī* 2082.
- kurīk** ot: 7, 35, 161, 1215, 1727.
- kurīkī** 566 bk. **śimīk kurīkī**.
- kurīn-** görünmek: *k.-at'* 258, 582; *k.-çī* 1682; *k.-ha!* 1940; *k.-mast'* 825, 1546, 1623; *k.-ir* 513; *k.-ma* 575, 585, 897, 1545, 1672, 2020; *k.-man* 1774, 2004; *k.-marīm* 1810; *k.-marīr* 1894; *k.-mast'* 1345; *k.-nişīn* 1919; *k.-sa* 199, 542, 944, 1351; *k.-tīm* 359.
- kurka** maşrapa: 524, 1191.
- kus-** koşmak: *k.-at'* 421; *k.-sa* 1609.
- kustar-** koşmak, koşturmak: *k.-at'* 807, 871; *k.-çīś* 1975; *k.-sa* 1976.
- kuś** göz: 926; *k.-īmsene* 1812; *k.-ī* 165, 167, 929, 1252; *k.-īnçen* 790, 1158; *k.-īpe* 1005; *k.-īsem* 316; *k.-īsempe* 173; *k.-na* 1259; *k.-ne* 154, 562, 719, 905; *k.-pa* 178, 1450; *k.-ran* 387, 1021.
- kuśśul'** gözyaşı: 2007; *k.-ī* 17, 791; *k.-īpe* 11; *k.-ne* 537, 1009, 1458; *k.-sem* 1693;
- kuşak** kedi: *k.-ī* 213.
- kut** kök, dip: *k.-īnçe* 857.
- kut-puś** baş-son: *k.-ne-p.-ne* 1049.

- kutsīr-puśśīr** uçsuz bucaksız, bk. **kut-puś**, 1624.
- kül-** atları arabaya koşmak: *k.-es* 157.
- küleş-** kıskanmak: *k.-et* 1293.
- küme** kapalı araba: 1099, 1101; *kümi* 415; *kümine* 403; *kümiyī* 648.
- kümi** bk. **küme**.
- kümine** bk. **küme**.
- kümiyī** bk. **küme**.
- küne** bk. **namīs kür-**.
- kürşine** bk. **kürşī**.
- kürşī** komşu: 136; *kürşine* 1163; *k.-n* 137; *k.-ren* 1743.
- kürt-** sokmak: *k.-mest* 666.

L

- lapīştat-** yavaş yavaş yürümek; vıcık vıcık ses çıkararak yürümek: *l.-sa* 1780.
- laptak** yassı: 926.
- lar-** oturmak: *l.-aśśī* 831, 1740; *l.-at'* 42, 70, 205, 209, 282, 429, 436, 439, 563, 627, 628, 672, 746, 765, 812, 858, 1077, 1251, 1337, 1341, 1431, 1445, 1458, 1475, 1749; *l.-atīr* 596, 597; *l.-aymīp* 1890; *l.-çī* 678, 1447; *l.-çīś* 701, 1577; *l.-masīr* 832; *l.-maşķīn* 598; *l.-nī* 553, 686, 810; *l.-sa* 763, 1452.
- larsanah** bk. **ansa lar-**.
- lart-** oturtmak; dikmek; yerleştirmek; bina etmek;

düzenlemek: *l.-aśśī* 907; *l.-ittīm* 373; *l.-riś* 2069.

lart- 349, 429, 503, 1061 bk. **tuy lart-**.

laś mutfak veya yatak odası olarak kullanılan avlu içindeki bina: *l.-śinçe* 436.

laşa at: 808, 811, 960; *l.-lla* 1229; *l.-m* 373; *l.-na* 157; *l.-pa* 1969; *l.-sem* 1186; *laşi* 286, 330, 382, 928, 1196; *laşine* 305, 327, 1414; *laşipe* 1235, 1421; *laşisem* 253, 995, 1498; *laşisene* 2063.

laşi bk. **laşa**.

laşine bk. **laşa**.

laşipe bk. **laşa**.

laşisem bk. **laşa**.

laşisene bk. **laşa**.

layīh iyi: 32, 179; *l.-rah* 415.

leş öbür, öteki: 705, 838, 854, 1275, 1426.

līpkī dingin, huzurlu, sakin: 1751; *līpkine* 542.

līpkine bk. **līpkī**.

līplan- sona ermek, dinmek; susmak, sessizleşmek: *l.-at'* 777; *l.-çī* 1485, 1722; *l.-ī* 1608.

līp-līp ot kesilirken çıkan ses (yansıma): 1211.

lupaşka su birikintisi, dere; çukur: *l.-sençe* 1641.

lutra alçak, basık: 1741.

makīr- bağırarak, haykırmak: *m.-at'* 1696; *m.-sa* 1017; *m.-tīm* 1898.

mala önce, önde: *m.-rah* 924.

malaşne gelecek, istikbal: 1139, 1464.

man- unutmak: *an m'* 381, 1852; *m.-īp-şi* 389.

man bk. **epī**.

mana bk. **epī**.

manīn bk. **epī**.

manpa bk. **epī**.

manran bk. **epī**.

mantar- unutturmak: *m.-atīn* 1670.

mar değil: 586, 599, 748, 749, 750, 751, 844, 850, 911, 1175, 1365, 1381, 1395, 1465, 1467, 1842, 1920, 1922; *m.-i* 240; *m.-pa* 535; *m.-şi* 1360.

masar mezar: 994, 2054.

mataş- kımıldanmak: *m.-sa* 675.

mattur yiğit: 466, 620, 876.

may bk. **may tup-**.

may tup- çare bulmak: *m. t.as* 347.

merçen mercan: 324.

mīkīrtat- mırıldanmak: *m.-sa* 684, 764.

mīn büyük: 956.

mīşīr çift (karı-koca): 706; *m.-a* 1060.

mīşlat- sesli sesli burnundan solumak: *m.-sa* 684, 764.

mīyīh bıyık: *m.-lī* 318.

M

maçça tavan: *m.-ranah* 625.

Miheter özel ad (erkek adı): 221, 232, 259, 261, 294, 402, 480, 888, 892, 1763, 1781, 1804, 1826, 1849, 1879, 1930, 1932; *M.-e* 233, 1799, 1980, 1986, 1998; *M.-İN* 242, 273, 420, 580, 634, 2006, 2048; *M.-pe* 1006, 1756, 1990, 2052; *M.-ten* 1590.

mĭkĭr- böğürmek: *m.-et* 469.

mĭlke gölge: 1514.

mĭn ne: 233, 242, 345, 346, 355, 408, 641, 830, 1014, 1030, 1129, 1144, 1181, 1269, 1296, 1377, 1393, 1732, 1732, 1768, 1769, 1770, 1777, 1805, 1818, 1820, 1827, 1851, 1877, 1905, 1928, 1984, 1984; *m.-İM* 234.

mĭn 1855 bk. **kirek mĭn**.

mĭn 112, 1558 bk. **mĭn çuhlĭ**.

mĭn çuhlĭ ne kadar: 112, 1558.

mĭnle ne kadar: 15, 110, 180, 347, 766, 772, 1939.

mĭnpur herşey: 1007; *m.-İ* 1918.

mĭnşĭn niçin, neden: 341, 392, 596, 597, 947, 948, 1354, 1356, 1358, 1643, 1644, 1664, 1665, 1668, 1669, 1704, 1770, 1773, 1841, 1873, 1911, 1915, 2019, 2023, 2027.

mĭsker ne: 1765.

mĭskĭn zavallı: 439, 1266, 1399, 1645, 1666, 1713, 2002, 2013, 2024; *m.-e* 381, 1349, 2095; *m.-İR* 1344, 1350; *m.-ške* 1654.

mĭşĭl-mĭşĭl yavaş yavaş 675.

muhmĭr içki mahmurluğu: 144.

muhta- övmek: *m.-t'* 1449.

muhtan- övünmek: *m.-at'* 28, 224, 260.

mul mal, servet, varlık: *m.-İM* 1676; *m.-İ* 60, 1865.

mul-mĭn mal mülk: *m.-ne m.-ne:* 1999.

munça banyo: 565, 571;
munçinçe 563.

munçinçe bk. **munça**.

N

namĭs ayıp: *n.-şĭn* 1011.

namĭs 1874 bk. **namĭs kür-**.

namĭs 1013 bk. **namĭs tu-** 1013.

namĭsa 1767, 1774, 1850 bk.
namĭsa kĭtart-.

namĭsa kĭtart- ayıplanacak şey yapmak: *n. kĭtartrĭn* 1767, 1774, 1850.

namĭs kür- ayıplanacak şey yapmak: *n. küne* 1874.

namĭslan- utanmak: *n.-sa* 1954.

namĭssĭr utanmaz: 1128.

namĭs tu- ayıplanacak şey yapmak: *n. tusa* 1013.

nar bk. **nar pek**.

nar pek kırmızı yanaklı insanlar için söylenir: 93.

narkĭmĭş arsenik: *n.-İM* 1396;
n.-İ 1463.

Narspi özel ad (bayan adı): 164, 198, 202, 221, 277, 296, 307,

308, 380, 384, 392, 396, 436,
528, 642, 782, 834, 858, 860,
869, 940, 945, 1017, 1028,
1034, 1050, 1134, 1138,
1203, 1213, 1217, 1221,
1238, 1242, 1272, 1274,
1309, 1317, 1399, 1408,
1468, 1474, 1513, 1521,
1522, 1525, 1528, 1532,
1557, 1560, 1587, 1601,
1604, 1617, 1618, 1718,
1718, 1738, 1759, 1765,
1839, 1862, 1871, 1882,
2015, 2031, 2050, 2060; *N.-n*
312; *N.-ne* 634, 881, 904,
1004; *N.-şim* 332; *N.-şin*
2074; *N.-ye* 303, 516, 633,
879, 1040, 1116, 1493; *N.-yî*
1456, 2006; *N.-yipe* 224.

nihîşî hiç, hiçbir: 132.

nikam hiç kimse: 244.

nimîn hiçbir şey: 293, 666, 757,
844, 1146, 2041, 2061; *n.-pe*
727.

ništa hiçbir yerde: 850, 851.

numay çok: 129, 129, 584, 700,
896, 1046, 1175, 1287, 1582;
n.-ha 1111, 1113; *n.-rah* 118.

nührep kiler, ambar: 111; *n.-re*
240.

P

par- vermek: *p!* 159; *paçî* 883;
paçîş 1362, 1366, 1370, 1374,
1378; *pama* 707; *pamast'*
296; *panî* 728, 1247; *p.-as*
1497; *p.-assa* 140; *p.-at'* 504,
1728, 1730; *p.-atçîş* 1793; *p.-*
at'-mîn 689; *p.-atpîr* 490; *p.-*

attîm 769; *p.-îp-şi* 1813; *p.-îr*
517, 518; *p.-sa* 814, 1349,
1916, 1993; *patîm* 1817;
patîn 2023; *patîr* 947, 1841.

par 1397 bk. **tusa par-**.

paçî bk. **par-**.

paçîş bk. **par-**.

paha değerli, kıymetli: 1959.

pahça bahçe: 48.

pakîltat- diliyle şaklatarak
öpmek: *p.-at'* 1237; *p.-rîş*
2037.

pallî belli, açık: 844, 850.

pama bk. **par-**.

pamast' bk. **par-**.

panî bk. **par-**.

paras 774 bk. **suysa par-**

parîn-parîn çiftler çiftler: 1969.

parne armağan: 274; *parnü* 394.

parnü bk. **parne**.

pat ön, huzur, yan: *p.-alla* 1716;
p.-înçe 37, 300, 919; *p.-na*
1875; *p.-ne* 136, 484, 646,
649, 697, 1255, 1412, 1607,
1694; *p.-nelle* 870.

pata çivi: *p.-ran* 1223.

patîm bk. **par-**.

patîn bk. **par-**.

patîr bk. **par-**.

patîr yiğit: 1414.

payan bugün: 349, 366, 410,
570, 766, 772, 834, 876,
1068, 1070, 1341, 1396,
1398, 1448, 1818, 1820,
1944, 2036.

payîrka demet: *payîrki* 670.

payırki bk. **payırka**.

paytah bir süre: 793, 1488.

pehille- kutsamak (Aşm. 9: *pahille-~pehille-*): *p.-rış* 1007; *p.-sen* 1014; *p.-t* 525; *pehillır* 1924.

pehillır bk. **pehille-**.

pek gibi: 54, 94, 125, 166, 168, 179, 206, 226, 230, 232, 245, 252, 253, 256, 291, 305, 363, 478, 541, 667, 803, 812, 817, 897, 899, 943, 1208, 1232, 1287, 1332, 1402, 1424, 1514, 1540, 1568, 1627, 1640, 1660, 1947, 1949, 2004, 2042; *p.-eh* 43, 81, 90, 322, 658, 1441, 1473, 1705, 1709; *p.-ki* 225.

pek 356 bk. **tem pek**.

pek 93 bk. **nar pek**.

pereketli bereketli: 502.

pır- varmak, yürümek: *piçı* 677; *pıma* 486; *pımalla* 755; *pımasırah* 493; *pını* 171, 1528, 1532; *p.-aşı* 96, 997; *p.-at'* 78, 808, 941, 1522, 1661; *p.-aymıp* 1888; *p.-ın-ha* 1938; *p.-ıpır* 492; *p.-ıpırah* 492; *p.-sa* 1621, 1884; *p.-upa* 928.

piçı bk. **pır-**.

pıl bal: *p.-pala* 239, 1191.

piçık balçık, çamur: 123.

pıma bk. **pır-**.

pımalla bk. **pımalla**.

pımasırah bk. **pır-**.

pını bk. **pır-**.

pır-tıp gırtlak: boğaz: *p.-ıt.-ı* 423.

pısık büyük: 424, 913.

pıtan- gizlenmek, saklanmak: *p.-ar* 875; *p.-at'* 555; *p.-çı* 1955.

pıtanat' bk. **ansa pıtan-**.

pıtar- gizlemek: *p.-çı* 1157; *p.-ma* 2053; *p.-sa* 2067.

pıh- bakmak: *p!* 616, 1184; *p.-as* 232; *p.-aşı* 317; *p.-at'* 40, 842, 870, 1725; *p.-atçı* 1787; *p.-ır-ha* 150; *p.-ma* 1124; *p.-marı* 1161; *p.-mastın* 1868; *p.-mı* 178; *p.-nı* 173; *p.-nipe* 1788, 2085; *p.-rı* 2, 719, 1016; *p.-rış* 1488; *p.-sa* 68, 385, 720, 769, 1552, 1828, 2035.

pıhın- tabi olmak, itaat etmek: *p.-at'* 106.

pıltır sofa, hol, dış oda: *p.-tan* 1755.

pıltır-paltır paldır küldür: 1631.

pırah- bırakmak: *p!* 529, 1648; *p.-sa* 709.

pırın- dönmek; kaçınmak: *p.-aşı* 339.

pırtak pırtak: 1554.

pıs buğu, buhar: *p.-ne* 1167, 1445.

pışık bozuk: 912.

pışıl- bozulmak; kötüye çıkmak (ad için): *p.-çı* 1797.

pışırlan- azarlamak, cezalandırmak: *p.-tar!* 1801.

pışlan- kaynamak, pişmek: *p.-at'*
425.

pışıl-pışıl fısıll fısıll: 1273.

pıtlı çorba: 1167; *pıttipe* 1171.

pıtrat- karıştırmak: *p.-sa* 1423,
1439.

pıttipe bk. **pıtlı**.

pıyaha kocanın ağabeyisi, kayın:
pıyahışın 1240.

pıyahışın bk. **pıyaha**.

piççe ağabey; amca: *p.-sem* 149;
piççış 1547.

piççış bk. **piççe**.

piçl bk. **pit**.

piç(İ)ke fıçı: 256; *piçlki* 421.

piçlki bk. **piç(İ)ke**.

pil *kutsama sözü*: 528.

pilık beş: 1126.

pir bez: 209, 235.

pire bk. **epir**.

pirin bk. **epir**.

piriştı melek: 1787, 1788.

pirten bk. **epir**.

piş- pişmek: *p!* 1435, 1436,
1437.

pit (I) çok: 39, 165, 337, 848,
917, 929, 933, 1455; *p.-eh*
1175.

pit (II) yüz, çehre: 1869; *piçl*
165, 407, 929; *p.-ne* 154, 182,
214, 905, 1828.

pitlr- kilitlemek: *p.-çlş* 1119.

pıççen tek, yalnız: *p.-eh* 403,
1597.

pıçık küçük: 454, 1236, 1252,
1256, 1739.

pıçıkse(ş)şl küçük: 82, 664.

pıl- bilmek: *p.-çl-şim* 773; *p.-*
eşl 76, 1181, 1589; *p.-İnske*
1143; *p.-me* 1144; *p.-men*
687; *p.-merl* 451, 757; *p.-*
meslr 1269.

pıllt bulut: 33, 66, 797, 1634,
1637, 1723; *p.-sem* 799.

pır bir; aynı; birlikte: 77, 208,
208, 231, 243, 286, 377, 434,
445, 447, 468, 550, 558, 706,
759, 807, 1122, 1147, 1149,
1208, 1270, 1335, 1359,
1434, 1482, 1540, 1550,
1694, 1833, 1908, 1973,
1987, 2007, 2025.

pırçl saç, züluf: *pırçine* 683.

pırçine bk. **pırçl**.

pırer bir tane, tek: 841, 1200.

pıri biri: 838, 854, 1981.

pır-ik bir kez: 1721.

pırkençlk duvak: 906; *p.-ne*
629; *p.-pe* 627.

pırle birlikte: 390, 613, 953,
1177, 1299, 1689, 1701,
1926.

pırleş- birleşmek: *p.-sen* 267,
1719.

pırmay sürekli, devamlı: 804; *p.-*
ah 1239, 1243, 1634.

pırpıççen tek başına, yapayalnız:
1369, 1602.

pırpıri birbiri: *p.-nçen* 1985;
pırpırne 794, 1297.

pırpırne bk. **pırpıri**.

pırre bir kez: 1270, 1319.
pırtenpır bir tane, tek: *p.-eh* 360, 446.

pırtte hiç: 435, 1137, 1868.

pışı bacak: *pışşisene* 2059.

pışşisene bk. **pışı**.

pıt- bitmek; ölmek: *p!* 1394; *p.-em* 1394.

pıter- bitirmek; öldürmek: *p.-çı* 1676, 1678, 1909; *p.-em* 1387; *p.-me* 290, 368; *p.-mış-*
şim 1385; *p.-sen* 370; *p.-tır* 1902; *p.-es* 647, 1360; *p.-eşşı* 1692; *p.-et* 141; *p.-ıççı* 1681; *p.-ır* 1946; *p.-men-şi* 112; *p.-mest* 967; *p.-mıççı* 1675; *p.-ni* 1674; *p.-ni* 544, 1864, 2002; *p.-niren* 6; *p.-rı* 989, 1198, 1482, 1484, 1494, 1724, 1943, 2079, 2081; *p.-rimır* 874, 874; *p.-rın* 1466; *p.-sen* 952, 1394, 1889; *p.-tır* 1429, 1433.

pıtım bütün: 127, 243, 471, 656, 964, 993, 1476, 1639, 2028, 2058.

praşnik bayram: *p.-e* 116.

puhın- toplanmak: *p.-at'* 819, 978; *p.-çı* 993; *p.-sa* 990; *p.-san* 418.

pukan I bir ruh: 1431, 1432.

pukan II sandalye: *p.-sem* 1486.

pul- olmak: *p!* 380, 388, 532, 534; *p.-ah* 388; *p.-as* 265, 953; *p.-ne* 1144, 1269; *p.-asran* 278, 299; *p.-at'* 206, 1288; *p.-ççı* 515, 608, 608, 609; *p.-çı* 412, 707, 1373,

1490, 2070, 2075, 2084; *p.-ı* 75; *p.-ıp* 1615; *p.-ıpır* 1926; *p.-ıp-şi* 391; *p.-ır* 531, 1185; *p.-iççen* 785, 1112; *p.-in* 1677, 2094; *p.-ı* 268, 1606, 1606, 1943; *p.-malla* 637, 1131, 1224; *p.-marı* 1137; *p.-marışke* 1363, 1379; *p.-masan* 135, 137, 139, 390, 1921; *p.-mıtım* 1914; *p.-mi* 1617; *p.-mı* 1838; *p.-mı-şi* 841; *p.-ni* 861, 1883, 1984, 1984, 2036; *p.-ni* 861, 1883, 1984, 1984, 2036; *p.-nimin* 693; *p.-nişem* 119; *p.-ni-şi* 830; *p.-nipe* 1796; *p.-sa* 104, 497, 778, 1889; *p.-san* 348, 372, 494, 1180, 1856, 1864; *p.-sassın* 456, 458, 1292, 1442; *p.-tım* 1342; *p.-tın* 2029; *p.-tın-şi* 1824, 2027; *p.-tır* 411, 1311.

pulçı 1832 bk. **şırı virinne pul-**

pulı balık: *pulline* 71.

pulış- yardım etmek: *p.-marı* 1835, 1836; *p.-sam* 1392.

pulline bk. **pulı**.

pulsan 1200 bk. **tıl pul-**

pur var; her, hep, bütün: 31, 225, 286, 287, 288, 289, 291, 360, 361, 362, 363, 365, 367, 369, 371, 608, 1129, 1226, 1234, 1254, 1328, 1377, 1382, 1732, 1734, 1863, 1865, 1917; *p.-tan* 1770; *p.-tır* 60, 1584.

purın- yaşamak; geçinmek: *p!* 30; *p.-ar* 613, 1177; *p.-as* 1359, 1361; *p.-at'* 222, 284,

- 1351; *p.-ççİR* 610; *p.-sa* 1377;
p.-san 1299; *p.-tİM* 357.
- purİNİŞ** yaşam: 217, 517, 1026,
1026, 1028, 1209, 1375,
1563, 2078; *p.-İM*; 1395; *p.-*
ne 1750; *p.-sem* 99.
- purSİN** ipek: 187, 203, 624.
- purte** herkes: 433, 831, 1906,
1982, 2053.
- purTİ** balta: *purttinççen* 2003;
purttipe 1996; *purttipele* 405.
- purttinççen** bk. **purTİ**.
- purttipe** bk. **purTİ**.
- purttipele** bk. **purTİ**.
- pus** bk. **pus tay-**.
- pusakaççİ** sağdıç: *pusakaççi* 655;
pusakaççipe 877;
pusakaççisem 620, 1063;
pusakaççisen 821.
- pusakaççi** bk. **pusakaççİ**.
- pusakaççipe** bk. **pusakaççİ**
- pusakaççisem** bk. **pusakaççİ**.
- pusakaççisen** bk. **pusakaççİ**.
- pusar-** gidermek, yoketmek: *p.-*
at' 1245.
- pusarsa** bk. **İŞ SÜnnine pusar-**.
- puŞ** baş: 679, 1196, 1657, 2026;
p.-a 619, 1357; *p.-İM* 360,
1674, 1675, 1795; *p.-İma*
1386, 1650, 1819, 1830,
2024; *p.-İmpa* 359, 1031,
1360, 1775, 1883; *p.-İN* 1092;
p.-İ 859, 1084, 1217, 2079;
p.-İNçe 314, 321, 1080, 1400;
p.-İpe 404; *p.-İsempe* 1527;
puŞİ 1580; *p.-na* 865, 1823,
1848; *p.-ne* 115, 151, 290,
760, 789, 815, 947, 1030,
1337, 1340, 1592, 2089; *p.-*
neh 1997; *p.-upa* 1772.
- puŞİ** 1114 bk. **ŞIV-ŞUR puŞİ**
puŞla-.
- puŞla-** başlamak: *p.-ma* 522; *p.-*
lasa 539; *p.-lasan* 214, 1898;
p.-ŞŞİ 351; *p.-t'* 507;
puŞliççen 508.
- puŞla-** 1114 bk. **ŞIV-ŞUR puŞİ**
puŞla-.
- puŞlan-** başlanmak: *p.-at'* 595.
- puŞliççen** bk. **puŞla-**.
- puŞne** 1720 bk. **puŞ tay-**.
- puŞtar-** toplamak: *p.-çİ* 1957; *p.-*
tİM 1808.
- puŞ tay-** selamlamak: *p. tayat'*
815, 1172; *p. ne t.-rİ* 1720.
- puŞ** Mart: 1.
- puŞİ** boş: 1125, 2008.
- puŞmak** ayakkabı: 227.
- putek-surİH** kuzu-koyun: 36.
- putene** bildircin: 1086.
- putİK** ırmak: *p.-sempe* 13.
- puyan** varsıl, zengin: 41, 243,
267, 337, 343, 413, 450,
1294, 1772, 1816, 1837,
1870; *p.-a* 443; *p.-pa* 350;
p.-ran 1301.
- puyan** 222, bk. **ŞİRme puyan**.
- puyanlİH** varsıllık, zenginlik:
1807, 1835; *p.-İpe* 338; *p.-ra*
1842.
- pülİH** tanrı: 726, 1790, 2083,
2086.
- pülİHse** bk. **pülİH**.

pülhşī tanrı: 728, 730; *pülhşe*
754; *p.-m* 1392, 2022.

pül- bölmek: *p.-se* 1529.

pür- vermek, bağışlamak (Tanrı için): *p.-ningen* 726; *p.-nipe* 2083; *p.-nī* 226, 730; *p.-sen* 494.

pürt ev: 91, 282, 584, 603, 659, 664, 1334, 1491; *p.-e* 1468, 1555; *p.-īn* 669; *p.-īnçe* 1398, 1408, 1739; *p.-īnçen* 1513; *p.-nelle* 1121; *p.-re* 283, 400, 428, 829, 904, 1166, 1272, 1336, 1759; *p.-reh* 1936; *p.-ren* 1859; *p.-ri* 1460, 1486.

S

sat çitle çevrilmemiş bahçe:
saçışem 52.

saçışem bk. **sat**.

sahal az: 586; *s.-im* 394; *s.-şim-
mīn* 236;

sak seki: 213, 665, 746; *s.-ki*
743.

salamaçī bk. **salamat**.

salamat kırbaç: 893, 1222;
salamaçī 1277; *s.-pa* 969,
1265.

salan- dağılmak: *s.-at'* 779; *s.-
iççeneh* 193; *s.-sa* 1723; *s.-
san* 792.

samana zaman: *samani* 1045.

samani bk. **samana**.

sana bk. **esī**.

sanīn bk. **esī**.

sanpa bk. **esī**.

sanran bk. **esī**.

sanşın bk. **esī**.

sap- serpmek, dökmek: *s.-aśśī*
2097.

sapla- onarmak, yamamak: *s.-sa*
673, 685, 762.

sap-sarī sapsarı: 162.

sar-(I) dolaşmak, yayılmak: *s.-
aśśī* 1153.

sar-(II) sermek, yaymak: *s.-çī*
1478.

saral- sararmak: *s.-çī* 1580.

sar(ī) sarı, kumral: 55, 166, 177,
277, 296, 298, 317, 318, 325,
326, 442, 545, 790, 927, 930,
942, 1040, 1154, 1333, 1422,
1438, 1469, 2043, 2084,
2089.

sarīl- saçmak, yaymak: *s.-at'* 30,
1285.

sasartīkah ansızın: 1534, 1754.

saśī ses: 120, 841, 1335, 1970;
s.-sem 1687; *sassa* 1972; *sassi*
85, 189, 190, 538, 578, 594,
631, 824, 1755; *sassine* 1202,
1995; *sassipe* 194; *sassisem*
1699.

saśī-çīvī ses seda: 549.

sassa bk. **saśī**.

sassi bk. **saśī**.

sassine bk. **saśī**.

sassipe bk. **saśī**.

sassisem bk. **saśī**.

sav- sevmek: *s.-at'* 23, 1327; *s.-
man* 1885; *s.-nī* 406, 506,
516, 1010, 1036, 1807, 1878,
1905; *s.-ni* 365, 387, 1038,

1043, 1369, 1382, 1621,
1705, 1709, 1719; *s.-ninçen*
638, 1024, 1354; *s.-nine*
1004, 1714; *s.-nipe* 378; *s.-sa*
357, 1791.

savın- sevinmek: *s.-aśśī* 605; *s.-at'* 68, 200, 543, 593, 1329;
s.-ma 1828; *s.-nipe* 310; *s.-sa*
1733.

savınıś sevinç: 519, 1207, 1367,
1565; *s.-a* 1670; *s.-ī* 618; *s.-lī*
84.

savıntar- sevindirmek: *s.-at'*
194;

savış- sevişmek: *s.-ma* 1729.

Sent(t)i özel ad (erkek adı):
1226, 1234, 1254, 1410,
1543, 1549; *S.-pe* 1244, *S.-ye*
1241.

Setner özel ad (erkek adı): 280,
284, 303, 315, 340, 354, 354,
376, 693, 788, 856, 859, 872,
872, 899, 1002, 1016, 1022,
1035, 1043, 1051, 1594,
1601, 1602, 1654, 1661,
1683, 1685, 1700, 1702,
1739, 1742, 1869, 1921,
1929, 1933, 1956, 1994,
2002, 2056; *S.-ççī* 1165; *S.-e*
297, 786, 895, 1771; *S.-İN*
285, 292, 310; *S.-İşİN* 399; *S.-ne*
694, 883, 1801; *S.-pe* 834,
1279, 1779; *S.-pele* 879,
1012, 1924; *S.-şİN* 1833; *S.-ü*
641.

sıpın- yapışmak: *s.-mī* 725.

sısna domuz: *sısnı* 470.

sısnı bk. **sısna**.

sıvı sağ, iyi: 380, 388, 388, 494,
608.

sıvlıh sağlık: 159.

sıvlım çiğ, kırağı: *s.-a* 1727.

sıvliš soluk, nefes: 548.

sıhman elbise: 930.

sımah söz, laf: 319, 611, 691,
692, 701, 759, 770, 1010,
1147, 1149, 1153, 1173,
1285, 1582, 1585, 1747,
1783, 1836, 1943; *s.-a* 1156,
1595; *s.-İN* 241; *s.-ne* 331,
1136, 1881, 1951; *s.-sem*
1591.

sımsa burun; gaga: 926.

sın- gözlemek, izlemek, dikkat
etmek: *s.-aśśī* 1001.

sıra içki, bira: 112, 239, 421,
477, 483, 485, 587, 82; *s.-na*
502, 958; *s.-pa* 954, 1104;
1274; *sırine* 487; *sırine* 487.

sıran deri, meşin: 648, 1099,
1101.

sırī boz renk: 927.

sırine bk. **sıra**.

sırıpe bk. **sıra**.

sırt tepe: *s.-sem* 5.

sıy ziyafet: *s.-İM* 1175.

sıyła- ikram etmek, ağırlamak: *s.-sa*
1171.

sik- sıçramak, zıplamak: *s.-eh*
1432, 1432; *s.-eśśī* 621; *s.-et*
1329, 1431; *s.-eśś-ke* 311; *s.-nī*
114; *s.-rī* 82; *s.-rīś* 1115;
s.-se 678, 863, 1248.

sikkele- sallanmak, sıçramak,
zıplamak: *s.-t* 36, 662.

sikter- sallamak, hareket ettirmek: *s.-se* 922, 1410.

sillen- sallanmak: *s.-et* 603.

Silpi köy adı: 3, 40, 41, 57, 82, 100, 163, 229, 463, 540, 777, 993, 1059, 1066, 1562, 1960, 2005; *S.-re* 1586, 2094; *S.-yelle* 1195.

siple- onarmak, yenilemek: *s.-t* 402.

sire bk. **esir**.

sirĭn bk. **esir**.

sis- sezmek: *s.-men* 686; *s.-meššĭ* 435; *s.-se* 275.

sisĭn- duyumsanmak, hissedilmek: *s.-mest* 83.

sister- duyumsatmak, hissettirmek: *s.-çĭ* 1163; *s.-çĭšĭ* 921.

sivĭ soğuk: 9, 11, 153, 732, 1489.

sivĭn- soğumak: *s.-et* 548.

sĭĭ yulaf: 254

sĭm kapkara: 799, 867, 916, 1019, 1039, 1331, 1491, 1502, 1524, 1535, 1622, 1626, 1642, 1642, 1662, 1662, 1703, 1707, 1711, 1722.

sĭmsĭr aptal, akılsız: 470.

sĭmsĭr-puššĭr aptal, kötü; inatçı; utanmaz: 2000.

sĭt süt: 239.

sĭtel masa: 1077, 1079, 1166, 1444, 1447, 1486, 1741, 1745, 1957.

sĭtĭr- sürüklemek: *an s!* 885; *s.-çĭ* 1910.

starik yaşlı, ihtiyar: 70, 665, 672, 708, 740, 756, 882; *s.-e* 690; *s.-ĭ* 763; *s.-ĭn* 678; *s.-ki* 705; *s.-kipe* 828; *s.-pe* 700.

suha bk. **šurhi suha**.

suhal sakal: 636, 927; *s.-lĭ* 1056; *s.-ne* 717, 721.

sukkĭr kör: *s.-sker* 718.

sulĭn- salınmak: *s.-at'* 915, 1083, 1405.

sulla- sallamak: *s.-ššĭ* 1527.

sullan- sallanmak: *s.-at'* 625.

sun- sunmak, dilemek: *s.-aššĭ* 607; *s.-at'* 1605.

sunaçĭsem bk. **sunat**.

sunat kanat: *sunaçĭsem* 458.

supnĭ bk. **vat supnĭ**.

sur- tükürmek: *s!* 1428, 1931; *s.-at'* 1422, 1438.

sut- satmak: *s.-ma* 2049; *s.-sa* 1902.

suy- yalan söylemek: *s.-aysa* 770.

suya yalan: 770; *suyi* 241.

suyi bk. **suya**.

suysa bk. **suysa par-**.

suysa par- yalan söylemek: *s. p.-as* 773.

süs kendir: 207.

Ş

šak- asmak: *š-at'* 184.

šak(ĭ) bu: 101, 257, 261, 283, 358, 409, 912, 1326, 1767,

- 1779, 1784, 1794, 1829, 1850.
- şakîn-** asılmak: *ş.-sa* 2065.
- şakînta** burada: 1946.
- şaklat-** yapışmak; sarmak; tutmak; iliştiirmek: *ş.-nî* 1059; *ş.-sa* 711.
- şamka** alın: *şamki* 724, 931.
- şamki** bk. **şamka**.
- şamrîk** genç: 359, 430, 454, 1063, 1307, 1313, 1674, 1675, 1840, 2024, 2026; *ş.-lah* 2079.
- şansürîm** beden, vücut: *ş.-ne* 567.
- şap-** vurmak, dövmek: *ş.-at'* 1414; *ş.-rî* 1480; *ş.-upa* 969.
- şapah** fakat, ancak: 358, 1857.
- şapat'** 2059 bk. **şart şap-**.
- şapat'** 1638 bk. **aşa şap-**.
- şapla** böyle: 569, 570, 744, 756, 1173, 1398, 1773, 1796, 1889, 1915, 2078; *ş.-h* 334, 1355; *ş.-tîr* 1045.
- şaplah** 332 bk. **şaplah vara**.
- şaplah vara** bundan sonra: 332.
- şaplalla** böyle, bu şekilde: 577, 753.
- şapla-kapla** şöyle, böyle: *şapli-kapli* 1286.
- şapli-kapli** bk. **şapla-kapla** 1286.
- şap-şutah** apaydınlık: 816.
- şaptar-** atmak, vurmak, gürültü yapmak: *ş.-at'* 959, 1953.
- şaran** çimen, ot bitmiş çayır: 1579.
- şarat-** soymak, hırsızlık yapmak: *ş.-nî* 1980, 1986.
- şatan** çit; söğüt sırık: 46, 2069.
- şav (I) pekiştirici ilgeç:** 60, 344, 453, 455, 1027, 1029, 1045, 1247, 1249, 1251, 1253, 1286, 1584, 1917.
- şava** tırpan: 1214, 1573, 1578.
- şav(î) (II) o:** 113, 297, 336, 559, 830, 1152, 1164, 1436, 1595, 1629, 1673, 1687, 1693, 1912, 1286.
- şavîn** bk. **şavîn çuhne**.
- şavînççen** o zamana dek: 1317.
- şavîn çuhne** o vakit: 1925, 1940.
- şavînpa** bunun için, bu nedenle: *ş.-la* 298, 696.
- şavînta** orada: 302, 1456; *ş.-h* 788, 900, 920, 1002, 1127, 1150, 1553.
- şavîr-** çevirmek, döndürmek; sarmak, kuşatmak: *ş.-nî* 54; *ş.-sa* 188, 1450, 1631, 2069.
- şavrîn-** dönmek; çevrilmek: *ş.-at'* 1081; *ş.-sa* 723, 745, 1443.
- şavter** öyle, bu kadar, bu türlü: 1043, 1060, 1246, 1935; *ş.-eh* 1471.
- şemşe** yumuşak: 35, 124, 455, 729, 735, 739, 1583.
- şemşel-** zayıflamak, gevşemek, yumuşamak, erimek: *ş.-t* 176.

- šeš** yalnız, ancak: 475, 550, 558, 667, 668, 1120, 1241, 1244, 1291, 1512, 1672, 1674.
- šešenhir** bozkır: 27; *š.-sen* 1581; *š.-te* 1086.
- ših-** sıkmak, bağlamak: *š.-at'* 188; *š.-sa* 895.
- šihlan-** ilişki kurmak; yakınlaşmak: *an š.!* 533.
- šilhlī** suçlu, günahlı: 1650, 1652.
- šin** insan: 77, 85, 192, 261, 541, 583, 583, 584, 658, 687, 751, 896, 1160, 1164, 1238, 1242, 1270, 1301, 1336, 1550, 1555, 1678, 1679, 1803, 1973, 1978; *š.-na* 108, 341, 903; *š.-niñ* 661; *š.-ni* 131, 557, 792, 2071; *š.-ninçe* 1843; *š.-nisem* 89, 1103, 1960; *š.-pa* 533; *š.-ran* 339; *š.-sem* 118, 565, 1048, 1118, 1598, 1851, 2034; *š.-sen* 1284; *š.-sençen* 1594, 1761; *š.-sene* 768.
- šir-** yazmak: *š.-ni* 753, 1044, 1682.
- širlah-** acımak, merhamet etmek: *š.!* 1648; *š.-sam* 1717.
- širma** ırmak: 61, 79, 1640; *š.-na* 78; *š.-ra* 18, 148.
- šivih** yakın: 868, 868.
- šivir-** uyumak: *š.-aššī* 547, 1507, 1962; *š.-at'* 198, 541, 546, 553, 557, 659, 856, 1547, 2071.
- šika** ıhlamur ağacı: 1079.
- šikīr-tivar** yiyecek, yemek: 499, 1744; *š.-ne* 511; *š.-sem* 514.
- šil-** kurtarmak: *š.-aymī-šim* 1383.
- šilīn-** kurtulmak: *š.-as* 1391.
- šiltir** yıldız: 195, 1504; *š.-sem* 795.
- šimil** kolay: 479; *š.-ran* 216.
- šipata** çizme: *šīpatine* 673, 685, 762, 932.
- šīpatine** bk. **šipata**.
- šip-šira** güçlü, sağlam: 7.
- šira** yoğun, sık: 848.
- šitmah** cennet: 81; *š.-ra* 513.
- šitmanī** bk. **šir šitmanī**.
- šu-** yıkamak: *šīva* 214; *šīvaššī* 905; *šīvat'* 182, 800.
- šīva** bk. **šu-**.
- šivar** ağız: *š.-ni* 1846; *š.-sem* 1065, 1854.
- šivar** 551, 965 bk. **šivar kar-**.
- šivar kar-** esnemek; ağızını açmak; yüksek sesle konuşmak: *š. k.-ma* 551; *š. k.-sa* 965.
- šivarni** et kesimi bayramı: 263.
- šīvaššī** bk. **šu-**.
- šīvat'** 182 bk. **šu- (I)**.
- šīvat'** 800 bk. **šu- (II)**.
- šivīn-** yıkanmak: *š.-san* 153.
- ši-** yemek: *š.!* 129, 1452; *š.-merim-ši* 1357; *š.-ni* 113; *š.-ri* 1052, 1053, 1820, 1830, 2089; *š.-riñ* 1934; *š.-ir* 947; *š.-se* 605; *š.-yeh* 1462, 1462; *š.-yir* 1176; *š.-yessimēh* 1455;

- ś.-yeśśī* 254, 1108; *ś.-yer* 612; *ś.-yet* 1221, 1460; *ś.-yetin* 1873; *ś.-yiççen* 1386; *ś.-yīp* 865; *ś.-yīp-śke-ha* 1454.
- śiçī** yedi: 963, 1102, 1250, 1992.
- śiçī** 220, 440, 443, 949, 1029, 1347, 1348, 1734 bk. **śiçī yut**.
- śiçī yut** yedi kat yabancı: *ś. y.-ran* 220, 440; *ś. y.-ri* 443; *ś. y.-in* 949, 1734, 1347; *ś. y.-a* 1029, 1348.
- śil** yel: 802, 802, 1534, 1624, 1630, 1721, 1965.
- śillī** öfke: *ś.-llī* 1158; *śilli* 291; *śilline* 1141; *śillipe* 846.
- śilli** bk. **śillī**.
- śilline** bk. **śillī**.
- śillipe** bk. **śillī**.
- śimīk** Mecusi Çuvaşların bir bayramı: 271, 416, 564, 680, 1206, 1315; *ś.-çenhi* 1753; *ś.-ri* 1564.
- śimīk** 566 bk. **śimīk kurīkī**.
- śimīk kurīkī** hüsnüyusuf (adonis vernalis): *ś. k.-pele* 566.
- śimīś** yemiş, meyve: *ś.-lī* 48.
- śinçe** üzerinde: 103, 103, 561, 665, 746, 931, 1434, 1582, 2011, 2091.
- śinçen (I)** hakkında: 910, 1046, 1152, 2036.
- śinçen (II)** üzerinden: 1495.
- śinçi** üstündeki: 213, 1090, 1727.
- śine** üzerine: 146, 184, 317, 373, 679, 712, 718, 743, 1016, 1161, 1459, 1853, 1931, 1957.
- śinşe** eski bir Çuvaş bayramı: 269.
- śip** ip: 203; *ś.-ne* 212.
- śirīp** güçlü: 192, 1656.
- śisīm** şimşek: 804, 1636.
- śit-** yetmek; erişmek; kafi gelmek: *ś.-eh* 651, 1633, 1690; *ś.-espe* 778; *ś.-eśśī* 623, 1690, 1694; *ś.-et* 142, 497, 811, 868; *ś.-eymest* 244; *ś.-iççen* 1607, 1621, 1784; *ś.-ī* 1880; *ś.-ī-şi* 269, 1390; *ś.-me* 248; *ś.-men* 233; *ś.-men-ha* 1110; *ś.-men-şi* 1777; *ś.-merī* 1769; *ś.-merī-şi* 1768; *ś.-mest* 242; *ś.-nī* 823; *ś.-nī-mīn* 1994; *ś.-rī* 395, 398, 412, 416, 1818, 1829; *ś.-rīm* 1794, 1893, 1907.
- śite** 1897 bk. **vīśne śit-**.
- śiter-** yetiştirmek; eriştirmek: *ś.-me* 409.
- śitmīl** yetmiş: 1425.
- śivçī** keskin: 1578.
- śivīt** saç örgüsü: 170.
- śiyīnçe** üstünde: 35, 69, 898, 1099, 1166, 1444, 1579.
- śīkle-** yüklemek, taşımak, kaldırmak: *ś. ś.* 1480; *ś.-mest* 629, 1337; *ś.-ssi* 478; *ś.-t* 619.
- śīklen-** coşmak, sıçramak; yükselmek: *ś.-et* 174; *ś.-se* 431, 1205.

- şıklerter-** ileri geri hareket ettirmek; hoplatmak, zıplatmak: *ş.- et* 681.
- şile-** dikiş dikmek: *ş.-me* 205; *ş.-şşı* 274.
- şilen** yılan: 1424, 1436, 1441.
- şılık** şapka: 713, 930; *ş.-ne* 742.
- şimır-** güürültü yapmak; sarsmak: *ş.- et* 471; *ş.-se* 97, 644, 939, 964, 1096, 1412.
- şimırıl-** parçalanmak, kırılmak: *ş.-se* 14.
- şin-** yenmek, galip gelmek: *ş.-eymerış* 1037.
- şin(İ)** yeni: 46, 572, 911, 925, 961, 962, 966, 1168, 1238, 1242, 1336.
- şir (I)** yer; memleket: 97, 103, 1636; *ş.-e* 334, 1050, 1348, 1633; *ş.-sene* 1325; *ş.-te* 31, 553, 662, 686, 795, 813, 1102, 1289, 1475, 1591, 2046; *ş.-ten* 738; *ş.-teneh* 1281.
- şir (II)** yüz (100): 1300.
- şir (III)** gece: *ş.-ın* 652, 654, 1808.
- şir (IV)** 1823, 1988 bk. **şir şitmanı**.
- şır-** çürümek, bozulmak; kötüye çıkmak (ad): *ş.-çİ* 1371; *ş.-iççen* 1948; *ş.-nı* 1856; *ş.-seh* 1861.
- şır** makara: *şırine* 212.
- şır** 1832 bk. **şır virinne pul-**
- şır virinne pul-** değersiz olmak; önem verilmemek: *ş. virinne pulçİ* 1832.
- şırım** çayır, otlak: 1211.
- şirle** geceleyin: 1490, 1809.
- şirme** bk. **şirme puyan**.
- şirme puyan** çok zengin: 222.
- şirrine** bk. **şır**.
- şir şitmanı** beddua sözü: 1823, 1988.
- şiv** dikiş yeri: *şivvi* 206.
- şivvi** bk. **şiv**.
- şu** yağ: 239.
- şu- (I)** yıkamak: *şivat'* 182.
- şu- (II)** yağmur yağmak: *şivat'* 800; *ş.-masan* 2096.
- şuhal-** yokolmak: *ş.-çİ* 794, 1977; *ş.-san* 1021.
- şuhır-** böğürmek: *ş.-at'* 470.
- şuhrım** bir kilometreye yakın uzunluk ölçüsü
- şuk (I)** yok: 102, 230, 232, 241, 246, 248, 293, 645, 647, 661, 664, 752, 833, 889, 891, 951, 953, 1144, 1183, 1272, 1367, 1386, 1495, 1497, 1501, 1558, 1559, 1561, 1887, 1887; *ş.-i* 227; *ş.-ki* 1676; *ş.-şi* 234, 1760; *ş.-şim* 333; *ş.-tır* 336.
- şuk (II)** yoksul: 339; *ş.-alla* 295.
- şul (I)** yıl; yaş: 445, 447, 1908; *ş.-hi* 1250; *ş.-İ* 218.
- şul (II)** yol: 815, 1505; *ş.-a* 843; *ş.-İpe* 1658; *ş.-ne* 1529; *ş.-pa*

1199; *ś.-pala* 1095, 1190,
1193; *ś.-sem* 1109.

śul- yolmak: *ś.-man* 1579.

śula- yağlamak: *ś.-sa* 437.

śulan- yağlanmak: *ś.-at'* 427.

śulla yazın, yaz vakti: *ś.-hi* 1326.

śulśa yaprak: *śulśipe* 1503.

śulśipe bk. **śulśa**.

śum yan: *ś.-İNÇE* 962, 1837; *ś.-İPE* 62; *ś.-misem* 630, 632; *ś.-misen* 650; *ś.-sen* 823.

śumİR yağmur: 800, 1640, 2096.

śun- yanmak: *ś.-at'* 943, 1393,
1425, 1471, 1698; *ś.-nİ* 943;
ś.-sa 739.

śunnine bk. **İŞ śunnine pUSAR-**

śuntar- yakmak: *ś.-at'* 961; *ś.-atİN* 1668, 1847; *ś.-sa* 987,
2063.

śur- yarmak: *ś.-at'* 1477; *ś.-nİ*
1997; *ś.-sa* 1688, 1971; *ś.-sah*
1636.

śural- doğmak: *ś.-tİM-mİN* 1671.

śuraś- nişanlamak: *ś.-at'* 442;
ś.-sa 264.

śuraśnİ nişanlı: *ś.-pe* 438.

śuraśnipe bk. **śuraśnİ**.

śurat- yaratmak: *ś.-rİR* 2019.

śurÇİ bk. **śurt**.

śurÇİsem bk. **śurt**.

śurhi bk. **śurhi suha**.

śurhi suha ilkyazdaki ekim
işleri: 142.

śur(İ) yarı, yarım: 579.

śurİL- yarılmak, parçalanmak: *ś.-at'* 559, 1409, 2013; *ś.-sa*
2014.

śurkunne ilkyaz: 21; *ś.-hi* 87,
123, 914.

śursİR kuzey: 552.

śurt ev: *śurÇİ* 245; *śurÇİsem* 43,
50; *ś.-İmra* 234; *ś.-İnta* 1617;
ś.-ra 1359; *ś.-sem* 53.

śutal- aydınlanmak: *ś.-Çİ* 2072.

śutat- aydınlatmak, ışıtmak: *ś.-at'*
669, 683, 805, 1082; *ś.-İ*
1610, 1614; *ś.-sa* 842.

śut(İ) ışık: 101, 666, 1467, 1573,
1790, 1792, 2082; *śutine*
2021; *śutti* 670; *śuttinÇe* 323;
śuttine 1730; *śuttipe* 804,
1324, 1505; *śuttiYİ* 676.

śutİlsah bk. **śutİlsa tİR-**

śutİlsa tİR- ışıldamak: *ś.-sah t.-at'*
315.

śutine bk. **śut(İ)**.

śutti bk. **śut(İ)**.

śuttinÇe bk. **śut(İ)**.

śuttine bk. **śut(İ)**.

śuttipe bk. **śut(İ)**.

śuttiYİ bk. **śut(İ)**.

śuy gürlütu: *ś.-İ* 680.

śühe ince: 175, 312.

śül yüksek: 73, 147, 1403.

śülİ yüksek: 300, 314, 321, 328,
648, 857, 1323.

śülte yukarıda: 33, 543.

śüpsE yağ tenekesi: *ś.-mre* 236.

śüre- yürümek: *ś.-me* 1780; *ś.-se*
646; *ś.-śİ* 256, 433, 837,

853; *ś.-t* 20, 401, 498, 863,
1227, 1560; *ś.-ti* 228.

śüreśśī 74 bk. işse **śüre-**.

śūret- yürütmek; hareket
ettirmek: *ś.-et* 649.

śūs saç: 683; *ś.-lī* 679, 690; *ś.-*
ne 717, 1834; *ś.-pe* 927; *ś.-*
ren 881, 885, 1910.

śūśe saçak: *ś.-llī* 624.

Ş

şakīr bk. *şakkīr* 1948.

şakīr alın kemiği: *şakkīr* 1948.

şakka- vurmak, kakmak;
dişleriyle kapmak: *ş.-sa* 862.

şal iç: *ş.-arah* 845; *ş.-ta* 1134.

Şapatan kadın adı: 142.

şart bk. **şart śap-**.

şart śap- bacakları gürültüyle
birbirine vurmak: *ş.-śapat'*
2059.

şartlat- gürültü çıkarmak: *ş.-at'*
1638.

şatīrtat- çatırdamak: *ş.-at'* 867.

şatlat- takırdatmak: *ş.-at'* 968.

şav gürültü: *ş.-ne* 1660.

şavla- ses çıkarmak, gürültü
yapmak; çağlamak: *an ś!*
1133; *ş.-sa* 17, 91, 1520; *ş.-*
at' 1622, 1626, 1647, 1978;
ş.-tīn 1643, 1664, 1704.

şelle- acılamak, merhamet etmek:
ş.-mestīn 1822; *ş.-se* 1488,
1592, 1713, 2034.

şep iyi, güzel: 268, 660, 1055; *ş.-*
reh 615, 909, 985.

şıra- aramak: *ş.-kansem* 2062; *ş.-*
ma 2051; *ş.-rīm* 1816; *ş.-t'*
1005, 1125, 1738.

şıv su: 14, 148, 320, 325, 800,
1472, 2097; *ş.-a* 306, 377,
1333; *ş.-īn* 65; *ş.-ī* 323; *ş.-īpe*
64; *ş.-ne* 396; *ş.-pa* 153; *ş.-ra*
74; *ş.-sem* 103;

şıv-şur bk. **şıv-şur puśi puśla-**

şıv-şur puśi puśla- eski Çuvaş
geleneğine göre, düğünde,
gelin ve güveyiyi su başına
götürmek: *ş. p. p.-san* 1114.

şihīr- ıslık çalmak; *ş.-sa* 1644,
1665.

şihliçī düdük: 38.

şil- şilmek: *ş!* 1259.

şīl diş: *ş.-īsempe* 862.

şīlīn- silinmek temizlenmek: *ş.-*
at' 182.

şīltīr-şaltīr çingır çingır: 309,
1974.

şīmī kemik: *şīmmīr* 1948.

şīmmīr bk. **şīmī.**

şīn- donmak: *ş.-nī* 737; *ş.-sa*
733.

şīnkīrav araba okuna takılan
çingırak: 1094, 1194.

şīnkīr-şīnkīr şingır şingır: 185,
1094.

şīnkīrtat- şingırdatmak: *ş.-at'*
172, 1095; *ş.-sa* 320.

şīp tümüyle, tümünden: 1722; *ş.-ah*
1549.

şīpçīk kuş yavrusu: 599.

şīpīr düdük; çalgı: 429, 538,
589, 594, 600, 824; *ş.-ī* 653.

şipîrsî çalgıcı: 428, 876; *şipîrsî*
825.

şipîrsî bk. **şipîrsî**.

şippîn sessiz, sakin: 596, 597,
831, 1524, 1749, 1968.

şippîn-şippîn sessiz sessiz: 598,
832, 1512.

şirat- eritmek: *ş.-sa* 1725.

şiri-şari kalabalık sesi:
(yansıma): 1978.

şirsa boncuk: 168, 206.

şirşî güzel koku: *şirşî* 30.

şirşî bk. **şirşî**.

şirt saban demiri: 714.

şitk yarık; çukur: 724; *ş.-ra*
2055.

şitk-şatık delik deşik: 1859.

şivar- su vermek, sulamak: *ş.-at'*
304, 327.

şivat' bk. **şu-**.

şiy-şay gürültü sesi (yansıma):
1644, 1665.

şiklen- korkmak: *ş.-se* 1590.

şikîr şükür: 1782.

şilkeme kadın giysisinin
göğsündeki düğmeler: 183.

şışkî fındık ağacı: *ş.-ren* 2068.

şu- oynamak, kımıldamak;
sürünmek, kaymak: *şivat'*
671, 1563, 1635; *ş.-riş* 1968;
ş.-sa 1514; *ş.-sa ş.-sa* 677.

şuhîş düşünce, fikir: 1401.

şuhîşla- düşünmek: *ş.-mast'*
126; *ş.-sa* 741.

şur- ağarmak, beyazlamak: *ş.-*
sanah 818.

şur(İ) 523, 636, 665, 716, 721,
932, 1056, 1090, 1334, 1336,
1834.

şurîmpuş tanyeri, şafak: *ş.-İ*
815, 817; *ş.-İpe* 1570.

şutla- hesaplamak, düşünmek: *ş.-*
rîm 1814.

şuyttan şeytan: 1540, 1628,
1929, 1996.

T

ta da, de, dahi: 102, 123, 142,
148, 231, 366, 452, 454, 554,
576, 660, 759, 779, 850, 861,
912, 913, 1010, 1036, 1074,
1110, 1147, 1149, 1180,
1238, 1242, 1301, 1327,
1335, 1418, 1434, 1454,
1540, 1548, 1558, 1677,
1809, 1836, 1838, 1856,
1864, 1984, 1989, 2001,
2009.

tahsan bir kez; ne zaman olursa
olsun; zaten; belirsiz bir
zamandan beri: 1588; *t.-ah*
796, 918, 1371.

tahsanççen belirsiz bir
zamandan beri: 1018, 1519.

takam herhangi bir: 1699.

takîn- durmak, dinmek, takılmak;
sürçmek: *t.-mast'* 827.

takîr düz: 1199.

takmak halk şiiiri: *t.-İpe* 623; *t.-*
ne 957.

tamaşa ne yazık, ah!: 773.

tamık cehennem: *t.-ra* 1437; *t.-rĭ* 1627.

tantış eş dost: 484, 646, 647, 649; *t.-a* 1008; *t.-İMsem* 418; *t.-sem* 1105; *t.-sene* 481.

tantış-tĭvan eş dost, akraba: *t.-sem* 488, 500; *t.-sen* 422, 426.

tap- tepmek: *t.-sa* 1417.

taphĭr kez, defa: 1721; *t.-ne* 986.

taphĭr-taphĭr ara ara, zaman zaman: 1630.

tapran- deprenmek, hareket etmet: *t.-sa* 1684.

tar ter: 407.

tar- kaçmak, gitmek: *t.-as* 981; *t.-at'* 1539; *t.-çĭ* 1620; *t.-nĭmĭn-ha* 1280; *t.-nĭşĭn* 1013; *t.-nine* 1038; *t.-sa* 342, 835, 873, 875; *t.-tĭn* 864.

taran ...e dek, ...e kadar: *t.-a* 409, 1784, 1794, 1829.

tarĭn derin: 111.

tarla- terlemek: *t!* 130.

tarşı-tĭrşı hizmetçi: *t.-ne* 1992.

tasal- temizlenmek: *t.-nĭ* 571.

tašta her yer, belirsiz bir yer; uzaklar: 651, 1597, 1690, 2050; *t. t.* 1204.

taştan belirsiz bir yerden, herhangi bir yerden: *t.-ah* 313; *t. t.* 1695.

taştı uzak: *t.-t.* 1325.

taşı dans: *taşşisem* 2044.

taşla- dans etmek: *t.-ma* 601, 654, 820, 2044; *t.-sa* 602, 1062, 1187, 1974; *t.-t'* 98, 617, 963, 1329.

taşlat- oynamak, dansetmek: *t.-at'* 589.

taşşisem bk. **taşı**.

tat- kırmak: *t.-marĭm* 1804; *t.-mĭpĭr* 495.

tata daha: 445, 447, 845, 1646, 1877; *t.-h* 601, 744, 906, 986, 1886.

tatık yarık, yara: 725.

tatĭl- yokolmak: *t.-çĭ* 2077.

tatu rahat, huzurlu, barış içinde: 531, 1185, 1298.

tavra çevre, etraf: 45, 53, 998, 1123, 2068; *t.-na* 86.

tavrĭn- dönmek, geri gitmek: *t.!* 376; *t.-ar* 1858; *t.-at'* 1233; *t.-çĭş* 2062; *t.-sa* 1067.

tavsi selam!: 1201, 1201.

tayat' 815, 1172 bk. **puş tay-**

tayĭl- eğilmek: *t.-sa* 67, 747, 1461.

tayrĭ bk. **puş tay-**

te- demek: *t.-melle* 192; *t.-merĭ* 449; *t.-nipe* 450; *t.-nĭççĭ* 773; *t.-rĭ* 395, 1140; *t.-rĭm* 1908; *t.-rĭş* 2065; *t.-se* 1088, 1449, 1518, 1760, 1762, 1814, 1981; *t.-sen* 131; *t.-şşĭ* 268, 977, 1587; *t.-t* 352, 979, 981, 1057; *t.-tĭn* 116; *t.-ttĭrççĭ* 1904; *t.-yĭn* 58; *tiyeşşĭ* 1601; *tiyet* 814.

te da, de, dahi: 15, 27, 31, 79, 105, 113, 113, 114, 132, 138, 139, 200, 203, 205, 208, 209, 211, 268, 293, 364, 375, 395, 396, 416, 457, 459, 484, 497, 583, 586, 593, 628, 653, 666,

- 677, 682, 686, 687, 708, 720, 727, 732, 734, 736, 741, 743, 758, 782, 802, 814, 825, 880, 882, 893, 900, 937, 938, 952, 1016, 1022, 1028, 1048, 1106, 1108, 1115, 1124, 1124, 1131, 1148, 1198, 1252, 1270, 1480, 1490, 1547, 1550, 1552, 1572, 1584, 1586, 1628, 1628, 1785, 1794, 1809, 1829, 1855, 1887, 1893, 1901, 1908, 1918, 1959, 1972, 1991, 2002, 2007, 2014, 2016, 2025, 2041, 2045, 2056, 2094.
- tekeh** sürekli, devamlı: 1089, 1285.
- teley** yazgı, talih, kader, baht: 2025; *t.-İM* 336; *t.-lİ* 1300; *t.-ne* 518; *t.-şİN* 1815; *t.-ü* 643.
- tem (I)** herhangi bir şey: *t.-ren* 1959.
- tem (II)** 356 bk. **tem pek**.
- temİNle** herhangi: 839, 855.
- temİNşİN** ne olduğu belirsiz: 917.
- temİsker** herhangi bir şey, belirsiz bir şey: 1134.
- tem pek** çok fazla: 356.
- temşİN** bilinmedik bir nedenle: 1523.
- temter** çok; hızlı: 1048.
- tenkisem** bk. **tenkİ**.
- tenkİ** takı, zinet: 235; *tenkisem* 95, 172; *t.-pe* 931; *t.-sİR* 228.
- tePİR** öbür: 972, 976, 983, 986, 1318, 1698, 2038; *t.-i* 1696.
- teprer** başka: 1860.
- teri** (bu) türlü, (ne) türlü: *t.-yeh* 1629.
- tevet** Çuvaş kadınlarının düğün elbisesi: *t.-ne* 185.
- tırİ** ekin: *tırrİma* 160; *tırrisem* 251.
- tırİ-pulİ** zahire: 237.
- tırrİma** bk. **tırİ**.
- tırrisem** bk. **tırİ**.
- tıt-** tutmak: *t!* 1537, 1538; *t.-an* 75; *t.-at'* 211, 1224; *t.-rİ* 713, 758; *t.-rİŞ-ske* 872; *t.-sa* 878.
- tıtsa** 1653 bk. **tıtsa çar-**.
- tıtİN-** girişmek, başlamak: *t.-at'* 202, 2073; *t.-çİŞske* 894.
- tıtsa çar-** engellemek: *t.-sa ç.-am-şi* 1653.
- tİçİ** bk. **tİR-**.
- tİhİN-** giyinmek: *t.-at'* 26; *t.-sa* 712.
- Tİhtaman** özel ad (erkek adı): 636, 925, 950, 1041, 1056, 1058, 1076, 1140, 1168, 1170, 1182, 1225, 1262, 1282, 1302, 1304, 1306, 1308, 1312, 1339, 1429, 1433, 1446, 1462, 1466, 1537, 1556, 1587, 1588, 1737, 1737; *T.-a* 1135, 1389; *T.-pa* 1116, 1271.
- tİK-** dökmek: *t.-ar!* 511; *t.-a t.-a* 959; *t.-rİŞ* 1009.
- tİKİN-** dökülmek: *t.-as* 252.
- tİktar-** döktürmek: *t.-tİN* 1833.
- tİlhİR-** horlamak (at için): *t.-sa* 808.

tĩlĩh öksüz, yetim; zavallı: *t.-a* 1669, 1708; *t.-sem* 1500.

tĩma bk. **tĩr-**.

tĩmalla bk. **tĩr-**.

tĩmana baykuş: 1508.

tĩmast' bk. **tĩr-**.

tĩnĩsem bk. **tĩr-**.

tĩpĩrtĩk *atın ayak sesi* (yansım): 908.

tĩpĩr-tĩpĩr *atın ayak sesi* (yansım): 908.

tĩpra toprak: 898, 1459; *tĩpri* 2068; *tĩprine* 2097.

tĩpri bk. **tĩpra**.

tĩprine bk. **tĩpra**.

tĩr- kalkmak: *t.!* 873, 873; *t.-a* 689; *t.-as* 1495; *tĩçĩ* 708, 741; *tĩçĩ tĩçĩ* 720, 1552; *tĩma* 664; *tĩmalla* 1072; *tĩmast'* 960; *tĩnĩsem* 330; *t.-aşşĩ* 252, 995, 999, 1529, 2047; *t.-aşşĩşke* 1186; *t.-at'* 104, 201, 788, 817, 901, 1003, 1524, 1570, 1963; *t.-an* 1154; *t.ĩpi* 1884; *t.-ĩr-ha* 146, 149, 445; *t.-ĩ* 1611; *t.-sa* 941, 1042, 1497, 1542; *t.-san* 1554; *t.-san t.-san* 1964.

tĩrant- doyurmak: *t.-sa* 1338.

tĩrat- kaldırmak: *t.-çĩş* 1791; *t.-sa* 1548.

tĩrat' 315 bk. **şutĩlsa tĩr-**.

tĩrĩ (I) doruk, tepe: *tĩrri* 968; *tĩrrinçe* 1635, 1657; *tĩrrine* 247, 1323.

tĩrĩ (II) duru: 65.

tĩrĩh boyunca, boylu boyunca: 89, 407, 671, 935, 1097, 1952, 1979.

tĩrĩllĩ çatı, dam: 56.

tĩrĩş- uğraşmak, çaba harcamak: *t.-sa* 406, 1811, 1815.

tĩr(ĩ)şşĩpe boyunca, içinde, arasında: 49, 127, 1230.

tĩri tarla kuşu: 34.

tĩrri bk. **tĩrĩ (I)**.

tĩrrinçe bk. **tĩrĩ (I)**.

tĩrrine bk. **tĩrĩ (I)**.

tĩs- uzatmak: *t.-aşşĩ* 1533.

tĩşil- uzanmak: *t.-sa* 1208.

tĩşman düşman: 290, 352, 367, 1394, 1607, 1608, 1612, 1616, 1680, 1681; *t.-a* 368, 1385, 1605; *t.-ĩma* 1387; *t.-ne* 1037; *t.-pa* 1358; *t.-ran* 1620.

tĩvan akraba, eş dost: 504, 1053, 1075, 1165; *t.-ah* 1053; *t.-sem* 613, 1176.

tĩvar bk. **tu-**.

tĩvar-ha bk. **tu-**.

tĩvas bk. **tu-**.

tĩvaşşĩ 1742 bk. **apat tu-**.

tĩvaşşĩ 2049 bk. **kanaş tu-**.

tĩvaşşĩ 644, 1062 bk. **tu-**.

tĩvaşşĩ-mĩn bk. **tu-**.

tĩvat dört: 1126.

tĩvat' 1572 bk. **apat tu-**.

tĩvat' 204, 591, 1057, 1569 bk. **tu-**.

tĩvat'ske bk. **tu-**.

tivl rüzgar: 1684; *t.-pa* 1689, 1701.

tivır bk. **tu-**.

tivl-şi bk. **tu-**.

tin sonra, henüz: 704, 1888, 1889, 1925, 2016.

tinl deniz: 1426, 1430.

tip- kurumak: *t.!* 1935; *t.-ır* 1946, 1947.

tir- dizmek: *t.-et* 212.

tirke- reddetmek: *t.-mest* 132.

tirpeyle- terbiye etmek: *t.-s* 152.

tisker vahşi, yırtıcı, iğrenç, kaba: 848.

tiv- değmek, bulaşmak: *t.-menççi* 1785.

tivlslipe haklı olarak: 260.

tiyesl bk. **te-**.

tiyet bk. **te-**.

tlk sessiz: 960, 1963.

tl (I) yer: *t.-İnce* 994; *t.-ne* 798.

tl (II) bk. **tl pul-**.

tl pul- rast gelmek, karşılaşmak: *t. p.-san* 1200.

tlk düş, rüya: 860; *t.-re* 200; *t.-sem* 199.

tlır- uyumak: *t.-se* 858.

tlle- düş görmek: *t.-et* 860.

tlne dünya: 371, 542, 1081, 1406, 1407, 1467, 1639, 1790, 2020, 2028; *t.-n* 1367; *t.-ne* 23, 1218, 2082; *t.-re* 101, 1287, 1482, 1769; *t.-ri* 1328; *tlne* 106.

tlne bk. **tlne**.

tlnl baca: 667.

tlpel ön taraf: *t.-te* 604, 672.

tlrl nakış: 63, 204.

tlrls doğru, gerçek: *t.-si* 1584; *t.-sim* 775.

tlrle- nakış işlemek: *t.-se* 63.

tlrl türlü: 48, 425, 748, 1078, 1283, 2046; *t.-h* 830.

tlrl tlrl türlü türlü: 29.

tlrt- dokumak: *t.-me* 209; *t.-nl* 235.

tlr renk, biçim, görüntü: *t.-ne* 68.

tlr 154 bk. **tlr klr-**.

tlr klr- yüze renk gelmek: *t. klrlr* 154.

tl(t)lm karanlık: 25, 497, 561, 778, 795, 806, 813, 1606, 1632, 1707, 2076; *t.-ççen* 2037; *t.-ççeneh* 1115; *t.-re* 1289.

tu dağ: 1434; *t.-sem* 5, 147, 1323.

tu- yapmak: *tivar* 615, 909; *tivar-ha* 346, 985; *tivas* 116, 355, 891, 1030, 1393; *tivaşl* 644, 1062; *tivaşl-mın* 635; *tivat'* 204, 591, 1057, 1569; *tivat'ske* 1091, 1093; *tivır* 660, 660; *tivl-şi* 641; *t.-ma* 156, 757, 1111, 2061; *t.-malla* 417, 1073; *t.-marın-şi* 1913; *t.-marl* 2041; *t.-nl* 1281; *t.-rım* 1817; *t.-rımır* 980; *t.-rl* 2087; *t.-rls* 971, 973, 974, 987; *t.-sa* 592, 989, 1069, 1076; *t.-san* 1014.

tuma 156 bk. **aka tu-**.

tumır-şi bk. **hisep tu-**

tunı 1600 bk. **apat tu-**

tuh- çıkmak: *t.-an* 1160; *t.-as* 817; *t.-at'* 7, 208, 583, 802, 955, 1322, 1571; *t.-iççen* 1609; *t.-ı* 1610, 1614; *t.-ma* 183, 246; *t.-marı* 2039; *t.-marış* 2043; *t.-ni* 560, 781, 782; *t.-manah* 560; *t.-rı* 880, 882, 923, 1511, 1513, 1516, 1543, 1619, 2032, 2072; *t.-rış* 573, 574, 1104, 1966; *t.-sa* 158, 276, 621, 761, 1188, 1276, 1421, 1457, 1534, 1553, 1950; *t.-san* 1624.

tuhat- büyülemek: *t.-sa* 751.

tuh'ya başörtüsü: *t.-pa* 324.

tukasra bk. **tu kas(ı).**

tukasran bk. **tu kas(ı).**

tul- dolmak: *t.-çı* 1555; *t.-iççen* 218.

tul dış: *t.-ta* 402, 1082, 1406, 1407, 1458.

tula- ısırarak: *t.-ma* 894.

tulli dolu: 240, 249, 251, 524, 1191, 1555; *t.-yeh* 237.

tuflan- giyinmek: *t.-at'* 201; *t.-sa* 1542.

tumtir elbise: 26.

tupas 347 bk. **may tup-**

tupık tabut: *t.-a* 2090; *t.-ra* 2057, 2076.

tupın- bulunmak: *t.-çı* 1680; *t.-san* 865.

tupış kazanç, kâr: 1793.

turat dal: 1947.

turçık maşa: *t.-içe* 711.

turı tanrı: 140, 494, 726, 753, 1044, 1247, 1648, 1682, 1717, 2083; *turrin* 2086; *t.-ran* 1848, 1989, 2001; *t.-şim* 159, 2022; *turra* 1782.

turıh bir tür yoğurt: 239, 1743.

turım 1470 bk. **aka tu-**

turi 257, 491, 501, 578, 1982 bk. **turi kas (ı).**

turi kasri bk. **tu kas(ı).**

tu kas(ı) üst mahalle, köyün üst kısmı: *t. kasalla* 1982; *t. kasra* 281; *t. kasran* 938; *t.-ri kasri* 257, 578; *t. kassa* 491, 501.

turra bk. **turı.**

turrin bk. **turı.**

turt- çekmek: *t.-sa* 367.

tusa 1013 bk. **namış tu-**

tusa 1397 bk. **tusa par-**

tusan toz: 473, 474, 1193, 1205, 1231.

tusa par- yapıvermek: *t.-sa p.!* 1397.

tuta dudak: *tuti* 175, 1251; *tutisem* 312, 318.

tutır mendil: 940; *t.-ne* 187; *t.-upa* 1259.

tuti bk. **tuta.**

tutisem bk. **tuta.**

tutlı tatlı, lezzetli: 556, 856, 1452, 1961; *t.-ske* 1448.

tuy düğün; erkek veya kız tarafı: 268, 278, 299, 403, 487, 507, 546, 575, 576, 576, 578, 585, 591, 591, 592, 592, 595, 615, 644, 660, 779, 819, 909, 912, 912, 913, 913, 920, 989, 995,

- 1018, 1054, 1062, 1064, 1069, 1088, 1096, 1103, 1112, 1119, 1171, 1172, 1198, 1198, 1206, 1263, 1817; *t.-a* 265, 351, 486, 522, 539, 955, 974, 980, 985, 992, 1092; *t.-İN* 275, 432, 1202; *t.-in* 618; *t.-İ* 657, 934, 938, 978, 990, 998, 1015, 1021, 1055, 1067, 1070; *t.-na* 1142, 1281; *t.-ne* 417, 635, 897, 971, 987, 996, 1057, 1068, 1076; *t.-ri* 1207; *t.-sem* 577.
- tuy** 349, 419, 503, 1061 bk. **tuy lart-**
- tuy-** duymak: *t.-marİm* 379.
- tuyİN-** duyumsanmak, hissedilmek: *t.-at'* 81, 124; *t.-çİ* 1473; *t.-mast'* 1625.
- tuy lart-** düğün yapmak: *t. l.-ar* 503; *t.-a l.-aššİ* 349; *t.-ne l.-malla* 419; *t l.-nİ* 1061.
- tuy-puš** toy başı: *t.-ne p.-ne* 508.
- tuyne pušne** bk. **tuy-puš.**
- tüpe** tepe: *t.-ne* 1403; *t.-re* 196, 1505.
- türlet-** doğrultmak, düzeltmek: *t.-es* 151; *t.-se* 429.
- tüs-** dayanmak, katlanmak: *t.-es* 272; *t.-et* 1266; *t.-eymesİr* 266; *t.-eymest* 1457; *tüsiççen* 1388; *t.-rİ* 1317; *t.-se* 1361.
- tüsiççen** bk. **tüs-**
- U**
- uçük** ürün duası: 1574.
- uh-** başını eğmek: *u.-sa* 1196.
- uhlat-** baykuş sesi çıkarmak (yansima): *u.-sa* 1509.
- uhmah** ahmak, akılsız: 344, 1268, 1838; *u.-a* 1777; *u.-hi* 1678, 1679; *u.-ran* 2080.
- ukİlça** köyü çeviren çit: 45, 46.
- ukša** para: 715, 718; *u.-pala* 107; *u.-ra* 1918; *u.-šİN* 1901.
- ula** ala: 469.
- ula-** ulumak: *u.-t'* 1541.
- ulaça** alaca: 1566.
- ulİh** nehir kıyısındaki çalılıkla örtülü çayır: 1577.
- ulİh-** tırmanmak, yükselmek: *u.-at'* 1322.
- ulİp** dev; pehlivan: 812.
- ulput** bey, efendi: 90, 125.
- ultala-** aldatmak: *an u.!* 1708; *u.-sšİN* 72.
- ultalasa yar-** aldatmak: *u.-sa y.-attİm* 771.
- um** ön: *u.-İrta* 515; *u.-İnçe* 98, 526, 584, 688, 1766; *u.-ne* 715.
- un** bk. **vİl.**
- unççeneh** bk. **vİl.**
- unİN** bk. **vİl.**
- unİNne** bk. **vİl.**
- unpala** bk. **vİl.**
- unsİr** bk. **vİl.**
- unsİrah** bk. **vİl.**
- unta** orada: 464, 505, 838, 855, 1129, 1143, 1296, 1698.
- untan** oradan: 292, 353, 371, 522, 716, 740.

upışka koca: 413, 1268, 1293, 1294, 1316, 1437, 1465, 1538; *upışki* 1352, 1442, 1475; *upışkine* 414, 1479, 1778; *upışkiyİ* 637; *upışkuna* 529.

upışki *bk.* **upışka**.

upışkine *bk.* **upışka**.

upışkiyİ *bk.* **upışka**.

upışkuna *bk.* **upışka**.

ur- azmak, yolunu şaşırmaq: *u.-ni* 892, 1655.

ura ayak: 1755; *urİR* 146; *uri* 431, 714, 866; *uripe* 1417.

uram sokak: 49, 51, 89, 127, 582, 935, 1097, 1230, 1952, 1979; *u.-a* 573, 1420, 2042; *u.-pa* 472, 1973; *u.-ra* 20, 117, 972, 1102, 1227; *u.-ran* 680.

urapa araba: 967, 1100, 1967; *u.-sem* 1975; *urapisem* 1192; *urapuna* 152.

urapisem *bk.* **urapa**.

urapuna *bk.* **urapa**.

uray yer, taban, döşeme: 671; *u.-İ* 603.

urhamah iyi bir at cinsi: 253, 286, 305, 363.

urİh başka, ayrı: 292, 1146.

urİl- ayılmak: *u.-mast'* 143.

urİm-şurİm çilgin, coşkun: 507, 1061, 1179.

urİR *bk.* **ura**.

uri *bk.* **ura**.

uripe *bk.* **ura**.

urİlİ karşı, karşıya: 79, 186.

urİlİ-pirİlİ öteye beriye, sağa sola: 150, 747, 1047, 1461.

usal kötü: 335, 371, 533, 611, 834, 864, 929, 1033, 1212, 1216, 1288, 1401, 1429, 1433, 1450, 1539, 1680, 1681, 1697, 1732, 1783, 1845, 1935, 2003, 2004; *u.-sem* 1132.

usal-tİsel kötülük: 695, 748.

usİ yarar, fayda: *ussi* 889, 1296.

usİn- sarkmak, asılmak: *u.-at'* 1085, 1217; *u.-çİ* 1795.

ussi *bk.* **usİ**.

usra- beslemek: *usrİR-ha* 447.

usrİR-ha *bk.* **usra-**.

us- asmak, aşağı sarkıtmak: *u.-sa* 760, 789.

us- açmak: *u.-at'* 485; *usmİ-şi* 843; *u.-ni* 562; *u.-manah* 562; *u.-sa* 668.

usİ (I) açık: 688.

usİ (II) anahtar: *u.-pah* 1118.

usİl- açılmak: *u.-at'* 937.

usmİ-şi *bk.* **us-**.

uşkİn-uşkİn öbek öbek: 2047.

ut- yürümek, adım atmak: *u.-asİ* 90, 94; *u.-at'* 475, 1715, 1733; *u.-mİR-şi* 491; *u.-rİ* 397, 1020, 1035, 1602, 2031; *u.-rİş* 575, 1023, 2053; *u.-sa* 1512; *u.-sa u.-sa* 171.

utİ (I) ot: 254.

utİ (II) ada: *uttinçe* 1430.

utİm adım: 363.

utlan- ata binmek: *u.-sa* 810, 1228, 1411, 1544.

utmîl altmış: 1430.

uttar- yürütmek, götürmek; yürümek, yürümeye başlamak: *u.-ar!* 501; *u.-at'* 483, 935; *u.-çİ* 698, 1155, 2032.

uttinçe bk. **utİ** (II).

u-u-u ormanın rüzgarda çıkardığı ses (yansıma): 1541.

uyar hava: 1319.

uyİh ay: 543, 554, 1519; *u.-İn* 1.

uyİh 1510 bk. **uyİh kukri**.

uyİh kukri ay eğrisi, hilâl: 1510.

uyİr- ayırmak: *u.-sa* 1025, 1355.

uyran ayran: *u.-İ* 139; *u.-ne* 138.

uyrİl- ayrılmak: *u.-assİn* 379; *u.-sa* 1596.

Ü

ühİr- gürültü yapmak: *ü.-et* 1632.

ükİn- pişman olmak: *ü.-melle* 1311.

ükİtle- öğütlemek, öğüt vermek: *ü.-t* 536.

üle- ulumak: *ü.-t* 803.

üpkele- öfkelenmek, kızmak: *an ü.-şsem* 340; *ü.-s* 341; *an üpkelİr* 1174.

üpkelİr bk. **üpkele-**.

üpkev öfke: 1183.

ürken- üşenmek: *ü.-mest* 551.

üs- büyümek: *ü.-et* 162, 164; *ü.-rİ* 412, 2084; *ü.-se* 1893, 1907.

üsİr sarhoş: 118, 122, 145, 1080, 1178, 1180, 1197; *ü.-pe* 448, 1084.

üsİrt- sarhoş etmek: *ü.-nİ* 1992.

üster- büyütmek: *ü.-çİ-şİ* 1825; *ü.-esse* 1900; *ü.-et* 1291; *ü.-tİm* 408, 1805, 1827; *ü.-tİr* 1891, 1900, 1901.

üt beden: *ü.-ne* 1481.

V

valak oluk: 300, 314, 321.

valem küçük kuru ot yığını: 1576.

valli için: 274.

var (I) iç, orta: *varrinçe* 1567, 1577.

var (II) çay, küçük ırmak: *v.-sempe* 13.

vara 332. bk. **şaplah vara**.

vara sonra: 704, 708, 766, 772, 1925, 2066.

varrinçe bk. **var**.

vaska- acele etmek: *v.-sa* 4; *an vaskİr!* 444; *an vaskİr-ha!* 982.

vaskİr bk. **vaska-**.

vaskİr-ha bk. **vaska-**.

vaşlat- ot kesilirken çıkan ses (yansıma): *v.-rİ* 1578.

vat 1852 bk. **vat supnİ**.

vat(İ) yaşlı, ihtiyar: 44, 67, 259, 287, 301, 362, 400, 404, 452,

- 480, 482, 512, 568, 617, 619, 658, 661, 674, 944, 1092, 1293, 1316, 1352, 1530, 1720, 1742, 1748, 1775, 1795, 1819, 1941; *v.-im* 393; *v.-sem* 2046; *vatti* 1200, *vattine* 75; *vattisem* 586; *vattisene* 510, 520, 1000.
- vatıl-** yaşlanmak, ihtiyarlamak: *v.-tır!* 1309.
- vat supnı** ihtiyar, moruk: 1852.
- vatti** bk. **vat(ı).**
- vattine** bk. **vat(ı).**
- vattisem** bk. **vat(ı).**
- vattisene** bk. **vat(ı).**
- vıl'ıh-çırılh** evcil hayvan: *v.-ne* 1496; *v.-sem* 255.
- vilya-** oynamak; çalmak (müzik aleti için): *v.-ma* 652, 781, 1248, 1418, 1543; *v.-sa* 19, 682, 784, 1402; *v.-sşı* 92, 1531; *v.-t'* 64, 1229.
- vilyantar-** oynatmak, hareket ettirmek: *v.-at'* 210.
- vilyat-** oynatmak: *v.-at'* 1504.
- virın** yer; yatak: 1125, 1469, 1495; *v.-ne* 1305, 1353, 1478; *v.-neh* 2066; *v.-tah* 1551; *v.-tan* 386, 2009.
- virınne** 1832 bk. **şırı virınne pul-**
- virt-** yatmak: *v.-at'* 125, 899, 2057; *v.-ın* 1616; *v.-rı* 2090; *v.-nı* 662.
- virtası** bk. **kupalansa virt-**
- virttar-** yatırmak: *v.-çı* 1479.
- vıs-** acıkmak: *v.-nipe* 39.
- vışı** aç: 803, 1496, 1498.
- vıhçıpe** bk. **vıhıt.**
- vıhıt** vakit, zaman; bazan....bazan: 83, 270, 821, 823, 977, 1111, 1113.
- vıhıtır** zamansız, uygun olmayan zamanda: *v.-ah* 1321.
- vıhıt-vıhıt** vakit vakit, zaman zaman: 1087.
- vıkır** öküz: 1567.
- vıl** o: 104, 223, 228, 279, 368, 476, 722, 765, 767, 955, 957, 1087, 1125, 1239, 1243, 1257, 1383, 1418, 1451, 1453, 1493, 1554, 1571, 1573, 1677, 1738; *ına* 244, 264, 370, 384, 532, 728, 730, 1025, 1352, 1561, 1906, 2051, 2067; *un* 179, 189, 226, 230, 635, 694, 715, 1046, 1158, 1287, 2004, 2092; *unçeneh* 272; *unın* 64, 245, 255, 482, 518, 631, 645, 849, 1384, 1409, 1485; *unınne* 1303, 1997; *unpala* 530; *unsır* 115, 1030; *unsırah* 1618.
- vılta** olta: *v.-pa* 70.
- vıran-** uyanmak: *v.-at'* 869, 1965; *v.-mast'* 1548; *v.-mı* 1612.
- vırat-** uyandırmak: *v.-atın* 1706; *v.-sa* 24.
- vırı** hırsız: 1996, 2003; *v.-sem* 1988; *vırrisem* 2000.
- vırım** uzun: 1491.

vırman orman: 25, 42, 461, 555, 798, 801, 805, 806, 809, 848, 867, 916, 1019, 1039, 1502, 1511, 1517, 1520, 1524, 1535, 1541, 1622, 1626, 1632, 1635, 1642, 1642, 1646, 1655, 1658, 1660, 1662, 1662, 1691, 1703, 1703, 1707, 1707, 1711, 1711, 1722, 1724, 1735, 1963, 1976; *v.-a* 80, 119, 1012, 1164, 1280, 1603; *v.-alla* 1155; *v.-pa* 1522; *v.-ta* 836, 852, 863, 1162, 1560, 1615, 1779; *v.-tan* 878, 923, 1966; *v.-ti* 1331.

vırrisem bk. **vırı**.

vırs- tartışmak, kavga etmek: *v.-as* 846; *v.-aśśı* 829; *v.-sa* 402, 1909; *v.-sam* 1800.

vırttın gizlice: 1289, 1591.

vırttın-vırttın gizli gizli: 279.

vır-vır fır fır (yansıma): 1081, 1091, 1093.

vış-vaş otun kesilirken çıkardığı ses (yansıma): 1215.

vıtır otuz: 1434, 1540.

vıy güç, kuvvet: *v.-ım* 1390; *v.-ı* 664; *v.-ran* 276, 621.

vıy 156 bk. **vıy kır-**.

vıyı oyun: 193, 792, 2044; *v.-ran* 544, 835; *v.-sençe* 189; *vıyya* 183, 781.

vıy kır- gücünü artırmak: *vıy kır* 156.

vıyı-ullah oyun, neşe, sevinç: *v.-a* 1752.

vıy-killi Çuvaş düğün adetlerine göre, gelinin, kocasının ailesiyle karşılaştığı yerde yapılan eğlence: 973.

vıylı güçlü: 105, 289, 369, 1384, 1684, 1689, 1701; *vıyli* 102.

vıyli bk. **vıylı**.

vıyya bk. **vıyı**.

vil- ölmek: *v.-es* 658; *v.-iççen* 1185; *v.-me* 1027; *v.-nı* 541, 899, 1556, 1706, 2065, 2066.

vile ölü; ölesiye: 1178, 1180, 1559, 2055.

vilı ölü: *villine* 1489, 2060.

vilım ölüm: 1440, 1605.

villine bk. **vilı**.

vis(ı) 836, 852, 871, 974, 1100, 1314, 2055.

vit- örtmek: *v.-nı* 50.

vitır öte, öteye: 246.

vitre kova: *v.-pe* 306; *vitripe* 308.

vitripe bk. **vitre**.

vıler- öldürmek: *v.-em* 1389; *v.-me* 1778; *v.-nı* 1991, 1998.

vır- üfürmek, üflemek: *v.!* 1428; *v.-et* 1422, 1438; *v.-et-ske* 1440; *v.-nipe* 1965; *v.-sen* 1721.

vırent- öğretmek; alıştırmak, terbiye etmek: *v.-et* 1277; *v.-se* 886.

vırı sıcak: 288, 291, 361, 729, 733, 736.

vırilen- ısınmak: *v.-ı* 737.

vırkele- sağa sola yürüme: *v.-t* 550.

vırke- kımıldamak, oynamak, hop etmek: *v.-t* 1400.

vısem onlar; onların: 435, 573, 574, 585, 587, 700, 793, 1588, 1740; *vısen* 60, 467, 622, 833; *vısençen* 364.

vısen bk. **vısem**.

vısençen bk. **vısem**.

vıś- uçmak: *v.-et* 1509, 1686; *v.-İççİ* 459; *v.-İttİm* 375; *v.-se* 248, 383, 433, 880, 928.

vıś uç, son: *v.-İ* 170, 645, 1623; *v.-İnçe* 1, 281, 859, 1502, 1583; *v.-İnçi* 916.

vıśne bk. **vıśne śit-**.

vıśne śit- anlamak, kavramak; bir şeyin sınırına gelmek: *v.-ne ś-e* 1897.

vıt (I) parlak: 796.

vıt (II) ne de olsa: *v.-ha* 1863, 1865.

vuçl bk. **vut**.

vulaş- konuşmak: *v.-ma* 1880.

vunİ on: 1098.

vut ateş: 291, 914, 1159, 1402; *vuçl* 1425; *vutİ* 891; *v.-ra* 943.

Y

yaçl 22, 2091 bk. **yar-**.

yaçl 398, 2017 bk. **yırse yar-**.

yaçlś bk. **yar-**.

yakat- düzeltmek: *y.-sa* 717, 721.

yal köy: 41, 57, 281, 561, 916, 1074, 1502, 1582, 2058, 2091; *y.-a* 471, 496, 579, 964, 1034; *y.-alla* 1968; *y.-İn* 62; *y.-in* 1960; *y.-İ* 41, 45, 57, 229, 540, 776, 2005; *y.-İnçe* 3, 82, 100, 163, 1562; *y.-İnçen* 1066; *y.-nelle* 40, 463; *y.-pala* 1097; *y.-ta* 243, 647, 973, 1046, 1153, 1789; *y.-tan* 374, 1516, 2032; *y.-ti* 422, 426, 430, 656, 780, 1160, 1284, 1585, 1761, 1851, 1854, 2034.

yalan sürekli: 1814, 2096; *y.-ah* 531.

yaltah birden: 869.

yaltır- parlamak: *y.-at'* 322, 1407.

yaltırtat- parlatmak: *y.-at'* 1731.

yalıyş herkes, bütün köy: 1020; *y.-sem* 265, 998.

yamarİn bk. **yar-**.

yan bk. **yan yar-**.

yanİ bk. **yar-**.

yanİra- çinlamak, çalmak: *y.-t'* 32, 917, 1194.

yan(İ)rat- yankılatmak: *y.-sa* 809.

yantİra- yankılanmak: *y.-rİ* 1019.

yantİrat- çinlatmak: *y.-at'* 579.

yan-yan bk. **yan yan yar-**.

yan yan yar- dalga dalga yayılmak (ses için): *y. y.-at'* 86.

- yan yar-** yankılanmak: *y. y.-at'* 1971.
- yapala** eşya, mal: 249, 293, 1987.
- yar-** göndermek: *yaçĭ* 22, 2091; *yaçĭş* 539, 1025, 1330, 2051; *yamarĭn* 2025; *yanĭ* 1249; *y.-at'* 186, 902, 1636; *y.-sa* 1902; *yatĭr* 1349, 1355.
- yarat'** 1971 bk. **yan yar-**.
- yarat'** 86 bk. **yan-yan yar-**.
- yarattĭm** bk. **ultalasa yar-**.
- yarĭn-** sallanmak, yuvarlanmak; sel gibi akmak: *y.-at'* 423; *y.-sa* 1332, 1404, 1510.
- yarĭntar-** sallamak, yuvarlamak: *y.-sa* 588.
- yaşka** çorba: 1435, 1448, 1452, 1472; *y.-na* 1428, 1463; *y.-ra* 1436; *yaşki* 1440, 1444, 1477; *yaşkine* 1423, 1439, 1449, 1460.
- yaşki** bk. **yaşka**.
- yaşkine** bk. **yaşka**.
- yat** ad: *y.-ĭm* 1371, 1789; *y.-ĭn* 1916; *y.-lĭ* 164; *y.-ne* 280; *y.-u* 1856, 1861, 1864.
- yatĭr** bk. **yar-**.
- yav-** kavramak, yakalamak: *y.-rĭ* 881.
- yavĭn-** salınmak: *y.-aşşĭ* 169, 1127; *y.-at'* 66, 1123; *y.-sa* 588, 1425.
- ye ya...ya:** 203, 205, 209, 211, 213.
- yemyeşĭl** yemyeşil: *y.-eh* 52, 147.
- yen** yan, taraf: *y.-çe* 73; *y.-çen* 1426; *y.-çi* 582; *y.-ne* 723, 745; *y.-nelle* 915, 2033.
- yeple** nasıl: 270, 272, 353, 389, 391, 617, 755, 1361, 1391, 1556, 1653, 1654, 1766, 1813.
- yeplelle** ne gibi, nasıl: 115.
- yeripe** yavaşça: 574, 722.
- yer-** bulaşmak, değmek: *y.-nĭ-mĭn* 695.
- yert-** bulaşmak (hastalık için): *y.-en* 750.
- yeşer-** yeşermek: *y.-et* 27, 301.
- yeşĭl** yeşil: 26, 161.
- ye(v)(ĭ)çĭ** dünür: 954; *y.-n* 936; *y.-e* 921; *y.-ĭ* 970.
- ye(v)ĭrĭl** benzer: 190.
- ye ye ya ya!**: 1845.
- yıhĭr-** çağırmaq: *y.-at'* 481, 505; *y.-sa* 486.
- yıtĭ** köpek: 207, 550, 861, 866, 892, 1305, 1353, 1867, 1869, 1949.
- yıvĭr** ağır; zor: 731, 1958; *y.-tan* 1613.
- yıvĭş** ağaç: 812; *y.-sem* 1526, 1656.
- yĭla** gelenek, adet: *yĭlĭpe* 509, 564.
- yĭlĭn-** yalvarmak: *y.-tĭm* 1896.
- yĭlĭpe** bk. **yĭla**.
- yĭltĭrtat-** pırıldamak: *y.-sa* 96.
- yĭltĭr-yaltĭr** yaldır yaldır: 316, 1159.

- yıl-yıl** ince ince (gülüş için):
196, 1120.
- yımra** söğüt: 67, 301, 328; *y.-ran* 2064; *y.-sem* 44.
- yıpat-** avutmak: *y.-at'* 1257.
- yıpirt-yapirt** ışıl ışıl, canlı canlı (balık için): 71.
- yıt-** çekmek, sürüklemek, taşımak: *y.-at'* 1573; *y.-ni* 477, 483; *y.-ri* 893.
- yıttar-** çektirmek, sürükletmek: *y.-sa* 902.
- yıvalan-** yuvarlanmak: *y.-sa* 1898.
- yıva** yuva: *yivinçe* 1726.
- yıvan-** devrilmek: *y.-at'* 1215; *y.-sa* 2015.
- yıvaş** uysal, uslu: 532, 1253.
- yivinçe** bk. **yıva**.
- yır-** ağlamak: *an y!* 754, 1258; *an y.-sem* 1258; *y.-eśśi* 1688; *y.-et* 11, 279, 527, 628, 1408, 1647; *y.-e y.-e* 2030; *y.-ıççı* 457; *y.-se* 10, 901, 1686; *y.-sen* 15, 1252.
- yır-** 398, 2017 bk. **yırse yar-**
- yırse yar-** ağlamaya başlamak: *y.-se yaçı* 398, 2017.
- yır** iz: 837, 839, 840, 850, 855.
- yım** pantolon: *y.-pele* 572.
- yıri-tavra** çevre, etraf: 1536.
- yırıl** gönderilmiş: 750.
- yırkipe** sıra ile: 521, 674, 820, 822; *y.-le* 114.
- yırle-** iz takip etmek: *y.-se* 837, 853; *y.-śśi* 839, 840, 855.
- yırt-** dolu dolu olmak (göz için): *y.-se* 1008.
- yıs** bakır: 1431, 1432, 1435.
- yıtet-** bıkmak, usanmak, bezmek: *y.-et* 1089.
- yıven** dizgin: *y.-ü* 1138.
- yuh-** akmak: *y.-at'* 61, 320, 407, 800, 1640; *y.-sa* 18, 800.
- yuhtar-** akıtmak: *y.-mast'* 2007; *y.-sa* 537, 1459.
- yul-** kalmak: *y.-as* 784; *y.-çı* 385, 763, 1027, 1042, 1051, 1203, 1369, 1521, 2091; *y.-çıś* 2035, 2093; *y.-maśśi* 467; *y.-mipir* 493.
- yulanut** binek atı: 806, 836, 852, 871, 963.
- yulaşki** artık, kalan: 410, 784, 786, 1912.
- yulaşkinçen** en sonunda, nihayet: 704, 988.
- yuman** meşe: 857, 1162, 1720, 2057.
- yumıs** büyücü, falcı: 697, 770.
- yun** kan: 733, 737; *y.-li* 288, 361; *y.-pa* 729.
- yur** kar: 4, 141; *y.-ı* 6.
- yur-** eklenmek, çeşni olmak; *y.-ıççı* 1677, 1679.
- yura-** yaramak, uygun olmak: *y.-mast'* 1321.
- yurat-** sevmek, beğenmek: *y.-at'* 223, 297, 1241; *y.-atın* 1771; *y.-atpır* 1904; *y.-masan* 1297; *y.-mi* 180; *y.-rir* 1892; *y.-sa* 262, 356, 614, 1291.

yurĭ şarkı, türkü: 87, 1189, 1330;
y.-ri 1693; *yurri* 32; *yurri* 34,
 85; *yurrin* 1699; *yurrinçe*
 632; *yurrine* 128, 329, 1683,
 1685, 1702; *y.-sem* 1064,
 2092; *yurriyĭ* 595, 650.

yurla- şarkı, türkü söylemek: *y.-*
ma 822; *y.-sa* 630, 934, 1064,
 1189, 1330, 1661, 1705,
 1709; *y.-śśĭ* 1106, 1657; *y.-t'*
 329, 1087, 1683, 1702, 1726;
y. y. 204, 1569.

yurlĭ yoksul: 1301.

yurri bk. **yurĭ**.

yurri bk. **yurĭ**.

yurrin bk. **yurĭ**.

yurrinçe bk. **yurĭ**.

yurrine bk. **yurĭ**.

yurriyĭ bk. **yurĭ**.

yut yabancı, el: 334, 440, 1034,
 1050, 1348; *y.-a* 640, 787; *y.-*
ra 391.

yuta 1029, 1348 bk. **śiçĭ yut**.

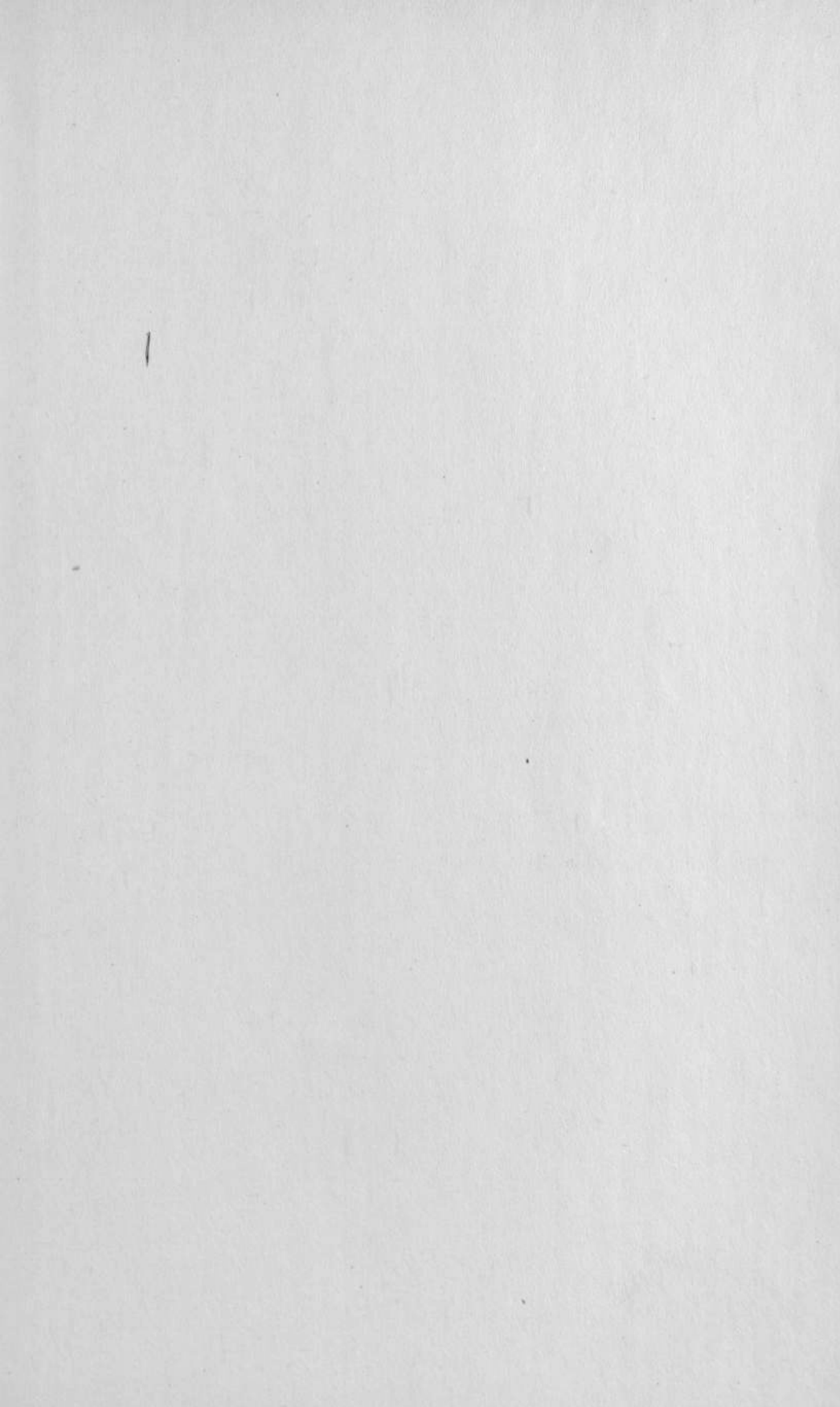
yutĭn bk. **śiçĭ yut**.

yutran bk. **śiçĭ yut**.

yutri bk. **śiçĭ yut**.

ISBN 975-16-1904-1

ISBN : 975 - 16 - 1904 - 1

FİYATI : 17,00 YTL